

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve
Otizm Spektrum Bozukluğu
Olan Öğrenciler İçin

BESLENME, SAĞLIK VE GÜVENLİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

II. Kademe (5, 6, 7 ve 8. Sınıf)



Ankara, 2018

içindekiler

GİRİŞ	5
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI.....	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI.....	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	6
1. DEĞERLERİMİZ.....	6
2. YETKİNLİKLER	6
ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI.....	7
BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	8
SONUÇ.....	9
BESLENME, SAĞLIK VE GÜVENLİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI	9
1. BESLENME, SAĞLIK VE GÜVENLİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI	9
2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI.....	10
3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI.....	11
4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR.....	12
BESLENME, SAĞLIK VE GÜVENLİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI...	13
1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	13
2. HEDEFLERİN YAPISI	15
3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR.....	16
ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ	22

GİRİŞ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geliştirilen öğretim programları; öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri bilgi, kavram ve becerileri kazanmalarını, bunları kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını, akademik, günlük yaşam, öz bakım gibi alanlarda gelişim sağlamalarını hedefleyen bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırmayı hedefleyen, yalın ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Programlarda bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve kademelerde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden hedeflere ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki hedef ve açıklamalar ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu hedefler ve açıklamalar, eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünlük olmuş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları”, “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan “Özel Eğitimin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, birinci, ikinci ve üçüncü kademe seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimini tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundularak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini sağlamak,
2. Birinci kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olarak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek, günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel akademik becerileri kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak bağımsız bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak,
3. İkinci kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, toplumla etkileşimini, bütünlükmesini sağlayacak şekilde yeterliliklerle donatılmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Üçüncü kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin birinci ve ikinci kademede kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, insanlarla etkileşim kurabilen, toplumsal kurallara uyum sağlayabilen, toplumsal yaşama katılım için çabalayan, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilen bireyler olmalarını sağlamak, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ)” ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir mesleğe hazır, toplum hayatında üretime katkısı olan, millî ve manevi değerleri benimseyen bireyler olmalarını sağlamaktır.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı bireye değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmaktır. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kurmaktadır. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından günümüze ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata aktarımıdır. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ile birlikte ele alınarak programın perspektifini oluşturmaktadır.

1. DEĞERLERİMİZ

Değer; bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen, birleştirici olgulardır. Aynı zamanda değerler, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir. Değer eğitiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Değerler, insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahiptir.

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. "Eğitim programı"; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adale, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

2. YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazesi olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde belirlenmiştir. TYÇ'de anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojiye temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Özel eğitim çerçevesinde yabancı dillerde iletişim ve inisiyatif alma ve girişimciliğe ait yetkinlikler öğretim programlarında ele alınmamıştır. Bu yetkinliklere ilişkin bilgi ve beceriye ait davranışlar orta ve ağır engel düzeyindeki öğrencilere kazandırılmamaktadır. Öğretim programlarında ele alınan yetkinlikler TYÇ'de aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

1. *Anadilde iletişim:* Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence

gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktadır.

2. *Matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojiye temel yetkinlikler:* Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

3. *Dijital yetkinlik:* İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
4. *Öğrenmeyi öğrenme:* Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
5. *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler:* Bu yetkinlikler kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
6. *Kültürel farkındalık ve ifade:* Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin öneminin takdiridir.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Değerlendirme, öğretme ve öğrenmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, öğretimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı ve sistematik bir süreçtir. Öğrenme, öğretme ve planlamayı doğrudan etkileyen ve eğitim sisteminin temel öğelerinden biri olan değerlendirmeye öğretim programında önemli bir yer verilmiştir.

Öncelikle öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performansını belirlemek ve performansına dayalı olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) hazırlamak için ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır. Sürekli değerlendirme tüm öğrencilerin ilerlemelerinin tespiti için önemlidir. Öğretim öncesinde yapılan değer-

lendirme, öğrenci hakkında bilgi edinilmesini ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesini; öğretim sırasında yapılan değerlendirme, öğrenci ve öğretmene geri bildirim verilmesini; öğretim sonunda yapılan değerlendirme ise öğrenme hedeflerinin karşılanıp karşılanmadığı ve belirli alanlarda değişiklik yapılması gerekip gerekmediği hakkında karar vermeyi sağlayacaktır. Toplanan veriler sistematik olarak kayıt edilmelidir. Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Uygun ölçme değerlendirme süreçlerine yer verilerek bu tür sorulara cevap verilmelidir.

Ölçme değerlendirme ilkelerinden aşağıdakilere dikkat edilmelidir:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, hedeflerin ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Ölçme değerlendirme, yetersizliği olan öğrencinin bireysel özelliklerine göre biçimlendirilmelidir.
3. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara yol gösterir. Bu araç ve yöntemlerin uygulanmasında gerekli uygulama ilkelerine uyulmalıdır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde öğrencinin çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilgi ve birikimi dikkate alınarak ve aralarındaki ilişki göz önünde bulundurularak bazı temel gelişim ilkelerine göre program düzenlenmiştir. Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak, destekleyici önlemler alınması önerilmektedir. Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların hedeflerini gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir. Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi belirli yönelimlerle karakterize edilir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön koşul ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de kademeler düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi bilişsel gelişimini etkiler ve bilişsel gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir hedefin gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Bireyler arası farklılık bir bireyin diğerlerinden birden fazla özelliği bakımından farklı olmasıdır. Tüm öğrenciler için; bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programları temel alınarak “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı” hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP’de yer alacak olan hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri farklılaşabilir. Bu nedenle öğrenme öğretme süreci planlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları (mevcut performansları, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri ve ihtiyaçları, sosyokültürel farklılıkları vb.) göz önünde bulundurulmalıdır.

SONUÇ

Programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçildiği aşağıda sıralanmıştır.

- Farklı ülkelerin özel eğitim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından öğretmen ve yöneticilerin program gereksinimleri hakkında görüşleri alınmış,
- Öğretmenlerden programların hedefleri ve yapısı hakkında görüş alınmış; bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınca değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız hazırlanmıştır.

BESLENME, SAĞLIK VE GÜVENLİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI

1. BESLENME, SAĞLIK VE GÜVENLİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI

Beslenme, Sağlık ve Güvenlik Dersi Öğretim Programı, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin dengeli ve sağlıklı beslenme becerileri, beslenme sırasında ve sonrasında gerekenleri yerine getirme becerileri, sağlığı korumak için gereken şartları oluşturabilme becerileri, tehlikeli durumlardan kaçınma, önlem alabilme ve mahremiyeti koruma becerileri edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Öğrencilerin kaliteli bir yaşam sürebilmeleri için beslenme, sağlık ve güvenliğin yeri çok önemlidir. Bu bağlamda öğretim programında öğrenme alanlarındaki beceriler birbiriyle ilişkili ve bütünlük içinde ele alınmaktadır. Öğrenme alanlarının her birinde edinilen bilgi ve beceriler öğrenme sürecinde birbirini etkilemekte ve tamamlamaktadır.

Ayrıca öğrencilerin gelişim özellikleri, yaşları ve becerilerin işlevselliği göz önünde bulundurularak dersin hedefleri yapılandırılmıştır. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de ifade edilen Özel Eğitimin Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Beslenme, Sağlık ve Güvenlik Dersi ile öğrencilerin;

- Beslenme sırasında ve sonrasında yerine getirilmesi gereken kurallara uymalarının sağlanması,
- Beslenme becerilerini yerine getirmelerinin sağlanması,
- Beslenme ile ilgili temel kavramları ayırt edebilmelerinin sağlanması,
- Sağlıklı beslenme seçeneklerini tercih etmelerinin sağlanması,
- Düzenli ve sağlıklı beslenme becerilerinin geliştirilmesi,
- Sağlığı ile ilgili kavramları kazanmaları,
- Kişisel bakım ve temizliğini özen gösterme becerilerinin geliştirilmesi,
- Sağlığını tehdit eden önemli durumları fark etme ve riskli durumlar için önlem alma becerilerinin geliştirilmesi
- Sağlık ile ilgili durumlarda sağlık çalışanları ile işbirliği yapma becerilerini kazanmaları,
- Yaralanmalara sebep olabilecek durumları fark etme ve önlem alma becerileri edinmeleri,
- Tehlikeli nesne ve araç gereçleri ayırt etme becerileri geliştirmeleri,

- Suyun güvenli olup olmadığını ayırt etme ve güvenli olmadığı durumlarda uygun davranışlar sergileme becerilerinin geliştirilmesi,
- Acil ve doğal afet durumlarında güvenliğini sağlamak için başkalarıyla işbirliği yapma becerilerinin kazandırılması,
- Trafikte güvenli davranış sergileme becerilerinin geliştirilmesi,
- Hafif yaralanma durumlarında kendine ilk yardım uygulayabilmelerinin sağlanması
- Ergenlik dönemine ilişkin fiziksel, sosyal ve duygusal değişimlerin farkına varmalarının sağlanması,
- Ergenliğe uygun tutum, davranış ve beceri sergilemelerinin sağlanması amaçlanmıştır.

2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Beslenme, Sağlık ve Güvenlik Dersi Öğretim Programı hazırlanırken üç temel görüş çerçevesinde hareket edilmiştir:

- İçeriğin diğer disiplinlere de katkı sağlayacak şekilde oluşturulması
- Bağımsız yaşam becerilerinin desteklenmesi
- Kişisel ve toplumsal alanda sağlığı ve güvenliği olumsuz etkileyen tehlikeli durumların azalmasının desteklenmesi

Programda yer verilen hedef davranışlar bireyin içinde yaşadığı toplumda kullanabileceği işlevsel olması ve yaşam kalitesini artırıcı davranışlar arasından seçilmiştir. Bu anlamda program işlevsel nitelik taşımaktadır.

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilmiş olan bu program, bireysel temelleri dikkate alınarak oluşturulmuştur. Öğrenci, programın en önemli parçasıdır. Öğrenme alanları ve etkinlikler birey için seçilmiş ve düzenlenmiştir. Öğrenme yaşantıları bireyin ilerideki gereksinimleri göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Özellikle bu program, program geliştirme açısından aşağıda belirtilen bireysel temeller dikkate alınarak geliştirilmiştir.

- Her öğrencinin bir birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
- Öğrencinin kişisel mutluluğunu ve başarıya duygusunu kazandırmak için çaba gösterir.
- Öğrencinin gelecekteki hayatı için rehberdir.
- Günümüzdeki engelli bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine rehberdir.
- Öğrencinin fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı bir birey olarak yetişmesini hedef almıştır.

Öğretim programına temel olan öğrenme yaklaşımları ise sırası uygulamalı davranış analizi (UDA) kuramıdır. Bir çok uzman Skinner'in davranış bilimini insan gelişimine, dile, eğitime, zeka yetersizliğine, otizme ve davranış bozukluklarına uygulama konusuna alan yazına çok önemli katkılarda bulunmuşlardır. Yaptıkları çalışmalar, uygulamalı davranış analizi (UDA) ve uygulamalarıyla ilgili yürütülen yüzlerce araştırmaya kaynak oluşturmuştur. Bu araştırmalar, günümüzde gelişimsel yetersizliği olan bireylerin eğitiminde eş benzeri görülmemiş başarılı sonuçlara ulaşılmasını olanaklı kılmıştır.

Alan yazında UDA ile ilgili önemli bazı özellikler şu şekilde sıralanmıştır:

- Gelişimsel ve davranışsal yaklaşımların bütünleştirilmiş olması,
- Uygulanabilir beceri dağarcığı oluşturmak için olumlu pekiştirme yöntemlerinden yararlanılması,
- Davranışın işlevsel analizi (yani çevresel olaylarla davranış arasındaki işlevsel ilişkilerin deneysel olarak kanıtlanması),

- Uygulamaların etkilerini geliştirmek için bilimsel yöntemlerin kullanılması,
- Hedeflerin ve öğretim yöntemlerinin bireyselleştirilmesi,
- Basitten karmaşığa doğru giden aşamalı ve sistematik uygulamaların yapılması,
- Ebeveynlerin ve diğerlerinin çeşitli ortamlarda uygulama yapabilecek şekilde eğitilmesi,
- Uygulamanın yapılandırılmış ortamlardan doğal ortamlara aktarılması.

Bu özellikler orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin farklı alanlarda öğretim programlarını geliştirirken araştırmacılar ve öğretmenler için rehber niteliğindedir. Yapılan uygulamaların etkililiği ile ilgili güçlü bilimsel kanıtlar bulunmaktadır. Beslenme, sağlık ve güvenlik gibi konularda UDA temelli yapılan çalışmaların etkililiği, UDA'nın bilimsel açıdan diğer yaklaşımlara oranla ön plana çıkması ve öğretim programını geliştiren ekibin bu konuda uzun yıllara dayanan deneyimi UDA yaklaşımının benimsenme nedeni olmuştur.

Tüm öğrenciler için bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda Beslenme, Sağlık ve Güvenlik Dersi Öğretim Programı temel alınarak "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)" hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP'de yer alacak hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri dikkate alınmalıdır. Öğrenme öğretme sürecinde mümkün olduğunca bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılmalıdır. Bu teknolojilerin kullanılması öğretim stratejilerini zenginleştirirken aynı zamanda öğrencilerin öğrenmelerini destekleyecektir.

Dersin işlenişinde ve uygulamalarda görsel iletişim araçlarına yer verilmeli; slayt, bilgisayar, televizyon, etkileşimli tahta, internet, EBA içerikleri vb. etkin olarak kullanılmalıdır. Teknolojik araç ve gereçler kullanılırken gizlilik, bütünlük ve erişilebilirlik göz önüne alınmalı ve internetin güvenli kullanımı konusunda gerekli uyarılar yapılmalı ve tedbirler alınmalıdır. Dijital kaynakların, özellikle internette indirilen materyallerin kullanımında intihal yapılmamalı, etik kurallara ve telif haklarına uyulmalıdır.

3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performanslarını belirlemek amacıyla belirli ölçme araçlarından yararlanılır. Öğretmen tarafından da geliştirilebilen bu araçlarla elde edilen veriler;

1. Öğrencilerin öğretimi hedeflenen davranışı öğrenmeye hazır olup olmadıklarını,
2. Geliştirilen öğretim programının etkililiğini,
3. Öğretimin sonlandırılma kararının verilmesini,
4. Öğretimle ne düzeyde genellenebilen davranış değişikliğinin sağlanabildiğini,
5. Öğretim sonlandıktan sonra etkisinin devam edip etmediğini (izleme) değerlendirmek amacıyla kullanılır.

Öğrencilerin programla kazandırılması hedeflenen bilgi ve becerileri ne oranda edindiğinin tespitinde kullanılan ölçme ve değerlendirme uygulamaları sürekli olmalıdır. Değerlendirme süreci birçok basamağı içermelidir. Bu basamaklar aşağıda verilmektedir.

Programın Gözden Geçirilmesi: Öğretim programını gözden geçirerek, öğrenme alanlarına göre neden başlanacağına karar verilmelidir.

Öğretim Öncesinde Veri Toplama:

Kaba Değerlendirme: Program öğrenme alanları ve hedefleri gözden geçirdikten sonra kaba değerlendirme araçları programa göre geliştirilmelidir. Kaba değerlendirme araçları olarak kontrol listeleri, gözlemler ve görüşmelerden yararlanılabilir. Bu tür ölçümler öğrencinin performansı hakkında kabaca bilgi verecek ve ayrıntılı değerlendirme için yol gösterecektir.

Ayrıntılı Değerlendirme Araçları Hazırlanması ve Uygulanması: Seçtiğiniz öğrenme alanına göre Uygulamalı Davranış Analizinin ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden yararlanılabilir. Örneğin davranışın süresi ya da sayısı kayıt edilebilir. Bunun için hedef beceri değerlendirme formları geliştirilebilir. Öğretim öncesinde yapılan ayrıntılı değerlendirme öğretime nereden başlanacağına yol gösterecektir. Bu değerlendirmeden sonra hedef davranışlar belirlenerek öğretime başlanabilir.

Öğretim Sırasında Veri Toplama: Öğrenciye seçilen öğrenme alanında yer alan hedef davranışlar öğretilirken değerlendirme yapılmalıdır. Öğretim sırasında yapılan bu değerlendirmeler öğretimin düzenlenmesinde rol oynar.

Öğretim Sonunda Veri Toplama: Öğretim oturumlarında hedeflenen yönde ilerleme sağlayan öğrencilerde öğretim öncesinde kullanılan ölçme araçları ile belirlenen hedeflere ulaşım ulaşıldığı saptanmalıdır.

Toplanan Verilerin Kayıt Edilmesi: Öğrenci performansı sürekli kayıt edilerek öğrenci performansı kayıt altına alınmalı ve grafiksel analizi yapılmalıdır. Kayıtlar sistematik olarak tutulmalı ve analiz edilmelidir.

Sonuçların Değerlendirilmesi ve Gerekli Düzenlemelerin Yapılması: Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Eğer uygun değerlendirme süreçlerine yer verildiyse, bu tür sorulara cevap verilebilecek ve birçok problemlerin üstesinden gelinebilecektir.

4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Zorlu yaşam şartları ile mücadele ederken çevresel etmenlerin sebep olabileceği çeşitli tehlikeler karşısında orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler beslenme, güvenli yaşam becerileri ve sağlığı koruma alanındaki becerileri geliştiremeyebilirler. Tehlikeler karşısında gerekli önlemleri alamayabilir veya önemsenmeyen riskli durumların oluşmasına izin verirlerse geriye dönüşü olmayan hastalık ve yaralanmalarla karşı karşıya kalabilirler.

Aslında her bireylerin yaşamı için büyük önem taşıyan bu becerilerin öğretimi orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin de öğretim programlarının önemli bir parçası olmak zorundadır. Orta-ağır Zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere beslenme, güvenli yaşam ve sağlığı koruma becerilerini kazandırmak temel insan hak ve özgürlüğünün bir gereğidir. Çünkü orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler beslenme kurallarına uyma, bozulmuş yiyecekleri ayırt etme, yiyecekleri temiz bir şekilde yeme, hastanede muayene olurken işbirliği yapma, tehlikeli durumların farkına varma, tehlikeli durumlarda yardım isteme, güvenli ortamları seçme, yabancıları ayırt etme vb. gibi sağlığını koruma ve güvenliği için önem taşıyan becerileri gerçekleştirmede ciddi sınırlılıklara sahiptirler. Dolayısıyla orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere öğrenme özelliklerine bağlı olarak bu becerilerin kazandırılması özel bir öğretim programını gerektirir.

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerle sağlık ve güvenlik dersi kapsamında özellikle işbirliği yapma beceriler öğretilirken bazı hususlara dikkat edilmelidir. İş birliği yapma becerilerinin öğretime başlamadan aşağıdaki beceriler kazandırılmalı ve farklı ortamlarda da çalışılmalıdır:

- Çocuklar yukarıda sözü edilen öğrenme alanlarında öğretim yapılırken öğretmenlerinin ve programla ilgili diğer kişilerin sunduğu yönergeleri yerine getirmelidirler. Bu durumlarda en sık kullanılan bazı yönergeler şu şekilde sıralanabilir. Örnek; 'ağzını aç' 'bana bak' 'başını çevir' 'uzan' 'elini buraya koy'.
- Ayrıca bu durumlarda çocuk, sessizce yerinde oturmalı; sorulara cevap verme dışında konuşmama- lı, çığlık atmamalı ya da ağlamamalı, ya da sözel tekrarlayan davranışlar sergilememelidir.
- Öğrenci problem davranış sergilememeli. Problem davranış, uygunsuz bir şekilde başkalarını çek- mek, dokunmak, itmek, vurmak veya ısırarak; kendine zarar vermeye çalışmak, kaçmaya çalışmak, çevredeki eşyalara zarar vermek olarak örneklendirilebilir.
- Dikkatini yöneltme, sözel yönergeleri takip etme, sessizce yerinde oturma davranışları sergilemelidir.

BESLENME, SAĞLIK VE GÜVENLİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Alan yazında orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin bozulmuş yiyecekleri ayırt etme, yiyecekleri temiz bir şekilde yeme, sağlık çalışanlarıyla işbirliği yapma, tehlikeli durum- ların farkına varma ve yardım isteme, güvenli ortamları seçme, yabancıları ayırt etme gibi beslenme, sağlık ve güvenlik için önem taşıyan becerileri gerçekleştirmede ciddi sınırlılıklara sahip oldukları belirtilmektedir. Bu görüşlerden yola çıkarak orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik hazırlanmış olan Beslenme, Sağlık ve Güvenlik Dersi Öğretim Programı kapsamında öğrenme alanları bu becerileri kapsayacak şekilde geliştirilmiştir. Program orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin yaşamın her aşamasında hayatlarını sağlıklı ve güvenli olarak sürdürebilmelerini sağlaya- cak becerilerle donatılmış birer birey olarak yetişmelerini sağlamaya yönelik hazırlanmıştır.

Öğretim programında yer alan öğrenme alanları Beslenme, Sağlığı Koruma, Hastalıklarla Baş Etme, Tehlikeleri Fark Etme, Güvenliği Sağlama ve Cinsel Eğitim olmak üzere 5 bölümden oluşmaktadır.

1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Beslenme: Bu öğrenme alanında öğrencilere beslenme ile ilgili temel kavramları ayırt edebilmeleri, beslenme kurallarını tanımaları, beslenmeleri ile ilgili önlem alabilmeleri ve beslenme ile ilgili becerileri kazanmaları hedeflenmiştir.

Sağlığı Koruma: Bu öğrenme alanında daha çok sağlık çalışanları, sağlıkla ilgili çeşitli araç gereçleri ve ilaç ile bazı özellikleri açısından ilaca benzeyen ancak ilaç olmayanları ayırt etme becerileri üzerinde durul- maktadır. Ayrıca bu alanda öğrencilerin sağlığını koruması için beslenme ve giyinme ile ilgili kavramları ayırt etmelerinin yanı sıra kişisel bakımı ve temizliklerini gerçekleştirebilmesi için gerekli becerilerin öğretimi de yine bu alanın hedefleri arasındadır.

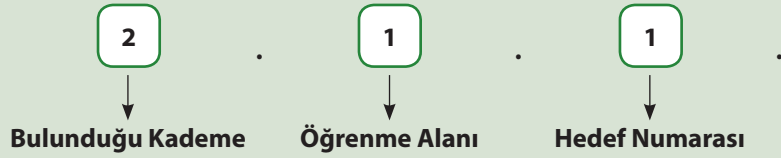
Hastalıklarla Baş Etme: Bu öğrenme alanında sağlığı ile ilgili önemli durumları (Örneğin ateşi çıktığın- da, basit yaralanmalarda ve ağrıyan yeri olduğunda vs) fark etme, sağlığı ile ilgili durumlarda basit önlem alma ve basit müdahalelerde söz dinleyerek işbirliği yapma becerileri hedeflenmiştir.

Tehlikeleri Fark Etme: Bu öğrenme alanında öğrencilere yaralanmalara sebep olabilecek durumları fark etme ve önlem alma, tehlikeli nesnelere ayırt etme ve bu nesnelere karşısında güvenli davranışlar sergileme, acil/doğal afet durumlarını ayırt etme davranışlarının öğretimi hedeflenmiştir. Suyun güvenli/tehlikeli olup olmadığını ayırt etme ve su bulunan yerlerde güvenli davranışlar sergileme yine bu öğrenme alanında öğretimi hedeflenen önemli beceriler arasındadır.

Güvenliği Sağlama: Bu öğrenme alanında acil ve doğal afetler durumlarında güvenliğini sağlamak için işbirliği yapma becerilerinin öğretimi hedeflenmiştir. Ayrıca güvenlik için çok önemli olan trafik bilgi ve kurallarını ayırt etme ve trafikte güvenli davranışlar sergileme bu öğrenme alanının hedefleri arasındadır. Ayrıca ilk yardım hakkında temel kavramları ayırt etme ve hafif yaralanmalarda ilk yardım uygulayabilme becerilerinin yine bu alanda öğretimi hedeflenmiştir.

Cinsel Eğitim: Bu öğrenme alanında öğrencilerin kendi özel vücut bölümlerini ayırt etme ve cinsiyetlerine uygun giyinme becerilerinin öğretimi hedeflenmiştir. Cinsel olarak tehdit veya risk içeren durumlarda tanıdığı veya güvenli kişiler ile tanımadığı veya güvenli olmayan kişileri ayırt etme becerilerinin öğretimi hedeflenmiştir. Ayrıca tehdit veya risk içeren durumlarda kendisini koruma bu öğrenme alanı içinde öğretimi hedeflenen davranışlar arasındadır. Bu alan kapsamında öğretimi hedeflenen bir diğer önemli davranış ise mahremiyeti korumadır.

Beslenme, Sağlık ve Güvenlik öğretim programında **Kademe, Öğrenme Alanı, Hedef'e** ilişkin kodlamada aşağıdaki sistematik izlenmiştir.



2. HEDEFLERİN YAPISI

Tablo 1. Öğretim Programının Öğrenme Alanları Hedef ve Hedef Davranış Sayıları

Öğrenme Alanları	Hedef Sayıları	Hedef Davranış Sayıları
Beslenme	3	13
Sağlığı Koruma	3	13
Hastalıklarla Baş Etme	2	9
Tehlikeleri Fark Etme	8	20
Güvenliği Sağlama	5	13
Cinsel Eğitim	7	24
Toplam	28	92

Tablo 2. Hedeflerin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme Alanları	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor	Toplam
Beslenme	2	-	1	3
Sağlığı Koruma	2	2	1	5
Hastalıklarla Baş Etme	-	2	-	2
Tehlikeleri Fark Etme	5	3	-	8
Güvenliği Sağlama	2	2	1	5
Cinsel Eğitim	4	1	2	7
Toplam	15	10	5	30

3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR

Bu bölümde orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanan öğretim programının öğrenme alanlarına göre hedef ve hedef davranış sayıları, hedeflerin öğrenme alanlarına göre dağılımı ve her öğrenme alanının hedefleri, hedef davranışları, önerilen öğretim yöntem ve teknikleri ile önerilen ölçme ve değerlendirme yöntem ve araçları verilmiştir.

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Beslenme	2.1.1. Beslenme ile ilgili kavramları ayırt eder.	1.1. Yiyecekler arasından bozulmuş olanları ayırt eder. 1.2. İçecekler arasından bozulmuş olanları ayırt eder. 1.3. Besinleri son tüketim tarihine göre ayırt eder.	Ayrık denemelerle öğretim Replikli öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.1.2. Beslenme ile ilgili önlem alır.	2.1. Bozulmuş yiyecekler için önlem alır 2.2. Bozulmuş içecekler için önlem alır. 2.3. Yenilmemesi gerekenleri yemez. 2.4. İçilmemesi gerekenleri içmez.	Ayrık denemelerle öğretim Replikli öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Etkinlik çizelgeleri Video model Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz
	2.1.3. Beslenme becerilerini yerine getirir.	3.1. Mutfğa ilişkin becerileri gerçekleştirir. 3.2. Masa hazırlar. 3.3. Masa toplar. 3.4. Atıştırmalık hazırlar. 3.5. Yiyecek hazırlar. 3.6. İçecek hazırlar.	Ayrık denemelerle öğretim Replikli öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Etkinlik çizelgeleri Video model Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi Kaydı Grafiksel analiz
Açıklamalar	"Beslenme" öğrenme alanında hedefler ve hedeflere ait hedef davranışlar güçlük derecesine göre sıralanmıştır. Hedef davranışların sırası gelişimsel ve zamansal ardışıklık izlenmektedir. Hedef davranışların öğretimi sırasında bireyin kolay öğreneceği hedef davranıştan başlanmasına dikkat edilmelidir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Sağlığı Koruma	2.2.1. Sağlıkla ilgili kavramları ayırt eder.	1.1. Sağlık araç-gereçlerinin işlevlerini söyler. 1.2. Sağlık çalışanlarının görevlerini söyler. 1.3. Sağlıkla ilgili gereksinimlerini sağlık çalışanı ile ilişkilendirir.	Ayrık denemelerle öğretim Replikli öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.2.2. Giyinme ile ilgili önlem alır.	2.1. Mevsime göre seçtiği kıyafeti giyer. 2.2. Hava durumuna uygun seçtiği eşyayı yanına alır.	Ayrık denemelerle öğretim Replikli öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Etkinlik çizelgeleri Video model Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi Kaydı Grafiksel analiz
	2.2.3. Kişisel bakımını yapar.	3.1. Ağız bakımı yapar. 3.2. El-yüz bakımı yapar. 3.3. Göz ve burun bakımı yapar. 3.4. Tırnağını keser. 3.5. Banyo yapar.	Ayrık denemelerle öğretim Replikli öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Etkinlik çizelgeleri Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz
Açıklamalar	"Sağlığı Koruma" öğrenme alanında hedefler ve hedeflere ait hedef davranışlar güçlük derecesine göre sıralanmıştır. Hedef davranışların sırası gelişimsel ve zamansal ardışıklık izlenmemektedir. Hedef davranışların öğretimi sırasında bireyin kolay öğreneceği hedef davranıştan başlanmasına dikkat edilmelidir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Hastalıklarla Baş Etme	2.3.1. Sağlığı ile ilgili durumlarda önem alır.	1.1. Hap yutar. 1.2. Ateşini ölçer ve bilgi verir. 1.3. Basit tedavi uygular.	İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Etkinlik çizelgeleri Video model Doğrudan öğretim	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz
	2.3.2. Sağlığı ile ilgili önemli durumlarda iş birliği yapar.	2.1. Tansiyonu ölçtüürken iş birliği yapar. 2.2. Röntgen çektilirken iş birliği yapar. 2.3. Diş hekimine muayene olurken iş birliği yapar. 2.4. Dâhiliye muayenesi olurken iş birliği yapar. 2.5. Göz muayenesi olurken iş birliği yapar. 2.6. KBB muayenesi olurken iş birliği yapar.	Şekil verme	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Değişen ölçütler deseni
Açıklamalar	"Hastalıklarla Baş Etme" öğrenme alanında hedefler ve hedeflere ait hedef davranışlar güçlük derecesine göre sıralanmıştır. Hedef davranışların sırası gelişimsel ve zamansal ardışıklık izlememektedir. Hedef davranışların öğretimi sırasında bireyin kolay öğreneceği hedef davranıştan başlanmasına dikkat edilmelidir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Tehlikeleri Fark Etme	2.4.1. Yaralanmalara sebep olabilecek durumları fark eder.	1.1. Yüksek bölgeleri ayırt eder. 1.2. Engel bulunan zemini ayırt eder.	Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz	
	2.4.2. Yaralanmalara sebep olabilecek durumlarda önlem alır.	2.1. Yüksek bölgeleri güvenli geçer. 2.2. Engel bulunan zemini güvenli geçer.	Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz	
	2.4.3. Yaralanmalara sebep olabilecek durumlarda karşı-sında önlem alır.	3.1. Balkonda ve pencerede güvenli davranışlar sergiler. 3.2. Yürüyen merdiven bulunan alanlarda güvenli davranışlar sergiler.	Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz	
	2.4.4. Tehlikeli nesnelere / maddeleri ayırt eder.	4.1. Sivri uçlu nesnelere ayırt eder. 4.2. Yanıcı maddeleri ayırt eder. 4.3. Yakıcı maddeleri ayırt eder.	Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Uyarana ipucu ekleme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz	
	2.4.5. Tehlikeli nesne ve araç-gereçleri belirleyerek güvenli davranışlar sergiler.	5.1. Sivri uçlu nesnelere güvenli şekilde tutar. 5.2. Zarar görmüş / kırılmış cihaz ve nesnelere ayırt eder ve tehlikeli durumlardan kaçınır.	Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Uyarana ipucu ekleme Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz	
	2.4.6. Acil ve doğal afet durumlarında yapılıması gerekenleri ayırt eder.	6.1. Acil ve doğal afet durumlarında yapılacakları söyler / gösterir. 6.2. Acil ve doğal afet durumlarında güvenli bölgeleri belirler.	Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Uyarana ipucu ekleme Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz	
	2.4.7. Suyun güvenli / tehlikeli olup olmadığını ayırt eder.	7.1. Havuzun güvenli / tehlikeli olup olmadığını ayırt eder. 7.2. Deniz'in güvenli / tehlikeli olup olmadığını ayırt eder. 7.3. Göl / göletin güvenli / tehlikeli olup olmadığını ayırt eder.	Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Uyarana ipucu ekleme Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz	
	2.4.8. Su bulunan yerlerde güvenli davranışlar sergiler.	8.1. Havuzda güvenli davranışlar sergiler. 8.2. Denizde güvenli davranış sergiler. 8.3. Göl / gölette güvenli davranış sergiler. 8.4. Banyoda güvenli davranışlar sergiler.	Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Uyarana ipucu ekleme Doğrudan öğretim Etkinlik çizelgeleri Video dan öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz	
	Açıklamalar	"Tehlikeleri Fark Etme" öğrenme alanında hedefler ve hedeflere ait hedef davranışlar güçlük derecesine göre sıralanmıştır. Hedef davranışların sırası gelişimsel ve zamansal ardışıklık izlenmektedir. Hedef davranışların öğretimi sırasında bireyin kolay öğreneceği hedef davranıştan başlanmasına dikkat edilmelidir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Güvenliği Sağlama	2.5.1. Acil / doğal afetler durumlarında güvenliği sağlamak için iş birliği yapar.	1.1. Yangın tatbikatına katılır. 1.2. Deprem tatbikatına katılır.	Doğrudan öğretim Etkinlik çizelgeleri Videodan öğretim	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz
	2.5.2. Trafik bilgi ve kurallarını ayırt eder.	2.1. Trafik kazalarının nedenlerini ayırt eder. 2.2. Günlük yaşantısında trafikte güvenli yerleri belirler. 2.3. Bisiklet, kayak, paten vb. araçları kullanırken uyması gereken kuralları ayırt eder.	Ayırık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Uyarana ipucu ekleme Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.5.3. Trafikte güvenli davranışlar sergiler.	3.1. Yaya olarak trafik kurallarına uyar. 3.2. Yolcu olarak trafik kurallarına uyar. 3.3. Taşıt trafiğine kapalı alanlarda bisiklet, kayak, paten vb. araçları güvenli kullanır.	Doğrudan öğretim Etkinlik çizelgeleri Videodan öğretim	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz
	2.5.4. İlk yardım hakkında temel kavramları ayırt eder.	4.1. İlk yardım gerektiren durumlarda yapılması gerekenleri ayırt eder. 4.2. İlk yardım malzemelerinin işlevlerini söyler. 4.3. İlk yardım gerektiren durumlar ile kullanılacak malzemeleri ilişkilendirir.	Ayırık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Uyarana ipucu ekleme Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.5.5. İlk yardım uygular.	5.1. Araç oyun kazalarında basit ilk yardım uygular. 5.2. Basit yanıklarda ilk yardım uygular.	Doğrudan öğretim Etkinlik çizelgeleri Videodan öğretim	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz
Açıklamalar	"Güvenliği Sağlama" öğrenme alanında hedefler ve hedeflere ait hedef davranışlar güçlük derecesine göre sıralanmıştır. Hedef davranışların sırası gelişimsel ve zamansal ardışıklık izlememektedir. Hedef davranışların öğretimi sırasında bireyin kolay öğreneceği hedef davranıştan başlanmasına dikkat edilmelidir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Cinsel Eğitim	2.6.1. Özel vücut bölümlerini ve vücuttaki değişiklikleri ayırt eder.	1.1. Kendi vücudundaki değişiklikleri ayırt eder. 1.2. Karşı cinsteki kişilerin vücutlarındaki değişiklikleri ayırt eder.	Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Uyarana ipucu ekleme Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz	
	2.6.2. Tehdit / risk içeren durumlarda güvenli kişileri ve bölgeleri ayırt eder.	2.1. Videodan güvenli kişileri ayırt eder. 2.2. Gösterilen resimdeki güvenli kişileri ayırt eder. 2.3. Gerçek yaşamda güvenli kişileri ayırt eder. 2.4. Videodan güvenli bölgeleri ayırt eder. 2.5. Gösterilen resimdeki güvenli bölgeleri ayırt eder. 2.6. Gerçek yaşamda güvenli bölgeleri ayırt eder.	Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Uyarana ipucu ekleme Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz	
	2.6.3. Tehdit / risk durumlarda kendisini korur.	3.1. Ergenlik döneminde uygun beslenme davranışlarını bilir. 3.2. Yiyecek-içecek, gezi, yardım vb. uygun olmayan teklifleri ayırt eder.	Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Uyarana ipucu ekleme Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz	
	2.6.4. Mahremiyetini sağlamak için güvenli davranışları fark eder.	4.1. Gizliliğini koruyarak soyunma kabiniinde giyinir. 4.2. Gizliliği koruyarak tuvalet/banyoyu kullanır. 4.3. Kıyafetlerini kapalı yerlerde başkalarının görmeyeceği şekilde düzeltir. 4.4. Özel vücut bölgelerinin kapalı olduğunu kontrol eder.	Doğrudan öğretim Etkinlik çizelgeleri Videodan öğretim	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz	
	2.6.5. Toplumsal ortamlarda rahatsız edici davranışlardan kaçınır.	5.1. Başkalarının kıyafetlerine uygun şekilde bakar. 5.2. İzinsiz başkalarına dokunmaktan kaçınır. 5.3. Toplumsal ortamlarda özel vücut bölgelerine dokunmaktan kaçınır. 5.4. Başkalarının özel vücut bölgelerine dokunmaktan kaçınır.	Doğrudan öğretim Videodan öğretim Ayrıık denemelerle öğretim	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz	
	2.6.6. Ergenlik dönemi ile ilişkili temizliğini gerçekleştirir.	6.1. Banyo yapma zamanını ayırt eder. 6.2. Çamaşırını değiştirme zamanını ayırt eder.	Ayrıık denemelerle öğretim Uyarana ipucu ekleme Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz	
	2.6.7. Menstruasyon döneminde kişisel bakımını gerçekleştirir.	7.1. Pedini yerleştirir. 7.2. Pedini değiştirme zamanını ayırt eder. 7.3. Pedini değiştirir. 7.4. Gerektiğinde çamaşırını değiştirir.	Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Etkinlik çizelgeleri Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz	
	Açıklamalar	Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin cinsel eğitim gereksinimleri ile ve öğretmen görüşmeleriyle belirlenmelidir. Sonra, bu gereksinimlerin karşılanacağı eğitim ortamına karar vermek gerekir. Bu ortamlar; okul, ev ya da her ikisi de olabilir. Her ihtiyaç için hangi ortamda daha kolay karşılanabileceği ve hangisinin doğal ortam olduğu düşünülerek karar verilmelidir. Karar verme sürecinde öğretmenin yanında aile mutlaka olmalıdır. Menstruasyon dönemi hazırlık ve bakım becerileri eğitimi, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin ergenlik döneminde cinsel eğitimlerine geçiş için planlanan bir uyum eğitimidir. Menstruasyon dönemi hazırlık eğitiminin ne zaman başlatılacağına, aile ile yapılan görüşme ve gerekirse doktorun yapacağı inceleme sonrasında iş birliği içerisinde karar verilir.			

ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ

DERS PLANI ÖRNEĞİ – I

BÖLÜM-1																											
Dersin Adı	: Beslenme, Sağlık ve Güvenlik																										
Kademe	: II																										
Öğrenme Alanı	: Sağlığı Koruma																										
BÖLÜM-2																											
Hedef	2.2.3. Kişisel bakımını yapar.																										
Hedef Davranışlar	<p>3.5. Banyo yapar.</p> <p>Hedef Davranışın Tanımı: Öğrenci, "Banyo yap!" yönergesinin ardından beceri analizindeki basamakları aralarında 5 saniyeden fazla beklemeden bağımsız olarak tamamlar. Banyo yapma; soyunma, yıkanma, kurulanma ve giyinmeyi de içerebilir.</p> <table><tbody><tr><td>Banyo Yapma Beceri Analizi</td><td>... Saçına şampuan sürer.</td></tr><tr><td>... Tişörtünü çıkarır.</td><td>... Saçını köpürtür.</td></tr><tr><td>... Pantolonunu çıkarır.</td><td>... Saçını durular.</td></tr><tr><td>... İç çamaşırlarını çıkarır.</td><td>... Vücudunu durular.</td></tr><tr><td>... Küvete girer.</td><td>... Küvetten çıkar.</td></tr><tr><td>... Sabunu köpürtür</td><td>... Kollarını kurular.</td></tr><tr><td>... Kollarını yıkar.</td><td>... Bacaklarını kurular.</td></tr><tr><td>... Bacaklarını yıkar.</td><td>... Ayaklarını kurular.</td></tr><tr><td>... Ayaklarını yıkar.</td><td>... Karnını kurular.</td></tr><tr><td>... Ellerini yıkar.</td><td>... İç çamaşırını giyer.</td></tr><tr><td>... Karnını yıkar.</td><td>... Pijamasının üstünü giyer.</td></tr><tr><td>... Vücudundaki köpüğü durular.</td><td>... Pijamasının altını giyer.</td></tr><tr><td>... Saçını ıslatır.</td><td>... Kirli çamaşırlarını sepete atar.</td></tr></tbody></table>	Banyo Yapma Beceri Analizi	... Saçına şampuan sürer.	... Tişörtünü çıkarır.	... Saçını köpürtür.	... Pantolonunu çıkarır.	... Saçını durular.	... İç çamaşırlarını çıkarır.	... Vücudunu durular.	... Küvete girer.	... Küvetten çıkar.	... Sabunu köpürtür	... Kollarını kurular.	... Kollarını yıkar.	... Bacaklarını kurular.	... Bacaklarını yıkar.	... Ayaklarını kurular.	... Ayaklarını yıkar.	... Karnını kurular.	... Ellerini yıkar.	... İç çamaşırını giyer.	... Karnını yıkar.	... Pijamasının üstünü giyer.	... Vücudundaki köpüğü durular.	... Pijamasının altını giyer.	... Saçını ıslatır.	... Kirli çamaşırlarını sepete atar.
Banyo Yapma Beceri Analizi	... Saçına şampuan sürer.																										
... Tişörtünü çıkarır.	... Saçını köpürtür.																										
... Pantolonunu çıkarır.	... Saçını durular.																										
... İç çamaşırlarını çıkarır.	... Vücudunu durular.																										
... Küvete girer.	... Küvetten çıkar.																										
... Sabunu köpürtür	... Kollarını kurular.																										
... Kollarını yıkar.	... Bacaklarını kurular.																										
... Bacaklarını yıkar.	... Ayaklarını kurular.																										
... Ayaklarını yıkar.	... Karnını kurular.																										
... Ellerini yıkar.	... İç çamaşırını giyer.																										
... Karnını yıkar.	... Pijamasının üstünü giyer.																										
... Vücudundaki köpüğü durular.	... Pijamasının altını giyer.																										
... Saçını ıslatır.	... Kirli çamaşırlarını sepete atar.																										
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Etkinlik Çizelgesi.																										
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Banyo, şampuan, vücut sabunu, banyo ve yüz havlusu, sembol tahtası, öğrencinin tercihlerinden oluşan ödül panosu, mayo (öğrencinin mahremiyetini korumak için tercihen kullanılabilir). Beceri analizinde yer alan her bir basamak; okuma bilen öğrenciler için yazılı, okuma bilmeyen öğrenciler için fotoğraflı ve sıralı liste olarak düzenlenir. Sudan ve nemden etkilenmemesi için liste PVC kaplanabilir. Öğrencinin etkinlik çizelgesini bir pul kullanarak sıra ile takip etmesi için listede her basamağın sol yanına cırt bant yapıştırılır.																										
Ortam Düzenlemeleri	Fotoğraflı ya da yazılı olarak düzenlenen etkinlik çizelgesi, okulun banyosunda öğrencinin banyo yaparken rahat olarak ulaşabileceği yere asılır.																										
BÖLÜM-3																											

Dikkati Çekme	<p>Öğrenciye "Sağlığımızı korumak için kirlendiğimizde banyo yaparız." "Banyomuzu kendi başımıza yapmayı öğrenmeliyiz." gibi dikkat çekici ifadeler kullanılır." Hadi banyonu yap!" yönergesi verilerek öğrenci banyoya yönlendirilir.</p>
Güdüleme	<p>Bu çalışmada öğrencinin ders süresince dikkatini yöneltmesi için dönüştürülebilir sembol pekiştirme sistemi kullanılmaktadır. Öğrenciye ders süresince banyo yaparken çizelgesini takip ettiğinde ve öğretmeniyle iş birliği yaptığında sembol verilir. Öğrenci tüm sembollerini topladığında ödül panosundan bir ödül seçer.</p>
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	<p>Banyonun ve banyo malzemelerinin hazır olması, temiz kıyafetlerin, ödül panosunun ortamda bulundurulması, ödüllerin hazır ve yerinde olması, etkinlik çizelgesinin banyo içindeki yerine yerleştirilmesi sağlanır.</p>
Uygulama	<p>Öğrenci banyoya götürülür ve çizelgesi gösterilerek "Hadi çizelgeni takip ederek banyonu yap!" yönergesi verilir. Öğrencinin fotoğrafı ya da yazılı etkinlik çizelgesini takip ederek banyo yapma beceri analizinde yer alan basamakları yerine getirmesi için elle yönlendirme sunulur. İpucu sunulan basamaklar prova ettirilir. Elle yönlendirme ile sunulan ipuçları mümkün olduğunca kısa sürede aşamalı yardım, uzamsal geri çekme, gölge olma ve yakınlık azaltma ile geri çekilir. Öğrencinin bağımsız tepkileri sembol ile pekiştirilir. Öğrenci banyo yaparken iş birliği göstererek doğru tepkiler verir ise oturum sonlandırılmadan önce son sembolü kazandırılır ve sembolleri dönüştürülerek öğrencinin ödüle ulaşması sağlanır. Öğrenci hata yapar, problem davranış çıkarır ise oturumdaki tüm basamakları yerine getirmesi için oturum devam ettirilir fakat sembolleri dönüştürülmez.</p>
Açıklamalar	<ul style="list-style-type: none"> • Öğretim sırasında öğrencinin mahremiyetini korumak için mayo giydirilebilir. • Dönüştürülebilir sembol pekiştirme sisteminde yer alan sembol sayısı öğrenciye göre bireyselleştirilebilir. • Ders sırasında öğrenciye sembol verirken etkinliği bölmek için davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunulmaz, öğrenciye herhangi bir geri bildirim verilmez. • Öğretim, 2 oturum art arda %80 performans elde edildiğinde genelleme aşaması değerlendirilir. • Genelleme, öğrencinin ev ortamında fotoğrafı ya da yazılı etkinlik çizelgesi takip edilerek değerlendirilir. • Genelleme aşamasında ölçüte ulaşıldığında etkinlik çizelgesinde öğrencinin bağımsız olarak yapabildiği basamaklarda silikleştirme yapılır. Her bir silikleştirmenin ardından 2 oturum art arda %80 performans beklenir. • Veriler düzenli olarak incelendiğinde hedef davranış üzerinde ilerleme sağlanamamışsa öğretim yöntemi ve pekiştirme sistemi üzerinde uyarlamalar yapmak gerekebilir. • İzleme aşaması 6 ay boyunca elde edilen verilerde %80 ve üzeri bir performans ortalaması olduğu takdirde sonlandırılır.

BÖLÜM-4

Ölçme ve Değerlendirme:

Bu programın ölçme ve değerlendirmede aşamasında, **beceri kayıt formu, beceri kayıt yöntemi ve grafiksel analiz tekniği** kullanılır.

Ön değerlendirme: Öğretime başlamadan önce gerçekleştirilir. Etkinlik çizelgesinde yer alan bir basamak için ipucu sunulduğunda o basamak için veri formuna eksi (-) işaretlenir, ipucu sunulur ve öğrencinin bir sonraki basamağı bağımsız olarak yerine getirmesi için fırsat verilir. Öğrencinin bağımsız olarak gerçekleştirdiği basamaklar artı (+) olarak kaydedilir. Doğru tepkilerin ardından onay belirten ifadeler kullanılır fakat övgü kullanılmaz ya da somut pekiştirici verilmaz. Yanlış tepkilerin ardından ise herhangi bir ipucu ya da geri bildirim verilmaz. Elde edilen veriler öğrencinin verdiği doğru tepkilerin yüzdesi olarak grafiğe aktarılır.

Süreç içi değerlendirme, öğretmen öğrencilerin tepkilerini her oturum veya haftada en az bir oturum her bir basamağın ardından kaydeder. Davranış tanımında anlatıldığı gibi öğrenci etkinlik çizelgesinde yer alan basamakları bağımsız yerine getirirse artı (+); eğer yerine getirmez ya da ipucu sunulmasının ardından yerine getirirse (-) olarak kaydedilir. Elde edilen veriler öğrencinin verdiği doğru tepkilerin yüzdesi olarak grafiğe aktarılır.

Genelleme öğrencinin ev ortamında değerlendirilir. Doğru tepkilerin ardından onay belirten ifadelerle karşılık verilir fakat övgü verilmaz ya da ödül kullanılmaz. Yanlış tepkilerin ardından ise herhangi bir ipucu ya da geri bildirim verilmaz. Genelleme verileri ön değerlendirme aşamasında olduğu gibi alınır ve grafiğe aktarılır.

Grafiğe aktarılan ön değerlendirme ve süreç içi değerlendirme verileri birbiriyle karşılaştırılarak hedef davranışa ilişkin aşağıdaki sonuçlardan birine karar verilir.

... Ön değerlendirme verileri, çocuğun bu programa ihtiyacı olmadığını gösterdi.

... Öğrenci programın hedefine ulaştı.

... Genelleme gerçekleşti.

... Davranış uygun seviyede sürdürüldü.

... Program istenilen sonucu sağlamadı, yerine başka program geliştirilecek.

... Program geçici olarak _____'e kadar sonlandırıldı.

... Diğer (açıklama yazın) _____.

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve
Otizm Spektrum Bozukluğu
Olan Öğrenciler İçin

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

II. Kademe (5, 6, 7 ve 8. Sınıf)



Ankara, 2018

içindekiler

GİRİŞ	5
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	6
1. DEĞERLERİMİZ	6
2. YETKİNLİKLER	6
ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	7
BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	8
SONUÇ	9
DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ PROGRAMININ UYGULANMASI	9
1. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI	9
2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI	10
3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	11
4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	16
DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	17
1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	17
2. HEDEFLERİN YAPISI	19
3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR	20
ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ	25

II. KADEME DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

GİRİŞ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geliştirilen öğretim programları; öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri bilgi, kavram ve becerileri kazanmalarını, bunları kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını, akademik, günlük yaşam, öz bakım gibi alanlarda gelişim sağlamalarını hedefleyen bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Bu özelliklere sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefleyen, yalın ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Programlarda bir taraftan farklı konu ve kademelerde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden hedeflere ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki hedef ve açıklamalar ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu hedefler ve açıklamalar, eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünlüğe ulaşmış bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları”, “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan “Özel Eğitimin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, birinci, ikinci ve üçüncü kademe seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini sağlamak,
2. Birinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olarak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek, günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel akademik becerileri kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak bağımsız bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak,
3. İkinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, toplumla etkileşimini, bütünlüğünü sağlayacak şekilde yeterliliklerle donatılmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Üçüncü kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin birinci ve ikinci kademede kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, insanlarla etkileşim kurabilen, toplumsal kurallara uyum sağlayabilen, toplumsal yaşama katılım için çabalayan, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilen bireyler olmalarını sağlamak, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ)” ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir mesleğe hazır, toplum hayatında üretime katkısı olan, millî ve manevi değerleri benimseyen bireyler olmalarını sağlamaktır.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı bireye değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmaktır. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kurmaktadır. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından günümüze ulaşmış ve yarınlarmıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata aktarımıdır. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ile birlikte ele alınarak programın perspektifini oluşturmaktadır.

1. DEĞERLERİMİZ

Değer; bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen, birleştirici olgulardır. Aynı zamanda değerler, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir. Değer eğitiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Değerler, insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahiptir.

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. "Eğitim programı"; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardım severlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

2. YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazesi olan yetkinlikler TYÇ'de belirlenmiştir. TYÇ'de anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Özel eğitim çerçevesinde yabancı dillerde iletişim ve inisiyatif alma ve girişimciliğe ait yetkinlikler öğretim programlarında ele alınmamıştır. Bu yetkinliklere ilişkin bilgi ve beceriye ait davranışlar orta ve ağır yetersizlik düzeyindeki öğrencilere kazandırılmamaktadır. Öğretim programlarında ele alınan yetkinlikler TYÇ'de aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

1. *Anadilde iletişim:* Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktadır.

2. *Matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojide temel yetkinlikler:* Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

3. *Dijital yetkinlik:* İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
4. *Öğrenmeyi öğrenme:* Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
5. *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler:* Bu yetkinlikler kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
6. *Kültürel farkındalık ve ifade:* Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdiridir.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Değerlendirme, öğretme ve öğrenmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, öğretimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı ve sistematik bir süreçtir. Öğrenme, öğretme ve planlamayı doğrudan etkileyen ve eğitim sisteminin temel öğelerinden biri olan değerlendirmeye öğretim programında önemli bir yer verilmiştir.

Öncelikle öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performansını belirlemek ve performansına dayalı olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) hazırlamak için ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır. Sürekli değerlendirme tüm öğrencilerin ilerlemelerinin tespiti için önemlidir. Öğretim öncesinde yapılan değer-

lendirme, öğrenci hakkında bilgi edinilmesini ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesini; öğretim sırasında yapılan değerlendirme, öğrenci ve öğretmene geri bildirim verilmesini; öğretim sonunda yapılan değerlendirme ise öğrenme hedeflerinin karşılanıp karşılanmadığı ve belirli alanlarda değişiklik yapılması gerekip gerekmediği hakkında karar vermeyi sağlayacaktır. Toplanan veriler sistematik olarak kayıt edilmelidir. Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Uygun ölçme değerlendirme süreçlerine yer verilerek bu tür sorulara cevap verilmelidir.

Ölçme değerlendirme ilkelerinden aşağıdakilere dikkat edilmelidir:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, hedeflerin ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Ölçme değerlendirme, yetersizliği olan öğrencinin bireysel özelliklerine göre biçimlendirilmelidir.
3. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulamalara yol gösterir. Bu araç ve yöntemlerin uygulanmasında gerekli uygulama ilkelerine uyulmalıdır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde öğrencinin çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilgi ve birikimi dikkate alınarak ve aralarındaki ilişki göz önünde bulundurularak bazı temel gelişim ilkelerine göre program düzenlenmiştir. Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak, destekleyici önlemler alınması önerilmektedir. Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Ayrıca tüm öğrencilerin farklı öğrenme geçmişi ve kendine özgü bir öğrenme biçimi vardır. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların hedeflerini gerçekleştirme sürecinde öğrencilerin öğrenme özellikleri dikkate alınarak gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir. Öğretim uyarlamaları öğrencilerin önceki öğrenmeleri ve öğrenme biçimlerinin yanısıra basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta gibi öğrenme ilkelerini dikkate almayı gerektirir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön koşul ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de kademeler düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi bilişsel gelişimini etkiler ve bilişsel gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir hedefin gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Bireyler arası farklılık bir bireyin diğerlerinden birden fazla özelliği bakımından farklı olmasıdır. Tüm öğrenciler için; bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programları temel alınarak "BEP" hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP'de yer alacak olan hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri farklılaşabilir. Bu nedenle öğrenme öğretme süreci planlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları (mevcut performansları, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri ve ihtiyaçları, sosyokültürel farklılıkları vb.) göz önünde bulundurulmalıdır.

SONUÇ

Programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçildiği aşağıda sıralanmıştır.

- Farklı ülkelerin özel eğitim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından öğretmen ve yöneticilerin program gereksinimleri hakkında görüşleri alınmış,
- Öğretmenlerden programların hedefleri ve yapısı hakkında görüş alınmış; bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınınca değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız hazırlanmıştır.

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ PROGRAMININ UYGULANMASI

1. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilen İkinci Kademe Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı, bu öğrencilerde dinî konular ile yaşadıkları hayat arasında bağlantı kurabilecek şekilde tavır ve tutum geliştirmeyi ve onlara bu doğrultuda ilgili bilgi, beceri ve davranışları kazandırmayı amaçlamaktadır. Öğretim programının öğrenme alanlarındaki beceriler birbiriyle ilişkili ve bütün olarak ele alınmaktadır. Aynı zamanda öğrenme alanlarının her birinde edinilen bilgi ve beceriler öğrenme sürecinde birbirini etkilemekte ve tamamlamaktadır. Millî Eğitim Temel Kanunu'nda (1739 sayılı) ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de ifade edilen Özel Eğitimin Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ile öğrenciler:

1. Temel dinî ve ahlaki sorulara cevap verebilecektir.
2. Dinî kavramları doğru anlayıp kullanabilecektir.
3. Dinî inanç ve ibadetlerini tanıyabilecektir.
4. Dinin içtenlik, sevgi, saygı ve inanç gibi değerlerinin olduğunu fark edebilecektir.
5. Dinî bilgiler ile toplumsal beklenti ve alışkanlıklara dayalı olan davranışları ayırt edebilecektir.
6. İslam dinini ana kaynakları ile birlikte tanımlayabilecektir.
7. İslam'ın iman, ibadet ve ahlaki esaslarını tanıyabilecektir.
8. Toplumsal olarak sergilenen dinî ve ahlaki davranışları tanıyabilecektir.
9. Başkalarına karşı güzel davranışlar sergileyebilecektir.
10. Fiziki ve toplumsal çevreyi koruma bilincine ulaşabilecektir.
11. İnanç ve ibadetlerin davranışları güzelleştirmedeki olumlu etkisini kavrayabilecektir.
12. Dinî ve millî bayramları tanıyıp vatan ve millet sevgisini fark edebilecektir.

2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında konu ve öğrenen merkezli tasarım yaklaşımları benimsenmiştir. Konu merkezli tasarım yaklaşımlarında programlar çeşitli dersler ve ilgili konulardan oluşmaktadır. Konu alanı bilgisi bu yaklaşımın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı öğrencilerin temel dinî ve ahlaki bilgileri edinebilmeleri, İslam'ın iman, ibadet ve ahlaki esaslarını tanımaları, dinî bilgiler ile toplumsal beklenti ve alışkanlıklara dayalı olan davranışları ayırt etmeleri, dinin içtenlik, sevgi, saygı ve inanç gibi değerlerinin olduğunu fark etmeleri için gerekli bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmayı amaçladığından bu yaklaşım tercih edilmiştir. Öğrenen merkezli yaklaşımda ise öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri öğretimin merkezinde yer alır. Bu yaklaşımda öğretimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde öğrenenin bireysel farklılıkları temel alınır. Yaklaşımın bu özelliği Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programının öğrenme alanlarının belirlenmesinden hedef ve davranışlara, öğrenme-öğretme süreçlerinden ölçme ve değerlendirmeye kadar her aşamada dikkate alınmıştır.

Programda öğrenme yaklaşımı olarak, davranışçı yaklaşımın öne sürdüğü ilkeleri kullanan Uygulamalı Davranış Analizi (UDA) benimsenmiştir. UDA, sosyal açıdan birey için anlamlı ve toplum için önemli davranışları değiştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Davranışçı yaklaşım, davranışı gözlenebilir ve ölçülebilir çevresel özellikler açısından inceler. UDA, her bireyin kendine özgü bir öğrenme biçimi ve öğrenme geçmişi olduğunu kabul eder. Buradan yola çıkarak UDA, her öğretim ya da davranış yönetim tekniğinin her bireyde aynı başarı ile sonuçlanmayacağı varsayımıyla geliştirilmiştir. Bu nedenle, bireysel farklılıkları dikkate alır. Bu yönüyle programın tasarım yaklaşımıyla uyumludur.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı, bireysel farklılıkları dikkate alan, gözlenebilir ve ölçülebilir hedef ve hedef davranışları içermektedir. Bu kapsamda (a) hedef davranışın belirlenmesi, (b) hedef davranışın ölçülmesi, (c) hedef davranışa ulaşmak için öğretim yöntem ve tekniklerinin belirlenmesi ve uygulanması bu programın üç temel basamağıdır. UDA programın etkililiğinin sürekli değerlendirilmesi için verilere dayalı olarak öğretimsel kararlar almayı gerektirir. UDA, uygulamalılık, davranışsallık, analitiklik, teknolojiklik, kavramsal olarak sistematiklik, etkililik ve genellenebilirlik özelliklerine sahiptir.

Uygulamalılık: Hedef davranışın sosyal açıdan önemli bir davranış olması anlamına gelmektedir. Bu hedef davranış "artırılmak" ya da "azaltılmak" istenen bir davranış olabilir. Bu bağlamda sosyal kabul gören uygun davranışların kazandırılması ya da uygun olmayan davranışların azaltılması sağlanabilir.

Davranışsallık: Bireyin değişen ya da değiştirilmesi planlanan davranışının tam olarak "tanımlanabilir", "gözlenebilir" ve "ölçülebilir" olmasını gerektirir. UDA'da "hedef davranışın değişip değişmediği" ve "kimin davranışının değiştiği" gibi sorulara yanıt aranmaktadır. Bu noktada "birey" için hedef davranış belirlenmeli ve bu hedef davranışta değişikliğe yol açacak davranış yönetimi ve öğretim yöntemleri planlanmalı ve uygulanmalıdır.

Analitiklik: Çevresel koşulların davranışın gerçekleşmesi ya da gerçekleşmemesinden sorumlu olduğunu inandırıcı bir biçimde ortaya koymaktır. Davranış "öncesi ya da sonrası koşullar" ile "davranış" arasında işlevsel bir ilişki aranmalıdır.

Teknolojiklik: Uygulamacının yürüttüğü uygulamayı çok açık bir biçimde betimlemesidir. Böylece, uygulamanın bir başkası tarafından kolayca anlaşılabilir ve aynı biçimde uygulanması sağlanabilir. Yinelenebilirlik, teknolojiklik ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Kavramsal Olarak Sistematiklik: UDA'nın sistematik biçimde kavramsal bütünlük sağlaması için uygulamaların yinelenebilir olması, o alanda bilgi birikimi sağlaması, davranışçı yaklaşımın ilke ve teknikleriyle ilişkili olması gerekmektedir. Bu sağlanabilirse uygulamacılar kavramsal bütünlüğü elde edilmiş olan uygulamalara kolayca ulaşabilirler.

Etkililik: Değiştirilmesi ya da kazandırılması hedeflenen davranışta istenen değişikliğin / kazanımın elde edilmesi olarak tanımlanır. Uygulamacıların yaptığı uygulamaların etkili olması önemlidir. Bunun yanı sıra, uygulama sonunda bireyde gerçekleşen davranış değişikliğinin sosyal açıdan anlamlı olması da dikkate alınmalıdır.

Genellenebilirlik: Gerçekleşen davranış değişikliğinin öğretim sonrasında farklı ortamlar, kişiler, araç-gereçler ve durumlar ile sürdürülebilmesidir. Genellenebilirlik, öğretim ve davranış planlarının vazgeçilmez bir unsurudur. Bu özellik sağlandığında özel eğitimin en genel amacı olan "bireylerin olabildiğince bağımsız yaşamaları" amacına ulaşılmış olur.

UDA, bu özellikleriyle evrensel tasarım ilkeleriyle örtüşmektedir. Evrensel tasarım; içerik, ortam ile öğretimi bireyselleştirmeyi ve uyarılma ile birlikte her durumda mümkün olduğu kadar çok bireyin kullanılmasını amaçlayan bir süreçtir. Evrensel tasarımın kişiye uygun esnek programlar sağlaması ve eğitim ortamını tüm bireyler için ulaşılabilir kılması, nitelikli bir eğitim ve öğretim sürecini beraberinde getirmektedir.

UDA ve evrensel tasarımda uygulamacı ve öğrenciden beklenen bazı rol ve sorumluluklar vardır. UDA'da öğrencinin çalışmaya dikkatini yöneltmesi, yönergeler doğrultusunda davranışı gerçekleştirmesi, edindiği davranışı sürdürmesi ve genelmesi beklenir. Uygulamacıların da öğrenciden beklenen rol ve sorumlulukları dikkate alarak öğretimde edinim, akıcılık, kalıcılık ve genelmeden oluşan "öğrenmenin aşamaları"na göre öğretimi planlaması, uygulaması ve değerlendirmesi gerekir. Uygulamacı, öğrenmenin aşamalarına göre planlama yaparken öğretim yöntem ve teknikleri, ipucu, pekiştirme, kayıt tutma ve değerlendirme gibi UDA'nın temel ilkelerine yer vermelidir.

3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Uygulamalı Davranış Analizi temelli değerlendirme yapabilmek için öncelikle hedef becerinin belirlenmesi gerekir. Bunu izleyen şekilde değerlendirme; öğretim öncesi, öğretim süreci ve öğretim sonrası olmak üzere üç aşamada yapılır.

Hedef Becerilerin Belirlenmesi

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ile ilgili öğretime başlanmadan önce kontrol listesi (EK 1) kullanılarak öğrenci ya da öğrencilerin var olan performansının değerlendirilmesi gerekir. Kontrol listesi öğrencinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine ilişkin performansının belirlenmesine ve buna dayalı olarak bireyselleştirilmiş eğitim programının hazırlanmasına yardımcı olacaktır.

Öğretim Sürecinde Ölçme ve Değerlendirme

Öğretim Öncesi Değerlendirme (Ön): Başlama Düzeyi Belirleme

Bu bölümde, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde yer alan zincirleme becerilerin ölçülmesi için beceri analizi kaydı ve araç-gereç tanıma, materyal seçimi gibi tek basamaklı davranışların ölçülmesi için ayrık deneme kaydı ve bu kayıtların grafiklendirilmesi örneklerle açıklanmıştır.

Zincirleme Becerilerin Ölçülmesi

Öğrenciyle öğretime başlamadan önce onun programında yer alan becerilerde başlama düzeyi verileri toplanır. Başlama düzeyi verilerinin genellikle öğretim öncesinde ve üç oturum üst üste toplanması önerilmektedir.

Bu derste öğrenci ya da öğrencilerin öğrenmesinin hedeflendiği bazı beceriler zincirleme becerilerdir. Dolayısıyla öğrenci için belirlenen hedef davranış zincirleme bir beceri olduğundan beceri analizi kaydı tekniği kullanılarak öğrencinin performansı gerek başlama düzeyinde gerekse öğrenme sürecinde değerlendirilmelidir. Zincirleme beceriler birden fazla basamağı içeren becerilerdir. Örneğin abdest alma, yardım etme, çevreyi temiz tutma gibi beceriler birden fazla basamak içerir.

Beceri Analizi Kaydı: Öğretilmesi planlanan hedef davranış belirlendikten sonra becerinin analizi oluşturulur. Beceri analizi, öğretilmek istenen becerilerin çocuğun özelliğine göre küçük adımlara bölünmesi işidir. Beceri analizi aracılığı ile öğrencinin beceride ilerlemesine ilişkin veri toplanabilir.

ÖRNEK BECERİ ANALİZİ VERİ KAYIT FORMU

Öğrencinin Adı-Soyadı:

Hedef davranış :

Hedef uyaran :

Evre : Başlama düzeyi

Oturum Tarihi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Beceri Basamakları	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....
Ellerini yıkar.										
Ağzını yıkar.										
Burnunu yıkar.										
Yüzünü yıkar.										
Kollarını yıkar.										
Başını mesh eder.										
Kulaklarını elleriyle temizler.										
Ayaklarını yıkar.										
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Sayısı										
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Yüzdesi										

* *Bağımsız gerçekleşen basamak yüzdesi = Öğrencinin doğru gerçekleştirdiği basamak sayısı / Beceri analizindeki toplam basamak sayısı X 100*

Veri toplama formunu kullanırken çocuğun bağımsız olarak gerçekleştirdiği basamaklar (+), gerçekleştiremediği basamaklar ise (-) biçiminde işaretlenir. Beceri analizi kaydı tekniğini kullanırken iki farklı yol ile değerlendirme yapılabilir. İzleyen bölümde bu yollara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Tek Fırsat Tekniği: Öncelikle performans alınacak ortam bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenmelidir. Performans alımında kullanılacak araçlar ve veri toplama formu öğretmenin yakınında bulunmalıdır. Tek fırsat tekniği ile performans düzeyi belirleme aşamasında aşağıdaki basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyaran sunulur. Örneğin "Abdest al!" denir.
2. Öğrencinin tepkide bulunması için 4-5 saniye beklenir.
3. Öğrencinin doğru olarak sergilediği beceri basamağının karşısına "+" işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış olarak sergilediği ya da tepkide bulunmadığı beceri basamağının karşısına "-" işareti konur, diğer basamaklara "-" verilerek değerlendirme sona erdirilir.

Çok Fırsat Tekniği: Çok fırsat tekniğinde de öncelikle performans alınacak ortam bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenmelidir. Performans alımında kullanılacak araçlar ve veri toplama formu öğretmenin yakınında bulunmalıdır. Çok fırsat tekniği ile performans düzeyi belirleme aşamasında aşağıdaki basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyaran sunulur. Örneğin "Abdest al!" denir.
2. 4-5 saniye kadar tepki vermesi beklenir.
3. Doğru tepki verdiyse veri toplama formuna "+" işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış olarak sergilediği ya da tepkide bulunmadığı beceri basamağının karşısına "-" işareti konur ve bu basamak öğretmen tarafından gerçekleştirilir.
5. Beceri analizindeki tüm basamaklar için bu süreç tekrarlanır.

Dinî Kavram ve İfadelere İlişkin Bilgi Düzeyinin Ölçülmesi

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında dinî kavram ve ifadelerle ilişkin hedefler yer almaktadır. Bu beceriler tek basamaklıdır. Dinî kavram ve ifadelerle ilişkin ilgili bir hedef belirlendiğinde bu hedefle ilgili ayırık denemelerle kayıt tekniği kullanılmalıdır.

Ayrık Deneme Kaydı: Tek basamaklı davranışları kaydetmek için kullanılan bir kayıt tekniğidir. Bu kayıt tekniğinde öncelikle performans alınacak ortam bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenmelidir. Performans alımında kullanılacak araçlar, çoğunlukla öğretmenin kullandığı eli tarafında, masanın yanındaki daha alçak bir masada ve veri toplama formu da yakınında bulunmalıdır. Ayrık deneme kayıt tekniği ile performans düzeyi belirleme aşamasında şu basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyaran sunulur. Örneğin "Dinimizdeki başlıca ibadetleri söyle!" yönergesi verilir.
2. Öğrencinin tepkide bulunması için 4-5 saniye beklenir.
3. Öğrencinin doğru tepkileri için veri toplama formuna "+" işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış tepkileri ya da tepkide bulunmama durumu için veri toplama formuna "-" işareti konur.

ÖRNEK AYRIK DENEME KAYIT FORMU

"....." AYRIK DENEME KAYDI FORMU

Öğrencinin Adı-Soyadı :

Öğretmen :

Hedef Davranış :

Evre :

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Deneme	İslam dinindeki başlıca ibadetleri söyle
1	Namaz										
2	Oruç										
3	Hac										
4	Zekât										
Toplam Tepki Sayısı											
Tepki Yüzdesi											

* Öğrencinin performansına uygun olarak örnek durumlar farklılaştırılabilir. Form uyarlanabilir.

Öğretim Sırasında Değerlendirme (Süreç)

Öğretim süreci içerisinde öğrenci performansının değerlendirilmesi gerekir. Örneğin bir beceri öğretirken öğrenciye ipuçları ya da yardım sağlanıyorsa ve dinimizdeki başlıca ibadetleri söyleme davranışı hafta içinde 5 kez çalışılıyorsa bunlardan birinde, aynı başlama düzeyi verisi toplanırken yapıldığı gibi, değerlendirme verisi toplanmalıdır. Bu veriler hem öğrencinin öğretim sırasındaki ilerlemelerini hem de seçilen öğretim tekniğinin etkili olup olmadığını gösterecektir. Bunun için Dinimizdeki Başlıca İbadetleri Söyleme Veri Kayıt formu kullanılabilir. Evre "öğretim evresi" olarak belirtilir.

Öğretim Sonrası Değerlendirme (Son): İzleme

Öğretim tamamlandıktan birkaç hafta sonra öğrencinin beceriyi bağımsız olarak gerçekleştirip gerçekleştirmediğini değerlendirmek, bir başka deyişle kalıcılığın sağlanıp sağlanmadığını izlemek gerekir. Üç ila beş hafta sonra bunun yapılması önerilir. İzleme sırasında yine, başlama düzeyi verisi toplama başlığının altında anlatıldığı şekilde, veri toplanır. Evre "izleme evresi" olarak belirtilir.

Verilerin Grafiğe Aktarılması: UDA temelli programlarda öğrencinin ilerlemeleri grafiklerle takip edilir. Bir grafikte dikey ekseninde doğru davranış sayısı, yüzdesi ya da oranına ilişkin veriler (beceri yüzdesi); yatay ekseninde ise oturumlar yer alır. Aşağıdaki örnekte bir öğrenciye ait veri kayıtları ve bu verilere bağlı olarak çizilen grafik yer almaktadır. Grafik çizimi için bilgisayarda bir grafik programı kullanılabileceği gibi milimetrik kâğıt kullanılarak grafik elle de çizilebilir.

ÖRNEK BECERİ ANALİZİ VERİ KAYIT FORMU
 "....." BECERİ ANALİZİ VERİ KAYIT FORMU

Öğrencinin Adı-Soyadı :

Evre : 1-2-3

İzleme : 9 (3 hafta sonra)-10 (5 hafta sonra)

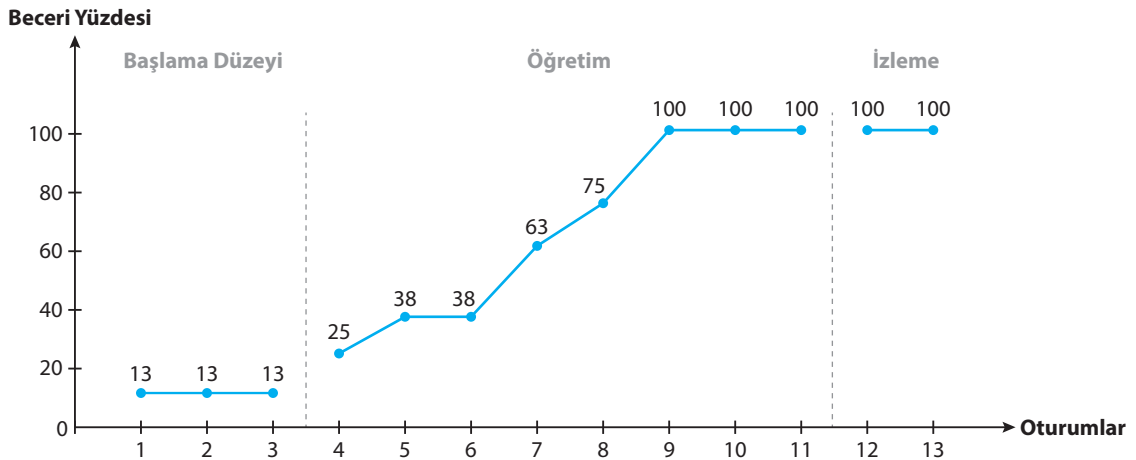
Hedef Davranış : Abdest alır.

Öğretim : 4-5-6-7-8-9-11

Öğretmen :

Oturum Tarihi		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
		1/3/2017	2/3/2017	2/3/2017	9/3/2017	16/3/2017	23/3/2017	30/3/2017	6/4/2017	13/4/2017	20/4/2017	27/4/2017	11/8/2017	18/8/2017
1	Ellerini yıkar.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2	Ağzını yıkar.	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
3	Burnunu yıkar.	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+
4	Yüzünü yıkar.	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
5	Kollarını yıkar.	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
6	Başını mesh eder.	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+
7	Kulaklarını elleriyle temizler.	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+
8	Ayaklarını yıkar.	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Sayısı		1	1	1	2	3	3	5	6	8	8	8	8	8
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Yüzdesi		13	13	13	25	38	38	63	75	100	100	100	100	100

* *Bağımsız gerçekleşen basamak yüzdesi = Öğrencinin doğru gerçekleştirdiği basamak sayısı/Beceri analizindeki toplam basamak sayısı X 100*



Şekil 1. Abdest Alma

Not: Haftada üç öğretim oturumu, bir değerlendirme oturumu yapılmıştır. Öğretim 24 oturumda gerçekleşmiştir.

Yıl Sonunda Değerlendirme

Öğrencinizin yıl sonunda belirlenen hedeflere ulaşma düzeyi not yerine betimleyici bir biçimde ifade edilebilir. Örneğin "... abdest alır."

4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin belirli bir uyarana dikkatini toplama, ayırt etme, uzun ve kısa süreli bellekte bilgileri toplama ve kullanma, öğrenilmiş bir bilgiyi farklı ortamlarda ve durumlarda kullanma, problem çözme, dil gelişiminde yaşitlarına göre gecikme, yetersizlikten etkilenme derecesine bağlı olarak dili anlama, telaffuz ve konuşmada akıcılık, sosyal etkileşim ve iletişim kurma, dili işlevsel kullanma, arkadaş edinme ve sürdürmede çektikleri güçlük nedeniyle sistematik öğretim düzenlemelerine gereksinimleri vardır. Bu öğrenme özelliklerinin yanı sıra, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerde kendini yaralama, vurma, ısırma, öfke nöbetleri gibi uygun olmayan davranış özellikleri görülebilmektedir.

Öğretmenlerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin içeriğinde yer alan becerilerin öğretimini, programın temel yaklaşımı olan UDA'nın önerdiği aşağıdaki ilkelere göre gerçekleştirmesi beklenmektedir:

1. Öğretilen davranış / becerinin analiz edilmesi ve tanımlanması
2. Öğrencinin beceride yapabildiklerinin sürekli ve doğrudan ölçülmesi
3. Öğretim süresince öğrencinin aktif olması için fırsatlar sağlanması
4. Öğrenci davranışlarına anında ve sistematik dönütler verilmesi
5. Öğrenci davranışlarının uyarılarla kontrolü sürecinde öğretim amaçlı ipuçları ya da yardımlardan doğal uyarılara geçişin sağlanması
6. Yeni öğrenilen becerilerin yeni materyal, durum ve ortamlara genellenebilmesi için ilgili stratejilerin uygulanması

Bu ilkeler doğrultusunda orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin öğrenme ve davranış özellikleri ile gereksinimleri göz önünde bulundurularak bire bir ve küçük grup düzenlemelerinde programın öğrencinin özelliklerine uygun şekilde bireyselleştirilmesi gereklidir. Bu süreçte aşağıda kısaca belirtilen iki noktaya dikkat edilmesi önemlidir:

1. Uygulamacı, bu programdan seçilen ve öğrencinin BEP'te hedeflenen kavram ve beceriler için kavram ve beceri analizi yapmalıdır. Yapılan bu analizler veri kayıt formlarına dönüştürülmelidir.
2. Uygulamacı, hedef davranışların öğretiminde öğrenmenin aşamaları olan edinim, akıcılık, kalıcılık ve genellemeye ilişkin amaç belirlemeli ve öğretimi planlamalıdır.

Öğrenmenin birinci aşaması olan edinim, öğrencinin daha önce yapamadığı bir davranış ya da beceriyi belli bir doğrulukta yapar hale gelmesidir. Öğrencinin bir davranış ya da beceriyi edinim aşamasında öğrenmesi; daha bağımsız olması, güvenliği ve yaşam kalitesinin artması açısından önemlidir. Edinim aşamasına ilişkin "Öğrenci abdestin farzlarını söyler." örneği verilebilir.

Akıcılık, yeni öğrenilmiş bir davranış ya da davranış zincirini öğrencinin hızlı ve kolay biçimde yapmasıdır. Akıcılıktan söz edebilmek için davranışın edinim aşamasında belli bir doğruluk düzeyinde yerine getiriliyor olması gerekmektedir. Akıcılık aşamasına ilişkin "Öğrenci en fazla 3 saniye içinde abdestin farzlarını söyler." örneği verilebilir.

Kalıcılık, öğretim sona erdikten sonra da öğrencinin performansının sürmesidir. Kalıcılık sağlanabilirse öğretim koşulları olmaksızın öğrenci öğrendiklerini halen sergileyebiliyor durumda olur. Bir başka deyişle uygulamacı öğretim zamanında daha önce öğretilen bir davranış ya da becerinin öğretime geri dönmek yerine yeni beceri ya da davranışların öğretime yer verebilir. Örneğin "Öğrenci öğretim bittikten bir, üç ve beş hafta sonra abdestin farzlarını söyler." şeklinde kalıcılık amacı yazılabilir.

Genelleme, öğrencinin öğretim koşulları dışında diğer koşullarda (farklı araç-gereçler, ortam, kişi, durum) da öğrendiklerini sergileyebilmesidir. Bir başka deyişle öğrencinin öğrendiği bilgi, beceri ve davranışları günlük yaşamında kullanmasıdır. Bu aşamaya ilişkin "Öğrenci ailesinden biri sorduğunda abdestin farzlarını söyler." örneği verilebilir. Kalıcılık ve genellemenin sağlanmasında aileyle iş birliği önemlidir. Uygulamacı mutlaka aileyle iş birliği içinde olmalıdır.

Öğrenme-öğretme sürecinde yararlanılabilecek etkinlik örneklerine programın sonunda yer alan ders planlarında yer verilmiş, ölçme ve değerlendirme için çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Uygulamada bu etkinliklerin yanı sıra, programın felsefesine uygun şekilde bireysel farklılıklara duyarlı ve esnek olmak koşuluyla uygulamalar da yeni etkinlikler geliştirmelidir.

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilen II. Kademe Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı, bu öğrencilerde dinî konular ile yaşadıkları hayat arasında bağlantı kurabilecek şekilde tavır ve tutum geliştirmeyi ve onlara bu doğrultuda ilgili bilgi, beceri ve davranışları kazandırmayı amaçlamaktadır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı üç kademeden oluşmaktadır. İkinci Kademe Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında dört öğrenme alanı yer almaktadır. Bu öğrenme alanları: Din ve Aile, Din ve Temizlik, İslam'da İbadet ve İbadet Yerleri, Dinî Gün ve Gecelerdir.

1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI



Şekil 2. II. Kademe Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları

Din ve Aile: Bu öğrenme alanında öğrencilere aile bireyleriyle olumlu ilişkiler kurmalarını ve aile içindeki temel sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlayacak hedef ve hedef davranışların kazandırılması amaçlanmaktadır.

Din ve Temizlik: Bu öğrenme alanında öğrencilerin İslam dininin temizliğe verdiği önem, günlük temizlik, çevre temizliği, abdest ve gusül abdesti ile ilgili temel bilgi ve becerilerin kazandırılması hedeflenmektedir.

İslam'da İbadet ve İbadet Yerleri: Bu öğrenme alanında öğrencilerin ibadetin İslam dinindeki önemini ifade etmesi, İslam dinindeki başlıca ibadetlerden namaz, oruç, zekat ve hac ile ilgili temel bilgi ve becerileri kazanması ve başlıca ibadet yerlerini tanıması hedeflenmektedir.

Dinî Gün ve Geceler: Bu öğrenme alanında öğrencilerin İslam dinindeki önemli gün ve gecelerden cuma, bayram ve kandilleri tanımasını hedeflenmektedir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında **Kademe, Öğrenme Alanı, Hedef**'e ilişkin kodlamada aşağıdaki sistematik izlenmiştir.



2. HEDEFLERİN YAPISI

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında yer alan öğrenme alanları; Din ve Aile, Din ve Temizlik, İslam'da İbadet ve İbadet Yerleri, Dinî Gün ve Geceler öğrenme alanları olmak üzere dört öğrenme alanından oluşmaktadır. Bu öğrenme alanlarının altında hedefler ve hedef davranışlar yer almaktadır. Programda yer alan hedef ve hedef davranışlar, UDA yaklaşımının temel ilkelerinden biri olan gözlenebilirlik ve ölçülebilirlik dikkate alınarak yapılandırılmıştır.

Tablo 1. Öğretim Programının Öğrenme Alanları, Hedef ve Hedef Davranış Sayıları

Öğrenme Alanları	Hedef Sayıları	Hedef Davranış Sayıları
Din ve Aile	2	9
Din ve Temizlik	6	21
İslam'da İbadet ve İbadet Yerleri	10	41
Dinî Gün ve Geceler	3	12
Toplam	21	83

Tablo 2. Hedeflerin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme Alanları	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor	Toplam
Din ve Aile	2	2	2	6
Din ve Temizlik	5	3	1	9
İslam'da İbadet ve İbadet Yerleri	10	1	1	12
Dinî Gün ve Geceler	3	1		4
Toplam	20	7	4	31

* Bazı hedeflerin hem bilişsel, hem duyuşsal hem de psikomotor alana karşılık gelmesinden dolayı toplamda Tablo 1. in toplam hedeflerinden fazla hedef görülmektedir.

3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Din ve Aile	2.1.1. Aile bireyleri ile olumlu ilişkiler kurar.	1.1. Annesinin / babasının söylediklerine uygun davranır. 1.2. Aile bireylerinin sevincini / üzüntüsünü paylaşır. 1.3. Aile üyeleriyle birlikte oyun oynar. 1.4. Ailesiyle iletişiminde nezaket sözcükleri kullanır.	Model olma Aşamalı yardımla öğretim yöntemi Sosyal öykü	Beceri analizi formu Beceri analizi kaydı Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	2.1.2. Aile içi sorumluluklarını yerine getirir.	2.1. Odasını düzenler. 2.2. Evdeki temizlik işlerine yardım eder. 2.3. Evdeki eşyalarını düzenler. 2.4. Sofra kurmaya ve kaldırmaya yardım eder. 2.5. Kendi isteklerini yapmak için ailesinden izin ister.	Model olma Aşamalı yardımla öğretim yöntemi Etkinlik çizelgesi Sosyal öykü	Beceri analizi formu Beceri analizi kaydı Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
Açıklamalar	<p>Öğrenci için öncelikli (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir.</p> <p>"Din ve aile" öğrenme alanı için kullanılabilen araç-gereç ve materyaller hedef davranışa uygun olarak seçilmelidir.</p> <p>"Din ve aile" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması, bir başka deyişle aile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellenmesi için önemlidir.</p> <p>"Din ve aile" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretimi amaçlı olarak kullanmaları konusunda rehberlik edilmelidir.</p> <p>Öğretmenin aileyle görüşerek öğrencinin becerilerinin kazanmasında etkili olabilecek özel durumlara yönelik bilgi vermesi önemlidir.</p>			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Din ve Temizlik	2.2.1. İslam dininin temizliğe verdiği önemi söyler.	1.1. Temizliğin İslam dininin isteği olduğunu söyler. 1.2. Allah'ın temiz olanları sevdiğini söyler.	Ayrıık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrıık deneme kaydı	
	2.2.2. Günlük temizliğin gereklerini yerine getirir.	2.1. Günlük temizlikte yapılması gerekenleri resimli kartlar arasından gösterir. 2.2. Günlük temizlikte yapılması gerekenleri söyler.	Ayrıık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrıık deneme kaydı	
	2.2.3. Çevresini temiz tutar.	3.1. Çevresini temiz tutması gerektiğini söyler. 3.2. Ev, sınıf, okul, park ve bahçe gibi yerlerde çöpleri çöp kutusuna atar.	Ayrıık denemelerle öğretim Model olma Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi	Beceri analizi formu Beceri analizi kaydı Davranış kayıt formu Ayrıık deneme kaydı	
	2.2.4. Abdestin farzlarını ifade eder.	4.1. Abdestin farzlarından birinin elleri kollarla birlikte yıkamak olduğunu gösterir / söyler. 4.2. Abdestin farzlarından birinin yüzünü yıkamak olduğunu gösterir / söyler. 4.3. Abdestin farzlarından birinin başını mesh etmek olduğunu gösterir / söyler. 4.4. Abdestin farzlarından birinin ayakları yıkamak olduğunu gösterir / söyler.	Ayrıık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi Etkinlik çizelgesi	Davranış kayıt formu Ayrıık deneme kaydı	
	2.2.5. Abdest alır.	5.1. Ellerini yıkar. 5.2. Ağzını yıkar. 5.3. Burnunu yıkar. 5.4. Yüzünü yıkar. 5.5. Kollarını yıkar. 5.6. Başını mesh eder. 5.7. Kulaklarını elleriyle temizler. 5.8. Ayaklarını yıkar.	Model olma Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Etkinlik çizelgesi	Davranış kayıt formu Ayrıık deneme kaydı	
	2.2.6. Gusül abdestinin farzlarını ifade eder.	6.1. Ağzını yıkaması gerektiğini gösterir / söyler. 6.2. Burnunu yıkaması gerektiğini gösterir / söyler. 6.3. Baştan ayağa tüm vücudunu yıkaması gerektiğini gösterir / söyler.	Model olma Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi	Beceri analizi formu Beceri analizi kaydı Davranış kayıt formu Ayrıık deneme kaydı	
	Açıklamalar	<p>Öğrencilerin ilgi ve istekleri ve öncelikli gereksinimleri doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir.</p> <p>"Din ve temizlik" öğrenme alanı için kullanılacak araç-gereç ve materyaller hedef davranışa uygun olarak belirlenmelidir.</p> <p>"Din ve temizlik" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması, bir başka deyişle aile iş birliği kurulması, öğretimin etkiliği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellenmesi için önemlidir.</p> <p>"Din ve temizlik" öğrenme alanı aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretimi amaçlı olarak kullanmaları konusunda rehberlik edilmelidir.</p> <p>Öğretmenin aileyle görüşerek öğrencinin becerileri kazanmasında etkili olabilecek özel durumlara yönelik bilgi vermesi önemlidir.</p>			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
İslam'da İbadet ve İbadet Yerleri	2.3.1. İbadetin İslam dinindeki önemini ifade eder.	1.1. Allah'ın ibadet yapmamızı istediğini söyler. 1.2. İbadetin Allah rızası için yapıldığını söyler. 1.3. Güzel davranış yapmanın ibadet olduğunu söyler.	Ayrıık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrıık deneme kaydı
	2.3.2. İslam dinindeki başlıca ibadetleri ifade eder.	2.1. Başlıca ibadetlerden birinin namaz olduğunu söyler. 2.2. Başlıca ibadetlerden birinin oruç olduğunu söyler. 2.3. Başlıca ibadetlerden birinin zekât olduğunu söyler. 2.4. Başlıca ibadetlerden birinin hac olduğunu söyler.	Model olma Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrıık deneme kaydı
	2.3.3. Namazla ilgili yapılması gerekenleri ifade eder.	3.1. Namazdan önce abdest alınması gerektiğini gösterir / söyler. 3.2. Namaz kılarken Kâbe'ye dönüleceğini söyler. 3.3. Namazın birtakım hareketlerle kılındığını söyler. 3.4. Gösterilen görseller arasından namaz kılanı gösterir. 3.5. Günde beş vakit namaz olduğunu söyler. 3.6. Vakit namazlarının adlarını söyler. 3.7. Cuma günü cuma namazı kılındığını söyler. 3.8. Namaz kılanı eşlik eder.	Model olma Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi	Beceri analizi formu Beceri analizi kaydı Davranış kayıt formu Ayrıık deneme kaydı
	2.3.4. Oruçla ilgili temel kavramları ifade eder.	4.1. Orucun Ramazan ayında tutulduğunu söyler. 4.2. Orucun başladığı vakte imsak denediğini söyler. 4.3. Orucun bittiği vakte iftar denediğini söyler. 4.4. Orucun sonunda Ramazan Bayramı olduğunu söyler.	Model olma Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrıık deneme kaydı
	2.3.5. Oruçla ilgili yapılması gerekenleri ifade eder.	5.1. Oruç tutarken bir şey yenilip içilmeyeceğini söyler. 5.2. Oruç için gece sahura kalkıldığını söyler. 5.3. Oruç açılmadan önce dua edildiğini söyler. 5.4. Orucun iftar vaktinde açıldığını söyler. 5.5. Yatsı namazından sonra Teravih namazı kılındığını söyler.	Model olma Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrıık deneme kaydı
	2.3.6. Zekâtın özelliklerini ifade eder.	6.1. Zekâtın paylaşma ve yardımlaşma ibadeti olduğunu söyler. 6.2. Zekâtın para ve mal ile yapıldığını söyler. 6.3. Zekâtın ihtiyaç sahiplerine verildiğini söyler.	Model olma Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrıık deneme kaydı

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
İslam'da İbadet ve İbadet Yerleri	2.3.7. Hac ile ilgili başlıca özellikleri ifade eder.	7.1. Haccın Kurban Bayramı zamanında yapıldığını söyler.	Model olma Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
		7.2. Haccın Kâbe'yi ve çevresini ziyaret olduğunu söyler.		
		7.3. Hac ibadeti için giyilen özel kıyafete ihram denildiğini söyler.		
		7.4. Hacca gidenlerin Kâbe'nin etrafında dua ederek döndüğünü söyler.		
		7.5. Hacca gidip gelene hacı dendiğini söyler.		
	2.3.8. İbadet yerlerini tanıtır.	8.1. Görsel materyaller sunulduğunda ibadet yerlerinden birinin Kâbe olduğunu gösterir / söyler.	Ayrık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
		8.2. Görsel materyaller sunulduğunda ibadet yerlerinden birinin cami olduğunu gösterir / söyler.		
		8.3. Camide namaz kıldığını söyler.		
	2.3.9. Camiye ait bazı yapıları tanıtır.	9.1. Minarenin camiye ait bir yapı olduğunu söyler.	Ayrık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
		9.2. Minareden ezan okunduğunu söyler.		
2.3.10. İhlâs suresini okur ve anlamını söyler.	9.3. Şadırvanın caminin avlusunda bulunan yapılardan biri olduğunu söyler.	Model olma Ayrık denemelerle öğretim	Beceri analizi formu Beceri analizi kaydı Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı	
	9.4. Şadırvanda abdest alındığını söyler.			
Açıklamalar	10.1. İhlâs suresini okur.	Model olma Ayrık denemelerle öğretim	Beceri analizi formu Beceri analizi kaydı Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı	
	10.2. İhlâs suresinin anlamını söyler.			
	Öğrenci için gereksinimler doğrultusunda basitten karmaşığa doğru olacak şekilde program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir. "İslam'da İbadet ve İbadet yerleri" öğrenme alanı için kullanılacak araç-gereç ve materyaller hedef davranışa uygun olarak seçilmelidir. "İslam'da İbadet ve İbadet yerleri" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması, bir başka deyişle aile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve öğrenmenin aileyle görüşerek öğrencinin becerilerinin kazanmasında etkili olabilecek özel durumlara yönelik bilgi vermesi önemlidir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Dini Gün ve Gece	2.4.1. İslam dinindeki önemli günlerden birinin cuma olduğunu söyler.	1.1. Cuma günü cuma namazına gidişini söyler. 1.2. Cuma namazına temiz kıyafetlerle gidişini söyler.	Model olma Ayrık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi	Beceri analizi formu Beceri analizi kaydı Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	2.4.2. Dini bayramları tanıtır.	2.1. Dini bayramlardan birinin Ramazan Bayramı olduğunu söyler. 2.2. Dini bayramlardan birinin Kurban Bayramı olduğunu söyler. 2.3. Kurban Bayramı'nda kurban kesildiğini söyler. 2.4. Bayram namazına gidişini söyler. 2.5. Bayramların sevinçli, mutlu ve güzel günler olduğunu söyler.	Ayrık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	2.4.3. Dinimizdeki önemli geceleri söyler.	3.1. Kadir Gecesi'nin önemli dini gece olduğunu söyler. 3.2. Kur'an'ın Kadir Gecesi'nde indirildiğini söyler. 3.3. Kandillerin önemli dini geceler olduğunu söyler. 3.4. Kandillerin isimlerini söyler. 3.5. Dini gün ve gecelerde dua edilmesi gerektiğini söyler.	Ayrık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
Açıklamalar	<p>Öğrenci için gereksinimler doğrultusunda basitten karmaşığa doğru olacak şekilde program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir.</p> <p>"Dini gün ve geceler" öğrenme alanı için kullanılabilecek araç-gereç ve materyaller hedef davranışa uygun olarak seçilmelidir.</p> <p>"Dini gün ve geceler" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması, bir başka deyişle aile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellenmesi için önemlidir.</p> <p>"Dini gün ve geceler" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretim amaçlı olarak kullanmaları konusunda rehberlik edilmelidir.</p> <p>Öğretmenin aileyle görüşerek öğrencinin becerilerini kazanmasında etkili olabilecek özel durumlara yönelik bilgi vermesi önemlidir.</p>			

ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ

DERS PLANI ÖRNEĞİ-1

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Kademe : II
Öğrenme Alanı : Din ve Aile	Oturum Sayısı : 2
BÖLÜM-2	
Hedef	2.1.1. Aile bireyleri ile olumlu ilişkiler kurar.
Hedef Davranışlar	1.4. Ailesiyle iletişiminde nezaket sözcükleri kullanır. Davranışın tanımı: Öğrenci, annesi kendisine hizmet ettiğinde "Teşekkür ederim." der. Davranışın ön koşulları: Basit yönergeleri yerine getirme, çeşitli nesnelere tutma, nesnelere ayırt etme.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Doğrudan öğretim
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Veri toplama formu, pekiştiriciler, kurşun kalem, silgi.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci öğretimi ayakta gerçekleştirecektir. Genelleme için farklı kişiler ve farklı ortamlar kullanılır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle annen ile nasıl konuşman gerektiğini çalışacağız." "Benimle çalışacağın için teşekkür ederim." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Annem senin için yemek yaptığında ona teşekkür etmek annemi mutlu eder." diyerek öğrenciyi motive eder.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyaran Sunumu)	"Şimdi hazırsan, başlayalım!" der ve yönergeyi sunar "Yemek yedikten sonra annene ne dersin?"
Uygulama	Öğrencide merak uyandırdıktan sonra izlenecek süreç; model olma aşaması, rol oynama aşaması, alıştırtma yapma aşaması ve en son bağımsız uygulamalar aşaması şeklinde sıralanmaktadır. Uygulama sürecinde ilk aşama model olma aşamasıdır. Bu aşamada öğretmen, seçilen davranış için öğrenciyi model olur: "Yemek yedikten sonra annene ne dersin? Teşekkür ederim." Öğretmen: "Yemek yedikten sonra annene ne dersin? Teşekkür ederim." diyerek öğrenci davranışına model olur. Öğrencilerin gözledikleri beceriyi sergiledikleri ve performanslarına ilişkin geri bildirim aldıkları aşama olan rol oynama aşamasında öğrenciden "Yemek yedikten sonra annene ne dersin? Teşekkür ederim." demesi istenir ve bu süreç öğretmen kontrolünde devam eder. Öğrenci hatırlayamadığı yerde ya da doğru ifade edemediği yerde öğretmen öğrenciyi doğru tepki için model olur. Bu aşamada öğretmen "Evet şimdi sıra sende, sen söyle! Yemek yedikten sonra annene ne dersin? Teşekkür ederim." yönergesini sunar ve öğrencinin doğru tepkilerini "Aferin sana! Yemek yedikten sonra annene ne dersin? Teşekkür ederim." şeklinde pekiştirir. Yanlış tepkilerde eksik söylediği kelimelere ilişkin model ipucunu sunar. Yine doğru tepki alamazsa, tekrar model ipucu sunar. "Yemek yedikten sonra annene ne dersin? Teşekkür ederim." der. Ardından alıştırtma yapma aşamasına geçilir. Bu süreçte öğrencinin, öğretmen rehberliğinde, alıştırtmalar yapması sağlanırken, gerekli yerde ipucu sunulur öğrenciyi destek olunur. Öğrenci: "Yemek yedikten sonra annene ne dersin? Teşekkür ederim." Yanlış tepki verirse ya da hiç tepki vermemesi durumunda öğretmen doğru davranışa model olur. Öğrencinin davranışı öğrenip öğrenmediğini belirlemek üzere bağımsız uygulamalar aşamasında yoklama oturumları düzenlenir. Bağımsız uygulamalarda öğrenciyi "Yemek yedikten sonra annene ne dersin?" yönergesi verilerek öğrencinin tepkileri veri kayıt formuna işlenir. Bu süreçte öğretmen hiçbir şekilde müdahale etmez, ipucu sunmaz. Sadece verilen öğrenci tepkilerini kaydeder. Burada öğrenciden yukarıda belirlenen davranış beklenmektedir. "Teşekkür ederim." dendiğinde hedef davranış kazandığı söylenebilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı, öğrenciyi tepkide bulunması için verilen ipucu türü ya da bekleme süresi değiştirilebilir. Burada sözel pekiştiriciler örneklenmiştir. Pekiştiriciler öğrenciyi uygun şekilde seçilir ve kullanılır.

BÖLÜM-4

Ölçme ve Değerlendirme

Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar.

Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Doğrudan öğretim yönteminde değerlendirme "bağımsız uygulamalar aşaması"nda düzenlenen yoklama oturumları ile yapılır.

Bu süreçte öğretmen öğrencinin yakınında olacak şekilde arkasına oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Yemek yedikten sonra annene ne dersin?" diyerek hedef uyarını sunar. Öğretmen öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin doğru tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür.

Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.

DERS PLANI ÖRNEĞİ-II

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Kademe : II
Öğrenme Alanı : Din ve Temizlik	Oturum Sayısı : 3
BÖLÜM-2	
Hedef	2.2.2. Günlük temizliğin gereklerini yerine getirir.
Hedef Davranışlar	2.1. Günlük temizlikte yapılması gerekenleri resimli kartlar arasından gösterir. Davranışın tanımı: Öğrenciye "Günlük temizlikte yapılması gerekenler nelerdir?" diye sorulduğunda resimli kartlar arasından gösterir (elini yıkama, yüzünü yıkama, dişlerini fırçalama kartı). Davranışın ön koşulları: Alıcı ve ifade edici dil becerilerine sahip olma.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sözel ve görsel ipucu
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, resimli kartlar veri toplama formu, kalem, pekiştireçler.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında karşılıklı oturacaktır. Genelleme için farklı yer ve kişiler kullanılacaktır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Bu dersimizde seninle günlük temizlikte yapılması gerekenleri göstereceğiz." der. "Beni dikkatli dinliyorsun, harika." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Günlük temizlikte yapılması gerekenleri öğrenirsek sağlıklı ve temiz oluruz."
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." diyerek öğrenciye günlük temizlikte yapılması gerekenleri resimli kartlardan gösterir.
Uygulama	Öğretmen ve öğrenci masada karşılıklı oturur. Sözel yönergenin kolay verilebilmesi için öğretmen ve öğrenci birbirini görmelidir. Öğretmen, "Günlük temizlikte neler yapılır?" sorusunu sorar. Öğrenciye "Önündeki kartlara bak, hangisi el yıkama kartı? Göster!" der. Kendisi kartı göstererek kontrol edici ipucunu sunar. "Şimdi sen göster!" denerek öğrencinin kartı göstermesi için 4 saniye beklenir. Öğrenci doğru bir şekilde gösterirse "Aferin, çok güzel gösterdin!" denerek pekiştirilir. Öğrencinin belirlenen süre içerisinde resimli kartı doğru göstermemesi ya da hiçbir tepki vermemesi durumunda davranış yanlış kabul edilerek görmezden gelinir ve bir sonraki denemeye geçilir. Öğretim süreci aynı şekilde belirlenen deneme sayısı kadar tekrar edilir. (Yüz yıkama ve diş fırçalama becerileri için de aynı uygulama basamakları düzenlenir)
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme	
Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar.	
Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar.	
Bu süreçte öğretmen öğrencinin yakınında olacak şekilde karşısında oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Kartlara bak! El yıkama kartını göster!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin doğru tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci 5 defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür.	
Öğretmen, öğrencinin beş denemeden dördünde soruya bağımsız olarak doğru cevap vermesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar.	
Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden farklı ortamlarda öğrencisini yukarıda söz edilen soruyu sorarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.	

DERS PLANI ÖRNEĞİ-III

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Kademe : II
Öğrenme Alanı : İslam'da İbadet ve İbadet Yerleri	Oturum Sayısı : 2
BÖLÜM-2	
Hedef	2.3.4. Oruçla ilgili temel kavramları ifade eder.
Hedef Davranışlar	4.1. Orucun Ramazan ayında tutulduğunu söyler. Davranışın tanımı: Öğrenciye, "Oruç hangi ayda tutulur?" diye sorulduğunda "Oruç Ramazan ayında tutulur." diye söyler. Davranışın ön koşulları: Sorulara cevap verme, basit cümleler söyleyebilme, takvim kullanabilme (ayları takip etme), İslam dinî ile ilgili temel kavramlar.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, veri toplama formu, pekiştireçler.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında yan yana oturacaktır. Genelleme için farklı yer ve kişiler kullanılacaktır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Bu dersimizde seninle orucun hangi ayda tutulduğunu öğreneceğiz. Beni dikkatli dinliyorsun, harika." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Müslümanlar için önemli olan oruç tutmanın hangi ayda başladığını öğreneceğiz. Bu ay geldiğinde Müslümanlar oruç tutmaya başlar, sende hangi ayda oruç tutulduğunu artık öğrenmiş olacaksın." diye söylenir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek öğrenciye "Oruç hangi ayda tutulur?" diye soru yöneltilir.
Uygulama	Öğretmen ve öğrenci bir masanın etrafında karşılıklı oturur. Sözel ipucunun kolay verilebilmesi için öğretmen ve öğrenci birbirlerini görmelidir. Öğretmen, Müslümanların ibadet şekillerinden biri olan orucun ne olduğunu anlatır. Öğrenciye kısa bir bilgi verdikten sonra "Oruç hangi ayda tutulur?" sorusunu yöneltilir. Soru yönüncesinin hemen ardından öğretmen sözel ipucu sunarak "Oruç Ramazan ayında tutulur." der. Öğrencinin cümleyi tekrarlaması için 3-5 saniye beklenir. Öğrenci doğru bir şekilde cümleyi belirlenen süre içerisinde tekrar ederse hazırlanmış olan sembollerden bir tane verilerek pekiştirilir. Öğrencinin belirlenen süre içerisinde cümleyi doğru tekrar etmemesi ya da hiçbir tepki vermemesi durumunda davranış yanlış kabul edilerek görmezden gelinir ve bir sonraki denemeye geçilir. Öğretim süreci aynı şekilde belirlenen deneme sayısı kadar tekrar edilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sembol pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme	Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen öğrencinin yakınında olacak şekilde karşısında oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Oruç hangi ayda tutulur?" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen öğrencinin tepkide bulunması için 3-5 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci 5 defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin beş denemeden dördünde soruya bağımsız olarak doğru cevap vermesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden farklı ortamlarda öğrencisini yukarıda söz edilen soruyu sorarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.

DERS PLANI ÖRNEĞİ-IV

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Kademe : II
Öğrenme Alanı : Dinî Gün ve Geceler	Oturum Sayısı : 2
BÖLÜM-2	
Hedef	2.4.2. Dinî bayramları tanır.
Hedef Davranışlar	2.1. Dinî bayramlardan birinin Ramazan Bayramı olduğunu söyler. 2.2. Dinî bayramlardan birinin Kurban Bayramı olduğunu söyler. Davranışın tanımı: Öğrenciye, "Dinî bayramlar nelerdir?" diye sorulduğunda "Ramazan ve Kurban Bayramı." der. Davranışın ön koşulları: Sorulara cevap verme, basit cümleler söyleyebilme, İslam dinî ile ilgili temel kavramlar.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi öğretim
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Ders kitabı, masa, sandalye, veri toplama formu, pekiştireçler.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında karşılıklı oturacaklardır. Genelme için farklı yer ve kişiler kullanılacaktır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Bu dersimizde sizinle dinî bayramların neler olduğunu öğreneceğiz. Beni dikkatli dinlemeye devam et, çok iyi." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Müslümanlar için önemli iki dinî bayramın isimlerini öğreneceğiz. Bu dersimizden sonra dinî bayramların neler olduğunu hemen söyleyebileceksin." denir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek derse geçiş sağlanır ve öğrenciye "Dinimizde hangi bayramlar var?" sorusu yöneltilir.
Uygulama	Öğretmen ve öğrenci bir masanın etrafında karşılıklı oturur. Sözel ipucunun kolay verilebilmesi için öğretmen ve öğrenci bir birini görmelidir. Öğretmen, Müslümanların kutladığı bayramların neler olduğu anlatır. Öğrenciye kısa bir bilgi verdikten sonra "Dinî bayramlar nelerdir?" sorusunu yöneltilir. Soru yönergesinin hemen ardından öğretmen sözel ipucu sunarak "Kurban Bayramı ve Ramazan Bayramı" der. Öğrencinin cevabı tekrarlaması için 3-5 saniye beklenir. Öğrenci doğru bir şekilde cevabı belirlenen süre içerisinde tekrar ederse hazırlanmış olan sembollerden bir tane verilerek pekiştirilir. Öğrencinin belirlenen süre içerisinde cevabı doğru bir şekilde tekrar etmemesi ya da hiçbir tepki vermemesi durumunda davranış yanlış kabul edilerek görmezden gelinir ve bir sonraki denemeye geçilir. Öğretim süreci aynı şekilde belirlenen deneme sayısı kadar tekrar edilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sembol pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen öğrencinin yakınında olacak şekilde karşısında oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Dinî bayramlar nelerdir?" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen öğrencinin tepkide bulunması için 3-5 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci 5 defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin beş denemeden dördünde soruya bağımsız olarak doğru cevap vermesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden farklı ortamlarda öğrencisini yukarıda söz edilen soruyu sorarak değerlendirmesini isteyerek genelme verisi toplar.	

EK 1

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ II. KADEME KONTROL LİSTESİ

Yönerge

Kontrol listesi kullanılırken öğrencinin yerine getirdiği beceriler için "**Evet**" sütununa, yerine getiremediği beceriler için "**Hayır**" sütununa işareti (✓) konur. Eğer açıklama yapılması gerekiyorsa "**Açıklama**" sütununa not edilir. Öğrencinin yerine getiremediği becerilerden öncelikle öğretilmesi önerilenler için "**Açıklama**" sütununa (★) işareti konur. Form kullanılırken doğrudan gözlemlenemeyen davranışlara ilişkin anne-baba / birincil bakıcı, daha önceki öğretmeni ya da okulda çalışan personelden bilgi alınmalıdır.

Öğrenme Alanı: DİN VE AİLE				
Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
1	Annesinin / babasının söylediklerine uygun davranır.			
2	Aile bireylerinin sevincini / üzüntüsünü paylaşır.			
3	Aile üyeleriyle birlikte oyun oynar.			
4	Ailesiyle iletişimde nezaket sözcükleri kullanır.			
5	Odasını düzenler.			
6	Evdeki temizlik işlerine yardım eder.			
7	Evdeki eşyalarını düzenler.			
8	Sofra kurmaya ve kaldırmaya yardım eder.			
9	Kendi isteklerini yapmak için ailesinden izin ister.			

Öğrenme Alanı: DİN VE TEMİZLİK

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
1	Temizliğin İslam dininin isteği olduğunu söyler.			
2	Allah'ın temiz olanları sevdiğini söyler.			
3	Günlük temizlikte yapılması gerekenleri resimli kartlar arasından gösterir.			
4	Günlük temizlikte yapılması gerekenleri söyler.			
5	Çevresini temiz tutması gerektiğini söyler.			
6	Ev, sınıf, okul, park ve bahçe gibi yerlerde çöpleri çöp kutusuna atar.			
7	Abdestin farzlarından birinin elleri kollarla birlikte yıkamak olduğunu gösterir / söyler.			
8	Abdestin farzlarından birinin yüzünü yıkamak olduğunu gösterir / söyler.			
9	Abdestin farzlarından birinin başını mesh etmek olduğunu gösterir/söyler.			
10	Abdestin farzlarından birinin ayakları yıkamak olduğunu gösterir / söyler.			
11	Ellerini yıkar.			
12	Ağzını yıkar.			
13	Burnunu yıkar.			
14	Yüzünü yıkar.			
15	Kollarını yıkar.			
16	Başını mesh eder.			
17	Kulaklarını elleriyle temizler.			
18	Ayaklarını yıkar.			
19	Ağzını yıkaması gerektiğini gösterir / söyler.			
20	Burnunu yıkaması gerektiğini gösterir / söyler.			
21	Baştan ayağa tüm vücudunu yıkaması gerektiğini gösterir / söyler.			

Öğrenme Alanı: İSLAM'DA İBADET VE İBADET YERLERİ

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
1	Allah'ın ibadet yapmamızı istediğini söyler.			
2	İbadetin Allah rızası için yapıldığını söyler.			
3	Güzel davranış yapmanın ibadet olduğunu söyler.			
4	Başlıca ibadetlerden birinin namaz olduğunu söyler.			
5	Başlıca ibadetlerden birinin oruç olduğunu söyler.			
6	Başlıca ibadetlerden birinin zekât olduğunu söyler.			
7	Başlıca ibadetlerden birinin hac olduğunu söyler.			
8	Namazdan önce abdest alınması gerektiğini gösterir / söyler.			
9	Namaz kılarken Kâbe'ye döneceğini söyler.			
10	Namazın birtakım hareketlerle kılındığını söyler.			
11	Gösterilen görseller arasından namaz kılını gösterir.			
12	Günde beş vakit namaz olduğunu söyler.			
13	Vakit namazlarının adlarını söyler.			
14	Cuma günü cuma namazı kılındığını söyler.			
15	Namaz kılana eşlik eder.			
16	Orucun Ramazan ayında tutulduğunu söyler.			
17	Orucun başladığı vakte imsak dendiğini söyler.			
18	Orucun bittiği vakte iftar dendiğini söyler.			
19	Orucun sonunda Ramazan Bayramı olduğunu söyler.			
20	Oruç tutarken bir şey yenilip içilmeyeceğini söyler.			
21	Oruç için gece sahura kalkıldığını söyler.			
22	Oruç açılmadan önce dua edildiğini söyler.			
23	Orucun iftar vaktinde açıldığını söyler.			
24	Yatsı namazından sonra Teravih namazı kılındığını söyler.			
25	Zekâtın paylaşma ve yardımlaşma ibadeti olduğunu söyler.			
26	Zekâtın para ve mal ile yapıldığını söyler.			

27	Zekâtın ihtiyaç sahiplerine verildiğini söyler.			
28	Haccın Kurban Bayramı zamanında yapıldığını söyler.			
29	Haccın Kâbe'yi ve çevresini ziyaret olduğunu söyler.			
30	Hac ibadeti için giyilen özel kıyafete ihram dendiğini söyler.			
31	Hacca gidip gelene hacı denildiğini söyler.			
32	Görsel materyaller sunulduğunda ibadet yerlerinden birinin Kâbe olduğunu gösterir / söyler.			
33	Görsel materyaller sunulduğunda ibadet yerlerinden birinin cami olduğunu gösterir / söyler.			
34	Camide namaz kılındığını söyler.			
35	Minarenin camiye ait bir yapı olduğunu söyler.			
36	Minareden ezan okunduğunu söyler.			
37	Şadırvanın caminin avlusunda bulunan yapıardan biri olduğunu söyler.			
38	Şadırvanda abdest alındığını söyler.			
39	İhlâs suresini okur.			
40	İhlâs suresinin anlamını söyler.			

Öğrenme Alanı: DİNİ GÜN VE GECELER

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
1	Cuma günü cuma namazına gidildiğini söyler.			
2	Cuma namazına temiz kıyafetlerle gidildiğini söyler.			
3	Dinî bayramlardan birinin Ramazan Bayramı olduğunu söyler.			
4	Dinî bayramlardan birinin Kurban Bayramı olduğunu söyler.			
5	Kurban Bayramı'nda kurban kesildiğini söyler.			
6	Bayram namazına gidildiğini söyler.			
7	Bayramların sevinçli, mutlu ve güzel günler olduğunu söyler.			
8	Kadir Gecesi'nin önemli dinî gece olduğunu söyler.			
9	Kur'an'ın Kadir Gecesi'nde indirildiğini söyler.			
10	Kandillerin önemli dinî geceler olduğunu söyler.			
11	Kandillerin isimlerini söyler.			
12	Dinî gün ve gecelerde dua edilmesi gerektiğini söyler.			

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve
Otizm Spektrum Bozukluğu
Olan Öğrenciler İçin

GÖRSEL SANATLAR VE EL BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

II. Kademe (5, 6, 7 ve 8. Sınıf)



Ankara, 2018

içindekiler

GİRİŞ	5
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	6
1. DEĞERLERİMİZ	6
2. YETKİNLİKLER	6
ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	7
BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	8
SONUÇ	9
GÖRSEL SANATLAR VE EL BECERİLERİ DERSİ PROGRAMININ UYGULANMASI	9
1. GÖRSEL SANATLAR VE EL BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI	9
2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI	10
3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	11
4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	16
GÖRSEL SANATLAR VE EL BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	17
1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	17
2. HEDEFLERİN YAPISI	18
3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR	19
ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ	25

GİRİŞ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geliştirilen öğretim programları; öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri bilgi, kavram ve becerileri kazanmalarını, bunları kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını, akademik, günlük yaşam, öz bakım gibi alanlarda gelişim sağlamalarını hedefleyen bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Bu özelliklere sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefleyen, yalın ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Programlarda bir taraftan farklı konu ve kademelerde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden hedeflere ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki hedef ve açıklamalar ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu hedefler ve açıklamalar, eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünlüğe ulaşmış bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları”, “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan “Özel Eğitimin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, birinci, ikinci ve üçüncü kademe seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini sağlamak,
2. Birinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olarak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek, günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel akademik becerileri kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak bağımsız bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak,
3. İkinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, toplumla etkileşimini, bütünlüğünü sağlayacak şekilde yeterliliklerle donatılmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Üçüncü kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin birinci ve ikinci kademede kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, insanlarla etkileşim kurabilen, toplumsal kurallara uyum sağlayabilen, toplumsal yaşama katılım için çabalayan, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilen bireyler olmalarını sağlamak, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ)” ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir mesleğe hazır, toplum hayatında üretime katkısı olan, millî ve manevi değerleri benimseyen bireyler olmalarını sağlamaktır.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı bireye değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmaktır. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kurmaktadır. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından günümüze ulaşmış ve yarınlara aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata aktarımıdır. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ile birlikte ele alınarak programın perspektifini oluşturmaktadır.

1. DEĞERLERİMİZ

Değer; bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen, birleştirici olgulardır. Aynı zamanda değerler, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir. Değer eğitiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Değerler, insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahiptir.

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. "Eğitim programı"; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adale, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

2. YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazesi olan yetkinlikler TYÇ 'de belirlenmiştir. TYÇ'de anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojiye temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Özel eğitim çerçevesinde yabancı dillerde iletişim ve inisiyatif alma ve girişimciliğe ait yetkinlikler öğretim programlarında ele alınmamıştır. Bu yetkinliklere ilişkin bilgi ve beceriye ait davranışlar orta ve ağır yetersizlik düzeyindeki öğrencilere kazandırılmamaktadır. Öğretim programlarında ele alınan yetkinlikler TYÇ'de aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

1. *Anadilde iletişim:* Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.

2. *Matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojide temel yetkinlikler:* Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

3. *Dijital yetkinlik:* İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
4. *Öğrenmeyi öğrenme:* Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
5. *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler:* Bu yetkinlikler kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
6. *Kültürel farkındalık ve ifade:* Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdiridir.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Değerlendirme, öğretme ve öğrenmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, öğretimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı ve sistematik bir süreçtir. Öğrenme, öğretme ve planlamayı doğrudan etkileyen ve eğitim sisteminin temel öğelerinden biri olan değerlendirmeye öğretim programında önemli bir yer verilmiştir.

Öncelikle öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performansını belirlemek ve performansına dayalı olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) hazırlamak için ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır. Sürekli değerlendirme tüm öğrencilerin ilerlemelerinin tespiti için önemlidir. Öğretim öncesinde yapılan değer-

lendirme, öğrenci hakkında bilgi edinilmesini ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesini; öğretim sırasında yapılan değerlendirme, öğrenci ve öğretmene geri bildirim verilmesini; öğretim sonunda yapılan değerlendirme ise öğrenme hedeflerinin karşılanıp karşılanmadığı ve belirli alanlarda değişiklik yapılması gerekip gerekmediği hakkında karar vermeyi sağlayacaktır. Toplanan veriler sistematik olarak kayıt edilmelidir. Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Uygun ölçme değerlendirme süreçlerine yer verilerek bu tür sorulara cevap verilmelidir.

Ölçme değerlendirme ilkelerinden aşağıdakilere dikkat edilmelidir:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, hedeflerin ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Ölçme değerlendirme, yetersizliği olan öğrencinin bireysel özelliklerine göre biçimlendirilmelidir.
3. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulamalara yol gösterir. Bu araç ve yöntemlerin uygulanmasında gerekli uygulama ilkelerine uyulmalıdır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde öğrencinin çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilgi ve birikimi dikkate alınarak ve aralarındaki ilişki göz önünde bulundurularak bazı temel gelişim ilkelerine göre program düzenlenmiştir. Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak, destekleyici önlemler alınması önerilmektedir. Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Ayrıca tüm öğrencilerin farklı öğrenme geçmişi ve kendine özgü bir öğrenme biçimi vardır. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların hedeflerini gerçekleştirme sürecinde öğrencilerin öğrenme özellikleri dikkate alınarak gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir. Öğretim uyarlamaları öğrencilerin önceki öğrenmeleri ve öğrenme biçimlerinin yanısıra basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta gibi öğrenme ilkelerini dikkate almayı gerektirir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön koşul ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de kademeler düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi bilişsel gelişimini etkiler ve bilişsel gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir hedefin gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Bireyler arası farklılık bir bireyin diğerlerinden birden fazla özelliği bakımından farklı olmasıdır. Tüm öğrenciler için; bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programları temel alınarak "BEP" hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP'te yer alacak olan hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri farklılaşabilir. Bu nedenle öğrenme öğretme süreci planlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları (mevcut performansları, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri ve ihtiyaçları, sosyokültürel farklılıkları vb.) göz önünde bulundurulmalıdır.

SONUÇ

Programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçildiği aşağıda sıralanmıştır.

- Farklı ülkelerin özel eğitim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından öğretmen ve yöneticilerin program gereksinimleri hakkında görüşleri alınmış,
- Öğretmenlerden programların hedefleri ve yapısı hakkında görüş alınmış; bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınınca değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız hazırlanmıştır.

GÖRSEL SANATLAR VE EL BECERİLERİ DERSİ PROGRAMININ UYGULANMASI

1. GÖRSEL SANATLAR VE EL BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilen II. Kademe Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programı, bu öğrencilerin günlük hayatlarında ince motor becerilerini geliştirmenin yanı sıra, serbest zamanlarında da üretmeyi ve eğlendirmeyi amaçlamaktadır. Öğretim programının öğrenme alanlarındaki beceriler birbiriyle ilişkili ve bütün olarak ele alınmaktadır. Aynı zamanda öğrenme alanlarının her birinde edinilen bilgi ve beceriler öğrenme sürecinde birbirini etkilemekte ve tamamlamaktadır. Millî Eğitim Temel Kanunu'nda (1739 sayılı) ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de ifade edilen Özel Eğitimin Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programı ile öğrenciler:

1. El-göz koordinasyonunu geliştirecektir.
2. Küçük kas becerilerini geliştirecektir.
3. Beceri için gerekli araç-gereçleri seçecektir.
4. Beceriye gerçekleştirmek için gerekli araç-gereçleri uygun şekilde kullanacaktır.
5. Temiz ve düzenli çalışma alışkanlığı kazanacaktır.
6. Duygu ve düşüncelerini el becerileri aracılığıyla ifade edecektir.
7. İşe hazırlık becerileri kazanacaktır.
8. Temel iş alışkanlıkları kazanacaktır.
9. Boş zamanlarını zevkli geçirecek şekilde beceriler edinecektir.
10. İş birliği ile çalışma becerilerini kazanacaktır.
11. Sanatsal etkinliklere merak ve ilgi geliştirecektir.
12. Günlük yaşamında estetik değerlere önem verecektir.
13. Ürettikleri ürünlerin ekonomik değerinin farkına varacaktır.

Davranışsalılık: Bireyin değişen ya da değiştirilmesi planlanan davranışının tam olarak "tanımlanabilir", "gözlemlenebilir" ve "ölçülebilir" olmasını gerektirir. UDA'da "hedef davranışın değişip değişmediği" ve "kimin davranışının değiştiği" gibi sorulara yanıt aranmaktadır. Bu noktada "birey" için hedef davranış belirlenmeli ve bu hedef davranışta değişikliğe yol açacak davranış yönetimi ve öğretim yöntemleri planlanmalı ve uygulanmalıdır.

Analitiklik: Çevresel koşulların davranışın gerçekleşmesi ya da gerçekleşmemesinden sorumlu olduğunu inandırıcı bir biçimde ortaya koymaktır. Davranış "öncesi ya da sonrası koşullar" ile "davranış" arasında işlevsel bir ilişki aranmalıdır.

Teknolojiklik: Uygulamacının yürüttüğü uygulamayı çok açık bir biçimde betimlemesidir. Böylece, uygulamanın bir başkası tarafından kolayca anlaşılabilir ve aynı biçimde uygulanması sağlanabilir. Yenilenebilirlik, teknolojiklik ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Kavramsal Olarak Sistematiklik: UDA'da sistematik biçimde kavramsal bütünlük sağlaması için uygulamaların yenilenebilir olması, o alanda bilgi birikimi sağlaması, davranışçı yaklaşımın ilke ve teknikleriyle ilişkili olması gerekmektedir. Bu sağlanabilirse uygulamacılar kavramsal bütünlüğü elde edilmiş olan uygulamalara kolayca ulaşabilirler.

Etkililik: Değiştirilmesi ya da kazandırılması hedeflenen davranışta istenen değişikliğin / kazanımın elde edilmesi olarak tanımlanır. Uygulamacıların yaptığı uygulamaların etkili olması önemlidir. Bunun yanı sıra, uygulama sonunda bireyde gerçekleşen davranış değişikliğinin sosyal açıdan anlamlı olması da dikkate alınmalıdır.

Genellenebilirlik: Gerçekleşen davranış değişikliğinin öğretim sonrasında farklı ortamlar, kişiler, araç-gereçler ve durumlar ile sürdürülebilmesidir. Genellenebilirlik, öğretim ve davranış planlarının vazgeçilmez bir unsurudur. Bu özellik sağlandığında özel eğitimin en genel amacı olan "bireylerin olabildiğince bağımsız yaşaması" amacına ulaşılmış olur.

UDA, bu özellikleriyle evrensel tasarım ilkeleriyle de örtüşmektedir. Evrensel tasarım; içerik, ortam ile öğretimi bireyselleştirmeyi ve uyarılma ile birlikte her durumda mümkün olduğu kadar çok bireyin kullanımını amaçlayan bir süreçtir. Evrensel tasarımın kişiye uygun esnek programlar sağlaması ve eğitim ortamını tüm bireyler için ulaşılabilir kılması, nitelikli bir eğitim ve öğretim sürecini beraberinde getirmektedir.

UDA ve evrensel tasarımda uygulamacı ve öğrenciden beklenen bazı rol ve sorumluluklar vardır. UDA'da öğrencinin çalışmaya dikkatini yöneltmesi, yönergeler doğrultusunda davranışı gerçekleştirmesi, edindiği davranışı sürdürmesi ve genellemesi beklenir. Uygulamacıların da öğrenciden beklenen rol ve sorumlulukları dikkate alarak öğretimde edinim, akıcılık, kalıcılık ve genellemeden oluşan "öğrenme aşamaları"na göre öğretimi planlaması, uygulaması ve değerlendirmesi gerekir. Uygulamacı, öğrenme aşamalarına göre planlama yaparken öğretim yöntem ve teknikleri, ipucu, pekiştirme, kayıt tutma ve değerlendirme gibi UDA'nın temel ilkelerine yer vermelidir.

2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programı, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanmıştır. Bu programda konu ve öğrenen merkezli tasarım yaklaşımları benimsenmiştir. Konu merkezli tasarım yaklaşımlarında programlar çeşitli dersler ve ilgili konulardan oluşmaktadır. Konu alanı bilgisi bu yaklaşımın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilir. El Becerileri, öğrencilerin el-göz koordinasyonunu sağlamayı, ince motor becerilerini geliştirmeyi ve serbest zamanlarını nitelikli değerlendirebilecekleri becerileri kazandırmayı amaçladığından bu yaklaşım tercih edilmiştir. Öğrenen merkezli yaklaşımda ise öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri öğretimin merkezinde yer alır. Bu yaklaşımda öğretimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde öğrenenin bireysel farklılıkları temel alınır. Yaklaşımın bu özelliği Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programının öğrenme alanlarının belirlenmesinden hedef ve davranışlara, öğrenme-öğretme süreçlerinden ölçme ve değerlendirmeye kadar her aşamada dikkate alınmıştır.

Programda öğrenme yaklaşımı olarak, davranışçı yaklaşımın öne sürdüğü ilkeleri kullanan Uygulamalı Davranış Analizi (UDA) benimsenmiştir. UDA, sosyal açıdan birey için anlamlı ve toplum için önemli davranışları değiştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Davranışçı yaklaşım, davranışı gözlenebilir ve ölçülebilir çevresel özellikler açısından inceler. UDA, her bireyin kendine özgü bir öğrenme biçimi ve öğrenme geçmişi olduğunu kabul eder. Buradan yola çıkarak UDA, her öğretimi ya da davranış yönetim tekniğinin her bireyde aynı başarı ile sonuçlanmayacağı varsayımıyla geliştirilmiştir. Bu nedenle, bireysel farklılıkları dikkate alır. Bu yönüyle programın tasarım yaklaşımıyla uyumludur.

Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programı, bireysel farklılıkları dikkate alan, gözlenebilir ve ölçülebilir hedef ve hedef davranışları içermektedir. Bu kapsamda (a) hedef davranışın belirlenmesi, (b) hedef davranışın ölçülmesi, (c) hedef davranışa ulaşmak için öğretim yöntem ve tekniklerinin belirlenmesi ve uygulanması bu programın üç temel basamağıdır. UDA, programın etkililiğinin sürekli değerlendirilmesi için verilere dayalı olarak öğretimsel kararlar almayı gerektirir. UDA; uygulamalılık, davranışsallık, analitiklik, teknolojiklik, kavramsal olarak sistematiklik, etkililik ve genellenebilirlik özelliklerine sahiptir.

Uygulamalılık: Hedef davranışın sosyal açıdan önemli bir davranış olması anlamına gelmektedir. Bu hedef davranış, "artırılmak" ya da "azaltılmak" istenen bir davranış olabilir. Bu bağlamda sosyal kabul gören uygun davranışların kazandırılması ya da uygun olmayan davranışların azaltılması sağlanabilir.

3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Uygulamalı Davranış Analizi temelli değerlendirme yapabilmek için öncelikle hedef becerinin belirlenmesi ve öğrencinin BEP'ine eklenmesi gerekir. Bunu izleyen şekilde değerlendirme; öğretim öncesi, öğretim süreci ve öğretim sonrası olmak üzere üç aşamada yapılır.

Hedef Becerinin Belirlenmesi

Görsel Sanatlar ve El Becerileri dersi ile ilgili öğretime başlamadan önce kontrol listesi (EK 1) kullanılarak öğrenci ya da öğrencilerin var olan performansının değerlendirilmesi gerekir. Kontrol listesi öğrencinin el becerilerine ilişkin performansının belirlenmesine ve buna dayalı olarak BEP'inin hazırlanmasına yardımcı olacaktır.

Öğretim Sürecinde Ölçme ve Değerlendirme

Öğretim Öncesi Değerlendirme (Ön): Başlama Düzeyi Belirleme

Bu bölümde, Görsel Sanatlar ve El Becerileri dersinde yoğun biçimde yer alan zincirleme becerilerin ölçülmesi için beceri analizi kaydı ve araç-gereç tanıma, materyal seçimi gibi tek basamaklı davranışların ölçülmesi için ayrıık deneme kaydı ve bu kayıtların grafiklendirilmesi örneklerle açıklanmıştır.

Zincirleme Becerilerin Ölçülmesi

Öğrenciyle öğretime başlamadan önce onun programında yer alan becerilerde başlama düzeyi verileri toplanır. Başlama düzeyi verilerinin genellikle öğretim öncesinde ve üç oturum üst üste toplanması önerilmektedir.

Görsel Sanatlar ve El Becerileri dersinde öğrenci ya da öğrencilerin öğrenmesi hedeflenen beceriler zincirleme becerilerdir. Dolayısıyla öğrenci için belirlenen hedef davranış, zincirleme bir beceri olacağından, beceri analizi kaydı tekniği kullanılarak öğrencinin performansı gerek başlama düzeyinde gerekse öğrenme sürecinde değerlendirilmelidir. Zincirleme beceriler birden fazla basamağı içeren becerilerdir. Örneğin boyama, resim çizme, kesme, yapıştırma becerileri birden fazla basamak içerir.

Beceri Analizi Kaydı: Öğretilmesi planlanan hedef davranış belirlendikten sonra becerinin analizi oluşturulur. Beceri analizi, öğretilmek istenen becerilerin öğrencinin özelliğine göre küçük adımlara bölünmesi işidir. Beceri analizi aracılığı ile öğrencinin beceride ilerlemesine ilişkin veri toplanır.

ÖRNEK BECERİ ANALİZİ VERİ KAYIT FORMU

Öğrencinin Adı-Soyadı:

Hedef Davranış : Basit ebru çalışması yapar.

Hedef Uyarın :

Evre : Başlama düzeyi

Oturum Tarihi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Beceri Basamakları	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....
Fırçayı alır.										
Fırçayla boya alır.										
Fırçayı teknenin üstüne getirir.										
Fırçadan tekneye boya damlatır.										
Fırçayı yerine koyar.										
Kağıdı alır.										
Teknedeki suyun yüzeyine serer.										
Kağıdı iki ucundan tutar.										
Kağıdı teknedeki suya çıkarır.										
Kağıdın boyalı yüzeyi üste gelecek şekilde zemine koyar.										
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Sayısı										
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Yüzdesi										

* *Bağımsız gerçekleşen basamak yüzdesi = Öğrencinin doğru gerçekleştirdiği basamak sayısı / Beceri analizindeki toplam basamak sayısı X 100*

Veri toplama formu kullanılırken öğrencinin bağımsız olarak gerçekleştirdiği basamaklar (+), gerçekleştirmediği basamaklar ise (-) biçiminde işaretlenir. Beceri analizi kaydı tekniğini kullanırken iki farklı yol ile değerlendirme yapılabilir. İzleyen bölümde bu yollara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Tek Fırsat Tekniği: Öncelikle performans alınacak ortam, bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenmelidir. Performans alımında kullanılacak araçlar ve veri toplama formu öğretmenin yakınında bulunmalıdır. Tek fırsat tekniği ile performans düzeyi belirleme aşamasında aşağıdaki basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyarın sunulur. Örneğin "Makasla kes!" denir.
2. Öğrencinin tepkide bulunması için 4-5 saniye beklenir.
3. Öğrencinin doğru olarak sergilediği beceri basamağının karşısına (+) işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış olarak sergilediği ya da tepkide bulunmadığı beceri basamağının karşısına (-) işareti konur, diğer basamaklara (-) verilerek değerlendirme sona erdirilir.

Çok Fırsat Tekniği: Çok fırsat tekniğinde de öncelikle performans alınacak ortam, bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenmelidir. Performans alımında kullanılacak araçlar ve veri toplama formu öğretmenin yakınında bulunmalıdır. Çok fırsat tekniği ile performans düzeyi belirleme aşamasında aşağıdaki basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyaran sunulur. Örneğin "Makasla kes!" denir.
2. 4-5 saniye kadar tepki vermesi beklenir.
3. Doğru tepki verdiyse veri toplama formuna (+) işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış olarak sergilediği ya da tepkide bulunmadığı beceri basamağının karşısına (-) işareti konur ve bu basamak öğretmen tarafından gerçekleştirilir.
5. Beceri analizindeki tüm basamaklar için bu süreç tekrarlanır.

Araç-Gereç ve Malzeme Tanıma Becerilerinin Ölçülmesi

Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programının bir bölümünde, becerilerin gerçekleştirilmesi için kullanılan araç, gereç ve malzemeleri öğrencinin tanımasını gerektiren hedefler yer almaktadır. Bu beceriler tek basamaklıdır. Araç, gereç ve malzeme tanıma ile ilgili bir hedef belirlendiğinde bu hedefle ilgili ayırık denemelerle kayıt tekniği kullanılmalıdır.

Ayrık Deneme Kaydı: Tek basamaklı davranışları kaydetmek için kullanılan bir kayıt tekniğidir. Bu kayıt tekniğinde öncelikle performans alınacak ortam, bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenmelidir. Performans alımında kullanılacak araçlar, çoğunlukla uygulamacının kullandığı eli tarafında, masanın yanındaki daha alçak bir masada ve veri toplama formu da yakınında bulunmalıdır. Öğrencinin tek basamaklı davranışlara ilişkin performans düzeyinin belirlenmesi aşamasında şu basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyaran sunulur. Örneğin "Fırçayı göster!" denir.
2. Öğrencinin tepkide bulunması için 4-5 saniye beklenir.
3. Öğrencinin doğru tepkileri için veri toplama formuna (+) işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış tepkileri ya da tepkide bulunmama durumu için veri toplama formuna (-) işareti konur.

ÖRNEK BECERİ ANALİZİ VERİ KAYIT FORMU
 "....." BECERİ ANALİZİ VERİ KAYIT FORMU

Öğrencinin Adı-Soyadı:

Hedef Davranış: Basit ebru çalışması yapar.

Evre : 1-2-3

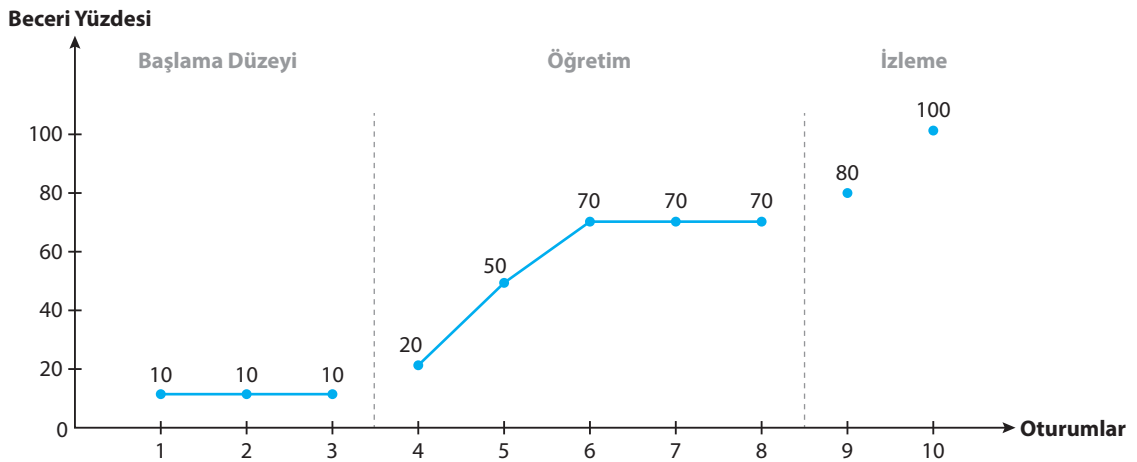
Öğretim : 4-5-6-7-8

İzleme : 9 (3 hafta sonra)-10 (5 hafta sonra)

Öğretmen : Emine Doğar

Oturum Tarihi		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		1/3/2017	2/3/2017	2/3/2017	9/3/2017	16/3/2017	23/3/2017	30/3/2017	6/4/2017	27/4/2017	11/5/2017
Beceri Basamakları											
1	Fırçayı alır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2	Fırçayla boya alır.	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
3	Fırçayı teknenin üstüne getirir.	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+
4	Fırçadan tekneye boya damlatır.	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+
5	Fırçayı yerine koyar.	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+
6	Kağıdı alır.	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+
7	Teknedeki suyun yüzeyine serer.	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+
8	Kağıdı iki ucundan tutar.	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
9	Kağıdı teknedan çıkarır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
10	Kağıdın boyalı yüzeyi üste gelecek şekilde zemine koyar.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Sayısı		1	1	1	2	5	7	7	7	8	100
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Yüzdesi		10	10	10	20	50	70	70	70	80	100

* Bağımsız gerçekleşen basamak yüzdesi = Öğrencinin doğru gerçekleştirdiği basamak sayısı/Beceri analizindeki toplam basamak sayısı X 100



Şekil 1. Ebru Yapma

Not: Haftada dört öğretim oturumu, bir değerlendirme oturumu yapılmıştır. Öğretim 20 oturumda gerçekleşmiştir.

Öğrencinin yıl sonunda belirlenen hedeflere ulaşma düzeyini belirtmek için not yerine betimleyici bir ifade kullanılabilir.

4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin belirli bir uyarana dikkatini toplama, ayırt etme, uzun ve kısa süreli bellekte bilgileri toplama ve kullanma, öğrenilmiş bir bilgiyi farklı ortamlarda ve durumlarda kullanma, problem çözme, dil gelişiminde yaşıtlarına göre gecikme, yetersizlikten etkilenme derecesine bağlı olarak dili anlama, telaffuz ve konuşmada akıcılık, sosyal etkileşim ve iletişim kurma, dili işlevsel kullanma, arkadaş edinme ve sürdürmede çektikleri güçlükler nedeniyle sistematik öğretim düzenlemelerine gereksinimleri vardır. Bu öğrenme özelliklerinin yanı sıra, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerde kendini yaralama, vurma, ısırma, öfke nöbetleri gibi uygun olmayan davranış özellikleri görülebilmektedir. Görsel Sanatlar ve El Becerileri dersinin içeriğinde yer alan becerilerin öğretiminde programın temel yaklaşımı olan UDA'nın önerdiği ilkelere göre öğretmenlerin öğretimi gerçekleştirmesi beklenmektedir:

1. Öğretilecek davranışın / becerinin analiz edilmesi ve tanımlanması,
2. Öğrencinin beceride yapabildiklerinin sürekli ve doğrudan ölçülmesi,
3. Öğretim süresince öğrencinin aktif olması için fırsatlar sağlanması,
4. Öğrenci davranışlarına anında ve sistematik dönütler verilmesi,
5. Öğrenci davranışlarının uyarılarla kontrolü sürecinde öğretim amaçlı ipuçlarından doğal uyarılara geçişin sağlanması,
6. Yeni öğrenilen becerilerin yeni materyal, durum ve ortamlara genellenebilmesi için ilgili stratejilerin uygulanması.

Bu ilkeler doğrultusunda, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin öğrenme ve davranış özellikleri ile gereksinimleri göz önünde bulundurularak bire bir ve küçük grup düzenlemelerinde programın öğrencinin özelliklerine uygun şekilde bireyselleştirilmesi gereklidir. Bu süreçte aşağıda kısaca belirtilen iki noktaya dikkat edilmesi önemlidir.

1. Uygulamacı, bu programdan seçilen ve öğrencinin BEP'inde hedeflenen kavram ve beceriler için kavram ve beceri analizi yapmalıdır. Yapılan bu analizler veri kayıt formlarına dönüştürülmelidir.
2. Uygulamacı, hedef davranışların öğretiminde öğrenmenin aşamaları olan edinim, akıcılık, kalıcılık ve genellemeye ilişkin amaç belirlemeli ve öğretimi planlamalıdır.

Öğrenmenin birinci aşaması olan edinim, öğrencinin daha önce yapamadığı bir davranış ya da beceriyi belli bir doğrulukta yapar hale gelmesidir. Öğrencinin bir davranış ya da beceriyi edinim aşamasında öğrenmesi; daha bağımsız olması, güvenliği ve yaşam kalitesinin artması açısından önemlidir. Edinim aşamasına "Öğrenci sunulan beş denemenin beşinde beceri analizindeki basamakları izleyerek %100 doğrulukla şablon ile belirlenmiş alanı boyar." örneği verilebilir.

Akıcılık, yeni öğrenilmiş bir davranış ya da davranış zincirini öğrencinin hızlı ve kolay biçimde yapmasıdır. Akıcılıktan söz edebilmek için davranışın edinim aşamasında belli bir doğruluk düzeyinde yerine getiriliyor olması gerekmektedir. Akıcılık aşamasına ilişkin "Öğrenci sunulan beş denemenin beşinde beceri analizindeki basamakları izleyerek %100 doğrulukla en fazla 10 dakika sürede şablon ile belirlenmiş alanı boyar." örneği verilebilir.

Kalıcılık, öğretim sona erdikten sonra da öğrencinin performansının sürmesidir. Kalıcılık sağlanabilirse öğretim koşulları olmaksızın öğrenci öğrendiklerini halen sergileyebiliyor durumda olur. Bir başka deyişle uygulamacı, öğretim zamanında daha önce öğretilen bir davranış ya da becerinin öğretime geri dönmek yerine yeni beceri ya da davranışların öğretime yer verebilir. Örneğin "Öğrenci öğretim bittikten bir, üç, beş hafta sonra sunulan beş denemenin beşinde beceri analizindeki basamakları izleyerek %100 doğrulukla şablon ile belirlenmiş alanı boyar." şeklinde kalıcılık amacı yazılabilir.

Genelleme, öğrencinin öğretim koşulları dışında diğer koşullarda (farklı araç-gereçler, ortam, kişi, durum) da öğrendiklerini sergileyebilmesidir. Bir başka deyişle öğrencinin, öğrendiği bilgi, beceri ve davranış-

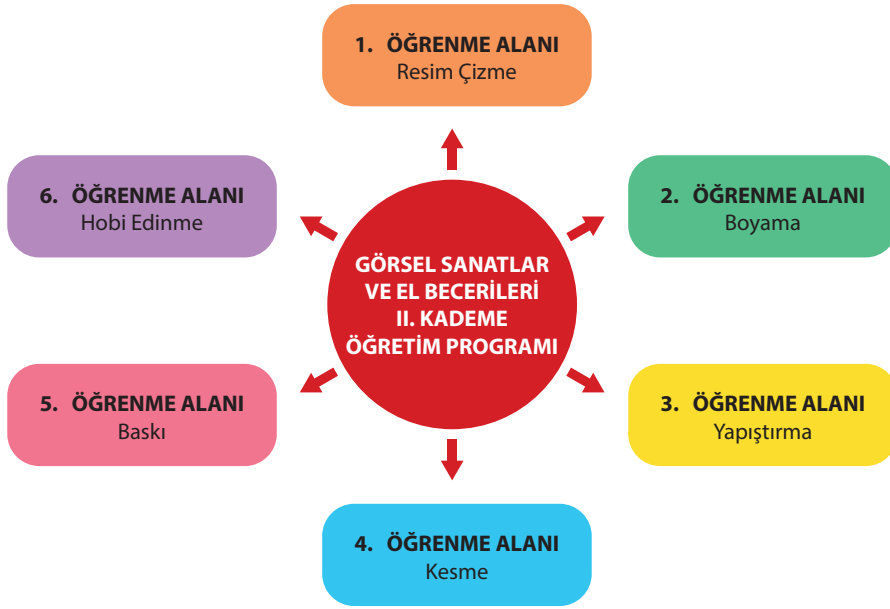
ları günlük yaşamında kullanmasıdır. Bu aşamaya ilişkin "Öğrenci farklı büyüklükteki, şekillerdeki şablonları ve boyaları kullanarak beş denemenin beşinde beceri analizindeki basamakları izleyerek %100 doğrulukla şablon ile belirlenmiş alanı boyar." örneği verilebilir. Kalıcılık ve genellenmenin sağlanmasında aileyle iş birliği önemlidir. Uygulamacı mutlaka aileyle iş birliği içinde olmalıdır.

Öğrenme-öğretme sürecinde yararlanılabilecek etkinlik örneklerine programın sonunda yer alan ders planlarında yer verilmiş, ölçme ve değerlendirme için çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Uygulamada bu etkinliklerin yanı sıra, programın felsefesine uygun şekilde bireysel farklılıklara duyarlı ve esnek olmak koşuluyla uygulamacılar da yeni etkinlikler geliştirmelidir.

GÖRSEL SANATLAR VE EL BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilen II. Kademe Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programı, bu öğrencilerin günlük hayatlarında ince motor becerilerini geliştirmenin yanı sıra, serbest zamanlarında da üretmeyi ve eğlendirmeyi amaçlamaktadır. İkinci Kademe Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programında altı öğrenme alanı yer almaktadır. Bu öğrenme alanları: Resim Çizme, Boyama, Yapıştırma, Kesme, Baskı, Hobi Edinme.

1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI



Şekil 2. II. Kademe Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları

Resim Çizme: Kalem ya da boya malzemelerini doğru bir şekilde kullanarak belli bir zemin üzerine basit nesne / şekil çizim yapmayı gerektiren bir öğrenme alanıdır.

Boyama: Öğrencilerin bireysel ya da grupta yağlı boya, sulu boya, guaj boya vb. boyalar kullanarak serbest ve basit konulu resim çalışmalarınıdır.

Yapıştırma: El işi kağıdı, karton gibi malzemelerin elle yırtılarak ya da makasla kesilerek, desen çizilmiş bir zemine yapıştırma malzemesi sürülüp yırtılan parçaların yapıştırılmasını içeren bir öğrenme alanıdır.

Kesme: Bu öğrenme alanında öğrenciden bir kağıda çizilen çizgi / şekil ya da basit nesne resimlerin makas kullanarak çıkarması beklenir.

Baskı: Önceden desenlenmiş nesnelerin (ip vb.) desenli yüzeylerini çeşitli boya malzemeleriyle boyarak, belirli bir zemin üzerine basarak desen çıkarmalarını amaçlayan bir öğrenme alanıdır.

Hobi Edinme: Bu öğrenme alanı öğrencilerin ilerleyen yaşlarda boş zamanlarını nitelikli bir şekilde geçirmelerini ve meslek edinebilmeleri için bir altyapı oluşturmasını amaçlamaktadır. Ayrıca bu çalışmalar; seramik, origami, örgü, ebru, fotoğraf gibi sanatsal alanlara yönelmelerine ve ilgi geliştirmelerine katkı sağlamaktadır.

Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programında **Kademe, Öğrenme Alanı, Hedef'e** ilişkin kodlamada aşağıdaki sistematik izlenmiştir.



2. HEDEFLERİN YAPISI

Görsel Sanatlar ve El Becerileri Öğretim Programı; Resim Çizme, Boyama, Yapıştırma, Kesme, Baskı, Hobi Edinme olmak üzere altı öğrenme alanından oluşmaktadır. Bu öğrenme alanlarının altında hedefler ve hedef davranışlar yer almaktadır. Programda yer alan hedef ve hedef davranışlar, UDA yaklaşımının temel ilkelerinden biri olan gözlenebilirlik ve ölçülebilirlik dikkate alınarak yapılandırılmıştır.

Tablo 1. Öğretim Programının Öğrenme Alanları, Hedef ve Hedef Davranış Sayıları

Öğrenme Alanları	Hedef Sayıları	Hedef Davranış Sayıları
Resim Çizme	2	12
Boyama	2	13
Yapıştırma	2	6
Kesme	2	13
Baskı	2	9
Hobi Edinme	7	37
Toplam	17	90

Tablo 2. Hedeflerin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme alanları	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor	Toplam
Resim Çizme	–	–	2	2
Boyama	–	–	2	1
Yapıştırma	–	–	2	2
Kesme	–	–	2	2
Baskı	–	–	2	2
Hobi Edinme	–	–	7	7
Toplam	–	–	17	16

* Bazı hedeflerin hem bilişsel hem psikomotor alana karşılık gelmesinden dolayı toplamda Tablo 1. in toplam hedeflerinden daha fazla hedef görülmektedir.

3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Resim Çizme	2.1.1. Resim çizme çalışmalarında kullanılan araç-gereçleri ifade eder.	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Kağıdı gösterir. 1.2. Kağıdın ismini söyler. 1.3. Kalemı gösterir. 1.4. Kalemın ismini söyler. 1.5. Silgiyi gösterir. 1.6. Silginin ismini söyler. 	Ayrık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	2.1.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek resim çizme çalışmaları yapar.	<ol style="list-style-type: none"> 2.1. Söylenen basit nesne resmini çizer. 2.2. Söylenen basit nesne grubunun resmini çizer. 2.3. Gösterilen ayrıntılı nesne resmini çizer. 2.4. Konusu verilen resmi çizer. 2.5. İzlediği / katıldığı bir etkinliği / olayı resmeder. 2.6. Hayal ettiği konuları resmeder. 	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı
Açıklamalar	Bu çalışmalarda, kalem tutma becerisi ve temel çizgi çalışmalarının kazandırılmış olmasının bir ön koşul olduğu unutulmamalıdır. Aynı zamanda kalem zemine, doğru doğrulukta bastırma becerisinin de önceden kazandırılmış olması önemlidir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Boyama	2.2.1. Boyama çalışmalarında kullanılan araç-gerçeri ifade eder.	<ul style="list-style-type: none"> 1.1. Sulu boyayı gösterir. 1.2. Sulu boyanın ismini söyler. 1.3. Kuru boya kalemini gösterir. 1.4. Kuru boya kaleminin ismini söyler. 1.5. Guaj boyayı gösterir. 1.6. Guaj boyanın ismini söyler. 1.7. Akrilik boyayı gösterir. 1.8. Akrilik boyanın ismini söyler. 	Ayrık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	2.2.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek boyama çalışmaları yapar.	<ul style="list-style-type: none"> 2.1. Rastgele boyama yapar. 2.2. Şablon ile belirlenmiş alanı boyar. 2.3. Silikon ile belirlenmiş alanı boyar. 2.4. Kalın çizgi ile belirlenmiş alanı boyar. 2.5. İnce çizgi ile belirlenmiş alanı boyar. 	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı
Açıklamalar	Boya çalışmalarında kullanılacak malzemelerde ve zeminde, öğrenme gerçekleştirilinceye değinliklik yapılmalıdır. Koku hassasiyeti olan öğrencilerde malzeme seçimine ve davranış değiştirme müdahalelerine dikkat edilmelidir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Yapıştırma	2.3.1. Yapıştırma çalışmalarında kullanılan araç-gereçleri ifade eder.	1.1. El işi kağıdını gösterir. 1.2. El işi kağıdının ismini söyler. 1.3. Yapıştırıcıyı gösterir. 1.4. Yapıştırıcının ismini söyler.	Ayrık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	2.3.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek yapıştırma çalışmaları yapar.	2.1. Resimdeki eksikleri yapıştırır. 2.2. Farklı parçaları yapıştırarak bütün oluşturur.	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı
Açıklamalar	Bu çalışmalarda, öğrencinin küçük kağıt parçalarını ve yapıştırıcıları ağızına götürmemesi ve yutmaması için gerekli önlemler alınmalıdır. Yapıştırıcı kullanılan çalışmalarda öğrencilerin yapıştırıcıyı solumaması için önlemler alınmalıdır. Yapıştırıcı kullanımı sonrasında sınıf havalandırılmalıdır.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Kesme	2.4.1. Kesme çalışmalarında kullanılan araç-gereçleri ifade eder.	1.1. Makası gösterir. 1.2. Makasın ismini söyler. 1.3. Modelaj kalemini gösterir. 1.4. Modelaj kaleminin ismini söyler. 1.5. Fon kartonunu gösterir. 1.6. Fon kartonunun ismini söyler. 1.7. Kumaşı gösterir. 1.8. Kumaşın ismini söyler.	Ayrık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	2.4.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek kesme çalışmaları yapar.	2.1. Basit nesne resimlerini makasla keser. 2.2. Ayrıntılı nesne resimlerini makasla keser. 2.3. Basit nesne resimlerini modelaj kalemiyle keser. 2.4. Kumaş parçalarını makasla keser. 2.5. Belirlenmiş basit resimleri / figürleri makasla keser.	Aşamalı yardımlı öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı
Açıklamalar	Bu çalışmalarda, öğrencinin kendisine ve çevresine zarar vermemesi için keskin makas ve modelaj kalemleri kullanılmamalıdır.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Baskı	2.5.1. Baskı çalışmalarında kullanılan araç-gereç-leri ifade eder.	1.1. Yapağı gösterir. 1.2. Yapağın ismini söyler. 1.3. İpi gösterir. 1.4. İpin ismini söyler. 1.5. Firçayı gösterir. 1.6. Firçanın ismini söyler.	Ayrık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	2.5.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek baskı çalışmaları yapar.	2.1. Yaprak baskı yapar. 2.2. İp baskısı yapar. 2.3. Firça baskısı yapar.	Aşamalı yardımlı öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı
Açıklamalar	Bu çalışmalarda, öğrencinin boya ve boyanmış malzemeleri ağızına götürmemesi, ısırması için gerekli önlemlerin alınması önemlidir. Ayrıca sıklıkla görülen, firçanın temizlendiği suyun öğrenci tarafından içilmemesine yönelik ortam düzenlemeleri yapılmalıdır.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Hobi Edinme	2.6.1. Hobi çalışmalarında kullanılan araç-gereçleri ifade eder.	<p>1.1. Çamuru gösterir.</p> <p>1.2. Çamurun ismini söyler.</p> <p>1.3. Tuz seramiğini gösterir.</p> <p>1.4. Tuz seramiğinin ismini söyler.</p> <p>1.5. Çubuğu gösterir.</p> <p>1.6. Çubuğun ismini söyler.</p> <p>1.7. Makrome ipini gösterir.</p> <p>1.8. Makrome ipinin ismini söyler.</p> <p>1.9. Çarpanayı gösterir.</p> <p>1.10. Çarpananın ismini söyler.</p> <p>1.11. Pulu gösterir.</p> <p>1.12. Pulun ismini söyler.</p> <p>1.13. Tabloyu gösterir.</p> <p>1.14. Tablonun ismini söyler.</p> <p>1.15. Kasnağı gösterir.</p> <p>1.16. Kasnağın ismini söyler.</p> <p>1.17. Boncuğu gösterir.</p> <p>1.18. Boncuğun ismini söyler.</p> <p>1.19. Fotoğraf makinesini gösterir.</p> <p>1.20. Fotoğraf makinesinin ismini söyler.</p>	Ayrıık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim	Davranış kayıt formu Ayrıık deneme kaydı	
	2.6.2. Beceri analizindeki basamakları izle-yerek şekillendirme çalışmaları yapar.	<p>2.1. Çamura / hamuru yoğurur.</p> <p>2.2. Çamurdan / hamurdan basit geometrik şekiller yapar.</p> <p>2.3. Çamurdan / hamurdan basit nesne şekilleri yapar.</p>	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı	
	2.6.3. Beceri analizindeki basamakları izle-yerek origami çalışmaları yapar.	<p>3.1. Aşamalı modele bakarak origami yapar.</p> <p>3.2. Söylenen basit origamiyi yapar.</p>	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı	
	2.6.4. Beceri analizindeki basamakları izle-yerek ebru çalışması yapar.	<p>4.1. Basit ebru çalışması yapar.</p> <p>4.2. Çubukla şekil vererek ebru çalışması yapar.</p>	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı	
	2.6.5. Beceri analizindeki basamakları izle-yerek örgü / dokuma çalışması yapar.	<p>5.1. Üç ipli saç örgüsü örer.</p> <p>5.2. Dört ipli makrome örer.</p> <p>5.3. Kilim dokuma çalışması yapar.</p> <p>5.4. Çarpana dokuma çalışması yapar.</p>	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı	
	2.6.6. Beceri analizindeki basamakları izle-yerek süsleme çalışması yapar	<p>6.1. Pul tablo çalışması yapar.</p> <p>6.2. Kasnakta boncuk çalışması yapar.</p>	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı	
	2.6.7. Beceri analizindeki basamakları izle-yerek fotoğraf çeker.	<p>7.1. Çevresindeki nesnelerin fotoğrafını çeker.</p> <p>7.2. Çevresindeki kişilerin fotoğrafını çeker.</p> <p>7.3. Çevresindeki manzaranın fotoğrafını çeker.</p> <p>7.4. Kendi fotoğrafını çeker.</p>	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı	
	Açıklamalar	Bu çalışmalarda kullanılacak malzemelerin özelliklerine göre ortam düzenlenmesi yapılmalıdır.			

ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ

DERS PLANI ÖRNEĞİ-I

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Görsel Sanatlar ve El Becerileri Kademe : II Öğrenme Alanı : Resim Çizme Oturum Sayısı : 10	
BÖLÜM-2	
Hedef	2.1.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek resim çizme çalışmaları yapar.
Hedef Davranışlar	2.1. Söylenen basit nesne resmini çizer. Davranışın tanımı: Öğrenci kendisine gösterilen nesne resmini (örneğin ev) çizer. Davranışın ön koşulları: Kalem tutma, kalemle rastgele karalama yapma, sınırlı alan boyama, düz, yatay ve eğik çizgi çizme. Kare ve üçgen kavramlarını gösterir, söyler, çizer.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	İleriye zincirleme yaklaşımı benimsenerek ipucunun giderek azaltılmasıyla öğretim (Tam fiziksel ipucu, kısmi fiziksel ipucu, işaret ipucu, sözel ipucu)
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, veri toplama formu, pekiştireçler, resim kağıdı, ev resmi, kurşun kalem, silgi.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında yan yana oturacaktır. Genelleme için farklı resimler ve farklı kişiler kullanılır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle ev resmi çizeceğiz. Sana bir ev resmi gösterip aynısını çizmeni isteyeceğim. Beni dinlediğini görüyorum, aferin sana." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Bunu yapmayı öğrenince kendi evinizin çok güzel resimlerini çizebileceksin." Çizilmiş ev resimleri gösterilerek "Sen de böyle güzel resimler çizebileceksin." denir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek resim kağıdı ve kalem verilir. Hazır olan ev resmi gösterilerek "Gördüğün ev resmini çiz!" denir.
Uygulama	Öğretmen, öğrencinin başat eline fiziksel ipucu uygulayacağı için öğrencinin başat eline yakın şekilde arkasına oturur. Öğretmen; kalemi, çalışma kağıdını ve silgiyi öğrencinin önüne yerleştirir. Öğrenciye "Gördüğün ev resmini çiz!" yönergesini verir. Öğrencinin kalemi alması için fırsat verir. Öğrenci kalemi aldığı anda öğretmen, elinin üzerinden tutup, tam fiziksel ipucu uygulayarak öğrencinin kalemi doğru tutmasını sağlar. Öğretmen, öğrenci kalemi doğru tuttuğunda "Kalemi doğru tutuyorsun, harikasın." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunar. Öğrenci elinin üstünden tutulduğunda resim çizer hale geldiğinde tam fiziksel ipucu geri çekilerek aşama aşama bileğinden, ön kolundan, dirseğinden tutularak kısmi fiziksel ipucu sunulur. Öğrenci kısmi fiziksel ipucu uygulandığında yaparsa pekiştireç sunulur. Öğretmen, öğrenci kısmi fiziksel ipucu yapıldığında öğretmen resim çizeceği yeri işaret ederek işaret ipuçları kullanabilir. Öğrenci resmi çizerse "Harika çizdin." diyerek sözel olarak pekiştirilir. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Öğrencinin düzeyine göre bir oturumda sadece 1 deneme yapılabileceği gibi 5 deneme de yaptırılabilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Öğrencinin seviyesine göre ev resminde yer alan ayrıntı sayısı 2 ile 7 öge arasında değişiklik gösterebilir (Kare ev, üçgen çatı, kare pencereler, dikdörtgen kapı, kapı kolu, baca). Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde birincil ve ikincil pekiştireçler arasından seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen, öğrencinin yakınında olacak şekilde arkasına oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Ev resmi çiz!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin resim kağıdına gösterilen ev resmini çizme becerisini beş denemeden dördünde bağımsız olarak çizmesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında farklı ev resimleri ile yukarıda söz edilen basamakları kullanarak genelleme verisi toplar.	

DERS PLANI ÖRNEĞİ-II

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Görsel Sanatlar ve El Becerileri Kademe : II Öğrenme Alanı : Boyama Oturum Sayısı : 6	
BÖLÜM-2	
Hedef	2.2.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek boyama çalışmalarını yapar.
Hedef Davranışlar	2.5. İnce çizgi ile belirlenmiş alanı boyar. Davranışın tanımı: Öğrenci kendisine verilen ince çizgi ile sınırlanmış deseni dışarı taşırmadan boyar. Davranışın ön koşulları: Kalem tutma, kalemle rastgele karalama yapma, kalın çizgilerle sınırlı alanı boyama.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	İleriye zincirleme yaklaşımı benimsenerek ipucunun giderek azaltılmasıyla öğretim (Tam fiziksel ipucu, kısmi fiziksel ipucu, işaret ipucu, sözel ipucu)
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, veri toplama formu, pekiştireçler, çalışma kağıdı, boya kalemi.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında yan yana oturacaktır. Genelleme için farklı desenler ve farklı kişiler kullanılır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle boyama yapacağız. Sana bir resmi verip içini boyamanı isteyeceğim. Beni dinlediğini görüyorum, aferin sana." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Bunu yapmayı öğrenince çok güzel boyamalar yapabileceksin." ve boyanmış resimler gösterilerek "Sen de böyle güzel boyamalar yapabileceksin." denir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek çalışma kağıdı ve boya kalemi verilir. Hazır olan desen gösterilerek "Şeklin içini boy!" denir.
Uygulama	Öğretmen, öğrencinin başat eline fiziksel ipucu uygulayacağı için öğrencinin başat eline yakın şekilde arkasına oturur. Öğretmen; kalemi, çalışma kağıdını ve silgiyi öğrencinin önüne yerleştirir. Öğrenciye "Şeklin içini boy!" yönergesini verir. Öğrencinin kalemi alması için fırsat verir. Öğrenci boyamaya başladığında öğretmenin, elinin üzerinden tutup, tam fiziksel ipucu uygulayarak öğrencinin doğru yeri doğru şekilde boyamasını sağlar. Öğretmen, öğrenci doğru boyadığında "Çok doğru boyuyorsun, harikasın." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunar. Öğrenci elinin üstünden tutulduğunda boyama yapar hale geldiğinde tam fiziksel ipucu geri çekilerek aşama aşama bileğinden, ön kolundan, dirseğinden tutularak kısmi fiziksel ipucu sunulur. Öğrenci kısmi fiziksel ipucu uygulandığında yaparsa pekiştireç sunulur. Kısmi fiziksel ipucu yapıldığında öğretmen boyayacağı yeri işaret ederek işaret ipuçları kullanabilir. Öğrenci boyarsa "Harika boyadın." denerek sözel olarak pekiştirilir. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Öğrencinin düzeyine göre bir oturumda sadece 1 deneme yapılabileceği gibi 5 deneme de yaptırılabilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde birincil ve ikincil pekiştireçler arasından seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen, öğrencinin yakınında olacak şekilde arkasına oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Şeklin içini boy!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin resim kağıdında gösterilen şeklin içini boyama becerisini beş denemeden dördünde bağımsız olarak çizmesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında farklı ev resimleri ile yukarıda söz edilen basamakları kullanarak genelleme verisi toplar.	

DERS PLANI ÖRNEĞİ-III

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Görsel Sanatlar ve El Becerileri Kademe : II Öğrenme Alanı : Yapıştırma Oturum Sayısı : 6	
BÖLÜM-2	
Hedef	2.3.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek yapıştırma çalışmaları yapar.
Hedef Davranışlar	2.2. Farklı parçaları yapıştırarak bütün oluşturur. Davranışın tanımı: Öğrenci kendisine verilen 4 parçaya ayrılmış resim parçalarını bir araya getirerek bütün haline getirmek üzere yapıştırır. Davranışın ön koşulları: Parça-Bütün ilişkisini söyler / gösterir. Rastgele yapıştırma yapar.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	İleriye zincirleme yaklaşımı benimsenerek aşamalı yardımla öğretim (Tam fiziksel ipucu, kısmi fiziksel ipucu, işaret ipucu, sözel ipucu)
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, veri toplama formu, pekiştireçler, çalışma kağıdı, yapıştırıcı, 4 parçaya ayrılmış resimler.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında yan yana oturacaktır. Genelleme için farklı desenler ve farklı kişiler kullanılır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle yapıştırma yapacağız. Sana bir Resminin parçalarını verip birleştirmeni isteyeceğim. Beni dinlediğini görüyorum, aferin sana." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Bu parçaları birleştirence çok güzel resimler oluşacak." ve birleşik resimler gösterilerek "Sen de böyle güzel resimler ortaya çıkarabileceksin." denir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek çalışma kağıdı, kesilmiş parçalar ve yapıştırıcı verilir. "Parçaları yapıştırarak resmi tamamla!" denir.
Uygulama	Öğretmen, öğrencinin iki eline birden fiziksel ipucu uygulayacağı için öğrencinin tam arkasına oturur. Öğretmen; çalışma kağıdı, kesilmiş parçalar ve yapıştırıcıyı öğrencinin önüne yerleştirir. Öğrenciye "Parçaları yapıştırarak resmi tamamla!" yönergesini verir. Öğrencinin bir parça ve yapıştırıcıyı alması için fırsat verir. Öğrenci yapıştırmaya başlarsa öğretmen, ellerinden tutup, tam fiziksel ipucu uygulayarak öğrencinin doğru yeri doğru şekilde yapıştırmasını sağlar. Öğretmen, öğrenci doğru yapıştırdığında "Çok doğru yapıştırıyorsun, harikasın." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunar. Öğrenci elinin üstünden tutulduğunda yapıştırma yapar hale geldiğinde tam fiziksel ipucu geri çekilerek aşama aşama bileğinden, ön kolundan, dirseğinden tutularak kısmi fiziksel ipucu sunulur. Öğrenci kısmi fiziksel ipucu uygulandığında yaparsa pekiştireç sunulur. Kısmi fiziksel ipucu yapıldığında öğretmen yapıştıracığı yeri işaret ederek işaret ipuçları kullanabilir. Öğrenci yapıştırırsa "Harika yapıştırdın." denerek sözel olarak pekiştirilir. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Aşamalı yardımla öğretimde, belirlenen ipuçları, yönerge ile beraber öğrencinin hata yapmasına fırsat vermeden kontrol edici ipucu olarak sunulur. Her deneme başında kontrol edici ipucunun geçerliliği denenerek ipucunun silikleştirilmesine çalışılır. Belli bir sistematiği olmamakla beraber her denemede silikleştirme için fırsat gözetilir. Kayıtlara geçilirken başlangıç seviyesinde kullanılan ipucunun, hangi denemede silikleştirildiği mutlaka belirtilmelidir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Öğrencinin düzeyine göre bir oturumda sadece 1 deneme yapılabilir gibi 5 deneme de yaptırılabilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde birincil ve ikincil pekiştireçler arasından seçilir ve kullanılır.

BÖLÜM-4

Ölçme ve Değerlendirme

Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar.

Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar.

Bu süreçte öğretmen, öğrencinin yakınında olacak şekilde arkasına oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Parçaları yapıştır!" diyerek hedef uyarını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunma girişiminde ya da tepkide bulunmama durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve doğru tepki için kontrol edici ipucunu sunarak tepkiyi doğru şekilde gerçekleştirir. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür.

Öğretmen, öğrencinin çalışma kağıdında parçaları yapıştırarak birleştirme ve bütün oluşturma becerisini beş denemeden dördünde bağımsız olarak çizmesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar.

Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.

Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında farklı resimler ile yukarıda söz edilen basamakları kullanarak genelleme verisi toplar.

DERS PLANI ÖRNEĞİ-IV

BÖLÜM-1			
Dersin Adı : Görsel Sanatlar ve El Becerileri	Kademe : II	Öğrenme Alanı : Kesme	Oturum Sayısı : 6
BÖLÜM-2			
Hedef	2.4.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek kesme çalışmaları yapar.		
Hedef Davranışlar	2.3. Basit nesne resimlerini modelaj kalemiyle keser. Davranışın tanımı: Öğrenci kendisine verilen deseni modelaj kalemi ile sınırlardan keser. Davranışın ön koşulları: Kalem tutma, kalemle çizgi üzerinden takip etme, makasla kesme.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	İleriye zincirleme yaklaşımı benimsenerek aşamalı yardımla öğretim (Tam fiziksel ipucu, kısmi fiziksel ipucu, işaret ipucu, sözel ipucu)		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, veri toplama formu, pekiştireçler, çalışma kağıdı, modelaj kalemi, kesime uygun desenler.		
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında yan yana oturacaktır. Genelleme için farklı desenler ve farklı kişiler kullanılır.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle kesim işlemi yapacağız. Sana bir şekil verip kesmeni isteyeceğim. Bu kez bu kesme işini modelaj kalemi denen alet yardımı ile yapacağız. Beni dinlediğini ve merak ettiğini görüyorum, aferin sana." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.		
Güdüleme	"Bu parçayı kesince çok güzel şekiller oluşacak" ve kesilmiş desenler gösterilerek "Sen de böyle güzel şekiller ortaya çıkarabileceksin." denir.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek çalışma kağıdı ve modelaj kalemi verilir. "Çizginin üzerinden geçerek şekli kes! denir.		
Uygulama	<p>Öğretmen, öğrencinin iki eline birden fiziksel ipucu uygulayacağı için öğrencinin tam arkasına oturur.</p> <p>Öğretmen, çalışma kağıdı ve modelaj kalemini öğrencinin önüne yerleştirir. Öğrenciye "Çizginin üzerinden geçerek şekli kes!" yönergesini verir.</p> <p>Öğrencinin modelaj kalemi ve çalışma kağıdını alması için fırsat verir. Öğrenci kesmeye başlarsa öğretmen, ellerinden tutup, tam fiziksel ipucu uygulayarak öğrencinin doğru yeri doğru şekilde kesmesini sağlar.</p> <p>Öğretmen, öğrenci doğru kestiğinde "Çok doğru kesiyorsun, harikasın." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunar.</p> <p>Öğrenci elinin üstünden tutulduğunda kesme yapar hale geldiğinde tam fiziksel ipucu geri çekilerek aşama aşama bileğinden, ön kolundan, dirseğinden tutularak kısmi fiziksel ipucu sunulur.</p> <p>Öğrenci kısmi fiziksel ipucu uygulandığında yaparsa pekiştireç sunulur. Kısmi fiziksel ipucu yapıldığında öğretmen keseceği yeri işaret ederek işaret ipuçları kullanabilir. Öğrenci keserse "Harika kestin." denerek sözel olarak pekiştirilir. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.</p>		
Açıklamalar	<p>Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir.</p> <p>Aşamalı yardımla öğretimde, belirlenen ipuçları, yönerge ile beraber öğrencinin hata yapmasına fırsat vermeden kontrol edici ipucu olarak sunulur. Her deneme başında kontrol edici ipucunun geçerliliği denemek için silikleştirilmesine çalışılır. Belli bir sistematığı olmamakla beraber her denemede silikleştirme için fırsat gözetilir. Kayıtlara geçilirken başlangıç seviyesinde kullanılan ipucunun, hangi denemede silikleştirildiği mutlaka belirtilmelidir.</p> <p>Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Öğrencinin düzeyine göre bir oturumda sadece 1 deneme yapılabilir gibi 5 deneme de yaptırılabilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir.</p> <p>Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde birincil ve ikincil pekiştireçler arasından seçilir ve kullanılır.</p>		

BÖLÜM-4

Ölçme ve Değerlendirme

Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar.

Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar.

Bu süreçte öğretmen, öğrencinin yakınında olacak şekilde arkasına oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Çizginin üzerinden geçerek şekli kes!" diyerek hedef uyarını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunma girişiminde ya da tepkide bulunmama durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve doğru tepki için kontrol edici ipucunu sunarak tepkiyi doğru şekilde gerçekleştirir. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür.

Öğretmen, öğrencinin çalışma kağıdında yer alan deseni modelaj kalemi ile kesme becerisini beş denemeden dördünde bağımsız olarak çizmesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar.

Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.

Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında farklı resimler ile yukarıda söz edilen basamakları kullanarak genelleme verisi toplar.

DERS PLANI ÖRNEĞİ-V

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Görsel Sanatlar ve El Becerileri Kademe : II Öğrenme Alanı : Baskı Oturum Sayısı : 6	
BÖLÜM-2	
Hedef	2.5.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek yaprak baskı yapar.
Hedef Davranışlar	2.1. Yaprak baskı yapar. Davranışın tanımı: Öğrenci sulu boya ile resim kağıdı üzerine yaprak baskı yapar. Davranışın ön koşulları: Kalem tutma, sınırlı alan boyama.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	İleriye zincirleme yaklaşımı benimsenerek ipucunun giderek azaltılmasıyla öğretim (Tam fiziksel ipucu, kısmi fiziksel ipucu, işaret ipucu, sözel ipucu)
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, veri toplama formu, pekiştireçler, resim kağıdı, yaprak, sulu boya, fırça, su kabı.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında yan yana oturacaktır. Genelleme için farklı resimler ve farklı kişiler kullanılır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle yaprak baskı yapacağız. Sana bir yaprak verip bunu boyamanı ve resim kağıdına boyadığın tarafı bastırmanı isteyeceğim. Beni dinlediğini görüyorum, aferin sana." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Bunu yapmayı öğrenince çok güzel desenler ortaya çıkacak." ve baskı yapılmış kağıtlar gösterilerek" Sen de böyle güzel çalışmalar yapabileceksin." denir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek resim kağıdı, yaprak ve sulu boya verilir.
Uygulama	Öğretmen, öğrencinin başat eline fiziksel ipucu uygulayacağı için öğrencinin başat eline yakın şekilde arkasına oturur. Öğretmen, resim kağıdını, yaprağı ve boyayı öğrencinin önüne yerleştirir. Öğrenciye "yaprağı boya ve boyalı tarafını kağıda bastır." yönergesini verir. Öğrencinin malzemeleri alması için fırsat verir. Öğrenci boyayı ve yaprağı uygun şekilde aldığı anda öğretmen, elinin üzerinden tutarak tam fiziksel ipucu uygulayarak öğrencinin fırçayı ve yaprağı doğru tutmasını sağlar. Öğretmen, öğrenci fırçayı doğru tuttuğunda "Fırçayı doğru tutuyorsun, şimdi yaprağı boya, harikasin." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunar. Öğrenci elinin üstünden tutulduğunda yaprağı boyayı baskı yapar hale geldiğinde tam fiziksel ipucu geri çekilerek aşama aşama bileğinden, ön kolundan, dirseğinden tutularak kısmi fiziksel ipucu sunulur. Öğrenci kısmi fiziksel ipucu uygulandığında yaparsa pekiştireç sunulur. Kısmi fiziksel ipucu yapıldığında öğretmen baskı yapacağı yeri işaret ederek işaret ipuçları kullanılabilir. Öğrenci baskı yaparsa "Harika yaptın." denerek sözel olarak pekiştirilir. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Öğrencinin düzeyine göre bir oturumda sadece 1 deneme yapılabilir gibi 5 deneme de yaptırılabilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde birincil ve ikincil pekiştireçler arasından seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen, öğrencinin yakınında olacak şekilde arkasına oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Yaprağı boya ve boyalı tarafını kağıda bastır!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin resim kağıdına yaprak baskı yapma becerisini beş denemeden dördünde bağımsız olarak çizmesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında farklı baskılar ile yukarıda söz edilen basamakları kullanarak genelleme verisi toplar.	

DERS PLANI ÖRNEĞİ-VI

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Görsel Sanatlar ve El Becerileri Kademe : II Öğrenme Alanı : Hobi Edinme Oturum Sayısı : 8	
BÖLÜM-2	
Hedef	2.6.4. Beceri analizindeki basamakları izleyerek ebru çalışması yapar.
Hedef Davranışlar	4.1. Basit ebru çalışması yapar. Davranışın tanımı: Öğrenci, boyayı ebru fırçasına alır ve ebru teknesinin üstüne getirerek yukarıdan aşağıya, soldan sağa hareket ettirerek fırçadaki boyayı teknedeki suya damlatır. Davranışın ön koşulları: El-göz koordinasyonu, sınırlı alan boyama.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Etkinlik çizelgesi, aşamalı yardım
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Ebru fırçası, su, etkinlik çizelgesi klasörü, kağıt, ebru teknesi, ebru boyası, pekiştiriciler, veri toplama formu
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, öğretim sonrası değerlendirme (izleme) oturumları öğrencinin sınıfında; genelleme oturumları ise el becerileri atölyesinde gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci yan yana olacak şekilde beceri ortamı düzenlenecektir.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Öğretmen "Şimdi seninle kağıdına boyalarla şekiller çıkaracağız. Aferin beni çok güzel dinliyorsun." der.
Güdüleme	"Biliyor musun, artık sen de farklı renklerle kağıdına çok güzel şekiller çıkarmayı öğreneceksin." der. Düzgün ebru boyama örnekleri gösterilerek "Sen de böyle güzel boyamalar yapabileceksin." şeklinde güdüleyici sözler söylenir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	Öğretmen "Hazırsan başlayalım." diyerek "Kağıdını tekneye batır!" der.
Uygulama	Öğretmen daha önceden hazırladığı ebru teknesini ve kağıdı öğrenciye gösterir ve "Çizelge izleyerek farklı renklerle kağıdına çok güzel şekiller çıkaracağız." der. Öğretmen "Bak, bunlarla kağıda şekil çıkaracağız." deyip, öğrencinin 7-8 saniye materyalleri incelemesi sağlanır. Öğretmen "Hazırsan başlayalım, çizelgenin sayfasını aç." deyip, öğrencinin 5 saniye içinde çizelgesini açarak harekete geçmesi için yönlendirir. Öğretmen, öğrenciye ihtiyaç duyduğu kadar fiziksel ipucu kullanıp, öğrenci bağımsızlaştıkça ipucunu silikleştirerek uygular. Öğretmen, bu şekilde etkinlik çizelgesinin sayfasını çevirmesini, sayfadaki resme bakmasını, fırçaya boya almasını sağlar ve öğrencinin bu davranışı için pekiştirici sunar. Daha sonra çizelgeye geri dönerek diğer basamaklar için de aynı uygulamalar tekrar edilir. Eğer uygulama sırasında öğrenci hata yaparsa bir önceki ipucuna dönlür. Öğretmen, öğrencinin tüm doğru tepkilerini pekiştirirken yanlış tepkileri için ipucunu tekrar sunarak ve prova ettirerek hata düzeltmesi yapar. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin iş birliği ve çalışmaya katılımı pekiştirilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak ipucu türleri ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sözel pekiştiriciler örneklenmiştir. Pekiştiriciler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme	
Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar.	
Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar.	
Öğretimin değerlendirilmesi birinci dersin sonunda haftada bir kez gerçekleştirilir.	
Değerlendirme sırasında öğretmen, öğrencinin sınıfında başat eline yakın olacak şekilde arkasında durur. Öğretmen "Seninle farklı renkler kullanarak ebru yapacağız. Hazır mısın?" Öğrenci hazır olduğunu jestle / mimikle ya da sözel olarak ifade ettiğinde "Harika, hazırsın." diyerek pekiştirilir. Öğretmen "Çizelgeni izleyerek ebru yap!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için veri toplama formuna o beceri basamağının karşısına (+) işareti konur. Öğrencinin yanlış sergilediği ya da tepkide bulunmadığı basamaklar için veri toplama formuna o beceri basamağının karşısına (-) işareti konur ve (-) alınan ilk basamakta değerlendirmeye son verilir. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımı pekiştirilir. Öğretmen elde ettiği verileri grafiğe dönüştürür.	
Öğretmen, öğrencinin çizelge izleyerek ebru yapma becerisini art arda üç defa %100 düzeyinde sergilemesinden 3 ve 5 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar.	
Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında öğrencinin başka bir öğretmenden, öğrencinin el becerileri atölyesinde çizelge izleyerek ebru yapma becerisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.	

GÖRSEL SANATLAR VE EL BECERİLERİ DERSİ II. KADEME KONTROL LİSTESİ

Yönerge

Kontrol listesi kullanırken öğrencinin yerine getirdiği beceriler için "**Evet**" sütununa, yerine getiremediği beceriler için "**Hayır**" sütununa (→) işareti konur. Eğer açıklama yapılması gerekiyorsa "Açıklama" sütununa not edilir. Öğrencinin yerine getiremediği becerilerden öncelikle öğretilmesi önerilenler için "**Açıklama**" sütununa (📝) işareti konur. Form kullanılırken doğrudan gözlemlenemeyen davranışlara ilişkin anne-baba / birincil bakıcı, daha önceki öğretmeni ya da okulda çalışan personelden bilgi alınabilir.

Öğrenme Alanı: RESİM ÇİZME				
RESİM ÇİZME ÇALIŞMALARI				
Davranışlar		Ev Evet	Hayır	Açıklamalar
1	Kağıdı gösterir.			
2	Kağıdın ismini söyler.			
3	Kalemi gösterir.			
4	Kalemin ismini söyler.			
5	Silgiyi gösterir.			
6	Silginin ismini söyler.			
7	Söylenen basit nesne resmini çizer.			
8	Söylenen basit nesne grubunun resmini çizer			
9	Gösterilen ayrıntılı nesne resmini çizer.			
10	Konusu verilen resmi çizer.			
11	İzlediği / katıldığı bir etkinliği / olayı resmeder.			
12	Hayal ettiği konuları resmeder.			

Öğrenme Alanı: BOYAMA**BOYAMA ÇALIŞMALARI**

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
1	Sulu boyayı gösterir.			
2	Sulu boyanın ismini söyler.			
3	Kuru boya kalemini gösterir.			
4	Kuru boya kaleminin ismini söyler.			
5	Guaj boyayı gösterir.			
6	Guaj boyanın ismini söyler.			
7	Akrilik boyayı gösterir.			
8	Akrilik boyanın ismini söyler.			
9	Rastgele boyama yapar.			
10	Şablon ile belirlenmiş alanı boyar.			
11	Silikon ile belirlenmiş alanı boyar.			
12	Kalın çizgi ile belirlenmiş alanı boyar.			
13	İnce çizgi ile belirlenmiş alanı boyar.			

Öğrenme Alanı: YAPIŞTIRMA**YAPIŞTIRMA ÇALIŞMALARI**

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
1	El işi kağıdını gösterir.			
2	El işi kağıdının ismini söyler.			
3	Yapıştırıcıyı gösterir.			
4	Yapıştırıcının ismini söyler.			
5	Resimdeki eksikleri yapıştırır.			
6	Farklı parçaları yapıştırarak bütün oluşturur.			

Öğrenme Alanı: KESME**KESME ÇALIŞMALARI**

Davranışlar		Evvet	Hayır	Açıklamalar
1	Makası gösterir.			
2	Makasın ismini söyler.			
3	Modelaj kalemini gösterir.			
4	Modelaj kaleminin ismini söyler.			
5	Fon kartonunu gösterir.			
6	Fon kartonunun ismini söyler.			
7	Kumaşı gösterir.			
8	Kumaşın ismini söyler.			
9	Basit nesne resimlerini makasla keser.			
10	Ayrıntılı nesne resimlerini makasla keser.			
11	Basit nesne resimlerini modelaj kalemiyle keser.			
12	Kumaş parçalarını makasla keser.			
13	Belirlenmiş basit resimleri / figürleri makasla keser.			

Öğrenme Alanı: BASKI**BASKI ÇALIŞMALARI**

Davranışlar		Evvet	Hayır	Açıklamalar
1	Yaprağı gösterir.			
2	Yaprağın ismini söyler.			
3	İpi gösterir.			
4	İpin ismini söyler.			
5	Fırçayı gösterir.			
6	Fırçanın ismini söyler.			
7	Yaprak baskı yapar.			
8	İp baskısı yapar.			
9	Fırça baskısı yapar.			

Öğrenme Alanı: HOBİ EDİNME**HOBİ EDİNME ÇALIŞMALARI**

	Davranışlar	Evet	Hayır	Açıklamalar
1	Çamuru gösterir.			
2	Çamurun ismini söyler.			
3	Tuz seramiğini gösterir.			
4	Tuz seramiğinin ismini söyler.			
5	Çubuğu gösterir.			
6	Çubuğun ismini söyler.			
7	Makrome ipini gösterir.			
8	Makrome ipinin ismini söyler.			
9	Çarpanayı gösterir.			
10	Çarpananın ismini söyler.			
11	Pulu gösterir.			
12	Pulun ismini söyler.			
13	Tabloyu gösterir.			
14	Tablonun ismini söyler.			
15	Kasnağı gösterir.			
16	Kasnağın ismini söyler.			
17	Boncuğu gösterir.			
18	Boncuğun ismini söyler.			
19	Fotoğraf makinesini gösterir.			
20	Fotoğraf makinesinin ismini söyler.			
21	Çamuru / hamuru yoğurur.			
22	Çamurdan / hamurdan basit geometrik şekiller yapar.			
23	Çamurdan / hamurdan basit nesne şekilleri yapar.			
24	Aşamalı modele bakarak origami yapar.			
25	Söylenen basit origamiyi yapar.			
26	Basit ebru çalışması yapar.			
27	Çubukla şekil vererek ebru çalışması yapar.			
28	Üç ipli saç örgüsü örer.			
29	Dört ipli makrome örer.			
30	Kilim dokuma çalışması yapar.			
31	Çarpana dokuma çalışması yapar.			
32	Pul tablo çalışması yapar.			
33	Kasnakta boncuk çalışması yapar.			
34	Çevresindeki nesnelerin fotoğrafını çeker.			
35	Çevresindeki kişilerin fotoğrafını çeker.			
36	Çevresindeki manzaranın fotoğrafını çeker.			
37	Kendi fotoğrafını çeker.			

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve
Otizm Spektrum Bozukluğu
Olan Öğrenciler İçin

GÜNLÜK YAŞAM BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

II. Kademe (5, 6, 7 ve 8. Sınıf)



Ankara, 2018

içindekiler

GİRİŞ	5
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	6
1. DEĞERLERİMİZ	6
2. YETKİNLİKLER	6
ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	7
BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	8
SONUÇ	9
GÜNLÜK YAŞAM BECERİLERİ DERSİ PROGRAMININ UYGULANMASI	9
1. GÜNLÜK YAŞAM BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI	9
2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI	10
3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	11
4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	16
GÜNLÜK YAŞAM BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	17
1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	17
2. HEDEFLERİN YAPISI	19
3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR	20
ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ	28

II. KADEME GÜNLÜK YAŞAM BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

GİRİŞ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geliştirilen öğretim programları; öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri bilgi, kavram ve becerileri kazanmalarını, bunları kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını, akademik, günlük yaşam, öz bakım gibi alanlarda gelişim sağlamalarını hedefleyen bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Bu özelliklere sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefleyen, yalın ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Programlarda bir taraftan farklı konu ve kademelerde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden hedeflere ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki hedef ve açıklamalar ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu hedefler ve açıklamalar, eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünlüğe ulaşmış bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları”, “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan “Özel Eğitimin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, birinci, ikinci ve üçüncü kademe seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini sağlamak,
2. Birinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olarak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek, günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel akademik becerileri kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak bağımsız bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak,
3. İkinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, toplumla etkileşimini, bütünlüğünü sağlayacak şekilde yeterliliklerle donatılmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Üçüncü kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin birinci ve ikinci kademede kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, insanlarla etkileşim kurabilen, toplumsal kurallara uyum sağlayabilen, toplumsal yaşama katılım için çabalayan, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilen bireyler olmalarını sağlamak, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ)” ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir mesleğe hazır, toplum hayatında üretime katkısı olan, millî ve manevi değerleri benimseyen bireyler olmalarını sağlamaktır.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı bireye değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmaktır. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kurmaktadır. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından günümüze ulaşmış ve yarınlarmıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata aktarımıdır. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ile birlikte ele alınarak programın perspektifini oluşturmaktadır.

1. DEĞERLERİMİZ

Değer; bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen, birleştirici olgulardır. Aynı zamanda değerler, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir. Değer eğitiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Değerler, insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahiptir.

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. "Eğitim programı"; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardım severlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

2. YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazesi olan yetkinlikler TYÇ'de belirlenmiştir. TYÇ'de anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojiye temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Özel eğitim çerçevesinde yabancı dillerde iletişim ve inisiyatif alma ve girişimciliğe ait yetkinlikler öğretim programlarında ele alınmamıştır. Bu yetkinliklere ilişkin bilgi ve beceriye ait davranışlar orta ve ağır yetersizlik düzeyindeki öğrencilere kazandırılmamaktadır. Öğretim programlarında ele alınan yetkinlikler TYÇ'de aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

1. *Anadilde iletişim:* Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.

2. *Matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojide temel yetkinlikler:* Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

3. *Dijital yetkinlik:* İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
4. *Öğrenmeyi öğrenme:* Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
5. *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler:* Bu yetkinlikler kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
6. *Kültürel farkındalık ve ifade:* Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdiridir.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Değerlendirme, öğretme ve öğrenmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, öğretimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı ve sistematik bir süreçtir. Öğrenme, öğretme ve planlamayı doğrudan etkileyen ve eğitim sisteminin temel öğelerinden biri olan değerlendirmeye öğretim programında önemli bir yer verilmiştir.

Öncelikle öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performansını belirlemek ve performansına dayalı olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) hazırlamak için ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır. Sürekli değerlendirme tüm öğrencilerin ilerlemelerinin tespiti için önemlidir. Öğretim öncesinde yapılan değer-

lendirme, öğrenci hakkında bilgi edinilmesini ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesini; öğretim sırasında yapılan değerlendirme, öğrenci ve öğretmene geri bildirim verilmesini; öğretim sonunda yapılan değerlendirme ise öğrenme hedeflerinin karşılanıp karşılanmadığı ve belirli alanlarda değişiklik yapılması gerekip gerekmediği hakkında karar vermeyi sağlayacaktır. Toplanan veriler sistematik olarak kayıt edilmelidir. Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Uygun ölçme değerlendirme süreçlerine yer verilerek bu tür sorulara cevap verilmelidir.

Ölçme değerlendirme ilkelerinden aşağıdakilere dikkat edilmelidir:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, hedeflerin ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Ölçme değerlendirme, yetersizliği olan öğrencinin bireysel özelliklerine göre biçimlendirilmelidir.
3. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulamalara yol gösterir. Bu araç ve yöntemlerin uygulanmasında gerekli uygulama ilkelerine uyulmalıdır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde öğrencinin çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilgi ve birikimi dikkate alınarak ve aralarındaki ilişki göz önünde bulundurularak bazı temel gelişim ilkelerine göre program düzenlenmiştir. Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak, destekleyici önlemler alınması önerilmektedir. Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Ayrıca tüm öğrencilerin farklı öğrenme geçmişi ve kendine özgü bir öğrenme biçimi vardır. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların hedeflerini gerçekleştirme sürecinde öğrencilerin öğrenme özellikleri dikkate alınarak gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir. Öğretim uyarlamaları öğrencilerin önceki öğrenmeleri ve öğrenme biçimlerinin yanısıra basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta gibi öğrenme ilkelerini dikkate almayı gerektirir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön koşul ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de kademeler düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi bilişsel gelişimini etkiler ve bilişsel gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir hedefin gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Bireyler arası farklılık bir bireyin diğerlerinden birden fazla özelliği bakımından farklı olmasıdır. Tüm öğrenciler için; bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programları temel alınarak "BEP" hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP'de yer alacak olan hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri farklılaşabilir. Bu nedenle öğrenme öğretme süreci planlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları (mevcut performansları, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri ve ihtiyaçları, sosyokültürel farklılıkları vb.) göz önünde bulundurulmalıdır.

SONUÇ

Programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçildiği aşağıda sıralanmıştır.

- Farklı ülkelerin özel eğitim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından öğretmen ve yöneticilerin program gereksinimleri hakkında görüşleri alınmış,
- Öğretmenlerden programların hedefleri ve yapısı hakkında görüş alınmış; bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınca değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız hazırlanmıştır.

GÜNLÜK YAŞAM BECERİLERİ DERSİ PROGRAMININ UYGULANMASI

1. GÜNLÜK YAŞAM BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilen Günlük Yaşam Becerileri Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin günlük yaşamda işlevsel kullanabileceği öz bakım becerilerini, kendini, yakın çevresini ve dünyayı tanımaya yönelik bilgi, beceri ve davranışları kazandırma ve öğrencilerin bağımsız yaşamalarına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Öğretim programının öğrenme alanlarındaki bilgi, beceri ve davranışlar birbiriyle ilişkili ve bütün olarak ele alınmaktadır. Aynı zamanda öğrenme alanlarının her birinde edinilen bilgi, beceri ve davranışlar öğrenme sürecinde birbirini etkilemekte ve tamamlamaktadır. Millî Eğitim Temel Kanunu'nda (1739 sayılı) ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de ifade edilen Özel Eğitimin Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Günlük Yaşam Becerileri Dersi Öğretim Programı ile öğrenciler:

1. Öz bakım becerilerinde ilerleme gösterecektir.
2. Vücudunu tanıyacaktır.
3. Aile ve yakın çevreyi tanıyacaktır.
4. Ev içi becerilerde ilerleme gösterecektir.
5. Tüketici becerilerinde ilerleme gösterecektir.
6. Toplumsal ortamları kullanarak serbest zamanını etkili kullanabilecektir.
7. Atatürk'ü tanıyacaktır.
8. Belirli gün ve haftaları tanıyacaktır.

2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Günlük Yaşam Becerileri Dersi Öğretim Programı, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanmıştır. Bu programda konu ve öğrenen merkezli tasarım yaklaşımları benimsenmiştir. Konu merkezli tasarım yaklaşımlarında programlar çeşitli dersler ve ilgili konulardan oluşmaktadır. Konu alanı bilgisi bu yaklaşımın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilir. Günlük Yaşam Becerileri; öğrencilerin kaba ve ince motor becerilerini geliştirmeyi, el-göz koordinasyonunu sağlamayı, bilişsel ve sosyal becerilerine ilişkin bilgi, beceri ve davranışları kazandırmayı ve geliştirmeyi amaçladığından bu yaklaşım tercih edilmiştir. Öğrenen merkezli yaklaşımda ise öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri öğretimin merkezinde yer alır. Bu yaklaşımda öğretimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde öğrenenin bireysel farklılıkları temel alınır. Yaklaşımın bu özelliği Günlük Yaşam Becerileri Dersi Öğretim Programının öğrenme alanlarının belirlenmesinden hedef ve davranışlara, öğrenme-öğretme süreçlerinden ölçme ve değerlendirmeye kadar her aşamada dikkate alınmıştır.

Programda öğrenme yaklaşımı olarak, davranışçı yaklaşımın öne sürdüğü ilkeleri kullanan Uygulamalı Davranış Analizi (UDA) benimsenmiştir. UDA, sosyal açıdan birey için anlamlı ve toplum için önemli davranışları değiştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Davranışçı yaklaşım, davranışı gözlenebilir ve ölçülebilir çevresel özellikler açısından inceler. UDA, her bireyin kendine özgü bir öğrenme biçimi ve öğrenme geçmişi olduğunu kabul eder. Buradan yola çıkarak UDA, her öğretim ya da davranış yönetim tekniğinin her bireyde aynı başarı ile sonuçlanmayacağı varsayımıyla geliştirilmiştir. Bu nedenle, bireysel farklılıkları dikkate alır. Bu yönüyle programın tasarım yaklaşımıyla uyumludur.

Günlük Yaşam Becerileri Dersi Öğretim Programı bireysel farklılıkları dikkate alan, gözlenebilir ve ölçülebilir hedef ve hedef davranışları içermektedir. Bu kapsamda (a) hedef davranışın belirlenmesi, (b) hedef davranışın ölçülmesi, (c) hedef davranışa ulaşmak için öğretim yöntem ve tekniklerinin belirlenmesi ve uygulanması bu programın üç temel basamağıdır. UDA programın etkililiğinin sürekli değerlendirilmesi için verilere dayalı olarak öğretimsel kararlar almayı gerektirir. UDA, uygulamalılık, davranışsallık, analitiklik, teknolojiklik, kavramsal olarak sistematiklik, etkililik ve genellenebilirlik özelliklerine sahiptir.

Uygulamalılık: Hedef davranışın sosyal açıdan önemli bir davranış olması anlamına gelmektedir. Bu hedef davranış, "artırılmak" ya da "azaltılmak" istenen bir davranış olabilir. Bu bağlamda sosyal kabul gören uygun davranışların kazandırılması ya da uygun olmayan davranışların azaltılması sağlanabilir.

Davranışsallık: Bireyin değişen ya da değiştirilmesi planlanan davranışının tam olarak "tanımlanabilir", "gözlenebilir" ve "ölçülebilir" olmasını gerektirir. UDA'da "hedef davranışın değişip değişmediği" ve "kimin davranışının değiştiği" gibi sorulara yanıt aranmaktadır. Bu noktada "birey" için hedef davranış belirlenmeli ve bu hedef davranışta değişikliğe yol açacak davranış yönetimi ve öğretim yöntemleri planlanmalı ve uygulanmalıdır.

Analitiklik: Çevresel koşulların davranışın gerçekleşmesi ya da gerçekleşmemesinden sorumlu olduğunu inandırıcı bir biçimde ortaya koymaktır. Davranış "öncesi ya da sonrası koşullar" ile "davranış" arasında işlevsel bir ilişki aranmalıdır.

Teknolojiklik: Uygulamacının yürüttüğü uygulamayı çok açık bir biçimde betimlemesidir. Böylece, uygulamanın bir başkası tarafından kolayca anlaşılabilir ve aynı biçimde uygulanması sağlanabilir. Yinelenebilirlik, teknolojiklik ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Kavramsal Olarak Sistematiklik: UDA'da sistematik biçimde kavramsal bütünlük sağlaması için uygulamaların yinelenebilir olması, o alanda bilgi birikimi sağlaması, davranışçı yaklaşımın ilke ve teknikleriyle ilişkili olması gerekmektedir. Bu sağlanabilirse uygulamacılar kavramsal bütünlüğü elde edilmiş olan uygulamalara kolayca ulaşabilirler.

Etkililik: Değiştirilmesi ya da kazandırılması hedeflenen davranışta istenen değişikliğin / kazanımın elde edilmesi olarak tanımlanır. Uygulamacıların yaptığı uygulamaların etkili olması önemlidir. Bunun yanı sıra, uygulama sonunda bireyde gerçekleşen davranış değişikliğinin sosyal açıdan anlamlı olması da dikkate alınmalıdır.

Genellenebilirlik: Gerçekleşen davranış değişikliğinin öğretim sonrasında farklı ortamlar, kişiler, araç-gereçler ve durumlar ile sürdürülebilmesidir. Genellenebilirlik, öğretim ve davranış planlarının vazgeçilmez bir unsurudur. Bu özellik sağlandığında özel eğitimin en genel amacı olan "bireylerin olabildiğince bağımsız yaşamaları" amacına ulaşılmış olur.

UDA, bu yönleriyle evrensel tasarım ilkeleriyle örtüşmektedir. Evrensel tasarım; içerik, ortam ile öğretimi bireyselleştirmeyi ve uyarılma ile birlikte her durumda mümkün olduğu kadar çok bireyin kullanılmasını amaçlayan bir süreçtir. Evrensel tasarımın kişiye uygun esnek müfredatlar sağlaması ve eğitim ortamını tüm bireyler için ulaşılabilir kılması nitelikli bir eğitim ve öğretim sürecini beraberinde getirmektedir.

UDA ve evrensel tasarımda uygulamacı ve öğrenciden beklenen bazı rol ve sorumluluklar vardır. UDA'da öğrencinin çalışmaya dikkatini yöneltmesi, yönergeler doğrultusunda davranışı gerçekleştirilmesi, edindiği davranışı sürdürmesi ve genellemesi beklenir. Uygulamacıların da öğrenciden beklenen rol ve sorumlulukları dikkate alarak öğretimde edinim, akıcılık, kalıcılık ve genellemeden oluşan "öğrenmenin aşamaları"na göre öğretimi planlaması, uygulaması ve değerlendirmesi gerekir. Uygulamacı, öğrenmenin aşamalarına göre planlama yaparken öğretim yöntem ve teknikleri, ipucu, pekiştirme, kayıt tutma ve değerlendirme gibi UDA'nın temel ilkelerine yer vermelidir.

3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Uygulamalı Davranış Analizi temelli yaklaşımda değerlendirme yapabilmek için öncelikle hedef becerinin belirlenmesi ve öğrencinin BEP'ine eklenmesi gerekir. Bunu izleyen şekilde değerlendirme; öğretim öncesi, öğretim süreci ve öğretim sonrası olmak üzere üç aşamada yapılır.

Hedef Becerinin Belirlenmesi

Günlük Yaşam Becerileri dersi ile ilgili öğretim sürecinin planlanabilmesi için ilk adım, öğretimi yapılacak hedef becerilerin belirlenmesidir. Bu amaçla kontrol listesi (EK 1) kullanılarak öğrencinin var olan performansı değerlendirilir. Kontrol listesi öğrencinin günlük yaşam becerileri dersinde yer alan becerilere ilişkin performansını belirlemek ve buna dayalı olarak BEP'i hazırlamak için kullanılır.

Öğretim Sürecinde Ölçme ve Değerlendirme

Değerlendirme yapabilmek için öncelikle hedef becerinin belirlenmesi gerekir. Bunu izleyen şekilde değerlendirme; öğretim öncesi, öğretim süreci ve öğretim sonrası olmak üzere üç aşamada yapılır.

Öğretim Öncesi Değerlendirme (Ön): Başlama Düzeyi Belirleme

Günlük Yaşam Becerileri dersi içeriği zincirleme beceriler ve tek basamaklı davranışlardan oluşmaktadır. Zincirleme becerilerin değerlendirilmesinde beceri analizi kaydından, tek basamaklı davranışların değerlendirilmesinde ise ayrıık deneme kaydından yararlanılmaktadır. İzleyen satırlarda zincirleme becerilerin ve tek basamaklı davranışların değerlendirilmesi süreci ayrııntılı olarak açıklanmıştır.

Zincirleme Becerilerin Değerlendirilmesi

Öğretime başlamadan önce öncelikli olduğuna karar verilen ve öğrencinin BEP'e alınan beceriler için başlama düzeyi verileri toplanır. Başlama düzeyi verileri öğretim öncesinde ve genellikle üç oturum üst üste toplanır.

Bu derste öğrenilmesi hedeflenen becerilerin bir kısmı zincirleme becerilerdir. Zincirleme bir beceri için beceri analizi kaydı tekniği kullanılarak öğrencinin / öğrencilerin performansı gerek başlama düzeyinde gerekse öğrenme sürecinde değerlendirilir. Zincirleme beceriler birden fazla basamağı içeren becerilerdir. Örneğin tırnak bakımını yapma, çamaşır makinesi kullanma, mutfağın temizlik ve düzenini sağlama, yiyecek hazırlama becerileri birden fazla basamak içeren zincirleme becerilerdir.

Beceri Analizi Kaydı: Öğretilmesi planlanan hedef davranış belirlendikten sonra becerinin analizi oluşturulur. Beceri analizi, öğretilmek istenen becerilerin öğrencinin özelliğine göre küçük adımlara bölünmesi işidir. Beceri analizi aracılığı ile öğrencinin becerideki ilerlemesine ilişkin veri toplanır. Aşağıda örnek bir beceri analizi ve analize dayalı veri kayıt formu yer almaktadır.

ÖRNEK BECERİ ANALİZİ VERİ KAYIT FORMU

"TOST YAPMA BECERİSİ" BECERİ ANALİZİ VERİ KAYIT FORMU

Öğrencinin Adı-Soyadı :

Gözlemcinin Adı-Soyadı :

Hedef uyaran : Tost Yapma

Evre :

Oturum Tarihi		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		.../.../....	.../.../....	.../.../....	.../.../....	.../.../....	.../.../....	.../.../....	.../.../....	.../.../....	.../.../....
1.	Ekmek sepetinden bir dilim tost ekmeği alır.										
2.	Aldığı tost ekmeğini tabağa koyar.										
3.	Tabaktan bir dilim kaşar peyniri alır.										
4.	Kaşar peynirini tabaktaki ekmeğin üstüne koyar.										
5.	Tabaktan bir dilim daha kaşar peyniri alır.										
6.	Kaşar peynirini tabaktaki ekmeğin üstüne koyar.										
7.	Ekmek sepetinden bir dilim tost ekmeği alır.										
8.	Aldığı tost ekmeğini hazırladığı ekmek ve kaşarların üstüne kapatır.										
9.	Tost makinesinin kapağını açar.										
10.	Hazırladığı tost makinesinin içine koyar.										
11.	Makinenin kapağını kapatır.										
12.	Makinenin fişini tutamağından tutar.										
13.	Makinenin fişini prize takar.										
14.	Kum saatini ters çevirir.										
15.	Kum saatinin boşalmasını sonuna kadar bekler.										
16.	Makinenin fişini tutamağından tutar.										
17.	Makinenin fişini çeker.										
18.	Makinenin kapağını açar.										
19.	Maşayla tost alır.										
20.	Tostu tabağa koyar.										
21.	Maşayı makinenin yanına koyar.										
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Sayısı											
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Yüzdesi											

Veri toplama formunu kullanırken öğrencinin bağımsız olarak gerçekleştirdiği basamakların karşısına (+), gerçekleştiremediği basamakların karşısına (-) işareti konur. Beceri analizi kaydı tekniğini kullanırken iki farklı yol ile değerlendirme yapılabilir. İzleyen bölümde bu yollara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Tek Fırsat Tekniği: Öncelikle performans alınacak ortam, öğrenciye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenir. Performans alımında kullanılacak araçlar hazırlanır ve veri toplama formunun öğretmenin yakınında bulunmasına dikkat edilir. Tek fırsat tekniği ile performans düzeyi belirleme aşamasında aşağıdaki basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyarı sunulur. Örneğin "Tost yap!"
2. Öğrencinin tepkide bulunması için 4-5 saniye beklenir.
3. Öğrencinin doğru olarak sergilediği beceri basamağının karşısına (+) işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış olarak sergilediği ya da tepkide bulunmadığı beceri basamağının karşısına (-) işareti konur, diğer basamaklara (-) verilerek değerlendirme sona erdirilir.

Çok Fırsat Tekniği: Çok fırsat tekniğinde de öncelikle performans alınacak ortam, öğrenciye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenir. Performans alımında kullanılacak araçlar hazırlanır ve veri toplama formunun öğretmenin yakınında bulunmasına dikkat edilir. Çok fırsat tekniği ile performans düzeyi belirleme aşamasında aşağıdaki basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyarı sunulur. Örneğin "Tost yap!"
2. Öğrencinin tepkide bulunması için 4-5 saniye beklenir.
3. Öğrencinin doğru olarak sergilediği beceri basamağının karşısına (+) işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış olarak sergilediği ya da tepkide bulunmadığı beceri basamağının karşısına (-) işareti konur ve bu basamak öğretmen tarafından gerçekleştirilir.
5. Beceri analizindeki tüm basamaklar için bu süreç tekrarlanır.

Tek Basamaklı Davranışların Değerlendirilmesi

Günlük yaşam becerileri ders içeriğinde yer alan hedef becerilerin bir kısmı; araç-gereçlerin isimlerini söyleme, iç organların isimlerini söyleme, ayakkabı numarasını söyleme gibi tek basamaklı becerilerdir. Bu tür beceriler hedef olarak belirlendiğinde ayırık denemelerle kayıt tekniği kullanılır.

Ayrık Deneme Kaydı: Ayrık deneme kaydı tek basamaklı davranışları kaydetmek için kullanılan bir kayıt tekniğidir. Ayrık deneme kaydı tekniğinde öncelikle performans alınacak ortam, öğrenciye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenir. Performans alımında kullanılacak araçlar hazırlanır ve veri toplama formunun öğretmenin yakınında bulunmasına dikkat edilir. Ayrık deneme kaydı tekniği ile performans düzeyi belirleme aşamasında aşağıdaki basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyarı sunulur. Örneğin "Kaç kilosun? Boyun kaç? Ayakkabı numaran ne?"
2. Öğrencinin tepkide bulunması için 4-5 saniye beklenir.
3. Öğrencinin doğru tepkileri için veri toplama formuna (+) işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış tepkileri ya da tepkide bulunmama durumu için veri toplama formuna (-) işareti konur.

ÖRNEK AYRIK DENEME KAYIT FORMU

"VÜCUDUNU TANIMA" AYRIK DENEME KAYDI FORMU

Öğrencinin Adı-Soyadı :

Öğretmen :

Hedef Davranış : Vücudunu Tanıma

Evre :

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....
1.	Kaç kilosun?										
2.	Boyun kaç?										
3.	Ayakkabı numaran ne?										
4.	Boyun kaç?										
5.	Ayakkabı numaran ne?										
6.	Kaç kilosun?										
7.	Ayakkabı numaran ne?										
8.	Kaç kilosun?										
9.	Boyun kaç?										
Toplam Doğru Tepki Sayısı											
Toplam Doğru Tepki Yüzdesi											

Öğretim Sırasında Değerlendirme (Süreç)

Öğretim sırasında öğrenci performansının değerlendirilmesi gerekir. Kullanılan öğretim yöntemine göre öğretime başlamadan önce değerlendirme oturumları gerçekleştirilerek ya da öğretim sürecinde öğrenciye tepkide bulunma fırsatları sağlanarak öğrencinin performansına ilişkin veri toplanır. Örneğin eş zamanlı ipucuyla öğretim kullanılarak öğretim sunulduğunda öğrenciye bağımsız olarak tepkide bulunma fırsatı verilmez. Bu nedenle öğretim sırasında başlama düzeyi verisi sürecinde olduğu gibi değerlendirme verisi toplanır. Sabit bekleme süreli öğretimin sabit bekleme süreli denemelerinde ise ipucu sunulmadan önce öğrenciye hedef uyarana tepkide bulunması için fırsat tanınır ve öğrencinin ipucundan önceki ve sonraki tepkileri kaydedilir. Bu veriler hem öğrencinin öğretim sırasındaki ilerlemelerini hem de seçtiğiniz öğretim tekniğinin etkili olup olmadığını gösterir. "Tost Yapma Becerisi Beceri Analizi Veri Kayıt Formu" ya da "Vücudunu Tanıma Ayrık Deneme Kaydı Formu" kullanılarak veri toplandıği düşünüldüğünde evre kısmına "öğretim" yazılır.

İzleme

Öğretim tamamlandıktan birkaç hafta sonra öğrencinin beceriyi bağımsız olarak gerçekleştirip gerçekleştirmediğini değerlendirmek, bir başka deyişle kalıcılığın sağlanıp sağlanmadığını izlemek gerekir. Üç ila beş hafta sonra bunun yapılması önerilir. İzleme sırasında yine, başlama düzeyi verisi toplama başlığının altında anlatıldığı şekilde, veri toplanır. Veri kayıt formunda evre kısmına "izleme" yazılır.

Verilerin Grafiğe Aktarılması

Uygulamalı davranış analizi temelli programlarda öğrencinin ilerlemeleri grafiklerle takip edilir. Bir grafikte dikey eksen doğru davranış sayısı, yüzdesi ya da oranına ilişkin veriler (beceri yüzdesi), yatay eksen ise oturumlar yer alır. Aşağıdaki örnekte bir öğrenciye ait veri kayıtları ve bu verilere bağlı olarak çizilen grafik yer almaktadır. Grafik çizimi için bilgisayarda bir grafik programı kullanabileceğiniz gibi milimetrik kâğıt kullanarak grafiği elle çizebilirsiniz.

ÖRNEK AYRIK DENEME KAYIT FORMU

"VÜCUDUNU TANIMA" AYRIK DENEME KAYDI FORMU

Öğrencinin Adı-Soyadı :

Öğretmen :

Hedef Davranış : Vücudunu Tanıma

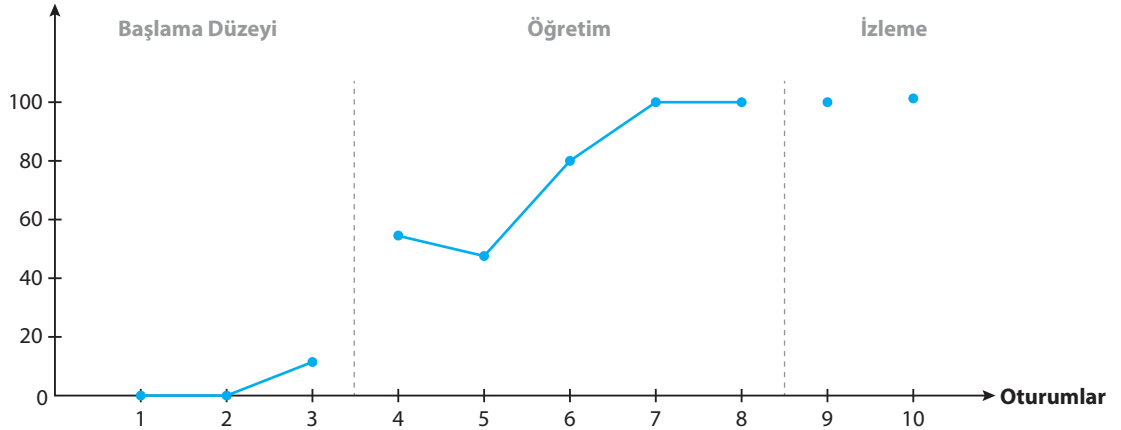
Evre : Başlama Düzeyi

Öğretim : 4-5-6-7-8. oturumlar

İzleme : 9. (3 hafta sonra)-10. (5 hafta sonra) oturumlar

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Hedef Davranışlar		7/3/2017	14/3/2017	21/3/2017	22/3/2017	23/3/2017	24/3/2017	27/3/2017	28/3/2017	18/4/2017	2/5/2017
1.	Kaç kilosun?	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+
2.	Boyun kaç?	-	-	-	+	-	+	+	+	+	+
3.	Ayakkabı numaran ne?	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+
4.	Boyun kaç?	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
5.	Ayakkabı numaran ne?	-	-	-	+	+	-	+	+	+	+
6.	Kaç kilosun?	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+
7.	Ayakkabı numaran ne?	-	-	+	+	-	+	+	+	+	+
8.	Kaç kilosun?	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
9.	Boyun kaç?	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+
Toplam Doğru Tepki Sayısı		0	0	1	5	4	7	9	9	9	9
Toplam Doğru Tepki Yüzdesi		0	0	11	56	44	78	100	100	100	100

Beceri Yüzdesi



Şekil 1. Vücudunu Tanıma

4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin belirli bir uyarana dikkatini toplama, ayırt etme, uzun ve kısa süreli bellekte bilgileri toplama ve kullanma, öğrenilmiş bir bilgiyi farklı ortamlarda ve durumlarda kullanma, problem çözme, dil gelişiminde yaşıtlarına göre gecikme, yetersizlikten etkilenme derecesine bağlı olarak dili anlama, telaffuz ve konuşmada akıcılık, sosyal etkileşim ve iletişim kurma, dili işlevsel kullanma, arkadaş edinme ve sürdürmede çektikleri güçlük nedeniyle sistematik öğretim düzenlemelerine gereksinimleri vardır. Bu öğrenme özelliklerinin yanı sıra, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerde kendini yaralama, vurma, ısırma, öfke nöbetleri gibi uygun olmayan davranış özellikleri de görülebilmektedir.

Günlük Yaşam Becerileri dersinin içeriğinde yer alan becerilerin öğretiminde programın temel yaklaşımı olan uygulamalı davranış analizinin önerdiği ilkelere göre öğretmenlerin aşağıdaki ilkeler doğrultusunda öğretim gerçekleştirmesi beklenmektedir:

1. Öğretilecek davranışın / becerinin analiz edilmesi ve tanımlanması
2. Öğrencinin beceride yapabildiklerinin sürekli ve doğrudan ölçülmesi
3. Öğretim süresince öğrencinin aktif olması için fırsatlar sağlanması
4. Öğrenci davranışlarına anında ve sistematik dönütler verilmesi
5. Öğrenci davranışlarının uyarılarla kontrolü sürecinde öğretim amaçlı ipuçları ya da yardımlardan doğal uyarılara geçişin sağlanması
6. Yeni öğrenilen becerilerin yeni materyal, durum ve ortamlara genellenebilmesi için ilgili stratejilerin uygulanması

Bu ilkeler doğrultusunda orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin öğrenme ve davranış özellikleri ile gereksinimleri göz önünde bulundurularak bire bir ve küçük grup düzenlemelerinde programın öğrencinin özelliklerine uygun şekilde bireyselleştirilmesi gereklidir. Bu süreçte aşağıda kısaca belirtilen iki noktaya dikkat edilmesi önemlidir.

1. Uygulamacı, bu programdan seçilen ve öğrencinin BEP hedeflenen kavram ve beceriler için kavram ve beceri analizi yapmalıdır. Yapılan bu analizler veri kayıt formlarına dönüştürülmelidir.
2. Uygulamacı, hedef davranışların öğretiminde öğrenmenin aşamaları olan edinim, akıcılık, kalıcılık ve genellemeye ilişkin amaç belirlemeli ve öğretimi planlamalıdır.

Öğrenmenin birinci aşaması olan edinim, öğrencinin daha önce yapamadığı bir davranış ya da beceriyi belli bir doğrulukta yapar hale gelmesidir. Öğrencinin bir davranışı ya da beceriyi edinim aşamasında öğrenmesi; daha bağımsız olması, güvenliği ve yaşam kalitesinin artması açısından önemlidir. Edinim aşamasına ilişkin "Öğrenci sunulan beş denemenin beşinde beceri analizindeki basamakları izleyerek, yeşil ışık yandığında karşıdan karşıya geçer." örneği verilebilir.

Akıcılık, yeni öğrenilmiş bir davranış ya da davranış zincirini öğrencinin hızlı ve kolay biçimde yapmasıdır. Akıcılıktan söz edebilmek için davranışın edinim aşamasında belli bir doğruluk düzeyinde yerine getiriliyor olması gerekmektedir. Akıcılık aşamasına ilişkin "Öğrenci sunulan beş denemenin beşinde beceri analizindeki basamakları izleyerek, yeşil ışık yandığında en fazla 20 saniye içerisinde karşıdan karşıya geçer." örneği verilebilir.

Kalıcılık, öğretim sona erdikten sonra da öğrencinin performansının sürmesidir. Kalıcılık sağlanabilirse öğretim koşulları olmaksızın öğrenci öğrendiklerini halen sergileyebiliyor durumda olur. Bir başka deyişle uygulamacı öğretim zamanında daha önce öğretilen bir davranış ya da becerinin öğretime geri dönmek yerine yeni beceri ya da davranışların öğretime yer verebilir. Örneğin "Öğrenci öğretim bittikten bir, üç, beş hafta sonra sunulan beş denemenin beşinde beceri analizindeki basamakları izleyerek, yeşil ışık yandığında en fazla 20 saniye içinde karşıdan karşıya geçer." şeklinde kalıcılık amacı yazılabilir.

Genelleme, öğrencinin öğretim koşulları dışında diğer koşullarda (farklı araç-gereçler, ortam, kişi, durum) da öğrendiklerini sergileyebilmesidir. Bir başka deyişle öğrencinin öğrendiği bilgi, beceri ve davranışları günlük yaşamında kullanmasıdır. Bu aşamaya ilişkin "Öğrenci şehirdeki farklı yollarda sunulan beş denemenin beşinde beceri analizindeki basamakları izleyerek, yeşil ışık yandığında en fazla 20 saniye içinde karşıdan karşıya geçer." örneği verilebilir.

Programda, öğrenme-öğretme sürecinde yararlanılabilecek etkinlik örneklerine yer verilmiş, ölçme ve değerlendirme için çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Uygulamada bu etkinliklerin yanı sıra, programın felsefesine uygun olmak koşuluyla öğretmenler de yeni etkinlikler geliştirebilirler.

GÜNLÜK YAŞAM BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilen Günlük Yaşam Becerileri Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin günlük yaşamda işlevsel kullanabileceği öz bakım becerilerini, kendini, yakın çevresini ve dünyayı tanımasına yönelik bilgi, beceri ve davranışları kazandırma ve öğrencilerin bağımsız yaşamalarına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Günlük Yaşam Becerileri Dersi Öğretim Programı ikinci kademede yer almaktadır. İkinci Kademede Günlük Yaşam Becerileri Dersi Öğretim Programında 8 öğrenme alanı yer almaktadır. Bu öğrenme alanları: Öz Bakım Becerileri, Vücudunu Tanıma, Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma, Ev İçi Beceriler, Tüketici Becerileri, Toplumsal Ortamları Kullanma ve Serbest Zaman, Millî Değerler, Belirli Gün ve Haftalardır.

II. KADEME ÖĞRETİM PROGRAMI



Şekil 2. Günlük Yaşam Becerileri Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları

Öz Bakım Becerileri: Bu öğrenme alanı ile öğrencilere Hayat Bilgisi ve Günlük Yaşam Becerileri Dersi Öğretim Programında yer alan kişisel temizlik becerileri, giyinme becerileri ve yemek yeme becerilerine ilişkin daha ileri düzey hedef becerilerin kazandırılması ve öğrencilerin bu becerilerde ustalaşması amaçlanmaktadır.

Vücudunu Tanıma: Bu öğrenme alanında öğrencilerin vücuduna ilişkin farkındalık kazanmasını sağlayacak hedef becerilerin öğretimi amaçlanmaktadır. Bu alanda ele alınan hedef becerilerin öğrencilere kazandırılması sağlık becerileri ve alışveriş becerileri gibi pek çok beceri için ön koşul özelliği taşımaktadır.

Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma: Bu öğrenme alanında öğrencinin kendisine ve ailesine ilişkin temel bilgilere sahip olması, akrabalık ilişkilerini kavraması, yakın çevresinde bulunan mekânlara, acil durumlarda başvuracağı mekân ve kişilere ilişkin farkındalık geliştirmesi hedeflenmektedir. Bu öğrenme alanında yer alan hedef beceriler, güvenlik becerileri açısından da büyük önem taşımaktadır.

Ev İçi Beceriler: Bu öğrenme alanı mutfak, salon / oturma odası, yatak odası, banyo, tuvalet gibi evin farklı bölümlerinde yer alan araç-gereçleri kullanma, bu bölümlerin temizlik ve düzenini sağlama, yiyecek-içecek hazırlama ve kişisel bakımını sağlama gibi becerilerden oluşmaktadır. Sıralanan becerilerin öğretimiyle öğrencilerin yetişkin yaşamında ev içi becerilerde bağımsızlığını desteklemek amaçlanmaktadır.

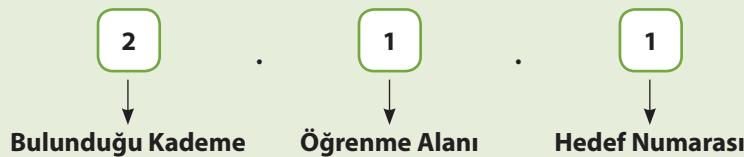
Tüketici Becerileri: Bu öğrenme alanında öğrencilere bütçe yapma, alışveriş yapma becerileri ile bilinçli tüketici olmasını sağlayacak bilgi ve becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu beceriler iş yaşamına katıldıktan sonra öğrencilerin kazandıkları parayı bilinçli bir şekilde harcamalarına katkıda bulunacaktır.

Toplumsal Ortamları Kullanma ve Serbest Zaman: Bu öğrenme alanında öğrencilere seyahat etme becerileri ile farklı toplumsal ortamları kurallara uygun bir şekilde kullanmalarını sağlayacak becerilerin öğretimi amaçlanmaktadır. Bu becerilerin öğretimi öğrencilerin toplum içinde bağımsız olarak yaşamlarını sürdürebilmeleri açısından oldukça önemlidir. Ek olarak öğrenciler serbest zamanlarını değerlendirebilecekleri etkinlikler konusunda yönlendirilmektedir. Programda ele alınan serbest zamanı değerlendirme etkinliklerinin, El Becerileri Dersi Öğretim Programında öğretimi amaçlanan beceriler arasından seçilmesine dikkat edilmiş, böylece öğrencilerin bu derste öğrendikleri becerileri günlük yaşama taşımaları hedeflenmiştir.

Millî Değerler: Bu öğrenme alanı ile öğrencilere Mustafa Kemal Atatürk'e ilişkin temel bilgilerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Belirli Gün ve Haftalar: Bu öğrenme alanında öğrencilere millî bayramlar, Anneler ve Babalar Günü gibi özel günlerin ne zaman kutlandığına, bu kutlamalar sırasında neler yapıldığına ilişkin bilgi ve becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Günlük Yaşam Becerileri Dersi Öğretim Programında **Kademe, Öğrenme Alanı, Hedef**'e ilişkin kodlamada aşağıdaki sistematik izlenmiştir.



2. HEDEFLERİN YAPISI

Günlük Yaşam Becerileri Dersi Öğretim Programı; "Öz Bakım Becerileri, Vücudunu Tanıma, Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma, Ev İçi Beceriler, Tüketici Becerileri, Toplumsal Ortamları Kullanma ve Serbest Zaman, Millî Değerler, Belirli Gün ve Haftalar" olmak üzere sekiz öğrenme alanından oluşmaktadır. Bu öğrenme alanlarının altında hedefler ve hedef davranışlar yer almaktadır. Programda yer alan hedef ve hedef davranışlar, UDA yaklaşımının temel ilkelerinden biri olan gözlenebilirlik ve ölçülebilirlik dikkate alınarak yapılandırılmıştır.

Tablo 1. Öğretim Programının Öğrenme Alanları, Hedef ve Hedef Davranış Sayıları

Öğrenme Alanları	Hedef Sayıları	Hedef Davranış Sayıları
Öz Bakım Becerileri	3	21
Vücudunu Tanıma	1	10
Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma	2	11
Ev İçi Beceriler	4	21
Tüketici Becerileri	2	5
Toplumsal Ortamları Kullanma ve Serbest Zaman	3	23
Millî Değerler	1	5
Belirli Gün ve Haftalar	1	8
Toplam	17	104

Tablo 2. Hedeflerin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme alanları	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor	Toplam
Öz Bakım Becerileri	2	1	3	6
Vücudunu Tanıma	1	–	–	1
Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma	2	–	–	2
Ev İçi Beceriler	4	1	4	9
Tüketici Becerileri	2	–	1	3
Toplumsal Ortamları Kullanma ve Serbest Zaman	3	2	3	8
Millî Değerler	1	–	–	1
Belirli Gün ve Haftalar	1	1	1	3
Toplam	16	5	12	33

* Bazı hedeflerin hem bilişsel, hem duyuşsal hem de psikomotor alana karşılık gelmesinden dolayı toplamda Tablo 1. in toplam hedeflerinden daha fazla hedef görülmektedir.

3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Öz Bakım Becerileri	2.1.1. Kişisel temizlik becerilerini gerçekleştirir.	1.1. Bağlama uygun olarak ne zaman elini yıkaması gerektiğini söyler. 1.2. Bağlama uygun olarak elini yıkar. 1.3. El bakımını yapar. 1.4. Ayak bakımını yapar. 1.5. Bağlama uygun olarak ne zaman dişini fırçalaması gerektiğini söyler. 1.6. Bağlama uygun olarak dişini fırçalar. 1.7. Yüz bakımını yapar. 1.8. Vücut bakımını yapar. 1.9. Saç bakımını yapar.	Eş zamanlı ipuçuyla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Aşamalı yardımla öğretim Video modelle öğretim	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı
	2.1.2. Beceri analizindeki basamaklarını izleyerek giyinme becerilerini gerçekleştirir.	*2.1. Temel giysileri çıkarır. *2.2. Temel giysileri giyer. *2.3. Tamamlayıcı giysileri çıkarır. *2.4. Tamamlayıcı giysileri giyer. *2.5. Giysilerdeki tamamlayıcı aparatları açar. *2.6. Giysilerdeki tamamlayıcı aparatları kapatır. 2.7. Giysilerini uygun yer ve zaman seçerek giyer.	Eş zamanlı ipuçuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Aşamalı yardımla öğretim Video modelle öğretim Gömülü öğretim	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı
	2.1.3. Okul yemekhanesinde kurallara uyarak yemek yeme becerilerini gerçekleştirir.	3.1. Yemek sırasına girer. 3.2. Tabildotunu / tepsisini iki eliyle tutarak alır. 3.3. Yemekhanede tabildotundaki / tepsisindeki yemek çeşitlerinden yer. 3.4. Ağzında yemek varken konuşmadan lokmasını bitirir. 3.5. Tabildotunu / tepsisini iki eliyle tutarak boş / kirlili bölmesine koyar.	İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Aşamalı yardımla öğretim Gömülü öğretim Sosyal öyküler	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı
Açıklamalar	<p>"Öğrenci için öncelikli" (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinde hedef davranışlar seçilmelidir.</p> <p>"Öz bakım becerileri" öğrenme alanı için kullanılacak araç-gereç ve materyaller hedef davranışlara uygun olarak seçilmelidir.</p> <p>"Öz bakım becerileri" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması, bir başka deyişle aile ile iş birliği kurulması; öğretimin etkiliği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellenmesi için son derece önemlidir.</p> <p>"Öz bakım becerileri" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretimi amaçlı olarak kullanma konusunda rehberlik edilmelidir.</p> <p>"Öz bakım becerileri" öğrenme alanında hedef davranışların öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.</p>			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Vücudunu Tanıma	<p>*1.1. İç organlarını vücudu / görsel materyaller üzerinde gösterir.</p> <p>*1.2. İç organlarının isimlerini söyler.</p> <p>*1.3. Vücut sistemlerini görsel materyaller üzerinde gösterir.</p> <p>*1.4. Vücut sistemlerinde yer alan iç organlarının isimlerini söyler.</p> <p>1.5. Boyunu söyler.</p> <p>1.6. Kilosunu söyler.</p> <p>1.7. Göz rengini söyler.</p> <p>1.8. Saç rengini söyler.</p> <p>1.9. Ten rengini söyler.</p> <p>1.10. Ayakkabı numarasını söyler.</p> <p>2.2.1. Vücudunu tanıır.</p>	<p>Sabit bekleme süreli öğretim</p> <p>Ayrılc denemelerle öğretim</p> <p>Doğrudan öğretim</p> <p>Doğal öğretim yöntemi</p>	<p>Davranış kayıt formu</p> <p>Ayrılc deneme kaydı</p>	
Açıklamalar	<p>Öğrenci için öncelikli (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir.</p> <p>"Vücudunu tanıma" öğrenme alanı için kullanılacak araç-gereç ve materyaller hedef davranışlara uygun olarak seçilmelidir.</p> <p>"Vücudunu tanıma" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması, bir başka deyişle aile ile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellenmesi için son derece önemlidir.</p> <p>"Vücudunu tanıma" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretimi amaçlı olarak kullanma konusunda rehberlik edilmelidir.</p> <p>Hayat Bilgisi dersinin ilişkilili hedefleri kazanılmadan bu hedefe ilişkin çalışma yapılmamalıdır.</p>			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma	2.3.1. Kişisel bilgilerini edinir.	1.1. Adını, soyadını ve yaşını söyleyerek kendini tanıtır.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Video modelle öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
		1.2. Ebeveynlerinin telefon numaralarını söyler.		
Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma	2.3.1.1. Kişisel bilgilerini edinir.	1.3. Evinin bulunduğu ilçeyi / şehri söyler.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Video modelle öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
		1.4. Evinin açık adresini söyler.		
Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma	2.3.1.1. Kişisel bilgilerini edinir.	1.5. İstenildiğinde ev adresinin yazılı olduğu kartı gösterir	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Video modelle öğretim Gömülü öğretim Sosyal öyküler	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
		1.6. İstenildiğinde ebeveynlerinin telefon numaralarının yazılı olduğu kartı gösterir.		
Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma	2.3.2. Yakın çevresindeki kişi ve ortamları ayırt eder.	1.7. Aile bireylerini adını ve soyadını söyleyerek tanıtır.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Video modelle öğretim Gömülü öğretim Sosyal öyküler	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
		2.1. Yakın akrabaların adını söyler.		
Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma	2.3.2. Yakın çevresindeki kişi ve ortamları ayırt eder.	2.2. Acil durumlarda mahallesinde karakol, sağlık ocağı gibi mekânlara gitmesi gerektiğini söyler.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Video modelle öğretim Gömülü öğretim Sosyal öyküler	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
		2.3. Acil durumlarda ulaşılabilecek kişiye ait bilgilerin olduğu kartı gösterir.		
Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma	2.3.2. Yakın çevresindeki kişi ve ortamları ayırt eder.	2.4. Acil durumlarda ulaşılabilecek kişiye ait bilgileri söyler.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Video modelle öğretim Gömülü öğretim Sosyal öyküler	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
		Öğrenci için öncelikli (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir.		
Açıklamalar	Aileyi ve yakın çevreyi tanıma"	Aileyi ve yakın çevreyi tanıma"	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Video modelle öğretim Gömülü öğretim Sosyal öyküler	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
		Aileyi ve yakın çevreyi tanıma"		
Açıklamalar	Aileyi ve yakın çevreyi tanıma"	Aileyi ve yakın çevreyi tanıma"	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Video modelle öğretim Gömülü öğretim Sosyal öyküler	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
		Aileyi ve yakın çevreyi tanıma"		
Açıklamalar	Aileyi ve yakın çevreyi tanıma"	Aileyi ve yakın çevreyi tanıma"	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Video modelle öğretim Gömülü öğretim Sosyal öyküler	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
		Aileyi ve yakın çevreyi tanıma"		
Açıklamalar	Aileyi ve yakın çevreyi tanıma"	Aileyi ve yakın çevreyi tanıma"	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Video modelle öğretim Gömülü öğretim Sosyal öyküler	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
		Aileyi ve yakın çevreyi tanıma"		

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Ev İçi Beceriler	2.4.1. Beceri analizindeki basamakları izleyerek ev araç-gereçlerini kullanır.	*1.1. Mutfak araç-gereçlerini kullanır. *1.2. Salon / oturma odası araç-gereçlerini kullanır. *1.3. Yatak odası araç-gereçlerini kullanır. *1.4. Banyo araç-gereçlerini kullanır. *1.5. Tuvalet araç-gereçlerini kullanır.	Eş zamanlı-ıpuccuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Aşamalı yardımla öğretim Video modelle öğretim Gömülü öğretim	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı	
	2.4.2. Ev temizliği ve düzenini sağlar.	*2.1. Mutfak temizliği ve düzenini sağlar. *2.2. Salon / oturma odası temizliği ve düzenini sağlar. *2.3. Yatak odası temizliği ve düzenini sağlar. *2.4. Banyo temizliği ve düzenini sağlar. *2.5. Tuvalet temizliği ve düzenini sağlar.	Eş zamanlı-ıpuccuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Aşamalı yardımla öğretim Video modelle öğretim Etkinlik çizelgeleri	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı	
	2.4.3. Mutfaka ilişkin becerileri gerçekleştirir.	*3.1. Yiyecek hazırlar. *3.2. İçecek hazırlar. 3.3. Masa hazırlar.	*3.1. Yiyecek hazırlar. *3.2. İçecek hazırlar. 3.3. Masa hazırlar.	Eş zamanlı-ıpuccuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Video modelle öğretim Gömülü öğretim	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı
	2.4.4. Giysi bakımını yapar.	4.1. Kirli giysilerini kirli sepetine atar. 4.2. Çamaşırlıktan asılı olan çamaşırları toplar. 4.3. Çamaşırları katlar. 4.4. Çamaşırları ütüler. 4.5. Çamaşırları dolaba yerleştirir. 4.6. Çamaşırları dolaba asar. 4.7. Dolaptaki giysileri yazlık-kışık olarak sınıflandırır. 4.8. Ayakkabılarını siler.	4.1. Kirli giysilerini kirli sepetine atar. 4.2. Çamaşırlıktan asılı olan çamaşırları toplar. 4.3. Çamaşırları katlar. 4.4. Çamaşırları ütüler. 4.5. Çamaşırları dolaba yerleştirir. 4.6. Çamaşırları dolaba asar. 4.7. Dolaptaki giysileri yazlık-kışık olarak sınıflandırır. 4.8. Ayakkabılarını siler.	Eş zamanlı-ıpuccuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Aşamalı yardımla öğretim	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı
Açıklamalar	<p>Öğrenci için öncelikli (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir.</p> <p>"Ev içi beceriler" öğrenme alanı için kullanılabilen araç-gereç ve materyaller hedef davranışlara uygun olarak seçilmelidir.</p> <p>"Ev içi beceriler" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması, bir başka deyişle aile ile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellenmesi için son derece önemlidir.</p> <p>"Ev içi beceriler" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretimi amaçlı olarak kullanma konusunda rehberlik edilmelidir.</p> <p>"Ev içi beceriler" öğrenme alanında hedef davranışların öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.</p>				

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Tüketici Becerileri	2.5.1. Basit bütçe yapar.	1.1. İhtiyaçlarını belirler. 1.2. İhtiyaçlarını söyler. 1.3. Var olan parasını kullanmak için planlama yapar.	Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Etkinlik çizelgeleri	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	2.5.2. Alışveriş yapar.	2.1. Basit alışveriş listesi yapar. 2.2. Basit alışveriş listesine göre alışveriş yapar.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Video modelle öğretim Etkinlik çizelgeleri	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı
Açıklamalar	<p>"Tüketici becerileri" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması, bir başka deyişle aile ile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellenmesi için son derece önemlidir.</p> <p>"Tüketici becerileri" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretimi amaçlı olarak kullanma konusunda rehberlik edilmelidir.</p> <p>"Tüketici becerileri" öğrenme alanında hedef davranışların öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.</p>			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Toplumsal Ortamları Kullanma ve Serbest Zaman	2.6.1. Seyahat eder.	1.1. Okul servisini kullanır. 1.2. Aile üyeleriyle birlikte toplu taşıma kullanır. 1.3. Yaya olarak bir yerden başka bir yere gider.		Eş zamanlı ipucuyla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Video modelle öğretim	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı
	2.6.2. Serbest zamanlarını değerlendirir.	2.1. Sosyal medya kullanarak serbest zamanlarını değerlendirir. 2.2. Oyun oynayarak serbest zamanlarını değerlendirir. 2.3. Kitap okuyarak / kitabın resimlerine bakarak serbest zamanlarını değerlendirir. 2.4. Müzik dinleyerek serbest zamanlarını değerlendirir. 2.5. El becerileriyle ilgili etkinlikleri yaparak serbest zamanlarını değerlendirir.	3.1. Restoranda yemek yeme kurallarını görsel materyaller üzerinde gösterir. 3.2. Restoranda yemek yeme kuralları söyler. 3.3. Restoranda yemek yer. 3.4. Sanatsal etkinliklerde uyulması gereken kuralları görsel materyaller üzerinde gösterir. 3.5. Sanatsal etkinliklerde uyulması gereken kuralları söyler. 3.6. Sanatsal etkinliklere katılır. 3.7. Sportif etkinliklerde uyulması gereken kuralları görsel materyaller üzerinde gösterir. 3.8. Sportif etkinliklerde uyulması gereken kuralları söyler. 3.9. Sportif etkinliklere katılır. 3.10. Yeşil alanlarda uyulması gereken kuralları görsel materyaller üzerinde gösterir. 3.11. Yeşil alanda uyulması gereken kuralları söyler. 3.12. Yeşil alanda etkinliklere katılır. 3.13. Kütüphanede uyulması gereken kuralları görsel materyaller üzerinde gösterir. 3.14. Kütüphanede uyulması gereken kuralları söyler. 3.15. Kütüphaneyi kullanır.	İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Aşamalı yardımla öğretim Video modelle öğretim Etkinlik çizelgeleri	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı
Toplumsal Ortamları Kullanma ve Serbest Zaman	2.6.3. Toplumsal ortamları kullanır.	3.1. Restoranda yemek yeme kurallarını görsel materyaller üzerinde gösterir. 3.2. Restoranda yemek yeme kuralları söyler. 3.3. Restoranda yemek yer. 3.4. Sanatsal etkinliklerde uyulması gereken kuralları görsel materyaller üzerinde gösterir. 3.5. Sanatsal etkinliklerde uyulması gereken kuralları söyler. 3.6. Sanatsal etkinliklere katılır. 3.7. Sportif etkinliklerde uyulması gereken kuralları görsel materyaller üzerinde gösterir. 3.8. Sportif etkinliklerde uyulması gereken kuralları söyler. 3.9. Sportif etkinliklere katılır. 3.10. Yeşil alanlarda uyulması gereken kuralları görsel materyaller üzerinde gösterir. 3.11. Yeşil alanda uyulması gereken kuralları söyler. 3.12. Yeşil alanda etkinliklere katılır. 3.13. Kütüphanede uyulması gereken kuralları görsel materyaller üzerinde gösterir. 3.14. Kütüphanede uyulması gereken kuralları söyler. 3.15. Kütüphaneyi kullanır.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Aşamalı yardımla öğretim Video modelle öğretim Etkinlik çizelgeleri	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı	
Açıklamalar		"Toplumsal ortamları kullanma ve serbest zaman" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması; bir başka deyişle aile ile işbirliği kurulması, öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellenmesi için son derece önemlidir. "Toplumsal ortamları kullanma ve serbest zaman" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda olabilecek fırsatları öğretim amaçlı olarak kullanma konusunda rehberlik edilmelidir. "Toplumsal ortamları kullanma ve serbest zaman" öğrenme alanındaki hedef davranışlar için spesifik durumları (örneğin sanatsal etkinlikler, sportif etkinlikler vb.) öğretmen, aile ile görüşerek ve öğrencilerin ilgilerini dikkate alarak belirler. "Toplumsal ortamları kullanma ve serbest zaman" öğrenme alanında hedef davranışların öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Millî Değerler	2.7.1. Atatürk'e ilişkin bilgileri söyler.	1.1. Atatürk'ün doğum tarihini söyler. 1.2. Atatürk'ün doğum yerini söyler. 1.3. Atatürk'ün ölüm tarihini söyler. 1.4. Atatürk'ün nerede öldüğünü söyler. 1.5. Atatürk'ün mezarının nerede olduğunu söyler.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Ayrık denemelerle öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
Açıklamalar	Yukarıda bulunan hedeflerin öğretimi yapılırken somutlaştırma yapılması, görüntü ve ses teknolojilerinden yararlanılması, oluşturulacak ya da kendiliğinden gelişen fırsatların kullanılması ve BEP'e yapılacak ilgili eklemelere kutlama / anma haftalarına uyacak şekilde yer verilmesi önerilmektedir. "Millî Değerler" öğrenme alanında hedef davranışların öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Belirli Gün ve Haftalar	2.8.1. Belirli gün ve haftaları tanır.	1.1. 29 Ekim'in Cumhuriyet Bayramı olduğunu söyler. 1.2. 10 Kasım'ın Atatürk'ü Anma Günü olduğunu söyler. 1.3. 24 Kasım'ın Öğretmenler Günü olduğunu söyler. 1.4. 23 Nisan'ın Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olduğunu söyler. 1.5. 19 Mayıs'ın Gençlik ve Spor Bayramı olduğunu söyler. 1.6. 30 Ağustos'un Zafer Bayramı olduğunu söyler. 1.7. Millî bayramlarda neler yapıldığını söyler. 1.8. Millî bayramlarda yapılan tören ve etkinliklere katılır.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
Açıklamalar	<p>Yukarıda bulunan hedeflerin öğretimi yapılırken somutlaştırma yapılması, görüntü ve ses teknolojilerinden yararlanılması, oluşturulacak ya da kendiliğinden gelişen fırsatların kullanılması ve BEP'e yapılacak ilgili eklemelere kutlama / anma haftalarına uyacak şekilde yer verilmesi önerilmektedir.</p> <p>Öğrenci için öncelikli (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir.</p> <p>"Belirli gün ve haftalar" öğrenme alanında hedef davranışların öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.</p>			

* Kontrol listesinin ilgili öğrenme alanından öğrenciniz için öncelikli olan becerileri seçiniz.

ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ

DERS PLANI ÖRNEĞİ-I

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Günlük Yaşam Becerileri Kademe : II Öğrenme Alanı : Öz Bakım Becerileri Oturum Sayısı : 8	
BÖLÜM-2	
Hedef	2.1.1. Kişisel temizlik becerilerini gerçekleştirir.
Hedef Davranışlar	1.7. Yüz bakımını yapar. Davranışın tanımı: Öğrenci, beceri analizindeki basamakları izleyerek temizlik ürünü aracılığıyla yüzünü temizler. Davranışın ön koşulları: Büyük-küçük kas becerileri, sıvı / jel / sabun temizlik ürünü kullanma, musluk kullanma, alıcı dil becerilerine sahip olma.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	İleriye zincirleme yaklaşımı benimsenerek aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucu hiyerarşisi; 1. Tam fiziksel ipucu 2. Kısmi fiziksel ipucu 3. Gölge olma
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Veri toplama formu, pekiştiriciler, kurşun kalem, silgi, yüz temizleme jeli, yüz temizleme toniği, ped pamuk, havlu, lavabo.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci lavabo başında yan yana duracaktır. Genelleme için farklı araç-gereçler ve farklı kişiler kullanılır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle yüzümüzü temizlemeyi öğreneceğiz. Beni dikkatle dinlediğini görüyorum, aferin sana." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Biliyor musun, bu ürünleri kullanarak her gün düzenli bir şekilde yüzünü temizlediğinde, cildin her zaman temiz ve parlak görünecek." Cilt bakımı yapılmış bir kişinin yüz resmi gösterilerek "Sen de bu resimdeki gibi daha bakımlı ve güzel görüneceksin." denir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek lavabonun başına gelinir. "Yüzünü temizle!" beceri yönergesi sunulur.
Uygulama	Öğretime kontrol edici ipucu ile (tam fiziksel ipucu) başlanır. Öğretmen öğrencinin başat eline fiziksel ipucu uygulayacağı için öğrencinin başat eline yakın şekilde arkasına oturur. Öğretmen, öğrenci beceri basamağını doğru gerçekleştirdiğinde "Temizleme jelini çok güzel açtın, harikasın." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş sözel pekiştirici sunar. Öğrenciye bileğinden, ön kolundan, dirseğinden tutularak kısmi fiziksel ipucu sunulmaya başlandığında öğrenci doğru tepki vermeye başlayınca yine bir sonraki ipucu düzeyi olan gölge ipucuna geçiş yapılır. Eğer öğrencinin yanlış tepki vereceği anlaşılırsa buna fırsat verilmeden anlık karar ile öğretmen beceri basamağının doğru gerçekleştirilmesini kesinleştiren ipucuna döner. Bu süreç yukarı verilen tüm beceri basamakları için benzer şekilde uygulanır. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Öğrencinin düzeyine göre beceri analizi basamaklarının içeriği ve basamak sayısı, oturum sayısı ve deneme sayısı farklılık gösterebilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sözel pekiştiriciler örneklenmiştir. Pekiştiriciler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencinin performansına ilişkin veri toplar. Aşamalı yardımla öğretimde mutlaka yoklama oturumları planlanmalıdır. Bu süreçte öğretmen, öğrencinin yakınında olacak şekilde arkasında durur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Yüzünü temizle!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Tüm beceri basamakları bir arada değerlendirilir. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin beceri basamaklarının %90'nını bağımsız olarak doğru gerçekleştirmesinden 2 ve 4 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.	

DERS PLANI ÖRNEĞİ-II

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Günlük Yaşam Becerileri	Kademe : II
Öğrenme Alanı : Vücudunu Tanıma	Oturum Sayısı : 33 (her organ için 3 oturum)
BÖLÜM-2	
Hedef	2.2.1. Vücudunu tanıır.
Hedef Davranışlar	1.2. İç organlarının isimlerini söyler. Davranışın tanımı : Öğrenci kendisine resmi gösterilen iç organının ismini söyler. Davranışın ön koşulları : İfade edici dil ve alıcı dil becerilerine sahip olma, görsel algılama.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Ayrıık denemelerle öğretim Yanıt aralığı 4 saniye, model ipucu (resmi gösterilen organın isminin söylenmesi) Denemeler arası süre: 3 saniye Hata düzeltilmesi: Yanlış tepkilerde ya da tepkide bulunulmadığında model ipucu sunularak doğru tepki öğretmen tarafından verilir ve yeni denemeye geçilir. Bir oturum 5 deneme Her organ için 3 oturum planlanabilir.
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Veri toplama formu, pekiştireçler, kurşun kalem, silgi, 10x10 cm'lik iç organların resimlerinin olduğu resimli kartlar (kalp, karaciğer, akciğer, dalak, mide, böbrek, ince-kalın bağırsak, pankreas, safra kesesi, apandisit).
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında karşılıklı duracaktır. Genelleme için farklı araç-gereçler ve farklı kişiler kullanılır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle vücudumuzda bulunan iç organların isimlerini öğreneceğiz." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"İç organlarımızın isimlerini öğrendiğinde sana gösterilen iç organın hangisi olduğunu bileceksin." "İç organlarımızın isimlerini öğrendiğinde, vücudunda bir yerin ağrıdığına doktora nerenin ağrıdığını doğru bir şekilde söyleyebileceksin." şeklinde açıklamalar yapılır.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek çalışmaya teşvik edilir. İç organın resmi gösterilerek, "Bu ne? Söyle!" ya da "Bu organın ismini söyle!" şeklinde beceri yönergesi sunulur.
Uygulama	Öğretime kontrol edici ipucu ile (model ipucu) başlanır. Öğretmen, öğrenciye ismini soracağı iç organın fotoğrafını göstererek "Bu ne? Söyle!" şeklinde yönerge verir. Ardından öğretmen model ipucu sunarak "Kalp." diye cevap verir. "Şimdi sen söyle!" diyerek hedef uyarıyı tekrar eder ve öğrenci tepkisini 4 saniye bekler. Öğrenci 4 saniye içinde doğru tepki verdiğinde "Harikasın, bu kalp, evet." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş sözel pekiştireç sunar. Yanlış tepki verirse model ipucunu tekrar sunar ve yeni denemeye geçer. Bir iç organ için 5 deneme bu şekilde tamamlanır. Üç oturum tamamlandıktan sonra "kalp" için yoklama oturumu düzenlenir ve eğer öğrenci "kalp"i söylemeyi öğrendiyse yeni bir iç organ öğretimine geçilir. Bu süreç yukarı verilen tüm iç organlar için benzer şekilde uygulanır. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Öğrencinin düzeyine göre öğretilecek iç organ sayısı artabilir, azalabilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme	Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Ayrıık denemelerle öğretimde yoklama oturumları planlanmalıdır. Bu süreçte öğretmen, öğrencinin karşısında oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve iç organın resmini göstererek "Bu ne? Söyle!" diyerek hedef uyarıyı sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Tüm iç organlar için bu değerlendirme yapılır. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin 5 denemenin 5'inde organın ismini bağımsız olarak doğru söylemesinden 2 ve 4 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmen ile öğrencisini farklı araç ve farklı ortamlarda değerlendirme yaparak genelleme verisi toplar.

DERS PLANI ÖRNEĞİ-III

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Günlük Yaşam Becerileri Kademe : II Öğrenme Alanı : Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma Oturum Sayısı : 6	
BÖLÜM-2	
Hedef	2.3.1. Kişisel bilgilerini edinir.
Hedef Davranışlar	1.4. Evinin açık adresini söyler. Davranışın tanımı: Öğrenci gerekli durumlarda evinin bulunduğu şehri, mahalleyi, caddeyi, bina ismini, bina numarası ve daire numarasını sıralayarak ev adresini söyler. Davranışın ön koşulları: İfade edici ve alıcı dil becerileri.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Model Olma (Model ipucu-canlı model) Not: Açık adres toplu öğretilbileceği gibi her bir bilgi tek tek verilebilir. Bu planda şehir için 5 deneme, mahalle ismi için 5 deneme, cadde ismi için 5 deneme, bina ismi için 5 deneme ve daire numarası için 5 deneme olmak üzere 6 oturum, 30 deneme yer almaktadır.
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Veri toplama formu, pekiştireçler, çalışma kâğıdı, kurşun kalem, silgi, masa ve sandalye.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları, okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında yan yana oturacaktır. Genelleme için farklı araç-gereçler ve farklı kişiler kullanılır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Bugün seninle ev adresini öğreneceğiz." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Dersimiz bittiğinde sen de gerekli durumlarda evinin adresini söyleyebileceksin." "Mesela kaybolduğunda polislere ya da güvenlik görevlilerine ev adresini söylersen seni evine götürebilirler." denilir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek öğretime başlanır. Model olma ile öğretim, öğretmenin davranışa model olması ile başlar.
Uygulama	Öğrencide merak uyandırdıktan sonra izlenecek süreç; model olma aşaması, model olunan davranış öğrencinin sergilemesi için fırsat yaratılması ve son aşamada davranışın değerlendirilmesi şeklinde sıralanmaktadır. Bu yöntemde canlı model öğretmendir. Model olma aşamasında öğretmen öğrencinin evinin adres bilgilerini sırayla basit birer cümle halinde söyleyerek öğrenciyi model olur. Bu süreç öğrencinin özelliğine göre tek tek, cümle cümle öğretilbileceği gibi, tüm bilgiler bir arada da öğretilir. Aşağıda cümle cümle öğretimi için öğretmenin model olduğu örnek oturum verilmiştir: Öğretmen, "Evim Tepebaşı mahallesindedir." model ipucunu ve "Şimdi sen söyle bakalım, evinin hangi mahalledeymiş?" yönergesini verir ve öğrencinin tepkide bulunmasını bekler. Öğrenci doğru tepkide bulunursa "Aferin mahallenizi çok güzel söyledin." diyerek pekiştirir. Öğrenci yanlış tepki verir ya da tepkide bulunmazsa "Eviniz Tepebaşı mahallesinde." diyerek hata düzeltmesi sunar ve diğer denemeye geçer. Mahalle ismi için 5 deneme tamamlandıktan sonra cadde ismi, bina ismi, bina numarası ve daire numarası öğretimi benzer şekilde beşer deneme ile tamamlanır. Oturumlar sona erdiğinde öğrencinin davranışını edinmediğini belirlemek üzere yoklama oturumu düzenlenir. Yoklama oturumlarında öğrenciyi "Eviniz hangi mahallede?" yönergesi verip her bir davranışı ayrı ayrı kaydedebileceği gibi, "Ev adresini söyle!" diyerek tüm bilgileri de isteyebilir. Öğrencinin tepkileri veri kayıt formuna işlenir. Bu süreçte öğretmen hiçbir şekilde müdahale etmez, ipucu sunmaz. Sadece verilen öğrenci tepkilerini kaydeder.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciyi tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciyi uygun şekilde seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Model olma ile öğretim yönteminde değerlendirme, düzenlenen yoklama oturumları ile yapılır. Bu süreçte öğretmen, öğrencinin yakınında olacak şekilde arkasına oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Ev adresini söyle!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, değerlendirme ölçütü olarak deneme sayısını alabileceği gibi adres bilgilerinde yer alan durum sayısını da ölçüt olarak alabilir. Diğer bir deyişle, 6 yoklama oturumunda üçer deneme yapılıyorsa 18 denemenin 17'inde doğru tepki almak, hedef davranışın edinimini gösterebilir. Ya da şehir, mahalle, cadde, bina ismi, bina numarası ve daire numarası olmak üzere 6 durumun 6'sı şeklinde bir ölçüt alabilir. Bu seçim öğrenci özelliklerine göre yapılmalıdır. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.	

DERS PLANI ÖRNEĞİ-IV

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Günlük Yaşam Becerileri Kademe : II Öğrenme Alanı : Ev İçi Beceriler Oturum Sayısı : 8	
BÖLÜM-2	
Hedef	2.4.2. Ev temizliği ve düzenini sağlar.
Hedef Davranışlar	2.4. Banyo temizliği ve düzenini sağlar. Davranışın tanımı: Öğrenci "Banyoyu temizle!" yönergesi verildiğinde beceri basamaklarını izleyerek banyoyu temizler. Davranışın ön koşulları: Büyük-küçük kas becerileri, alıcı dil becerileri, temizlik ürünlerini tanıma ve kullanma.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi İpucu hiyerarşisi; 1. Tam fiziksel ipucu (TFI) 2. Kısmi fiziksel ipucu (KFI) 3. Gölge olma İpucu geçiş ölçütü: %60 performans sergilenene kadar TFI, %80 performans sergilenene kadar KFI, %90 ve üzeri performans sergileninceye kadar gölge olma Becerinin tüm basamakları bir arada öğretilir. Bu nedenle, her oturum 1 denemeden oluşur. Not: <i>Beceri analizi, öğrencinin düzeyine ve bireysel özelliklerine göre çeşitlilik gösterebilir. Öğrencinin ihtiyacı doğrultusunda detaylı ve çok basamaklı bir beceri analizi kullanabileceğiniz gibi daha temel basamakların öğretildiği basit bir beceri analizi de kullanabilirsiniz. Benzer şekilde ipucu geçiş ölçütü de öğrencinize ve beceriye göre farklılık gösterebilir. Oturum sayısı yerine doğru tepki yüzdesi de bir ölçüt olarak alınabilir.</i>
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Okulun uygun bölümünde simülasyon ortamı yaratılır. Lavabonun yer aldığı, yerlerin ıslanabildiği bir ortam yeterli olacaktır. Bunun dışında veri toplama formu, pekiştireçler, çalışma kâğıdı, kurşun kalem, silgi, temizlik süngeri, vileda seti, temizlik ürünleri (lavabo için sprey şeklinde kireç-pas çözücü, yer için kokulu yüzey temizleyici).
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları, okulda uygun bir ortamda gerçekleştirilecektir. Genelleme için farklı araç-gereçler ve farklı kişiler kullanılır. Not: <i>Okulunuzda bu beceriyi çalışmak için uygun ortamınız yok ise lütfen detaylı bilgilendirme ve ders planını aileyle paylaşarak bu becerinin evde çalışılması için gerekli düzenlemeleri yapınız.</i>
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle banyoyu temizlemeyi öğreneceğiz." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Dersimiz bittiğinde sen de artık kendi evinizde banyoyu tek başına temizleyebilecek ya da temizlik sırasında annene yardım edebileceksin." Temiz ve kirli banyo görüntüleri içeren görseller gösterilerek "Bak, bu, kirli bir banyo. Ne kadar pis! Bu ise tertemiz bir banyo; senin banyon da artık böyle olacak." denir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek ortama girilir. Ortam ve araçlar önceden hazırlanmalıdır.
Uygulama	Öğretmen öğrencinin başat eline fiziksel ipucu uygulayacağı için öğrencinin başat eline yakın şekilde arkasında durur. Öğretmen, "Banyoyu temizle!" beceri yönergesini verir ve ilk basamak olan spreyi lavaboya sıkma basamağı için tam fiziksel ipucunu sunar, öğrencinin elinden tutarak spreyi tüm lavaboya sıkmasını sağlar. Tüm beceri basamakları için bu süreci karar verdiği ölçüt kadar uygular. Öğrenci %60 performans sergilediğinde öğretmen kısmi fiziksel ipucuna geçer. Öğretmen öğrencinin bileğinden tutarak tüm beceri basamaklarını yapmasını sağlar. Öğrenci bu aşamada yanlış tepkide bulunacak bir hareket yaparsa öğretmen kontrol edici ipucuna (TFI) geri dönerek hata düzeltilmesi sunar. Öğrenci kısmi fiziksel ipucu ile %80 performans sergilediğinde öğretmen gölge ipucuna geçer. Öğrencinin doğru tepkileri "Harikasın, lavaboyu çok güzel temizledin." diyerek davranışla ilişkili şekilde pekiştirilir. Öğrenci bağımsız olarak beceriyi gerçekleştirdiğinde öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretme ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Değerlendirme çok fırsat tekniğiyle gerçekleştirilir. Bu süreçte öğretmen, öğrencinin yakınında olacak şekilde arkasında durur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Banyoyu temizle!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve bu beceri basamağını öğrenci fark etmeden öğretmen yapar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin beceriyi %95 doğrulukta bağımsız olarak gerçekleştirmesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.	

DERS PLANI ÖRNEĞİ-V

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Günlük Yaşam Becerileri Kademe : II Öğrenme Alanı : Tüketici Becerileri Oturum Sayısı : 3	
BÖLÜM-2	
Hedef	2.5.2. Alışveriş yapar.
Hedef Davranışlar	2.2. Basit alışveriş listesine göre alışveriş yapar. Davranışın tanımı: Öğrenci verilen basit alışveriş listesine göre alışveriş yapar. Davranışın ön koşulları: Parayı tanıır, market, bakkal vb. yerleri tanıır, bütçe yapar.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Video Modelle Öğretim Yöntemi
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, akıllı tahta, bilgisayar, video, okul ortamında oluşturulacak market için gerekli tezgâh, ekme vb. Veri kayıt formları.
Ortam Düzenlemeleri	Öğretim oturumları sınıfta, masada gerçekleştirilecektir. Öğrenciyle yan yana oturulacaktır. Sınıfta akıllı tahta varsa video akıllı tahtadan izlenebilir. Öğrencinin okulda beceriyi gerçekleştirmesi için ortam düzenlenecektir (reyonların bulunduğu market ortamı, kasiyer olacak kişi, ekme vb.). Değerlendirme ve izleme oturumları okulda gerçekleştirilecektir. Genelme oturumları gerçek ortamda planlanacak ve değerlendirilecektir.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Öğrenciye ekme almak ile ilgili kısa bir hikâye anlatılabilir veya öğrenci beceriyi tamamladığında ekme ten bir parça yemesine izin verileceği söylenebilir.
Güdüleme	"Seninle birlikte videoyu izledikten sonra ekme almayı öğreneceğiz ve annen sana 'Ekme al!' dediğinde ekme alabileceksin. Çok güzel değil mi?"
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyaran Sunumu)	Öğretmen, öğrenciye "videoyu izlemek için hazır olduğunı görüyorum. Şimdi dikkatlice videoyu izle" diyerek ortamı gözden geçirir ve derse başlar. Video izlendikten sonra becerinin gerçekleştirileceği ortama gidildiğinde ise öğrenciye "Ekme al!" beceri yönergesi verilerek becerinin gerçekleştirilmesi istenecektir.
Uygulama	Öğretmen, öğrencinin yanına oturacak ve "Şimdi seninle bir video izleyeceğiz" diyecektir. "Bu videoda seninle ekme almayı öğreneceğiz. Videoyu izlemek için hazır olduğunı görüyorum, haydi başlayalım." diyecektir. Öğretmen, öğrencinin düzeyine göre önceden hazırlanmış ve karar verilmiş; akran model-yetişkin model-kişinin kendisinin model olduğu videolardan birini seçerek izletecektir. Öğrenci hazır olduğunda öğretmen videoyu açacak ve öğrencinin izlemesini sağlayacaktır. Video bittikten sonra öğretmen öğrenciyi çok dikkatli izlediği için pekiştirecektir. "Aferin, görüntüyü çok dikkatli izledin, harikasin." Öğretmen ve öğrenci becerinin gerçekleştirildiği alana geldiğinde öğretmen öğrenciye "Görüntüde izlediğin gibi ekme alacaksın." der. "Hazır olduğunı görüyorum, haydi başlayalım." der. Öğretmen, öğrenciye beceriyi gerçekleştirmesi için beceri yönergesi sunar. "Şimdi, izlediğin gibi ekme al." Öğrenci beceriyi tamamladığında öğretmen "Beceriyi harika tamamladın." der.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri ve hedeflenen beceriler değiştiğinde farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen beceri yönergesi değiştirilebilir. Öğretim oturumları okulda gerçekleştirilecektir. Genelme oturumlarının gerçek ortamda planlanması işlevsel açıdan uygun olacaktır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme	
Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar.	
Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplayacaktır.	
Değerlendirme aşamasında öğretmen öğrenciye videoyu izlettikten sonra beceri yönergesi sunacaktır. Öğrenci, "Ekme al!" öğrenci beceri basamaklarını tamamladığında öğretmen, veri kayıt formuna (+) işaretlemesi yapacaktır. Öğrenci beceriyi gerçekleştiremediğinde veri kayıt formuna (-) işaretlemesi yapacaktır.	
Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelme verisi toplar.	

DERS PLANI ÖRNEĞİ-VI

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Günlük Yaşam Becerileri	Kademe : II
Öğrenme Alanı : Toplumsal Ortamları Kullanma ve Serbest Zaman	Oturum Sayısı : 3
BÖLÜM-2	
Hedef	2.6.1. Seyahat eder.
Hedef Davranışlar	1.2. Aile üyeleriyle birlikte toplu taşıma kullanır. Davranışın tanımı : Öğrenci aile üyeleriyle birlikte toplu taşıma kullanır. Davranışın ön koşulları : Toplu taşıma taşıtlarını tanıyarak verilen yönergelere uyar.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	* Beceri analizi oluşturulurken "İleriye zincirleme yaklaşımı" kullanılacaktır. * Öğretimde "ipucunun giderek azaltılması yöntemi" kullanılacaktır. * Değerlendirmede "çok fırsat tekniği" kullanılacaktır. * Öğretimde kullanılacak ipuçları sırasıyla tam fiziksel ipucu, kısmi fiziksel ipucu, gölge değildir.
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Sınıf ortamında gerçeğe benzer ortam oluşturmak için trafik levhaları, durak, otobüs, yollar, yoklama oturumlarında kullanılacak veri kayıt formları, kalem.
Ortam Düzenlemeleri	* Başlama düzeyi verileri, oluşturulan gerçeğe benzer ortamda alınacaktır. * Öğretim oturumları oluşturulan ortamda gerçekleştirilecektir. Yoklama oturumları öğretim oturumlarıyla aynı yerde yapılacaktır. * İzleme oturumları aynen yoklama oturumları gibi yapılacak ve öğretim ortamında kullanılan ortam kullanılacaktır. * Genelleme oturumları gerçek ortamda planlanacak ve değerlendirilecektir.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"En çok nereye gitmeyi seviyorsun? ..., parka mı? Bak, şimdi seninle otobüse binip parka gidebiliriz ama otobüse yanında birisi olmadan binmeyeceksin. Anlaştık mı? Hazır mısın yolculuk yapmaya? Haydi bakalım."
Güdüleme	"Eğer sana söylediklerimi doğru bir şekilde yaparsan parkta oynayabileceksin, bu çok güzel!"
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Otobüse binmek için hazır olduğumu görüyorum." diyerek öğretmen, öğrenciyi çalışmak için istekli hale getirir ve gözden geçirir. Öğretmen öğrencinin dikkatinin kendisinde olduğu anda hedef uyarısını sunar "Otobüse bin!" beceri yönergesi sunulur.
Uygulama	Öğretmen, daha önceden beceri basamaklarını oluşturduğu beceriyi öğrenciyle çalışacağını söyler. "Şimdi seninle otobüse binme becerisi çalışacağız. Hazır olduğumu görüyorum, haydi başlayalım." der. Öğretmen öğrenciyi "Otobüse bin!" hedef uyarısını sunarken tam fiziksel ipucu ile öğrenciyi kolundan tutarak otobüse bindirir. Öğrencinin doğru tepkisini "Otobüse güzel bindin, aferin." diyerek pekiştirir. Öğrenci becerinin bu basamağın hedeflenen ölçütte sergilemeye başladığında öğretmen kısmi fiziksel ipucuna geçecektir. Öğrenci hedef davranışı, kısmi fiziksel ipucu ile yapar hale geldiğinde öğretmen gölge olma ipucuna geçecektir. Böylece öğrencinin beceriyi bağımsız olarak yapması sağlanacaktır.
Açıklamalar	Öğrenci ile okul ortamında gerçeğe yakın araç-gereçler kullanılarak ortam düzenlemesi yapılacaktır (durak, otobüs vb.). Öğrenci buradaki öğretim hedefine ulaştığında gerçek ortamda öğretim planlanarak genelleme aşaması tamamlanacaktır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme	Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Yoklama oturumları çok fırsat tekniği ile değerlendirilecektir. Öğretmen, öğrenciyi hedef uyarı sunar: "Otobüse bin!" Öğrenciden beceri basamaklarını sırayla yapması beklenir. Öğrencinin doğru gerçekleştirdiği basamaklar veri kayıt formuna (+) olarak işaretlenir. Öğrencinin yanlış yaptığı veya tepkisiz kaldığı basamaklar veri kayıt formuna (-) olarak işaretlenir ve öğretmen tarafından o basamak tamamlanır. Öğrenci beceri basamaklarını gerçekleştirirken öğrenciyi ipucu sunulmaz. Yoklama oturumu ölçütü sağlandıktan sonra izleme oturumlarına geçilecektir. İzleme oturumları yoklama oturumları gibi yapılacaktır. Genelleme oturumları gerçek ortamda planlanacak ve değerlendirilecektir.

DERS PLANI ÖRNEĞİ-VII

BÖLÜM-1			
Dersin Adı : Günlük Yaşam Becerileri	Kademe : II	Öğrenme Alanı : Millî Değerler	Oturum Sayısı : 2
BÖLÜM-2			
Hedef	2.7.1. Atatürk'e ilişkin bilgileri söyler.		
Hedef Davranışlar	1.2. Atatürk'ün doğum yerini söyler. Davranışın tanımı: Öğrenci Atatürk'ün doğum yerini söyler. Davranışın ön koşulları: Alıcı ve ifade edici dil.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Sabit Bekleme Süreli Öğretim (Sözel ipucu)		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, veri toplama formu, pekiştireçler, Atatürk ve Atatürk'ün doğduğu evin fotoğrafları.		
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları, okulda öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında karşı karşıya oturacaktır. Genelleme için farklı resimler ve farklı kişiler kullanılır.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	"Öğrenciye şimdi seninle Atatürk'ün nerede doğduğunu çalışacağız. Elimde Atatürk'ün doğduğu yerle ilgili resimler var. Bana baktığın ve dinlediğin için teşekkürler." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.		
Güdüleme	"Bugün dersimizi işledikten sonra Atatürk'ün nerede doğduğunu öğrenmiş olacaksınız."		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek resimli kartlar masanın üzerine konular ve "Şimdi başlıyoruz." denir.		
Uygulama	(Öğretmen başlangıçta 0 saniye süreli denemeleri 2 deneme şeklinde gerçekleştirir.) Öğretmen, öğrenciye hedef uyarı sunar: "Atatürk nerede doğdu?" Öğretmen hedef uyarının hemen ardından kontrol edici ipucunu "Atatürk, Selanik'te doğdu." öğrenciye sunar. Öğretmen öğrencinin tepkisini bekler. Öğrenci doğru tepkide bulunursa öğrenciye "Aferin, doğru söyledin." der. Öğrenci yanlış tepkide bulunduğu ya da tepkisiz kaldığında öğretmen tekrar Atatürk'ün doğduğu yeri söyler ya da hiçbir şey söylemeden diğer denemeye geçer. Öğretmen sabit bekleme süreli öğretim geçtiğinde öğrenciye hedef uyarı sunar: "Atatürk nerede doğdu?" Öğretmen öğrencinin yanıt aralığı süresince bekler (4 sn). Öğrenci yanıt aralığı içinde doğru cevap verirse öğretmen öğrenciye "Harika söyledin aferin." der ve diğer denemeye geçer. Öğrenci yanlış cevap verdiğinde ya da cevap vermediğinde öğretmen doğru cevabı öğrenciye tekrar söyler ve diğer denemeye geçer. (Öğretmen sabit bekleme deneme süreli denemeleri 3 deneme şeklinde gerçekleştirir ve oturumu tamamlar.)		
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretim ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sözel pekiştireçler ile oturum planlanmıştır. Öğrencinin Atatürk'ün nerede doğduğuna dair resim göstermesi hedeflendiğinde ipuçlarına ve uygulama sürecine model ipucu vb. ipuçları dâhil edilebilir.		
BÖLÜM-4			
Ölçme ve Değerlendirme	Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Öğretmen, değerlendirme oturumlarında öğrenciye ipucu sunmadan verilerini toplar. Öğretmen, öğrenciye hedef uyarı sunar: "Atatürk nerede doğdu?" Öğretmen, öğrenciden yanıt aralığı süresince cevap vermesini bekler (4 sn). Öğrenci "Atatürk Selanik'te doğdu." cevabını verirse öğretmen, veri kayıt formuna (+) işaretlemesi yapar. Öğrenci yanıt aralığı süresince (4 sn) doğru cevabı vermezse ya da tepkisiz kalırsa öğretmen, veri kayıt formuna (-) işaretlemesi yapar ve diğer denemeye geçer. 5 deneme tamamlandığında öğretmen, değerlendirme oturumunu tamamlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğrenci beş denemeden dördünde bağımsız olarak "Atatürk Selanik'te doğdu." cevabını vererek 3 değerlendirme oturumunda kararlı veriyeye ulaştığında hedeflenen diğer amaca geçilir. Diğer amaca geçildiğinde izleme ve genelleme çalışmalarına başlanır.		

DERS PLANI ÖRNEĞİ-VIII

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Günlük Yaşam Becerileri Kademe : II Öğrenme Alanı : Belirli Gün ve Haftalar Oturum Sayısı : 2	
BÖLÜM-2	
Hedef	2.8.1. Belirli gün ve haftaları tanıır.
Hedef Davranışlar	1.7. Millî bayramlarda neler yapıldığını söyler. Davranışın tanımı: Öğrenci millî bayramlarda neler yapıldığını söyler. Davranışın ön koşulları: Millî bayramların isimlerini söyler.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Sabit Bekleme Süreli Öğretim (Sözel İpucu ve Görsel İpucu)
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Öğretim oturumunda bayram kutlamalarını betimleyen olay kartları, veri kayıt formları, kalem.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi verileri, öğretim oturumları, öğrencinin bulunduğu sınıfta yapılacak. İzleme oturumları yoklama oturumları gibi aynen uygulanacak ve sınıf ortamında yapılacaktır. Genelme oturumları farklı kişilerin farklı ortamlarda öğrenciye soru sorması şeklinde planlanacak ve değerlendirilmesi alınacaktır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Bugün sizinle millî bayramlarda neler yapılacağını öğreneceğiz. Millî bayramlarda İstiklâl Marşı okunur ve saygı duruşu yapılır. Ben de sizlere şimdi bilgisayardan İstiklâl Marşı açacağım ve hepimiz saygı duruşunda olacağız. Herkes ayağa kalksın bakalım."
Güdüleme	Öğretmen, "Bu dersi hep birlikte güzel bir şekilde yaparsak artık bayramlarda neler yapacağınızı, nasıl duracağınızı öğrenmiş olacaksınız." diyerek güdülmeyi gerçekleştirmiş olur.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazır olduğunuzu görüyorum çocuklar, beni çok güzel dinlediniz." dedikten sonra öğretmen öğrencilere "Millî bayramlarda ne yapılır?" der ve yapacağı etkinliklere başlar.
Uygulama	Öğretmen, öğrenciye hedef uyarı sunar: "Millî bayramlarda ne yapılır?" Öğretmen hedef uyarının hemen ardından kontrol edici ipucunu öğrenciye sunar. "İstiklâl Marşı okunur, saygı duruşu yapılır." Öğretmen, öğrencinin tepkisini bekler. Öğrenci doğru tepkide bulunursa öğrenciye "Aferin, doğru söyledin." der. Öğrenci yanlış tepkide bulunduğu ya da tepkisiz kaldığında öğretmen tekrar millî bayramlarda "İstiklâl marşı okunur, saygı duruşu yapılır." der ya da hiçbir şey söylemeden diğer denemeye geçer. (Öğretmen başlangıçta 0 saniye süreli denemeleri 2 deneme şeklinde gerçekleştirir.) Öğretmen sabit bekleme süreli öğretime geçtiğinde öğrenciye hedef uyarı sunar: "Millî bayramlarda ne yapılır?" Öğretmen, öğrencinin yanıt aralığı süresince bekler (4 sn). Öğrenci yanıt aralığı içinde doğru cevap verirse öğretmen öğrenciye "Harika söyledin, aferin." der ve diğer denemeye geçer. Öğrenci yanlış cevap verdiğinde ya da cevap vermediğinde öğretmen doğru cevabı öğrenciye tekrar söyler ve diğer denemeye geçer. (Öğretmen sabit bekleme deneme süreli denemeleri 3 deneme şeklinde gerçekleştirir ve oturumu tamamlar.)
Açıklamalar	Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Öğrencilere görseller gösterilerek söylemeleri için ipucu sunulabilir öğrenci görseli gördüğünde "İstiklâl marşı okunur, saygı duruşu yapılır." diyebilir. Burada sözel pekiştiriciler örneklenmiştir. Pekiştiriciler öğrenciye uygun şekilde görsel olarak kullanılabilir.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme	
Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar.	
Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar.	
Öğretmen, değerlendirme oturumlarında öğrenciye ipucu sunmadan verilerini toplar. Öğretmen, öğrenciye hedef uyarı sunar: "Millî bayramlarda ne yapılır. Öğretmen, öğrenciden yanıt aralığı süresince cevap vermesini bekler (4sn). Öğrenci "İstiklâl marşı okunur, saygı duruşu yapılır?" cevabını verirse öğretmen, veri kayıt formuna (+) işaretlemesi yapar. Öğrenci yanıt aralığı süresince (4 sn) doğru cevabı vermezse ya da tepkisiz kalırsa öğretmen, veri kayıt formuna (-) işaretlemesi yapar ve diğer denemeye geçer. 5 deneme tamamlandığında öğretmen, değerlendirme oturumunu tamamlar.	
Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür.	
Öğrenci beş denemeden dördünde bağımsız olarak "İstiklâl marşı okunur, saygı duruşu yapılır." cevabını vererek 3 değerlendirme oturumunda kararlı veriye ulaştığında hedeflenen diğer amaca geçilir. Diğer amaca geçildiğinde izleme ve genelme çalışmalarına başlanır.	

EK 1

GÜNLÜK YAŞAM BECERİLERİ DERSİ KONTROL LİSTESİ

Yönerge

Kontrol listesi kullanırken öğrencinin yerine getirdiği beceriler için **"Evet"** sütununa, yerine getiremediği beceriler için **"Hayır"** sütununa işareti (✓) konur. Eğer açıklama yapılması gerekiyorsa **"Açıklama"** sütununa not edilir. Öğrencinin yerine getiremediği becerilerden öncelikle öğretilmesi önerilenler için **"Açıklama"** sütununa (★) işareti konur. Form kullanılırken doğrudan gözlemlenemeyen davranışlara ilişkin anne-baba / birincil bakıcı, daha önceki öğretmeni ya da okulda çalışan personelden bilgi alınabilir.

Öğrenme Alanı: ÖZ BAKIM BECERİLERİ			
KİŞİSEL BAKIM VE TEMİZLİK BECERİLERİ			
Davranışlar	Evēt	Hayır	Açıklamalar
Bağlama uygun olarak ne zaman elini yıkaması gerektiğini söyler.			
1	Yemeklerden önce ellerini yıkaması gerektiğini söyler.		
2	Yemeklerden sonra ellerini yıkaması gerektiğini söyler.		
3	Dışardan geldiğinde ellerini yıkaması gerektiğini söyler.		
4	Tuvaletten sonra ellerini yıkaması gerektiğini söyler.		
5	Tırnaklarını kestikten sonra ellerini yıkaması gerektiğini söyler.		
Bağlama uygun olarak elini yıkar.			
1	Yemeklerden önce ellerini yıkar.		
2	Yemeklerden sonra ellerini yıkar.		
3	Dışardan geldiğinde ellerini yıkar.		
4	Tuvaletten sonra ellerini yıkar.		
5	Tırnaklarını kestikten sonra ellerini yıkar.		
El bakımını yapar.			
1	El tırnaklarını keser.		
2	El tırnaklarını törpüler.		
3	Eline krem sürer.		
Ayak bakımını yapar.			
1	Ayak tırnaklarını keser.		
2	Ayak tırnaklarını törpüler.		
3	Ayaklarını yıkar.		
4	Ayaklarına krem sürer.		

Bağlama uygun olarak ne zaman dişlerini fırçalaması gerektiğini söyler.				
1	Öğünlerden sonra dişlerini fırçalaması gerektiğini söyler.			
2	Yatmadan önce dişlerini fırçalaması gerektiğini söyler.			
Bağlama uygun olarak dişlerini fırçalar.				
1	Öğünlerden sonra dişlerini fırçalar.			
2	Yatmadan önce dişlerini fırçalar.			
Yüz bakımını yapar.				
1	Temizlik ürünlerini kullanarak yüzünü temizler.			
2	Yüzüne krem sürer.			
Vücut bakımını yapar.				
1	Banyo yaparken sıra ile neler yapması gerektiğini söyler.			
2	Banyo yapar.			
3	Banyodan sonra vücuduna losyon sürer.			
4	Tıraş olur.			
5	Ped değiştirir.			
6	Banyodan sonra koltuk altlarına sabun rolon sürer.			
7	Parfüm kullanır.			
8	Vücudunda istenmeyen tüyleri temizler.			
Saç bakımını yapar.				
1	Saçını yıkar.			
2	Saçını kurutur.			
3	Saçına şekil verir.			
GİYİNME BECERİLERİ				
Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
Temel giysileri çıkarır.				
1	Atlet çıkarır.			Evde aile çalışması için not düşülecek.
2	Külot çıkarır.			Evde aile çalışması için not düşülecek.
3	Alıştırma sütyenini çıkarır.			Evde aile çalışması için not düşülecek.
4	Külotlu çorap çıkarır.			Evde aile çalışması için not düşülecek.
5	Elbise çıkarır.			
6	Pijama çıkarır.			
7	Çiğirtli montunu çıkarır.			
8	Çiğirtli ceketini çıkarır.			

9	Çıtçıklı hırkasını çıkarır.			
10	Fermuarlı montunu çıkarır.			
11	Fermuarlı ceketini çıkarır.			
12	Fermuarlı hırkasını çıkarır.			
13	Düğmeli montunu çıkarır.			
14	Düğmeli ceketini çıkarır.			
15	Düğmeli hırkasını çıkarır.			
16	Bot çıkarır.			
17	Çizme çıkarır.			
Tamamlayıcı giysileri çıkarır.				
1	Kemer çıkarır.			
Temel giysileri giyer.				
1	Atlet giyer.			
2	Külot giyer.			
3	Alıştırma sütyenini giyer.			
4	Külotlu çorap giyer.			
5	Elbise giyer.			
6	Pijama giyer.			
7	Çıtçıklı montunu giyer.			
8	Çıtçıklı ceketini giyer.			
9	Çıtçıklı hırkasını giyer.			
10	Fermuarlı montunu giyer.			
11	Fermuarlı ceketini giyer.			
12	Fermuarlı hırkasını giyer.			
13	Düğmeli montunu giyer.			
14	Düğmeli ceketini giyer.			
15	Düğmeli hırkasını giyer.			
16	Bot giyer.			
17	Çizme giyer.			
Tamamlayıcı giysileri giyer.				
1	Kemer takar.			
Giysilerdeki tamamlayıcı aparatları açar.				
1	Kopça açar.			
2	Klips açar.			
Giysilerdeki tamamlayıcı aparatları kapatır.				
1	Kopça kapatır.			
2	Klips kapatır.			
Giysilerini uygun yer ve zaman seçerek giyer.				
1	Mevsimlere uygun giyinir.			

YEME BECERİLERİ			
Davranışlar	Evet	Hayır	Açıklamalar
Okul yemekhanesinde kurallara uyararak yemek yeme becerilerini gerçekleştirir.			
1			Yemek sırasına girer.
2			Tabildotunu / tepsisini iki eliyle tutarak alır.
3			Yemekhanede tabildotundaki / tepsisindeki yemek çeşitlerinden yer.
4			Ağızında yemek varken konuşmadan lokmasını bitirir.
5			Tabildotunu / tepsisini iki eliyle tutarak boş / kirli bölmesine koyar.

Öğrenme Alanı: VÜCUDUNU TANIMA**VÜCUDUNU TANIMA**

Davranışlar	Evet		Hayır		Açıklamalar
Vücudunu tanıır.					
1	İç organlarını vücudu / görsel materyaller üzerinden gösterir.				
2	İç organlarının isimlerini söyler.				
3	Vücut sistemlerini görsel materyaller üzerinde gösterir.				
4	Vücut sistemlerinde yer alan iç organlarının isimlerini söyler.				
5	Boyunu söyler.				
6	Kilosunu söyler.				
7	Göz rengini söyler.				
8	Saç rengini söyler.				
9	Ten rengini söyler.				
10	Ayakkabı numarasını söyler.				

Öğrenme Alanı: AİLE VE YAKIN ÇEVREYİ TANIMA**KİŞİSEL BİLGİLER**

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
Kişisel bilgilerinizi ediniz.				
1	Adını, soyadını ve yaşını sıralayarak kendini tanıtır.			
2	Ebeveynlerin telefon numaralarını söyler.			
3	Evinin bulunduğu ilçeyi / şehri söyler.			
4	Evinin açık adresini söyler.			
5	İstenildiğinde ev adresinin yazılı olduğu kartı gösterir.			
6	İstenildiğinde ebeveynlerinin telefon numaralarının yazılı olduğu kartı gösterir.			
7	Aile bireylerini adını ve soyadını söyleyerek tanıtır.			

YAKIN ÇEVREYİ TANIMA

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
Yakın çevresindeki kişi ve ortamları ayırt eder.				
1	Yakın akrabalarının adını söyler.			
2	Acil durumlarda mahallesinde karakol, sağlık ocağı gibi mekânlara gitmesi gerektiğini söyler.			
3	Acil durumlarda ulaşılacak kişiye ait bilgilerin olduğu kartı gösterir.			
4	Acil durumlarda ulaşılacak kişiye ait bilgileri söyler.			

Öğrenme Alanı: EV İÇİ BECERİLER**EV ARAÇ-GEREÇLERİ**

Davranışlar	Evet		Hayır		Açıklamalar
Beceri analizindeki basamakları izleyerek ev araç-gereçlerini kullanır.					
1	Mutfak araç-gereçlerini kullanır.				Buzdolabı, bulaşık makinesi, fırın, ocak, mikrodalga, bulaşık süngeri, mikser, tabak, çatal, meyve sıkacağı vb.
2	Salon / oturma odası araç-gereçlerini kullanır.				Koltuk, masa, televizyon, sandalye vb.
3	Yatak odası araç-gereçlerini kullanır.				Yatak, dolap, ütü, ütü masası, elektrikli süpürge vb.
4	Banyo araç-gereçlerini kullanır.				Saç kurutma makinesi, traş makinesi, çamaşır makinesi vb.
5	Tuvalet araç-gereçlerini kullanır.				Tuvalet fırçası, peçete vb.

EV TEMİZLİĞİ VE DÜZENİ

Davranışlar	Evet		Hayır		Açıklamalar
Ev temizliği ve düzenini sağlar.					
1	Mutfak temizliği ve düzenini sağlar.				Yemek masası hazırlama, toplama, masa silme, tezgâh silme vb.
2	Salon / oturma odası temizliği ve düzenini sağlar.				Çöp atma, yer silme, toz alma vb.
3	Yatak odası temizliği ve düzenini sağlar.				Dolap düzeltme, yatak toplama vb.
4	Banyo temizliği ve düzenini sağlar.				Banyo ovma, yer silme, cam silme vb.
5	Tuvalet temizliği ve düzenini sağlar.				Tuvalet ovma, fırçalama, yer silme vb.

MUTFAK BECERİLERİ

Davranışlar	Evet		Hayır		Açıklamalar
Mutfağa ilişkin becerileri gerçekleştirir.					
1	Yiyecek hazırlar.				Tost, salata, sandviç, kahvaltı, hazır çorba vb.
2	İçecek hazırlar.				Çay, neskafe, ayran vb.
3	Masa hazırlar.				Tabak, çatal, bardak yerleştirme, peçete koyma vb.

GİYSİ BAKIMI

Davranışlar	Evet		Hayır		Açıklamalar
Giysi bakımını yapar.					
1	Kirli giysilerini kirli sepetine atar.				
2	Çamaşırlıktan asılı olan çamaşırları toplar.				
3	Çamaşırları katlar.				
4	Çamaşırları ütüler.				
5	Çamaşırları dolaba yerleştirir.				
6	Çamaşırları dolaba asar.				
7	Dolaptaki giysileri yazlık-kışık olarak sınıflandırır.				
8	Ayakkabılarını siler.				

Öğrenme Alanı: TÜKETİCİ BECERİLERİ

BASİT BÜTÇE YAPMA

Davranışlar		Ev	Hayır	Açıklamalar
Basit bütçe yapar.				
1	İhtiyaçlarını belirler.			
2	İhtiyaçlarını söyler.			
3	Var olan parasını kullanmak için planlama yapar.			
ALIŞVERİŞ YAPMA				
Davranışlar		Ev	Hayır	Açıklamalar
Alışveriş yapar.				
1	Basit alışveriş listesi yapar.			
2	Basit alışveriş listesine göre alışveriş yapar.			

Öğrenme Alanı: TOPLUMSAL ORTAMLARI KULLANMA VE SERBEST ZAMAN**SEYAHAT**

Davranışlar	Evet		Hayır		Açıklamalar
Seyahat eder.					
1	Okul servisini kullanır.				
2	Aile üyeleriyle birlikte toplu taşıma kullanır.				
3	Yaya olarak bir yerden başka bir yere gider.				

SERBEST ZAMAN

Davranışlar	Evet		Hayır		Açıklamalar
Serbest zamanlarını değerlendirir.					
1	Sosyal medya kullanarak serbest zamanlarını değerlendirir.				
2	Oyun oynayarak serbest zamanlarını değerlendirir.				
3	Kitap okuyarak / kitabın resimlerine bakarak serbest zamanlarını değerlendirir.				
4	Müzik dinleyerek serbest zamanlarını değerlendirir.				
5	El becerileriyle ilgili etkinlikleri yaparak serbest zamanlarını değerlendirir.				

TOPLUMSAL ORTAMLAR

Davranışlar	Evet		Hayır		Açıklamalar
Toplumsal ortamları kullanır.					
1	Restoranda yemek yeme kurallarını görsel materyaller üzerinde gösterir.				
2	Restoranda yemek yeme kuralları söyler.				
3	Restoranda yemek yer.				
4	Sanatsal etkinliklerde uyulması gereken kuralları görsel materyaller üzerinde gösterir.				Tiyatro, sinema vb.
5	Sanatsal etkinliklerde uyulması gereken kuralları söyler.				Tiyatro, sinema vb.
6	Sanatsal etkinliklere katılır.				Tiyatro, sinema vb.
7	Sportif etkinliklerde uyulması gereken kuralları görsel materyaller üzerinde gösterir.				
8	Sportif etkinliklerde uyulması gereken kuralları söyler.				
9	Sportif etkinliklere katılır.				
10	Yeşil alanlarda uyulması gereken kuralları görsel materyaller üzerinde gösterir.				Park, bahçe vb.
11	Yeşil alanlarda uyulması gereken kuralları söyler.				Park, bahçe vb.
12	Yeşil alanlarda etkinliklere katılır.				Park, bahçe vb.
13	Kütüphanede uyulması gereken kuralları görsel materyaller üzerinde gösterir.				
14	Kütüphanede uyulması gereken kuralları söyler.				
15	Kütüphaneyi kullanır.				

Öğrenme Alanı: MİLLÎ DEĞERLER

ATATÜRK

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
Atatürk'e ilişkin bilgileri söyley.				
1	Atatürk'ün doğum tarihini söyley.			
2	Atatürk'ün doğum yerini söyley.			
3	Atatürk'ün ölüm tarihini söyley.			
4	Atatürk'ün nerede öldüğünü söyley.			
5	Atatürk'ün mezarının nerede olduğunu söyley.			

Öğrenme Alanı: BELİRLİ GÜN VE HAFTALAR**BELİRLİ GÜN VE HAFTALARI TANIMA**

Davranışlar	Evet		Hayır		Açıklamalar
Belirli gün ve haftaları tanı.					
1	29 Ekim'in Cumhuriyet Bayramı olduğunu söyler.				
2	10 Kasım'ın Atatürk'ü Anma Günü olduğunu söyler.				
3	24 Kasım'ın Öğretmenler Günü olduğunu söyler.				
4	23 Nisan'ın Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olduğunu söyler.				
5	19 Mayıs'ın Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı olduğunu söyler.				
6	30 Ağustos'un Zafer Bayramı olduğunu söyler.				
7	Millî bayramlarda neler yapıldığını söyler.				Törene katılma, tören boyunca sessizce bekleme, İstiklâl Marşı okunurken hazır olda durma, sınıfı süsleme, kutlamalarda verilen görevleri yerine getirme.
8	Millî bayramlarda yapılan tören ve etkinliklere katılır.				

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve
Otizm Spektrum Bozukluğu
Olan Öğrenciler İçin

İLETİŞİM BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

II. Kademe (5, 6, 7 ve 8. Sınıf)



Ankara, 2018

içindekiler

GİRİŞ.....	5
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI.....	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI.....	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	6
1. DEĞERLERİMİZ.....	6
2. YETKİNLİKLER	6
ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI.....	7
BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	8
SONUÇ.....	9
İLETİŞİM BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI	9
1. İLETİŞİM BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI	9
2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI.....	10
3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI.....	11
4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR.....	12
İLETİŞİM BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI.....	13
1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	13
2. HEDEFLERİN YAPISI	16
3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR.....	17
ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ	27

GİRİŞ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geliştirilen öğretim programları; öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri bilgi, kavram ve becerileri kazanmalarını, bunları kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını, akademik, günlük yaşam, öz bakım gibi alanlarda gelişim sağlamalarını hedefleyen bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırmayı hedefleyen, yalın ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Programlarda bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve kademelerde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden hedeflere ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki hedef ve açıklamalar ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu hedefler ve açıklamalar, eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünlük olmuş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları”, “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan “Özel Eğitimin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, birinci, ikinci ve üçüncü kademe seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimini tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini sağlamak,
2. Birinci kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olarak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek, günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel akademik becerileri kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak bağımsız bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak,
3. İkinci kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, toplumla etkileşimini, bütünlükmesini sağlayacak şekilde yeterliliklerle donatılmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Üçüncü kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin birinci ve ikinci kademede kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, insanlarla etkileşim kurabilen, toplumsal kurallara uyum sağlayabilen, toplumsal yaşama katılım için çabalayan, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilen bireyler olmalarını sağlamak, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ)” ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir mesleğe hazır, toplum hayatında üretime katkısı olan, millî ve manevi değerleri benimseyen bireyler olmalarını sağlamaktır.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı bireye değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmaktır. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kurmaktadır. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından günümüze ulaşmış ve yarınlarmıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata aktarımıdır. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ile birlikte ele alınarak programın perspektifini oluşturmaktadır.

1. DEĞERLERİMİZ

Değer; bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen, birleştirici olgulardır. Aynı zamanda değerler, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir. Değer eğitiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Değerler, insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahiptir.

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. "Eğitim programı"; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

2. YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazesi olan yetkinlikler TYÇ'de belirlenmiştir. TYÇ'de anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojiye temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Özel eğitim çerçevesinde yabancı dillerde iletişim ve inisiyatif alma ve girişimciliğe ait yetkinlikler öğretim programlarında ele alınmamıştır. Bu yetkinliklere ilişkin bilgi ve beceriye ait davranışlar orta ve ağır engel düzeyindeki öğrencilere kazandırmamaktadır. Öğretim programlarında ele alınan yetkinlikler TYÇ'de aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

1. *Anadilde iletişim:* Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.

2. *Matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojide temel yetkinlikler:* Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

3. *Dijital yetkinlik:* İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
4. *Öğrenmeyi öğrenme:* Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
5. *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler:* Bu yetkinlikler kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
6. *Kültürel farkındalık ve ifade:* Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdiridir.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Değerlendirme, öğretme ve öğrenmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, öğretimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı ve sistematik bir süreçtir. Öğrenme, öğretme ve planlamayı doğrudan etkileyen ve eğitim sisteminin temel öğelerinden biri olan değerlendirmeye öğretim programında önemli bir yer verilmiştir.

Öncelikle öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performansını belirlemek ve performansına dayalı olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) hazırlamak için ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır. Sürekli değerlendirme tüm öğrencilerin ilerlemelerinin tespiti için önemlidir. Öğretim öncesinde yapılan değerlendirme, öğrenci hakkında bilgi edinilmesini ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesini; öğretim sırasında

yapılan değerlendirme, öğrenci ve öğretmene geri bildirim verilmesini; öğretim sonunda yapılan değerlendirme ise öğrenme hedeflerinin karşılanıp karşılanmadığı ve belirli alanlarda değişiklik yapılması gerekip gerekmediği hakkında karar vermeyi sağlayacaktır. Toplanan veriler sistematik olarak kayıt edilmelidir. Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Uygun ölçme değerlendirme süreçlerine yer verilerek bu tür sorulara cevap verilmelidir.

Ölçme değerlendirme ilkelerinden aşağıdakilere dikkat edilmelidir:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, hedeflerin ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Ölçme değerlendirme, yetersizliği olan öğrencinin bireysel özelliklerine göre biçimlendirilmelidir.
3. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulamaya yol gösterir. Bu araç ve yöntemlerin uygulanmasında gerekli uygulama ilkelerine uyulmalıdır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde öğrencinin çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilgi ve birikimi dikkate alınarak ve aralarındaki ilişki göz önünde bulundurularak bazı temel gelişim ilkelerine göre program düzenlenmiştir. Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak, destekleyici önlemler alınması önerilmektedir. Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların hedeflerini gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir. Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi belirli yönelimlerle karakterize edilir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön koşul ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de kademeler düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi bilişsel gelişimini etkiler ve bilişsel gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir hedefin gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Bireyler arası farklılık bir bireyin diğerlerinden birden fazla özelliği bakımından farklı olmasıdır. Tüm öğrenciler için; bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programları temel alınarak "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı" hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP'de yer alacak olan hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri farklılaşabilir. Bu nedenle öğrenme öğretme süreci planlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları (mevcut performansları, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri ve ihtiyaçları, sosyokültürel farklılıkları vb.) göz önünde bulundurulmalıdır.

SONUÇ

Programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçildiği aşağıda sıralanmıştır.

- Farklı ülkelerin özel eğitim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından öğretmen ve yöneticilerin program gereksinimleri hakkında görüşleri alınmış,
- Öğretmenlerden programların hedefleri ve yapısı hakkında görüş alınmış; bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınınca değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız hazırlanmıştır.

İLETİŞİM BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI

1. İLETİŞİM BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI

İletişim Becerileri Dersi Öğretim Programı, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere temel dil, iletişim kurabilme ve öğrenme becerilerini kazandırmak amacıyla geliştirilmiştir. Dil bize, birbirimizle iletişim kurma, duygularımızı ifade etme, ihtiyaçlarımızı bildirme, anlamlı ilişkiler kurabilme, başkalarının konuşmalarına tepki verme ve çevremizdeki dünyayı daha iyi anlama olanağını verir. Dil ayrıca, eğitimin, bilginin, zekânın, düşüncenin ve sosyal davranışın da temelini oluşturur. Kısaca, dil, insan davranışının temel taşıdır. Bir çocuk, tipik bir biçimde dil edinmekte başarısız olduysa, ciddi gelişimsel ve sosyal zorluklarla karşı karşıya kalabilir. Öğretim programında yer alan öğrenme alanlarındaki temel dil ve öğrenme becerilerine ilişkin hedef davranışlar birbiriyle ilişkili ve bir bütünlük içinde ele alınmıştır. Öğrenme alanlarının her birinde edinilen bilgi ve beceriler öğrenme sürecinde birbirini etkilemekte ve tamamlamaktadır. Ayrıca öğrencilerin gelişim özellikleri, yaşları ve becerilerin işlevselliği göz önünde bulundurularak dersin hedefleri yapılandırılmıştır. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de ifade edilen Özel Eğitimin Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan İletişim Becerileri Dersi ile öğrencilerin;

- İsteme becerilerini geliştirmeleri,
- Yönergelere uyma becerilerini geliştirmeleri,
- İletişim için temel öğrenme becerilerini geliştirmeleri,
- Dinleme ve başkalarının konuşmalarını anlama becerilerini geliştirmeleri,
- Beş duyula hissedilen varlıkları adlandırma becerilerini geliştirmeleri,
- Bir nesne, fotoğraf veya olayı basit cümleler kurarak anlatmaları,

- Bir hikayeyi oluş sırasına göre sıralayarak anlatmaları,
- Varlıkları çeşitli özelliklerine göre tarif etmeleri,
- Sözcük dağarcığı geliştirmeleri,
- Sözlü iletişim kurallarına uyma becerilerini geliştirmeleri,
- Başkalarının sorduğu soruları cevaplandırmaları,
- Etkileşim başlatma ve karşılıklı konuşma becerilerini geliştirmeleri amaçlanmıştır.

2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI

İletişim Becerileri Dersi Öğretim Programı'nda tasarım yaklaşımı benimsenirken öğrencinin ilgisi, temel gereksinimleri ve kazandırılması hedeflenen davranışların çocuk açısından önemi esas aldığı için öğrenci merkezlidir. Öğrenci programın en önemli parçasıdır ve öğrenme alanları birey için seçilmiş, düzenlenmiş ve tüm öğrenme yaşantıları bireyin ilerideki gereksinimleri göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Programda öğrenci gereksinimlerini merkeze alan ve öğrenci için işlevsel değeri olan bilgi, beceri ve tutumlar öğretilmesinden dolayı işlevsel psikolojik temelin benimsendiğini göstermektedir. Dolayısıyla programda yer verilen tüm hedef davranışlar gerçek hayatta geçerli olan konulardır.

Programın temel öğrenme yaklaşımı öğretmenler ve ebeveynler yararına, arkasına yıllarca süren deneysel araştırmaları almış güvenilir dil değerlendirme ve müdahale yöntemleri sunan Sözel Davranış Yaklaşımına dayanır. Sözel Davranış kendini tüm Uygulamalı Davranış Analizi (UDA). Araştırmalarının üzerine inşa etmekle kalmayıp, çocuğun işlevsel dili öğrenme yeteneğini artırır.

Sözel Davranış, bütün becerileri, en önemlisi de dil becerilerini gelişimsel yetersizliği olan çocuklara öğretmek için Uygulamalı Davranış Analizi yaklaşımından yararlanır. Dil, biçimlendirilebilir ve pekiştirilebilir bir davranış olarak ele alınırken, çocuğun sadece ne söylediğine değil, onun dili neden kullanıyor olduğuna da dikkat gösterilir.

Sözel Davranış Yaklaşımı, kısa adıyla UDA olarak bilinen Uygulamalı Davranış Analizinin temel öğretilerinden ortaya çıkmış nispeten yeni ve batılı ülkelerde yaygın olarak kullanılan bir yaklaşımdır. UDA alanına göreceli olarak yeni girmiş de olsa, Sözel Davranış, UDA'nın öğretileri üzerine kuruludur.

Sözel Davranış, sözlü ve sözlü olmayan iletişim şekillerinin her türünü, yani parmakla işaret etmeyi, belirtmeyi, yazmayı, hatta jestleri dahi kapsar. Öfke nöbetleri şeklinde kurulan iletişimi dahi kapsar. Sözel Davranış daha diyaloga başlamamış çocuklarda en iyi sonuçlarla kullanılmaktadır. Yani hem ses çıkaran hem de ses çıkarmayan çocukları kapsar. Bu nedenle de Sözel Davranış yaklaşımı gelişimsel yetersizliği olan hemen herkes için etkili sonuçlar doğurabilir. Küçük yaştaki öğrencilerde daha çok kullanılmakla birlikte, bu programdaki teknikler diyaloga başlamamış daha büyük yaştaki öğrencilerde de çok etkili olabilir.

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilmiş olan bu program, bireysel temelleri dikkate alarak oluşturulmuştur. Öğrenci, programın en önemli parçasıdır. Öğrenme alanları ve etkinlikler birey için seçilmiş ve düzenlenmiştir. Öğrenme yaşantıları bireyin ilerideki gereksinimleri göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Özellikle bu program, program geliştirme açısından aşağıda belirtilen bireysel temeller dikkate alınarak geliştirilmiştir.

- Her öğrencinin bir birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
- Öğrencinin kişisel mutluluğunu ve başarma duygusunu kazandırmak için çaba gösterir.
- Öğrencinin gelecekteki hayatı için rehberdir.
- Günümüzdeki engelli bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine rehberdir.
- Öğrencinin fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı bir birey olarak yetişmesini hedef almıştır.

Tüm öğrenciler için bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda İletilişim Becerileri Dersi Öğretim Programı temel alınarak “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)” hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP’de yer alacak hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri dikkate alınmalıdır. Öğrenme öğretme sürecinde mümkün olduğunca bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılmalıdır. Bu teknolojilerin kullanılması öğretim stratejilerini zenginleştirirken aynı zamanda öğrencilerin öğrenmelerini destekleyecektir.

Dersin işlenişinde ve uygulamalarda görsel iletişim araçlarına yer verilmeli; slayt, bilgisayar, televizyon, etkileşimli tahta, internet, EBA içerikleri vb. etkin olarak kullanılmalıdır. Teknolojik araç ve gereçler kullanılırken gizlilik, bütünlük ve erişilebilirlik göz önüne alınmalı ve internetin güvenli kullanımı konusunda gerekli uyarılar yapılmalı ve tedbirler alınmalıdır. Dijital kaynakların, özellikle internetten indirilen materyallerin kullanımında intihal yapılmamalı, etik kurallara ve telif haklarına uyulmalıdır.

3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAşIMI

Öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performanslarını belirlemek amacıyla belirli ölçme araçlarından yararlanılır. Öğretmen tarafından da geliştirilebilen bu araçlarla elde edilen veriler;

1. Öğrencilerin öğretimi hedeflenen davranışı öğrenmeye hazır olup olmadıklarını,
2. Geliştirilen öğretim programının etkililiğini,
3. Öğretimin sonlandırılma kararının verilmesini,
4. Öğretimle ne düzeyde genellenebilen davranış değişikliğinin sağlanabildiğini,
5. Öğretim sonlandıktan sonra etkisinin devam edip etmediğini (izleme) değerlendirmek amacıyla kullanılır.

Öğrencilerin programla kazandırılması hedeflenen bilgi ve becerileri ne oranda edindiğinin tespitinde kullanılan ölçme ve değerlendirme uygulamaları sürekli olmalıdır. Değerlendirme süreci birçok basamağı içermelidir. Bu basamaklar aşağıda verilmektedir.

Programın Gözden Geçirilmesi: Öğretim programını gözden geçirerek, öğrenme alanlarına göre nereden başlanacağına karar verilmelidir.

Öğretim Öncesinde Veri Toplama:

Kaba Değerlendirme: Program öğrenme alanları ve hedefleri gözden geçirdikten sonra kaba değerlendirme araçları programa göre geliştirilmelidir. Kaba değerlendirme araçları olarak kontrol listeleri, gözlemler ve görüşmelerden yararlanılabilir. Bu tür ölçümler öğrencinin performansı hakkında kabaca bilgi verecek ve ayrıntılı değerlendirme için yol gösterecektir.

Ayrıntılı Değerlendirme Araçları Hazırlanması ve Uygulanması: Seçtiğiniz öğrenme alanına göre Uygulamalı Davranış Analizinin ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden yararlanılabilir. Örneğin davranışın süresi ya da sayısı kayıt edilebilir. Bunun için hedef beceri değerlendirme formları geliştirilebilir. Öğretim öncesinde yapılan ayrıntılı değerlendirme öğretime nereden başlanacağına yol gösterecektir. Bu değerlendirmeden sonra hedef davranışlar belirlenerek öğretime başlanabilir.

Öğretim Sırasında Veri Toplama: Öğrenciye seçilen öğrenme alanında yer alan hedef davranışlar öğretilirken değerlendirme yapılmalıdır. Öğretim sırasında yapılan bu değerlendirmeler öğretimin düzenlenmesinde rol oynar.

Öğretim Sonunda Veri Toplama: Öğretim oturumlarında hedeflenen yönde ilerleme sağlayan öğrencilerde öğretim öncesinde kullanılan ölçme araçları ile belirlenen hedeflere ulaşım ulaşıldığı saptanmalıdır.

Toplanan Verilerin Kayıt Edilmesi: Öğrenci performansı sürekli kayıt edilerek öğrenci performansı kayıt altına alınmalı ve grafiksel analizi yapılmalıdır. Kayıtlar sistematik olarak tutulmalı ve analiz edilmelidir.

Sonuçları Değerlendirilmesi ve Gerekli Düzenlemelerin Yapılması: Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Eğer uygun değerlendirme süreçlerine yer verildiyse, bu tür sorulara cevap verilebilecek ve birçok problemlerin üstesinden gelinebilecektir.

4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Dil gecikmesi ve bozuklukları, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin en ayırt edici göstergesidir. Öyle ki bu gecikmeler ve bozukluklar, zihinsel ve sosyal davranışlar gibi diğer pek çok önemli beceri üzerinde doğrudan etki sahibidir. Dolayısıyla, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencinin öğretim programındaki en önemli unsur olan etkili iletişim becerilerinin, en erken şekilde geliştirilmesi gerekir. Ancak, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geliştirilen program seçenekleri ve dil müdahalesi üzerinde uzman görüşleri ve öğrenme yaklaşımları çoğunlukla öğretmenler için kafa karıştırıcıdır. Öğrenci özelinde hangi yöntemin veya yaklaşımın kullanılacağı önemlidir.

Alanyazında konuşmanın, motivasyon, pekiştirme ve ön uyarılar gibi çevresel değişkenlerle kontrol edilen öğrenilmiş bir davranış olduğunu öne sürülmektedir. Eğer konuşursanız, konuştuğunuz şey bir tür onay ve kabul görür. Agulamaya başlamış bir bebeği düşünelim, "aaa" veya "ooo" dahil olmak üzere çok sayıda "ma" veya "ba" veya "da" gibi pek çok kolay ses çıkaracaktır. Anne ve babaların çoğu, ilk sözcük olarak "anne" veya "baba"yı duymak için dört gözle beklediğinden, bu agulama sesleri pekiştirilir. Açık ünlü sesler potansiyel bir "anne" sesinden daha fazla ilgiye maruz kalmaz, dolayısıyla pekiştirilmezler. Eğer bir bebek bir "ma" veya "ba" sesi çıkarırsa, ebeveynler mutluluktan uçar ve bebeği ilgi yağmuruna tutarak onu gıdıklar, sarılır ve ona süt verirler (bebeklerin çoğu için tercih edilen bir yiyecektir). Tipik gelişim gösteren bebeklerde dil böyle biçimlenmeye başlar. Gelişimsel geriliği olan çocuklar da dili aynı şekilde öğrenirler, ancak onların dil gelişimi çok daha yavaş olduğu için, öğrenme daha fazla ve belirgin pekiştirmeye gerçekleşir.

Ne kadar çok çalışılırsa çalışılsın veya pekiştirme oranı ne kadar yüksek olursa olsun isteklerini bildirmeyen öğrenciler olacaktır. Bu durumda olan öğrenciler varsa plan değiştirilmesi gerekir. Öğrenmeyen bir çocuğa sürekli pekiştireç verilmemelidir. Pekiştirmenin kuralı, pekiştirilen davranışın artacağı şeklindedir. Eğer öğrenci zaten konuşmadığı ve iletişim kurmadığı için ödüllendiriliyorsa, sessizliği pekişecektir.

Sözlü iletişim kuramayan öğrencilere yardımcı olacak alternatif iletişimi destekleyen sistemler kullanılmalıdır. Öğrenci daha önce hiç konuşmamışsa veya ona isteklerini sözlü olarak bildirmeyi kazandırma konusunda uğraşıldığı halde tepki vermemişse, konuşamayan çocuklar için hazırlanan ve bu programda ADİB olarak kısaltılan Alternatif Destekleyici İletişim Becerileri öğrenme alanından hedef belirlenmelidir. Birisini konuşmaya zorlamak imkânsızdır, dolayısıyla ağızdan söz çıkartmaya yönelik ipucu vermek işe yaramayacaktır. Çocuğa “ kedi de,” denir ve o bir tepki vermezse, sözcüğü oluşturabilmesi için ses tellerindeki havaya müdahale edebilmenin yolu yoktur. Ancak kedi sözcüğünü, işaretle anlatmasına yardımcı olunabilir veya bir kedi resmine işaret etmesi sağlanabilir.

Ancak konuşamayan çocukların konuşma becerilerinin desteklenmesine devam edilmelidir. Ailelerinin ve uzmanların raporlarına göre konuşmadığı bildirilen daha büyük yaş guruplarından çocuklarla çalışıldığında bu çocukların da konuşma becerilerinde ilerlemeler olduğu görülmüştür.

İLETİŞİM BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Orta-ağır zihin engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere temel dil, iletişim kurabilme ve öğrenme becerilerini kazandırmak amacıyla geliştirilen İletişim Becerileri Dersi Öğretim Programı iletişim yoluyla toplumsal yaşam kalitesini artırmaya yönelik düzenlenmiştir. Öğretim programında yer alan öğrenme alanları İstek Bildirme, Yönergelere Uyuma, Taklit, Görsel Performans, Alıcı Dil, Ekolali, Adlandırma, Söz-İç, Sözlü Etkileşim Başlatma ve Karşılıklı Sohbet Etme, Alternatif Destekleyici İletişim Becerileri (ADİB) olmak üzere 9 ana başlık altında düzenlenmiştir.

1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

İstek Bildirme: Bu öğrenme alanı bir nesne, eylem, birinin dikkatini çekme veya bilgi talep etme becerilerini içerir. İstek bildirme, iletişim becerileri dersinin ayrılmaz bir parçasıdır ve bir ihtiyacın karşılanması temeline dayalıdır. Davranışın altında yatan neden bir motivasyondur. Öğrenci bir şey istemek için motive olmalıdır, bu ilk başta ya bir şeyden yoksun olma durumu ya da bir tür arzudur. Meyve suyu arzulayan bir çocuk, isteğini bildirir ve onu edinir. İstek bildirmenin anında gerçekleşen olumlu bir yararı anında pekiştirilmesidir, yani istenen nesne veya etkinlik anında sunulur.

Yönergelere Uyuma: Başkalarının verdiği talimatları yerine getirme becerilerini içerir. Programda, sözel olmayan becerilere tepki vermeyi öğretmek önemlidir ve öğretim programının en başında yerini alır. Başlangıç için bu tür programlar çok uygundur çünkü hem ipucu vermesi kolaydır (çocuğun konuşması gerekmemektedir) hem de herhangi bir öğretim alanına geçmeden önce tüm çocukların yönergeleri nasıl takip edeceklerini (alıcı dil becerileri) öğrenme zorunlulukları olduğundan hazırlayıcıdır. Çocuğa vereceğiniz ilk yönergeler daima onun takip edebileceği kadar basit olmalıdır.

Taklit: Bu öğrenme alanı, birisinin motor hareketlerini kopyalama becerilerini içerir. Taklit etme becerisi, bu alanda eksikliği olan çocuklara öğretilmesi gereken son derece önemli bir beceridir. Genelde ayağı yere vurma ve alkış yapma hareketlerini içeren büyük motor taklit, ilk öğretilen becerilerdir. Ekolaliye geçmek için motor taklit becerilerinin öğrencide yerleşmesini beklemek zorunlu değildir.

Görsel Performans: Eşleme, gruplandırma, yap-boz ve blok tasarımı becerileridir. Başlangıç becerileri, yap-boz tamamlama becerileri ile eş nesnelere ve resimleri eşleme becerilerini içerir. Bu beceriyi öğretirken mutlaka nesnenin adını ve işaret diliyle “eşle” sözcüğünü ya “eşle” dememin yerine ya da hem eşle deyip hem de işaret diliyle eşle komutunu vererek kullanılmalıdır. Bu şekilde çalışma çok daha yararlı olabilir. Bu da çocuğun öğretim programında, dilin ve basit sözcüklerin gömülü olarak yerleşmesine yardım eder. Öğrenciler, sözcükleri ne kadar sık duyarlarsa o kadar nesne tanıma becerileri artar ve nesnelere adlarını ayırt etmeye başlamaları mümkün hale gelir. Hatta öğrenciniz, o sözcüğü eşleme etkinliğinde o kadar sık eşleştirir ki, ekolali yapmaya dahi başlayabilir.

Alıcı Dil: Bu öğrenme alanı dili anlama ve yönerge takip etme becerilerini kapsar. Bu programda yönergelere uyma ayrı bir öğretim alanı olarak alındığından, alıcı dil öğrenme alanında ayırt etme becerilerine yer verilmiştir. Adına tepki verme ve yönergeleri yerine getirme becerilerinin öğretimine başlandıktan bir süre sonra birlikte vücut bölümleri ayırt etme ve diğer daha karmaşık ayırt etme becerileri çalışılmalıdır. Öğrenci bu becerileri edinir edinmez, iki nesne veya iki resim arasındaki farkı öğretmeye başlayın ve sayıyı yavaşça artırarak masadaki nesnelere yenilerini ekleyin. Çoğu öğrenci, nesnelere tanıırken elle kavrayabildikleri nesnelere daha olabilir, ancak alan yazında ilk aşamayı resim tanımlayarak daha rahat geçen çocuklardan da bahsedilmektedir. Nihayetinde zaten hem resim hem de nesne kullanmanız gerekecektir.

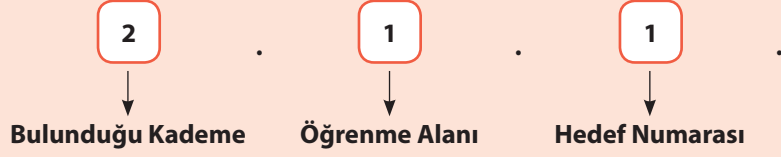
Adlandırma: Bu öğrenme alanı bir nesne, resim, sıfat, yer, koku, tat, gürültü veya duygu gibi sözel olmayan duyuşsal uyaranların iletişim kurma amaçlı etiketlenmesidir. Adlandırmanın öncülü bir tür uyarandır (nesnenin kendisi, bir resim, bir ses veya bir koku olabilir) ve adlandırmanın sonucu övgü edinmek gibi dolaylı pekiştirmez. Teknik olarak, “doğal” bir adlandırma becerisinin öncülü “Bu nedir?” şeklinde bir eğitimci sorusunu içermez. Becerinin aslı, çocuğun çevresindeki bir şeyi fark edip onun hakkında yorum yapmak istemesiyle ortaya çıkmalıdır. “Bak! Burada bir inek var!” veya “Sucuk kokusu alıyorum,” gibi. Böyle doğaçlama ve saf nitelikli adlandırmalar çoğunlukla ilginize yönelik istek bildirimleridir, işte bu alan, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerde oldukça yetersizdir. İlgi edinme amaçlı istek bildirme, programınızda çok sonlarda yer almaktadır. Dolayısıyla “Bu ne?” sorusunu sormadan adlandırmayı öğretebilmeyi ummak gerçekçi olmayacaktır.

Söz-İç: Bu öğrenme alanı, sohbet edebilmenin esas olan sorulan sorulara cevap verebilme becerilerini kapsar. Tipik bir sohbette üç sözel becerinin karışımı bulunur. İleri seviyede adlandırmalar ve yorumlar genellikle ilgi edinmek için yapılan isteklerdir ve çoğunlukla sohbet başlatmaya hizmet ederler. Bu ileri istek bildirme becerilerini geliştirmede orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerinizi verilen yönergelerin çok net, açık yapılması gerekir. Söziçi becerilerini öğretmeye başladığınızda, öğrencilerinizin aşına olduğu ve sık duyduğu şarkıları seçin. “Ali Baba’nın Çiftliği” şarkısı, az konuşan çocuklar için çok iyi bir seçimdir. Siz taklidi yaptıktan sonra “diye bağırır” şeklinde boşluk doldurmak veya “me me” gibi hayvan seslerini şarkı içinde söylemek genellikle kolay verilebilecek tepkilerdir.

Sözlü Etkileşim Başlatma ve Karşılıklı Sohbet Etme: Bir başkasından yönerge almadan sözlü bir etkileşim başlatma, belirli bir konu hakkında karşılıklı sıra alarak konuşma becerisi. Sözel etkileşim ve karşılıklı sohbet becerilerini geliştirmek için öğrencinin konuşmaktan hoşlandığı konular tercih edilmelidir. Örneğin, konuşması trenler ile sınırlıysa, dondurma arabası hakkında konuşun ve konuşmayı yiyeceklere doğru genişletin veya farklı yerler ile ilgili konuşun ve konuşmayı dağ manzarası veya çöl manzarasına doğru genişletin. Zamanla yeni konular hakkında sohbet etmeye geçin ancak eski konularla ilgili konuşmaları görmezden gelmeyin.

Alternatif Destekleyici İletişim Becerileri: Bu öğrenme alanı sözel yolla iletişime geçemeyen çocuklar için kullanılan teknik ve stratejilerin kullanımını içerir ve dili destekleyen her sistemi içinde barındırır. En çok kullanılan üç tip destekleyici sistem vardır: bunlar, işaret dili, ses üreten cihazlar ve PECS adı verilen Resim Değiş-Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemleridir. Alan yazında mümkün olduğunca işaret dilinin seçilmesi önerilmektedir. Çünkü işaret dili istenen her yerde her zaman kullanılabilir ve ayrıca sözcüklerle ilgili farklı becerilerin sergilenmesi bakımından çok amaçlı bir kullanım alanı sunar. Araştırmalar işaret diline sözcükler eşlik ettiğinde çocuğun ses çıkarmasının veya konuşmasının geliştiğini göstermektedir.

İletişim Becerileri öğretim programında **Kademe, Öğrenme Alanı, Hedef'e** ilişkin kodlamada aşağıdaki sistematik izlenmiştir.



2. HEDEFLERİN YAPISI

Tablo 1. Öğretim Programının Öğrenme Alanları Hedef ve Hedef Davranış Sayıları

Öğrenme Alanları	Hedef Sayıları	Hedef Davranış Sayıları
İstek Bildirme	2	5
Yönergelere Uyma	1	11
Taklit	2	4
Görsel Performans	1	4
Alıcı Dil	2	5
Adlandırma	9	32
Söz-içi	6	24
Sözlü Etkileşim Baş. ve Kar. Soh. Etme	5	22
ADİB	2	5
Toplam	30	112

Tablo 2. Hedeflerin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme Alanları	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor	Toplam
İstek Bildirme	3	-	-	3
Yönergelere Uyma	1	-	-	1
Taklit	-	-	3	3
Görsel Performans	4	-	-	4
Alıcı Dil	3	-	-	3
Adlandırma	21	-	-	21
Söz-içi	4	-	-	4
Sözlü Etkileşim Başlatma ve Kar. Soh. Etme	5	-	-	5
ADİB	2	-	-	2
Toplam	43	0	9	46

3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR

Bu bölümde orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanan öğretim programının öğrenme alanlarına göre hedef ve hedef davranış sayıları, hedeflerin öğrenme alanlarına göre dağılımı ve her öğrenme alanının hedefleri, hedef davranışları, önerilen öğretim yöntem ve teknikleri ile önerilen ölçme ve değerlendirme yöntem ve araçları verilmiştir.

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
İstek Bildirme	2.1.1. İlgili duyduğu nesnelere / etkinlikler ve zorlandığı etkinlikler hakkında soru sorar.	1.1. İlgili duyduğu nesnelere hakkında soru sorar. 1.2. İlgili duyduğu etkinlikler hakkında soru sorar. 1.3. Zorlandığı etkinlikler hakkında detaylı bilgi almak için soru sorar.	Fırsat öğretimi Replikli öğretim Bekleme süreli öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.1.2. Bir kişi ya da nesneyi ayırt etmek için soru sorar.	2.1. Bir kişiyi ayırt etmek için soru sorar. 2.2. Bir nesneyi ayırt etmek için soru sorar.	Fırsat öğretimi Replikli öğretim Bekleme süreli öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
Açıklamalar	İstek bildirme becerisini öğretirken ortamda ne kadar çok pekiştirici bulundursanız azdır. Öğrencinizden tek bir talepte bulunacak dahi olsanız size koşarak geldiğinden, yerde veya masada çalışırken mutlu olduğundan emin olmalısınız. Tercih ettiği nesnelere ulaşabilmeli, herhangi bir talepte bulunulmadan ona verilen pekiştiricileri alabilmelidir. İşte ortam bu olduğu zaman, istek bildirme eğitiminizi başlatabilirsiniz.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Yönergelere Uyuma	<p>1.1. Güvenliğini sağlayacak yönergeleri yerine getirir.</p> <p>1.2. İstenildiğinde belli bir alanda bekler.</p> <p>1.3. Başat olmayan elini kullanması gereken yönergeleri yerine getirir.</p> <p>1.4. Nefesini kontrol eder.</p> <p>1.5. İstenildiğinde belirli yerleri bulur.</p> <p>1.6. İstenecek nesnelere ulaşır.</p> <p>1.7. Saati ayarlar ve çalıştığı anda etkinliğini sonlandırır.</p> <p>1.8. Verilen mesajı cümle yapısı üzerinde değişiklik yaparak iletir.</p> <p>1.9. Öğretmenin okulda ilettiği mesajı ailesine iletir.</p> <p>1.10. Ailesinin aktardığı mesajı öğretmenine iletir.</p> <p>1.11. Ev ödevlerini yapar.</p> <p>2.2.1. Yönergeleri yerine getirir.</p>	<p>1.1. Güvenliğini sağlayacak yönergeleri yerine getirir.</p> <p>1.2. İstenildiğinde belli bir alanda bekler.</p> <p>1.3. Başat olmayan elini kullanması gereken yönergeleri yerine getirir.</p> <p>1.4. Nefesini kontrol eder.</p> <p>1.5. İstenildiğinde belirli yerleri bulur.</p> <p>1.6. İstenecek nesnelere ulaşır.</p> <p>1.7. Saati ayarlar ve çalıştığı anda etkinliğini sonlandırır.</p> <p>1.8. Verilen mesajı cümle yapısı üzerinde değişiklik yaparak iletir.</p> <p>1.9. Öğretmenin okulda ilettiği mesajı ailesine iletir.</p> <p>1.10. Ailesinin aktardığı mesajı öğretmenine iletir.</p> <p>1.11. Ev ödevlerini yapar.</p>	<p>Ayrılc deneyimlerle öğretim</p> <p>Uyarana ipucu ekleme</p> <p>İpucu sunma ve ipucunu geri çekme</p> <p>Replikli öğretim</p>	<p>Davranış kayıt formu</p> <p>Olay kaydı</p> <p>Grafiksel analiz</p>
Açıklamalar	<p>Yönerge takip becerilerinde eğer öğrenci hazır ise aynı anda birden fazla hedef davranış birleştirilerek bir arada çalışılabilir. Öğretime başlamadan önce bir önceki derste çalışılan yönergeleri gözden geçirmede fayda vardır. Başlamadan önce ön yoklama alınır. Ayrıca, diğer alıcı dil becerilerinde olduğu gibi, buradaki yönerge takip becerilerinde de ipucu sunmayı, ipucunu siflikleştirmeyi ve transfer yöntemlerini dikkatli bir şekilde uygulayın.</p>			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Taklit	2.3.1. Yetişkin birini taklit eder.	1.1. Yetişkinin yaptığı birden fazla motor hareketi taklit eder. 1.2. Grup etkinliğinde yetişkinin yaptığı hareketleri taklit eder.	Ayrıık denemelerle öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.3.2. Videodan taklit eder.	2.1. Videodan spor egzersizlerini taklit eder. 2.2. Videodan dans figürlerini taklit eder.	İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
Açıklamalar	Taklit becerileri daima bir komutla değerlendirilir: "Böyle yap!" Genel değerlendirme tamamlanınca ise aynı hedefleri seçmenin gerçek avantajı ortaya çıkar. Öğretim sırasında beceriler arasında transfer yöntemlerini kullanabilirsiniz, belki böylece yeni transferin ardından öğrencinizin hedeflerinde daha çabuk ustalaştığını ve daha iyi genelleme yaptığını göreceksiniz.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Görsel Performans	2.4.1. Öykü kartlarını oluş sırasına göre sıralar	1.1. Altı öykü kartını oluş sırasına göre sıralar. 1.2. Yedi öykü kartını oluş sırasına göre sıralar. 1.3. Sekiz öykü kartını oluş sırasına göre sıralar. 1.4. Dokuz öykü kartını oluş sırasına göre sıralar.	Ayrık denemelerle öğretim Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
Açıklamalar	Sözel Davranış programlamasının başında alıcı, taklit ve görsel performans becerileri geliştirmek, öğrencinin davranışları üzerinde harikulade olumlu bir etki yaratır. Bu beceriler, sık çalışıldıkları zaman, öğrencinin söz dinlemesini (isteklerinize rıza göstermesini) artırır, sizin ipucu verebilme ve verdiğiniz ipucunu siliikleştirme becerinizi geliştirir ve sık karşılaştığı üzere öğrencinin dil becerilerini daha iyi bir seviyeye taşır.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Alıcı Dil	2.5.1. Miktarına ve yönde / mekanda konumuna göre zıt kavramlar sorulduğunda gösterir.	1.1. Miktarlarına göre zıt kavramları ayırt eder. 1.2. Yönde / mekanda konumuna göre zıt kavramları ayırt eder.	Ayrık denemelerle öğretim Uyarana ipucu ekleme Fırsat öğretimi	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.5.2. Bir görsel üzerinde istenen duyuları gösterir.	2.1. Kendi üzerinde istenen duyuyu gösterir. 2.2. Başka birinin üzerinde istenen duyuyu gösterir. 2.3. Bir maket veya fotoğraf üzerinde istenen duyuyu gösterir.	Ayrık denemelerle öğretim Uyarana ipucu ekleme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
Açıklamalar	Aslına bakarsanız alıcı dil becerileri üzerinde çalıştığınız zamanlarda, ipucuyla devam ettirebileceğiniz şekilde yönerge verseniz iyi olur. Öğrencinizi bitmeyen taleplerle bombardımana tutmayın. Bu program, hem öğrencinizi hem de sizin yapabildiğinizi görmemiz bakımından güven kazanmanız amacıyla başlangıç seviyesinde kolay tutulur. İlerledikçe, her düzeltici geri bildirim / düzeltmeye karşı bol miktarda olumlu konuşma sunduğunuzdan emin olmalısınız.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Adlandırma	2.6.1. İnsan vücudundaki iç organları adlandırır.	1.1. Maket üzerinde iç organlarını adlandırır. 1.2. Resim üzerinde iç organlarını adlandırır. 1.3. Kendi vücudu üzerinde yer gösterilen iç organını söyler.	Bekleme süreli öğretim Fırsat öğretimi	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.6.2. Bir kategoriye ait resimler sunulduğunda ilgili kategoriye adlandırır.	2.1. Meyve kategorisine ait resimler sunulduğunda ait olduğu kategoriye söyler. 2.2. Sebze kategorisine ait resimler sunulduğunda ait olduğu kategoriye söyler. 2.3. Giysi kategorisine ait resimler sunulduğunda ait olduğu kategoriye söyler. 2.4. Ev eşyası kategorisine ait resimler sunulduğunda ait olduğu kategoriye söyler. 2.5. Rakamlar kategorisine ait resimler sunulduğunda ait olduğu kategoriye söyler. 2.6. Harfler kategorisine ait resimler sunulduğunda ait olduğu kategoriye söyler. 2.7. Meslekler kategorisine ait resimler sunulduğunda ait olduğu kategoriye söyler.	Bekleme süreli öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.6.3. Bir nesne, fotoğraf, ses veya olayı iki ya da daha fazla sözcüklü cümle kurarak anlatır.	3.1. Bir nesne gösterildiğinde üç veya daha fazla sözcüklü cümle kurarak o nesneyi anlatır. 3.2. Bir fotoğraf gösterildiğinde üç veya daha fazla sözcüklü cümle kurarak o nesneyi anlatır. 3.3. İşitsel bir uyarıyı iki sözcüklü cümle kurarak anlatır. 3.4. İşitsel bir uyarıyı üç veya daha fazla sözcüklü cümle kurarak anlatır.	Replikli öğretim Bekleme süreli öğretim Fırsat öğretimi	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.6.4. Öykü kartlarını oluş sırasına göre sıralayarak anlatır.	4.1. Altı öykü kartını oluş sırasına göre sıralayarak anlatır. 4.2. Yedi öykü kartını oluş sırasına göre sıralayarak anlatır. 4.3. Sekiz öykü kartını oluş sırasına göre sıralayarak anlatır. 4.4. Dokuz öykü kartını oluş sırasına göre sıralayarak anlatır.	Replikli öğretim Bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.6.5. Nesne ve resimleri tarif eder.	5.1. Bir nesneyi / resmi 3 veya daha fazla özelliğine göre tarif eder. 5.2. Bir nesneyi / resmi özelliğine, kategorisine ve işlevine göre tarif eder.	Replikli öğretim Bekleme süreli öğretim Fırsat öğretimi	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Adlandırma	2.6.6. "Evet" ve "Hayır" ifadelerini kullanır.	6.1. Yaşanan durumlara ilişkin yöneltilen sorulara "Evet" / "Hayır" ifadelerini kullanarak cevap verir. 6.2. İşitsel uyarılara ilişkin yöneltilen sorulara "Evet" / "Hayır" ifadelerini kullanarak cevap verir.	Repilikli öğretim Ayrık denemelerle öğretim Fırsat öğretimi	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.6.7. Cümle içinde sıfat kullanır.	7.1. Bir resme ilişkin yöneltilen sorulara işaret sıfatları kullanarak cevap verir. 7.2. Bir resme ilişkin yöneltilen sorulara renk sıfatları kullanarak cümle kurar. 7.3. Bir resme ilişkin yöneltilen sorulara sayı sıfatları kullanarak cümle kurar. 7.4. Bir resme ilişkin yöneltilen sorulara sıra bildiren sıfatları kullanarak cümle kurar.	Repilikli öğretim Ayrık denemelerle öğretim Fırsat öğretimi	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.6.8. İzlediği video ya da film hakkında konuşur.	8.1. Gösterilip sorulduğunda film afişi olup olmadığını söyler. 8.2. Sorulduğunda videonun / filmin adını söyler. 8.3. Sorulduğunda videonun / filmin oyuncularını söyler.	Repilikli öğretim Ayrık denemelerle öğretim Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.6.9. Çevresindeki tuhafıkları söyler.	9.1. Yapılandırılmış ortamda yer, zaman, duruma göre uygun olmayan durumları söyler. 9.2. Bir fotoğraf üzerinde yer, zaman, duruma göre uygun olmayan durumları söyler. 9.3. Doğal ortamda yer, zaman, duruma göre uygun olmayan durumları söyler.	Repilikli öğretim Ayrık denemelerle öğretim Fırsat öğretimi	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	Açıklamalar	İletişim Becerileri dersine yeni başlamış öğrencilerin, adlandırma becerisine hiç sahip olmadığını görmek, karşılaştığımız bir şey değildir. Sizin öğrenciniz de bu tanıma uyuyorsa ustalaştığı istek bildirme listesindeki potansiyel hedeflere bir bakın. Öğrencinizin istek bildirebileceği sözcükleri inceleyin (bisküvi, salıncak, kedi, süt, topaç) ve bu sözcükleri tüm sözel ve sözel olmayan becerilerin içinde birbirleri arasında kullanın. Adlandırma, çoğu orta- ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin, sözel olmayan becerilerine oranla edinmekte daha çok zorlandığı bir beceridir; bu yüzden ilk önce adlandırma becerisi için değerlendirme yapmayı mutlaka alışkanlık haline getirmelisiniz.		

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Söz-İç	2.7.1. Sorulara cevap verir.	1.1. Beş duyu hakkında sorulan sorulara cevap verir. 1.2. Mantık yürütmeye dayalı sorulara cevap verir. 1.3. Birden fazla cevap gerektiren sorulara cevap verir. 1.4. "Neden?" sorusuna cevap verir. Sorulan sorulara "Bilmiyorum." cevabını verir. 1.5. Geçmiş olaylara yönelik sorulan sorulara cevap verir. 1.6. Aile bireyleri ve yakınlıkları ile ilgili sorulan sorulara cevap verir. 1.7. Sorulduğunda öğretimi yapılan etkinliği hatırlar.	Ayrık denemelerle öğretim Fırsat öğretimi Replikli öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz	
	2.7.2. Dinlediği öyküyü anlatır.	2.1. Öyküyü oluş sırasına göre anlatır. 2.2. Öykü hakkında 5N 1K sorularına cevap verir. 2.3. Öyküdeki kahramanın duyguyu ve düşüncelerini söyler.	Ayrık denemelerle öğretim Fırsat öğretimi	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz	
	2.7.3. "Evet" / "Hayır" ifadelerini kullanır.	3.1. İsteklerine / tercihlerine ilişkin yöneltilen "Evet" / "Hayır" sorularına cevap verir. 3.2. Yakın geçmişe ilişkin yöneltilen "Evet" / "Hayır" sorularına cevap verir. 3.3. Yakın geleceğe ilişkin yöneltilen "Evet" / "Hayır" sorularına cevap verir.	Ayrık denemelerle öğretim Replikli öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz	
	2.7.4. Duygu ve düşüncelerini söyler.	4.1. Kendisinin yaşadığı olayla ilgili duygu ve düşüncelerini söyler. 4.2. İzlediği bir olayla ilgili duygu ve düşüncelerini söyler. 4.3. Anlatılan bir olayla ilgili duygu ve düşüncelerini söyler.	Ayrık denemelerle öğretim Replikli öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz	
	2.7.5. Yüklemleri zaman kalıplarına göre kullanır.	5.1. Sorulan sorulara geniş zaman eklerini yüklemle ekleyerek cevap verir. 5.2. Sorulan sorulara şimdiki zaman eklerini yüklemle ekleyerek cevap verir. 5.3. Sorulan sorulara gelecek zaman eklerini yüklemle ekleyerek cevap verir. 5.4. Sorulan sorulara geçmiş zaman eklerini yüklemle ekleyerek cevap verir.	Ayrık denemelerle öğretim Replikli öğretim Fırsat öğretimi	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz	
	2.7.6. Kişileri / mekanları tarif eder.	6.1. Kısa süre önce gördüğü kişileri fiziksel özelliklerini anlatarak tarif eder. 6.2. Uzun süre önce gördüğü kişileri fiziksel özelliklerini anlatarak tarif eder. 6.3. Tanıdığı mekanları tarif eder. 6.4. Kısa süreliğine ziyaret ettiği mekanları tarif eder.	Ayrık denemelerle öğretim Replikli öğretim Fırsat öğretimi	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz	
	Açıklamalar	Öğrencinin şarkılardan küçük bölümler söyleyebildiğinde ve boşluk doldurma tekniğinde ustalaştığında, çıtayı bir üst seviyeye yükseltebilirsiniz. Bir sonraki sözcük becerilerini belirlemek için öğrencinin ustalık kazandığı adlandırma listesine bakın. Adlandırma listesinde şimdiden onlarca adlandırma olmalı. Nesnelere nitelikleri ve işlevleri üzerinde çalışmaya bu adlandırmalara başlayın. Yapacağınız betimleyici açıklamaların en sonuna, hedeflediğiniz ad gelecek şekilde boşluk bırakın. Nesnelere niteliklerini, işlevlerini veya sınıfını öğretirken bu adlandırmaları kullanmalısınız. Öğrencinin boşluklu basit soruları doldurabildiği andan itibaren, görsel ipuçlarını silikleştirme başlayabilir ve bu beceriyi daha zor 5N1K sorularına aktarabilirsiniz.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Sözlü Etkileşim Başlatma ve Karşılıklı Sohbet Etme	2.8.1. Ortak dikkat becerileri gösterir.	1.1. 2 ya da 3 sözcüklü cümle kullanılarak başlatır. 1.2. 2 ya da 3 sözcüklü cümle kullanılarak ortak dikkat sürdürür.	Replikli öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Bekleme süreli öğretim	Olay kaydı
	2.8.2. İletişim başlatır.	2.1. Okul hakkında iletişim başlatır. 2.2. Ortama ilişkin iletişim başlatır. 2.3. Fotoğraf ipuçlarını kullanarak iletişim başlatır. 2.4. Bir konu hakkında iletişim başlatır. 2.5. Serbest zaman etkinlikleri ile ilgili iletişim başlatır.	Replikli öğretim Bekleme süreli öğretim Fırsat öğretimi	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.8.3. İletişime karşılık verir.	3.1. Nesneler hakkında başlatılan etkileşime karşılık verir. 3.2. Giysiler hakkında başlatılan etkileşime karşılık verir. 3.3. Kişisel özellikler hakkında başlatılan etkileşime karşılık verir. 3.4. Genel bilgiler hakkında başlatılan etkileşime karşılık verir.	Replikli öğretim Bekleme süreli öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.8.4. Sohbet eder.	4.1. Oyun araçları ile ilgili sohbet eder. 4.2. Oyun oynarken sohbet eder. 4.3. Video / film hakkında sohbet eder. 4.4. Çeşitli konular hakkında sohbet eder. 4.5. Etkinliklerin geçiş zamanlarında sohbet eder. 4.6. Yemekte sohbet eder. 4.7. Bir konu hakkında sohbet eder.	Replikli öğretim Bekleme süreli öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.8.5. Zamana bağlı olaylar hakkında iletişime başlatır.	5.1. Bir gün önce olmuş olaylar hakkında iletişim başlatır. 5.2. Bir gün sonra olacak olaylar hakkında iletişim başlatır. 5.3. Bir hafta önce olmuş olaylar hakkında iletişim başlatır. 5.4. Bir hafta sonra olacak olaylar hakkında iletişim başlatır.	Fırsat öğretimi Replikli öğretim Bekleme süreli öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
Açıklamalar	Sohbet arkadaşlığı yapan öğretmenin ses ve vurgu tonlamasını uygun kullanması önemlidir. Ses ve vurgu ile ilgili özellikler: konuşmanın hızı, yüksekliği, sesin kalitesi ve tonlamasıdır. Öğrencilerin ses tonu ve vurgularını doğru şekilde kullanmalarını isteriz. Dolayısıyla bizler de onlara iyi şekilde model olmalıyız. Gelişim yeterliliği olan öğrencilerde işitme kaybı bulunmadığından onlarla yüksek tonda bağırarak konuşmak yerine, ilgilerini çekerek, uygun tonda, merak uyandıracak şekilde sesimizi kullanmalıyız. İyi bir sohbet arkadaşı olabilmek sanıldığı kadar kolay değildir ancak öğrencilerin replikleri öğrenirken birçok deneyim fırsatı olacaktır. Aynı şekilde sohbet arkadaşlığı yapanların da öğretim sırasında birçok deneyimi olacaktır. Öğrencilerle sohbet etme konusunda zamanla deneyim kazandıkça öğretmenler hatasız davranmayı öğreneceklerdir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Alternatif Destekleyici İletişim Becerisi (ADİB)	2.9.1. Alternatif Destekleyici İletişim Becerisi kullanarak yetiştirilme etkileşime girer.	1.1. İşaret dili, fotoğraf ya da ses üreten cihazları kullanarak bir talepte bulunur. 1.2. İşaret dili, fotoğraf ya da ses üreten cihazları kullanarak kaybettığı nesneyi talep eder. 1.3. İşaret dili, fotoğraf ya da ses üreten cihazlar yoluyla "Evet" / "Hayır" ifadelerini kullanır.	İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Ayrık denemelerle öğretim Fırsat öğretimi	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.9.2. Alternatif Destekleyici İletişim Becerisi kullanarak akranıyla etkileşime girer.	2.1. İşaret dili, fotoğraf ya da ses üreten cihazları kullanarak akranına isteklerini belirtir ya da akranından talepte bulunur. 2.2. İşaret dili, fotoğraf ya da ses üreten cihazları kullanarak akranının taleplerine karşılık verir.	İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Ayrık denemelerle öğretim Fırsat öğretimi	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
Açıklamalar	İlk kademede işaret dili tavsiye edilmemiştir. Ancak eğer öğrencinin destekleyici bir sistemi veya ses üreten cihazı başarılı bir biçimde kullanıyorsa, bu kullanımı aniden kesmeyin. Mevcut sisteminizin ne kadar iyi çalıştığını değerlendirin. Şu soruları cevaplayarak değerlendirmenizi yapabilirsiniz: Öğrenci, ihtiyaçlarını ve isteklerini gün boyunca (atıştırma vakti değilken veya kitap ya da cihaz öğrencinin ulaşabileceği bir yerde değilken) ifade ederken sistemi bağımsız olarak kullanabiliyor mu? Sistem fazlasıyla hantal olduğu, sık sık bozulduğu veya öğrencinin tarafından rahatça kullanılmadığı için, öğrenciniz öfke nöbetine giriyor veya problem davranış çıkarıyor mu? Olabilecek bütün ortamlarda öğrenci sisteme kolayca erişebiliyor mu? Hem evde hem de okulda ona yardımcı olanlar bu sistemi istikrarlı bir biçimde kullanabiliyorlar mı? Bu sorulara verdiğiniz yanıtlarla, eğer öğrencinizin kendi cihazını her zaman değil de bazı zamanlar kullandığını bulguluyorsanız belli birtakım etkinlikler için işaret dilini eklemeyi düşünebilirsiniz. Örneğin öğrencinizi ses çıkaran cihazı veya fotoğraf sistemini kullanıyor ama havuz veya trampolinde yanında götürmüyorsa, bu etkinliklerdeki eksikliği işaret diliyle giderebilirsiniz.			

ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ

DERS PLANI ÖRNEĞİ – I

BÖLÜM-1	
Dersin Adı	: İletişim Becerileri
Kademe	: II
Öğrenme Alanı	: Alternatif Destekleyici İletişim Becerisi (ADİB)
BÖLÜM-2	
Hedef	2.9.1. Alternatif Destekleyici İletişim Becerisi kullanarak yetişkinle etkileşime girer.
Hedef Davranışlar	1.1. İşaret dili, fotoğraf ya da ses üreten cihazları kullanarak bir talepte bulunur. Hedef Davranışın Tanımı: Talepte bulunma, kendiliğinden (spontan bir şekilde) "Lütfen bana yardım et", ".....yı alamadım", ".....nerede?", "Bakar mısın?", "Play düğmesine basar mısın lütfen?", "Şunu açar mısın lütfen?", ve "Biraz daha alabilir miyim lütfen?" gibi Tohum-I uygulaması İletişim modülünde bir düğmenin bulunması ve etkinleştirilmesi olarak tanımlanır. Talepler içeriğe bağlıdır; yani öğrencilerin yetişkin yardımı olmadan başaramayacakları görevlerin varlığında ortaya çıkar.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Fırsat Öğretimi.
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Tablet bilgisayar. Tohum-I uygulaması. Etrafta etkileşim başlatılabileceği çeşitli materyaller.
Ortam Düzenlemeleri	Ders sırasında kullanılacak araç-gereçler gözden geçirilir, eksik veya bozuk olanlar tamir edilir, elektrikle çalışanlar şarj edilir veya pil ile çalışanların pili değiştirilir. İnternet bağlantısı gerekiyor ise sağlanır ve indirilmesi gereken uygulamalar tablete indirilir. Etkileşim başlatma fırsatı olarak kullanılacak materyaller gözden geçirilir, eksik parçaları var ise tamamlanır ve olmaları gereken yerlerde olup olmadıkları kontrol edilir.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Öğretmen ders sırasında öğrenci ile göz kontağı kurarak ve kaşlarını kaldırıp gülümseyerek (beklentiyi bakma), etkileşim fırsatı olarak kullanılacak materyale sonra da öğrencilere bakarak, materyali öğrenciye yaklaştırmak veya kendisi materyalle meşgul olarak öğrencinin etkileşim başlatmasına yardımcı olabilir.
Güdüleme	Pekiştirme doğal olarak gerçekleşir. Çünkü öğretimi öğrenci başlatır, uyarı verilmez ve öğrenci hedef davranışı gerçekleştirdiğinde elde ettiği şey ile doğal olarak pekiştirilir. Öğretmen, öğrencinin tercihlerini iyi belirleyip değerlendirip sunarak etkileşim fırsatları yaratır. Ayrıca öğrencinin doğru davranışları, davranışla ilişkilendirilmiş övgüler ve tablet bilgisayar kullanarak, talepte bulunduğu ödüllendirilir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	Derse başlamadan önce öğretmen bir önceki derste talep gerektiren durumları değerlendirir. Gerekli ise değişiklikler yapar. Bir önceki derste öğrenci için tutulan veriler ve grafikler de gözden geçirilerek öğrencinin en son gerçekleştirdiği performansı hakkında bilgi sahibi olunur.
Uygulama	Öğrencinin ilgisini çekecek araçların bulunduğu bir ortam hazırlama: Öğrenci, bir nesneye doğru hareket ederek veya ona dokunarak etkileşim başlattığında fırsat oluşur. Bir nesne talebi ona ulaşmak için yardım talep etmeyi gerektirmelidir (ör. "Lütfen aç!"). Öğretmen, öğrencinin ders sırasında dikkatini çekebilecek materyalleri, görünebilir ancak yetişkin yardımı olmadan alamayacakları yerlere yerleştirir veya yetişkin yardımı olmadan başaramayacakları görevler verilir. Öğrencinin ilgisini çeken herhangi bir nesneye yönelmesini (etkileşim başlatma) bekleme: Öğrenci bir nesneye karşı el kol hareketleri yapar ya da parmağıyla işaret eder. Eğer bir etkileşim başlatmaz ise öğretmen göz kontağı kurarak, öğrenciye doğru eğilerek, "beklentiyle bakarak" (gözlerini hafifçe büyütür) ya da önce nesneye sonra öğrenciye bakarak ipucu sunar. Öğrenciden daha üst düzeyde ya da konuşmaya yakın bir dil talep etme (detay isteme): Öğretmen, öğrencinin etkileşim başlattığı eşyaya erişimi için bir yardımda bulunmaz ve öğrenciye "Ne istiyorsun?" diye sorar. Öğrenci hedef tepkiyi yerine getirir: Öğrenci tablet bilgisayarı alır, butonuna basarak TOHUM-I uygulamasını çalıştırır, iletişim modülünü açar, yardım istediği konuyla ilgili butona basarken öğretmene yönelerek talebini bildirir. Öğrenciye yönlendiği nesneyi elde etmesi için izin verme (doğrulama): Öğrenci, ipucu ile veya ipucu olmadan tablet bilgisayarı aracılığıyla bir yardım talep ettiğinde, öğretmen hızlı bir şekilde öğrencinin etkileşim başlattığı nesneyi veya eylemi elde etmesini sağlar.

Açıklamalar

Bir veya iki hedef davranışın öğretimiyle başlamak, daha etkili bir öğretim olur. Böylece öğrenci daha hızlı gelişme kaydeder. Bu programda pekiştirici, öğrencinin doğru tepkileri için ayrıca sunulmaz, sadece iş birliği yaptığında ve problem davranış göstermediği durumlarda sunulabilir.

BÖLÜM-4

Ölçme ve Değerlendirme:

Bu programın ölçme ve değerlendirmede aşamasında, **davranış kayıt formu, olay kaydı ve grafiksel analiz tekniği** kullanılır.

Ön değerlendirme öğrenci tablet bilgisayar aracılığıyla yardım talep ederse öğretmen davranış kayıt formuna artı (+) verir ancak yardım talebi ile ilgili yorumda bulunmaz. Öğrenci yardım talebinde bulunmazsa öğretmen veri formuna eksi (-) işaretler ve öğrenciye nasıl yardım isteyeceği konusunda ipucu sunar. Elde edilen veriler öğrencinin verdiği doğru tepkilerin yüzdesi olarak grafiğe aktarılır.

Süreç içi değerlendirme öğretmen, öğrencilerin tepkilerini her oturum veya haftada en az bir oturum her tepkinin ardından kaydeder. Süreç içi değerlendirmede veriler ön değerlendirme aşamasında olduğu gibi alınır ve grafiğe aktarılır.

Genelleme verisi öğretimden önce ve öğrenci ölçütü yerine getirdikten sonra kişi ve / veya materyal arasında değerlendirilir. Genellemeyi değerlendirirken doğru tepkiler için geri bildirim veya ipucu sunulmaz. Pekiştiriciler; öğrenci iş birliği yaptığında, problem davranış göstermediğinde sunulur ancak doğru tepkiler için sunulmaz. Eğer değerlendirme sonunda öğrencinin genellemediği görülürse bu kez genellemede kullanılan materyallerle öğretim gerçekleştirilir. Genelleme oturumlarında veriler ön değerlendirme bölümünde açıklandığı gibi alınır ve doğru tepkilerin yüzdesi olarak grafiğe aktarılır.

İzleme; Öğretim sonlandırıldıktan sonra öğrencilerin hedef davranışı sürdürüp sürdürmediklerini belirlemek amacıyla belirli aralıklarla (tercihen haftada bir veya iki haftada bir) izlemeye ilişkin yoklama oturumları düzenlenir. İzleme aşamasında veriler ön değerlendirme aşamasında olduğu gibi alınır ve grafiğe aktarılır.

Grafiğe aktarılan ön değerlendirme ve süreç içi değerlendirme verileri karşılaştırılarak hedef davranışa ilişkin aşağıdaki sonuçlardan birine karar verilir.

- Ön değerlendirme verileri, çocuğun bu programa ihtiyacı olmadığını gösterdi.
- Öğrenci programın hedefine ulaştı.
- Genelleme gerçekleşti.
- Davranış uygun seviyede sürdürüldü.
- Program istenilen sonucu sağlamadı, yerine başka program geliştirilecek.
- Program geçici olarak _____'e kadar sonlandırıldı.
- Diğer (açıklama yazın) _____.

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve
Otizm Spektrum Bozukluğu
Olan Öğrenciler İçin

MATEMATİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

II. Kademe (5, 6, 7 ve 8. Sınıf)



Ankara, 2018

içindekiler

GİRİŞ	5
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	6
1. DEĞERLERİMİZ	6
2. YETKİNLİKLER	6
ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	7
BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	8
SONUÇ	9
MATEMATİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI	9
1. MATEMATİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI	9
2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI	9
3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	11
4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	14
MATEMATİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	15
1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	16
2. HEDEFLERİN YAPISI	19
3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR	20
ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ	31

GİRİŞ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geliştirilen öğretim programları; öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri bilgi, kavram ve becerileri kazanmalarını, bunları kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını, akademik, günlük yaşam, öz bakım gibi alanlarda gelişim sağlamalarını hedefleyen bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırmayı hedefleyen, yalın ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Programlarda bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve kademelerde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden hedeflere ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki hedef ve açıklamalar ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu hedefler ve açıklamalar, eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünlüğe ulaşmış bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları”, “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan “Özel Eğitimin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, birinci, ikinci ve üçüncü kademe seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini sağlamak,
2. Birinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olarak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek, günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel akademik becerileri kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak bağımsız bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak,
3. İkinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, toplumla etkileşimini, bütünlüğünü sağlayacak şekilde yeterliliklerle donatılmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Üçüncü kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin birinci ve ikinci kademede kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, insanlarla etkileşim kurabilen, toplumsal kurallara uyum sağlayabilen, toplumsal yaşama katılım için çabalayan, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilen bireyler olmalarını sağlamak, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ)” ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir mesleğe hazır, toplum hayatında üretime katkısı olan, millî ve manevi değerleri benimseyen bireyler olmalarını sağlamaktır.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı bireye değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmaktır. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kurmaktadır. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından günümüze ulaşmış ve yarınlarmıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata aktarımıdır. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ile birlikte ele alınarak programın perspektifini oluşturmaktadır.

1. DEĞERLERİMİZ

Değer; bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen, birleştirici olgulardır. Aynı zamanda değerler, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir. Değer eğitiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Değerler, insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahiptir.

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. "Eğitim programı"; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

2. YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazesi olan yetkinlikler TYÇ'de belirlenmiştir. TYÇ'de anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojiye temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Özel eğitim çerçevesinde yabancı dillerde iletişim ve inisiyatif alma ve girişimciliğe ait yetkinlikler öğretim programlarında ele alınmamıştır. Bu yetkinliklere ilişkin bilgi ve beceriye ait davranışlar orta ve ağır engel düzeyindeki öğrencilere kazandırmamaktadır. Öğretim programlarında ele alınan yetkinlikler TYÇ'de aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

1. *Anadilde iletişim:* Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.

2. *Matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojide temel yetkinlikler:* Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

3. *Dijital yetkinlik:* İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
4. *Öğrenmeyi öğrenme:* Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
5. *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler:* Bu yetkinlikler kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
6. *Kültürel farkındalık ve ifade:* Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdiridir.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Değerlendirme, öğretme ve öğrenmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, öğretimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı ve sistematik bir süreçtir. Öğrenme, öğretme ve planlamayı doğrudan etkileyen ve eğitim sisteminin temel öğelerinden biri olan değerlendirmeye öğretim programında önemli bir yer verilmiştir.

Öncelikle öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performansını belirlemek ve performansına dayalı olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) hazırlamak için ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır. Sürekli değerlendirme tüm öğrencilerin ilerlemelerinin tespiti için önemlidir. Öğretim öncesinde yapılan değerlendirme, öğrenci hakkında bilgi edinilmesini ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesini; öğretim sırasında

yapılan değerlendirme, öğrenci ve öğretmene geri bildirim verilmesini; öğretim sonunda yapılan değerlendirme ise öğrenme hedeflerinin karşılanıp karşılanmadığı ve belirli alanlarda değişiklik yapılması gerekip gerekmediği hakkında karar vermeyi sağlayacaktır. Toplanan veriler sistematik olarak kayıt edilmelidir. Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Uygun ölçme değerlendirme süreçlerine yer verilerek bu tür sorulara cevap verilmelidir.

Ölçme değerlendirme ilkelerinden aşağıdakilere dikkat edilmelidir:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, hedeflerin ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Ölçme değerlendirme, yetersizliği olan öğrencinin bireysel özelliklerine göre biçimlendirilmelidir.
3. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulamalara yol gösterir. Bu araç ve yöntemlerin uygulanmasında gerekli uygulama ilkelerine uyulmalıdır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde öğrencinin çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilgi ve birikimi dikkate alınarak ve aralarındaki ilişki göz önünde bulundurularak bazı temel gelişim ilkelerine göre program düzenlenmiştir. Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak, destekleyici önlemler alınması önerilmektedir. Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların hedeflerini gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir. Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi belirli yönelimlerle karakterize edilir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön koşul ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de kademeler düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi bilişsel gelişimini etkiler ve bilişsel gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir hedefin gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Bireyler arası farklılık bir bireyin diğerlerinden birden fazla özelliği bakımından farklı olmasıdır. Tüm öğrenciler için; bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programları temel alınarak "BEP" hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP'de yer alacak olan hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri farklılaşabilir. Bu nedenle öğrenme öğretme süreci planlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları (mevcut performansları, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri ve ihtiyaçları, sosyokültürel farklılıkları vb.) göz önünde bulundurulmalıdır.

SONUÇ

Programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçildiği aşağıda sıralanmıştır.

- Farklı ülkelerin özel eğitim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından öğretmen ve yöneticilerin program gereksinimleri hakkında görüşleri alınmış,
- Öğretmenlerden programların hedefleri ve yapısı hakkında görüş alınmış; bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınınca değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız hazırlanmıştır.

MATEMATİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI

1. MATEMATİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için Matematik Dersi Öğretim Programı aşağıda sıralanan amaçları gerçekleştirmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu program ile öğrenciler;

1. Sayıların ve sayılar arasındaki ardışıklık ilişkisini kavrayıp bu ilişkiyi günlük hayatlarındaki kullanıma aktaracaktır.
2. Sayıları tanıyacak, sayılar arasındaki ilişkileri kuracak ve sayıları günlük hayattaki iletişimsel karşılıkları ile kullanabilecektir.
3. Sayılar arasında artan, azalan, katı ve bölünme gibi işlemsel ilişkileri kavrayarak bu işlemleri yapacak ve bunları günlük hayata ilişkin matematiksel problemleri çözmeye kullanacaktır.
4. Standart olan ölçme araçlarını tanıyacak, çevresini ve çevresinde yer alan nesnelerin matematiksel özelliklerini belirlemede bu araçları kullanacaktır.
5. Günlük hayattaki sembol dizilimlerinin ritmik bir karşılığı olduğunu kavrayacaktır.
6. Veri analizinde geçerli olan günlük hayata ilişkin tablo ve grafikleri oluşturacaktır.
7. Günlük hayatında var olan nesnelerin geometrik karşılıklarını tanıyacak, bunların birbirleriyle olan ilişkilerini kavrayacaktır.
8. Matematiğe yönelik olumlu tutum geliştirerek, matematiksel problemleri çözmeye öz güvenli bir yaklaşım geliştirecektir.
9. Sistemli, dikkatli, sabırlı ve sorumlu olma özelliklerini geliştirecektir.
10. Araştırma yapma, bilgi üretme ve kullanma becerilerini geliştirecektir.

2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanan bu program, Matematik okuryazarlığı becerisini geliştirerek bu öğrencilerin aile, okul ve topluma uyumlarını artırmayı amaçlamaktadır. Matematik okuryazarlığı, matematik kullanmayı gerektiren durumlar hakkında akıl yürütme, problem çözme ve iletişim kurmada matematiksel beceri ve kavramları kullanabilmektir. Matema-

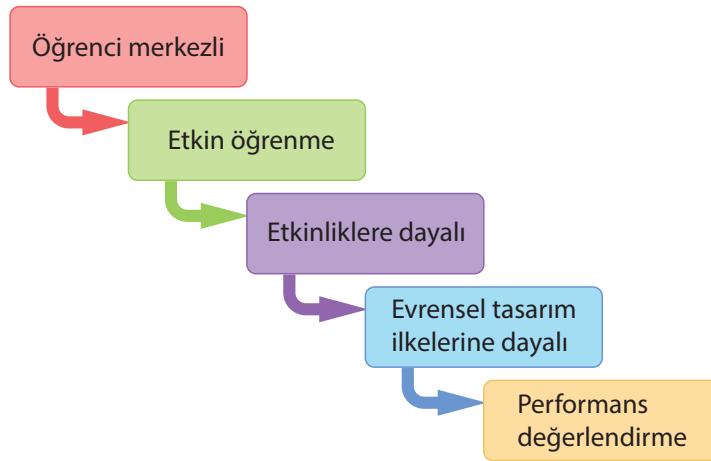
tik eğitimi öğrencilere bilgi ve beceri kazandırırken bir taraftan da fiziksel ve sosyal çevre etkileşimini geliştirmeye yardımcı olmaktadır. Bu etkileşimlerdeki gelişim; matematik etkinlikleri ile gelişimi desteklenen akıl yürütme, problem çözme, sembolik öğrenme ve taklit etme becerileri ile olanaklı olmaktadır.

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanan bu programda, program tasarım yaklaşımlarından konu ve öğrenci merkezli tasarım yaklaşımları benimsenmiştir. Konu merkezli yaklaşımlarda konu alanı bilgisi programın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilir ve örgün eğitim programlarında yaygın olarak kullanılan bir yaklaşımdır. Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin sosyal yaşama uyumlarını sağlamak, bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek, kendilerini farklı şekillerde ifade edebilmelerini mümkün kılmak için matematik okuryazarlığı becerisini kazandıracak temel kavram ve becerilerin öğretilmesi gerekmektedir. Programın içeriği yedi öğrenme alanı altında toplanmış ve bu öğrenme alanları iki grupta düzenlenmiştir. Ritmik Sayma, Doğal Sayılar, Dört İşlem birincil öğrenme alanları olarak matematiğin temel bileşenlerini içermektedir. Ölçme, Örüntü, Veri Analizi ve Geometri ise ikincil öğrenme alanları olup matematik çalışmalarında matematiksel düşünme becerilerini destekleyen alanlardır. Bu gruplamada hem doğrusal hem de sarmal bir içerik düzenlemesi söz konusudur. Örneğin, ritmik sayma doğal sayılar için ön koşul öğrenmeler sağlayan bir öğrenme alanıdır. Bu öğrenme alanlarının, kolaydan zora, basitten karmaşığa doğrusal olarak sıralaması söz konusudur. Diğer taraftan ilk, orta ve lise matematik öğretim programlarında aynı öğrenme alanlarına yer verilerek bu alanlardaki öğrenmelerin derinleştirilmesi ve genişletilmesi söz konusudur. Bu yönüyle içerik sarmaldır.

Öğrenci merkezli yaklaşımda ise öğrencilerin bireysel farklılıkları, ilgi ve ihtiyaçları öğretimin odağındadır. Planlama ve öğretim öğrencilerin özelliklerine duyarlı, esnek ve öğretimsel uyarlamalara açık bir yapıda oluşturulur. Öğrenme ve öğretme sürecinde öğretmenin rolü teşvik edici, rehber ve yol göstericidir. Bu tasarım yaklaşımında öğretmenler, düzenledikleri öğrenme ortamları ile öğrenmeyi destekleyen ve yapılan etkinliklerle öğrencilerde öğrenme arzusu ve heyecanı yaratan kişilerdir. Öğrenciler araştıran, sorgulayan, öğrendiklerini farklı şekillerde ifade edebilen ve kendi öğrenme sorumluluğunu üstlenmiş bireylerdir.

Matematik Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin kendilerini daha iyi ifade edebilmelerini sağlamak amacıyla etkinliklere dayalı ve etkileşimli öğretim yöntemleri, evrensel tasarım ilkeleri ve performans değerlendirme yaklaşımı benimsenmiştir. Ayrıca öğretme-öğrenme süreçlerinde teknolojinin etkili olarak kullanımını da teşvik edilmektedir.

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanan Matematik Dersi Öğretim Programının kuramsal dayanakları:



Şekil 1. Matematik Dersi Öğretim Programının Kuramsal Dayanakları

Öğrenci merkezli eğitimde öğrenme sürecinde öğrencinin etkin olması esastır. Öğrenmenin sürekli ve etkili olabilmesi için öğrencilerin derse etkin katılımı desteklenmelidir. Öğrenme-öğretmen sürecinde kullanılacak etkinliklerde bireysel farklılıkların, ilgilerin, öğrenme biçimlerinin ve gelişim özelliklerinin dikkate alınması öğrencilerin sürece etkin katılımına yardımcı olacaktır.

Etkin öğrenme; öğrencinin öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıdığı, öğrenciye öğrenme süreci için çeşitli yönleri ile ilgili karar alma ve öz düzenleme yapma fırsatlarının verildiği ve öğrencinin öğrenme sırasında zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorlandığı bir öğrenme anlayışıdır.

Etkinliklere dayalı öğretim, hedef ve hedef davranışların doğal rutinler ve planlı etkinlikler içerisine gömülerek öğretildiği bir öğretimsel düzenlemedir.

Evrensel tasarım, bilginin sunumunda, öğrenciye verilen görevlerde ya da öğrencinin kendini ifade ederken farklı yöntemlerin kullanılmasını öneren ilkeler bütünüdür.

Performans değerlendirmede, öğrencinin gelişiminin sürekli olarak izlenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda öğrencinin öğrenme sürecinin sonunda ortaya koyduğu performans kadar sürecin başında ve süreç boyunca sergilediği performansın da değerlendirilmesi önemlidir.

3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Ölçme, bireylerin belirli özelliklere sahip olup olmadığının, sahipse sahip oluş derecesinin belirlenerek sonuçların sembollerle ve sayı sembolleri ile ifade edilmesidir. Değerlendirme ise, ölçme sonuçlarını bir ölçütle kıyaslayarak ölçülen nitelik hakkında bir karara varma sürecidir. Ölçme, bir betimleme (tanımlama) işlemi, değerlendirme ise, ölçme sonucunun bir ölçütle karşılaştırılmasıyla yapılan bir yargılama işlemidir.

Matematik programının uygulanma sürecinde öğrencilerin eğitsel performans düzeylerinin ve öğretim yoluyla istenilen davranışları kazanıp kazanmadıklarının belirlenmesi için informal değerlendirme tekniklerinin kullanılması önerilmektedir. İnfomal değerlendirme, öğrencilerin çeşitli öğretim alanlarındaki işlevde bulunma düzeylerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilir. İnfomal değerlendirme araçları, öğrencinin izlediği programla ilgili performans ölçümlerini içerir. Bu değerlendirmeler, öğretim ve değerlendirme arasında doğrudan bağ kurulmasına hizmet eder. İnfomal değerlendirme araçları ile öğrencinin var olan performansı hakkında bilgi edinilebilir ve bu bilgiye dayalı olarak öğretim etkinlikleri planlanabilir.

Matematik programının uygulanması sırasında öğretmenlerden öğretim öncesi, sırası ve sonrasına ilişkin sürekli ve sistematik değerlendirmeler yapmaları istenmektedir. Bu amaçla öğretmenin, öncelikle öğrencinin öğrenme alanlarına ilişkin var olan performansını belirlemek amacıyla öğretim öncesi değerlendirme yapması gerekmektedir. Programda bu değerlendirme sırasında öğretmenlere informal değerlendirme araçlarından kontrol listelerini, ölçüt bağımlı ölçü aracını (ÖBT) ve çalışma örneği analizini kullanmaları önerilmektedir.

Kontrol Listesi

Kontrol listeleri, öğretim öncesinde öğrencilerin öğrenme alanlarındaki becerilere ilişkin yeterliliklerini / performans düzeylerini belirlemek için kullanılan bir informal değerlendirme tekniğidir. Bu listeler öğretim programına dayalı olarak bir öğrenme alanına ya da bir beceriye yönelik olarak hazırlanabilir. Programı temel alarak hazırlanan kontrol listeleri, öğretmene programda bulunan her eğitsel hedefi gözden geçirme ve öğrencinin program içerisindeki yerini belirleme olanağını verir. Bu süreçte öğretmenler öncelikle öğrencide değerlendirmek istedikleri öğrenme alanlarını / hedefleri belirlerler. Daha sonra belirledikleri hedefleri açık ve belirgin olarak tanımlayarak değerlendirme aracını oluştururlar. Son olarak, hazırlanan aracı öğrencilerine uygulayarak, öğretim öncesinde onların sahip oldukları performans düzeylerini belirlerler.

KONTROL LİSTESİ ÖRNEĞİ

Öğrencinin adı : Değerlendirme :
Kazanım : Değerlendirme tarihi :

HEDEFLER	HEDEF DAVRANIŞLAR	EVET	HAYIR	AÇIKLAMALAR
1. 1'den 100'e kadar sayıları ayırt eder.	1.1. 1 ile 100 arasında söylenen sayıyı gösterir.			
	1.2. 1 ile 100 arasında gösterilen sayıyı söyler.			
	1.3. 1 ile 100 arasında yazması istenen sayıyı yazar.			

Öğretim öncesinde öğretmenin yapacağı değerlendirmelerde tekli fırsat yöntemi kullanılabilir. Bu yöntemin uygulanması sırasında değerlendirme oturumlarında, öğretmenler öncelikle kontrol listesinde yer alan her bir davranış için uygun yönergeyi öğrencilerine sunacak, ardından da öğrencilerinin tepkilerini sonuç bölümüne kaydedeceklerdir. Öğretmenler, öğrencilerinden doğru tepkilerin geldiği her davranış için ilgili davranışın karşısındaki sonuç bölümüne (Evet altına) "+" işaretini, yanlış tepkilerin geldiği ya da sessiz kaldıkları her için ise o in sonuç bölümüne (Hayır altına) "-" işaretini koyacaklardır. Bir davranışın değerlendirilmesi sırasında not edilmesi gerekli bir durumla karşılaştıklarında ise o davranışın karşısındaki açıklamalar bölümüne ilgili açıklamayı yazacaklardır.

Yapılacak öğretim öncesi değerlendirme sonrasında öğrencilerin program içerisindeki yeri, bir başka deyişle öğretim için bir başlangıç noktası belirlenmiş olacaktır. Bir sonraki aşamada öğretmenlerden kazandırılacak davranışlara ilişkin ayrıntılı değerlendirme yapmaları beklenmektedir. Bu sırada öğretmenlerin ön değerlendirme sonucunda, kazandırılması belirlenen hedeflere yönelik beceri analizlerini yapmaları ve bunları ölçüt bağımlı ölçü aracına dönüştürerek öğrencilerinin bu becerilerdeki düzeylerini ayrıntılı olarak belirlemeleri önerilmektedir.

Ölçüt Bağımlı Ölçü Aracı (ÖBT)

Ölçüt bağımlı değerlendirme, öğrencinin belirli bir alanda listelenen amaçlardaki yeterliliğinin belirlendiği, informal bir değerlendirme işlemidir.

Ölçüt bağımlı bir aracın geliştirilmesindeki temel ilkeler şunlardır:

1. Ele alınan beceri, sınırları belirlenerek açıkça tanımlanmalıdır.
2. Öğretimsel hedefler, davranışçı (performans) terimlerle açıkça tanımlanmalıdır.
3. Performansın standardı açıkça belirlenmelidir.
4. Becerinin her bir basamağına ilişkin öğrencinin performansı, yani neler yapması gerektiği uygun biçimde örneklendirilmelidir.

5. Belirlenen alanlara ilişkin test maddelerine öğrencinin nasıl tepkide bulunacağı belirtilmelidir.
6. Tanımlanan öğrenme becerisine ilişkin olarak öğrencinin sergilediği performansın nasıl kaydedileceği ve puanlanacağı belirtilmelidir.

Öğretmenlerden yukarıda belirtilen temel ilkeler doğrultusunda kendi araçlarını geliştirmeleri ve bunları bireysel olarak öğrencilerine uygulamaları beklenmektedir. Böylelikle hem öğretim öncesinde öğrencilerin performans düzeylerini ayrıntılı olarak belirleyebilecekler hem de öğretim sırası ve sonrasında öğretimin ve programın etkililiğini izleme fırsatı bulacaklardır. Bu sayede öğrencilerin öğretim öncesi, sırası ve sonrasına ilişkin bireysel gelişimleri devamlı olarak izlenebilecektir.

ÖLÇÜT BAĞIMLI ÖLÇÜ ARACI (ÖBT) ÖRNEĞİ

Öğrencinin adı : **Değerlendirme** :
: **Değerlendirme tarihi** :

Bildirimler	Ölçüt	Sorular / Yönelimler	Öğretim Öncesi Değerlendirme			Öğretim Sürecini Değerlendirme															
			BD 1 (+ -)	BD 2 (+ -)	BD 3 (+ -)	1. Ders Saati Tarih				2. Ders Saati Tarih				3. Ders Saati Tarih				4. Ders Saati Tarih			
	3 / 4					B	İ	M	F	B	İ	M	F	B	İ	M	F	B	İ	M	F
1. Kendisine söylenen 1 ile 100 arasındaki sayıyı gösterir.	 'yı göster.																			
2. Kendisine gösterilen 1 ile 100 arasındaki sayının kaç olduğunu söyler.		Bu kaç? Söyle.																			
3. 1 ile 100 arasında kendisinden istenen sayıyı yazar.		Bana yaz.																			
4. yaz.																			

Kısaltmalar: B= Bağımsız, İ= İşaret İpucu, M= Model Olma, F= Fiziksel Yardım
BD= Başlama Düzeyi

Öğretmenlerin, ölçüt bağımlı ölçü aracı ile yapacakları değerlendirmeler sırasında çoklu fırsat yöntemini kullanmaları önerilmektedir. Bu sırada, öğretmenlerden her bir hedef davranış için sırasıyla uygun yönergeyi sunmaları ve ardından eğer öğrencilerinden doğru tepki gelirse, o davranışın sonuç bölümündeki "B" harfinin altına "+" işaretini, eğer öğrencileri kendilerine sunulan yardım sonucunda doğru tepki verirlerse

de uygun yardım türü kısaltmasının altına "+" işaretini koymaları beklenmektedir. Böylelikle öğretmenler hem yaptıkları öğretimlerin öğrenciler üzerindeki etkilerini görebilecek hem de birkaç ders üst üste yapılan öğretimlerle öğrencilerde oluşan gelişmeleri izleyebileceklerdir.

Çalışma Örneği Analizi

Öğretmenlerin sınıflarındaki öğrencilerin hangi becerilerde nasıl güçlükler yaşadıklarını ve hangi konularda daha fazla desteğe gereksinim duyduklarını belirlemede kullanabilecekleri bir diğer değerlendirme aracı ise çalışma örneği analizidir. Çalışma örneği analizi, öğretim sırası veya sonrasında öğrenci performanslarının görülebildiği çalışma sayfalarının öğretmenler tarafından analiz edilmesidir. Uygulama sırasında bu analiz, öğrencilerin performans düzeylerinin belirlenmesinde kullanılabilir gibi, bir konuya ilişkin öğretim stratejilerinin belirlenmesinde ve değerlendirilmesinde de öğretmenlere yol gösterecektir. Çalışma örneği analizi sırasında öğrenci çalışmaları iki biçimde analiz edilebilir. Bunlar; a) tepki analizi, b) hata analizidir. Tepki analizinde öğrencilerin hem doğru hem de yanlış tepkileri değerlendirilir. Bu teknikte öğrencilerin doğru ve yanlış davranışlarının sıklığı, süresi ve oranı belirlenir. Hata analizinde ise, öğretmen, öğrencilerinin çalışmalarındaki hataları değerlendirip bu hatalardan anlamlı bir örüntü oluşturmaya çalışır.

Çalışma örneği analizi, öğretim sırası veya sonrasında öğrencilerin yaşadıkları güçlükler hakkında bilgi edinmek için öğretmenlerin rahatlıkla kullanabilecekleri bir yöntemdir. Ayrıca öğrencilerde görülen güçlüklerin ortadan kaldırılmasına yönelik yapılacak çalışmalar sonrasında öğrencilerde ortaya çıkabilecek ilerlemeyi görmek için de analiz tekrarlanmalıdır. Unutulmamalıdır ki öğrenci performansları hakkında en doğru kararlar, ancak farklı zamanlarda yapılan birden fazla çalışmanın analiz edilmesi ile alınabilecektir.

4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Matematik Dersi Öğretim Programının uygulanmasında ise aşağıdaki noktalara dikkat edilmesi gerekmektedir.

1. Program, ardışıklık ilkesi dikkate alınarak uygulanmalıdır. Bu ilkeye göre öğretim programı uygulanırken öncelikle öğrencilerin ilkökul programına göre performans düzeyleri belirlenmeli ve gerektiğinde bu program temelinde öğretimler yapılmalıdır. Ardından ikinci kademe öğretim programında yer alan öğrenme alanlarına ait hedef ve hedef davranışların öğretime geçmelidir. Aksi halde ön koşulunun öğretilmediği konuların öğretimini yapılmaya çalışılması öğrenci için zaman kaybına yol açacağı gibi, öğrencinin öğrenmeye, öğretmenin de öğretmeye karşı olan motivasyonunu düşürecektir. Örneğin ilkökul programındaki eldesiz toplama becerisini kazanmamış bir öğrenciyle eldeli toplama işleminin çalışılması çok gerçekçi bir hedef olmayacak, aynı zamanda öğretimin etkisini ve kalitesini olumsuz yönde etkileyecektir.
2. Öğretim programında yer alan konu ve kavramlar ile hedef ve hedef davranışlar kolaydan zora ardışık bir sıra izleyerek sıralanmış olsa da uygulamada eş zamanlılık ilkesinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Buna göre programın uygulanması aşamasında birincil (Ritmik Sayma, Doğal Sayılar, Dört İşlem) ve ikincil (Ölçme, Örüntü, Veri Analizi, Geometri) öğrenme alanlarına ilişkin hedefleri eş zamanlı olarak uygulamak mümkündür. Örneğin birincil öğrenme alanından Ritmik Sayma öğrenme alanı altında yer alan 2'şerli ritmik sayma becerisi çalışılırken, ikincil öğrenme alanından Örüntü öğrenme alanı altında yer alan beceriler eş zamanlı olarak bu çalışmalara dahil edilebilmektedir. Eş zamanlılık ilkesi, uygulayıcıya birbirinin ön koşulu olmayan farklı beceri alanlarını aynı öğretim süreçlerinde çalışma olanağını verecektir.
3. Öğrenci performansları ve becerilerin zorluk düzeyleri ve birbirleriyle olan ilişkileri de eş zamanlılık ilkesinin uygulanmasında dikkate alınmalıdır. Örneğin, çarpma işleminin çalışılması sırasında öğ-

rencinin en azından hedef çarpımlara ilişkin ritmik sayma becerilerini kazanması beklenmelidir. Bu doğrultuda çarpımlara ilişkin ritmik sayma becerisinin çarpma işleminin öğretimine geçilmeden hemen önce çalışılması, çarpma işlemi öğretimini kolaylaştıracaktır. Ayrıca öğrencinin performansına göre aynı alandan beceriler de eş zamanlı olarak çalışılabilecektir. Örneğin 1'den 100'e kadar sayıları ayırt etme becerisi çalışılmaya devam edilirken eş zamanlı olarak basamak değerlerini ayırt etme becerisi çalışılabilecektir.

Ek 1 'de yer alan tabloda, ortaokul boyunca öğrencilere kazandırılması beklenen yedi öğrenme alanına ilişkin program hedeflerinin bir öğrenciye "eş zamanlı" ve "ardışık" olarak nasıl uygulanabileceğine ilişkin örnek bir akış hazırlanmıştır. Bu akış, bireysel özellikler dikkate alınarak öğretmen tarafından öğrenciye göre düzenlenmelidir.

Sonuç olarak orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanan Matematik Dersi Öğretim Programı kolaydan zora ilkesi temelinde, birbirine ön koşul oluşturan becerilerin bulunduğu ve uygulama aşamasında eş zamanlı olarak farklı becerilerin uygulanmasına olanak sağlayan bir öğretim programıdır. Bu programın içeriği yukarıda sıralan ilkeler doğrultusunda sistematik olarak hazırlanmış olsa da özel eğitimin doğası gereği her öğrenci için farklı bir uygulama yapılmasının gerekliliği kaçınılmazdır. Öğretimin bireyselleştirilmesi aşamasında yukarıda sıralanan hususların göz önüne alınması ve öğretim sırasında gerekli uyarlamaların yapılması, daha etkili uygulamalar için ışık tutacaktır.

MATEMATİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için Matematik Dersi Öğretim Programı hazırlanırken ulusal programlar ve uluslararası düzeyde oluşturulan matematik standartları incelenmiştir. Bu doğrultuda yapılan incelemelerde, ilk olarak ülkemizde özel ve genel eğitim alanında hazırlanmış olan öğretim programları değerlendirilmiştir. Uluslararası standartlar incelendiğinde, Amerika Birleşik Devletleri'nde Ulusal Matematik Öğretmenleri Konseyi (National Council of Teachers of Mathematics) (NCTM) tarafından hazırlanan standartların dünyada matematik eğitimi alanında en yaygın olarak kullanılan standartlar olduğu görülmüştür. Matematikle ilgili öğrencilerin hangi kavramları öğrenmesi ve hangi becerileri kazanması gerektiğini tanımlayan bu standartlarda beş farklı öğrenme alanı yer almaktadır. Sayı ve işlemler, ölçme, veri analizi ve olasılık, geometri ve cebir olarak belirlenen bu alanlar dört grupta ele alınmıştır. Bu gruplar a) Okul öncesi – 2. sınıf, b) 3. sınıf – 5. sınıf, c) 6. sınıf – 8. sınıf ve d) 9. sınıf – 12. sınıftır. NCTM'ye göre sınıf düzeyi yükseldikçe öğrenme alanları aynı kalmakta ancak bu öğrenme alanlarının kapsamı giderek zorlaşmaktadır. Örneğin; Sayılar ve İşlemler öğrenme alanı kapsamında okul öncesi ve 2. sınıf aralığında rakamları tanıma, ritmik sayma, toplama ve çıkarma gibi bir içerik yer alırken, 3. sınıf - 5. sınıf aralığında basamak değerleri, doğal sayılar ve ondalık sayıların gösterilmesi, kesirler, 0'dan küçük sayıları tanıyabilme gibi bir içerik tanımlanmıştır.

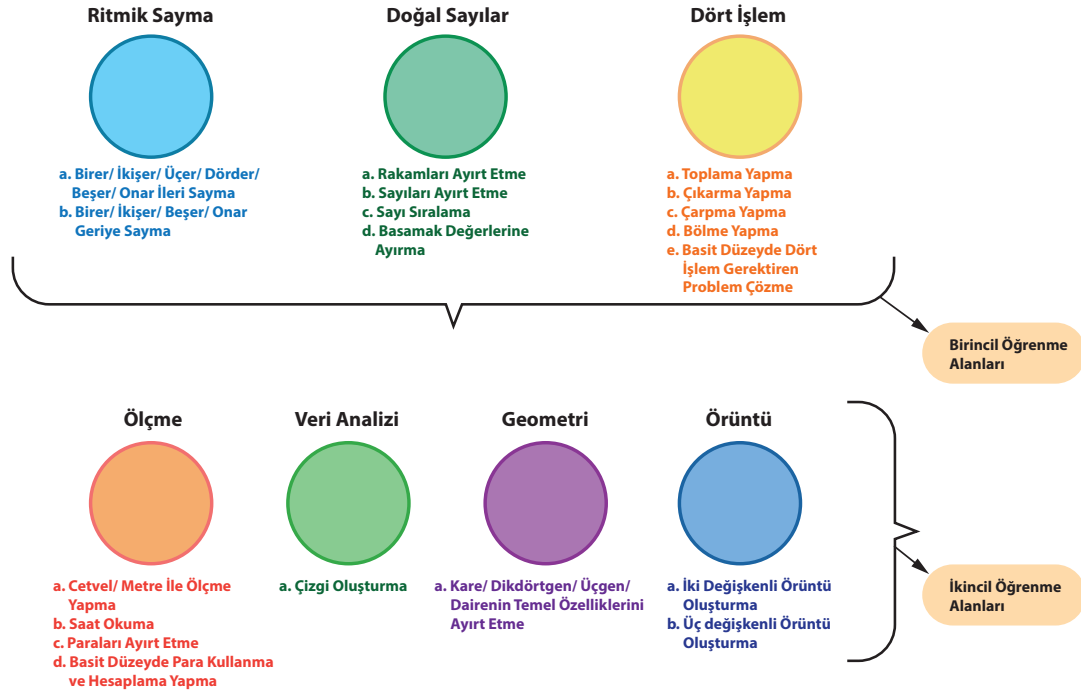
İncelenen bu standartlar orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler boyutunda ele alındığında mevcut Matematik Dersi Öğretim Programında yer alan hedef davranışların öğrencilerin yaşamlarını bağımsız sürdürebilmeleri için gerekli becerileri kapsamakla birlikte, içeriğin yalnızca sayılar, geometrik şekiller, boyut-miktar kavramları, dört işlemler, para ve saat kullanımı gibi konularla sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu nedenle hazırlanan bu programda hem ulusal öğretim programları hem de uluslararası NCTM standartları göz önünde bulundurulmuş ve yedi öğrenme alanından oluşan bir program hazırlanmıştır.

Hazırlanan Matematik Dersi Öğretim Programı ile;

- öğrencilerin gelişimsel özellikleri ile uyumlu olmasına,
- içeriğin sınıf düzeylerine göre düzenlenmesi yerine öğrencilerin performans düzeyine göre düzenlenmesine,
- beceri ve işlemlerin öğretilmesinde tekrar ve alıştırmaya etkinliklerinin yoğun olarak kullanılmasına,
- beceri ve işlemlerin değişik bağlam ve şekillerde sunulmasına dikkat edilmiştir. Programda yer alan öğrenme alanları, hedefler ve hedef davranışlar ardışıklık ilkesine hizmet edecek şekilde düzenlenmiş olsa da, öğrenci performansına göre eş zamanlı olarak çalışmayı da gerektirmektedir.

1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Hazırlanan Matematik Dersi Öğretim Programının içeriği yedi öğrenme alanından oluşmaktadır. Bunlar; Ritmik Sayma, Doğal Sayılar, Dört İşlem, Ölçme, Örüntü, Veri Analizi ve Geometri'dir. Bu alanlar birincil ve ikincil öğrenme alanları olarak iki gruba ayrılmıştır. Birincil öğrenme alanları Ritmik Sayma, Doğal Sayılar, Dört İşlemden oluşurken; ikincil öğrenme alanları Ölçme, Örüntü, Veri Analizi ve Geometriden oluşmaktadır (Şekil 2). Birincil öğrenme alanları matematiğin temel bileşenlerini içermektedir, ikincil alanlar ise matematik çalışmalarında matematiksel düşünme becerilerini destekleyen diğer becerilerdir.



Şekil 2. Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrenciler için II. Kademe Matematik Dersi Öğretim Programının Öğrenme Alanları

Ritmik sayma öğrenme alanı, matematikte dört işlem becerilerinin temelini oluşturan ve zihinden işlem yapma becerilerine katkı sağlayan en kritik öğrenme alanlarından birisidir. Ritmik Sayma öğrenme alanına ilişkin hedefler belirlenirken orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenci-

lerin bilişsel becerileri göz önüne alınmıştır. Bu bağlamda, günlük yaşantılarında daha sık karşılaşacakları ve bilişsel olarak ulaşabilecekleri üst sınırlar doğrultusunda hedeflerde sınırlandırmalara ve uyarlamalara gidilmiştir. II. Kademe öğretim programında ritmik sayma çalışmaları 100'e kadar sınırlandırılmıştır.

Doğal Sayılar öğrenme alanı, matematiksel okuma yapılabilmesi için kazanılması gereken en önemli becerileri kapsayan öğrenme alanıdır. Doğal sayıların okunması, yazılması ve tanınmasıyla ilgili alınacak hedefler; çoklukların sayı değerlerine sahip olmayı, dört işlem problemlerinin ve sonuçlarının okunabilmesini sağlayacaktır. Buna ek olarak saat okuma, paraları kullanabilme ve zihinden işlem yapabilme becerilerinin de temelini oluşturmaktadır. Doğal Sayılar öğrenme alanına ilişkin hedefler belirlenirken orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin bilişsel becerileri göz önüne alınarak ikinci kademe öğretim programında doğal sayılara ilişkin beceriler 100'e kadar olan sayılarla sınırlandırılmıştır.

Dört İşlem öğrenme alanı, problem çözme becerilerinin temellerinin atıldığı ve öğrencilerin Matematik dersinde yeterli performans gösterebilmeleri için mutlaka belirli bir düzeyde kazanmaları gereken öğrenme alanıdır. Dört işlem öğrenme alanına ilişkin hedefler belirlenirken orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin bilişsel becerileri göz önüne alınmıştır. Dört işlem becerileri toplama, çıkarma, çarpma ve bölme işlemlerini kapsamaktadır. İşlemler, sonuçları 100'e kadar olan sayılarla ve toplama da eldeli / eldesiz, çıkarmada onluk bozma gerektirmeyen / gerektiren, çarpmada 1 / 2 / 5 / 10 sayılarıyla, bölmede tek basamaklı kalansız bölme işlemiyle sınırlandırılarak hedef olarak belirlenmiştir.

Ölçme öğrenme alanı, varlıkların uzunluklarına ve ağırlıklarına ilişkin bilgi edinmek, karşılaştırma yapabilmek ve problemlere çözüm bulmak için gerekli olan önemli bir öğrenme alanıdır. Ölçme öğrenme alanına ilişkin hedefler belirlenirken orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin bilişsel becerileri göz önüne alınmıştır. Bu bağlamda, II. Kademe Matematik Dersi Öğretim Programı için standart ölçme araçlarını kullanma, saat okuma ve basit para hesabı becerilerine yönelik hedefler alınmıştır.

Örüntü öğrenme alanı, cebire giriş niteliği taşıyan ve geliştirildiği takdirde cebirsel işlemlerde daha başarılı performansların ortaya çıkmasına yardımcı olan öğrenme alanıdır. Örüntü öğrenme alanına ilişkin hedefler belirlenirken orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin bilişsel becerileri göz önüne alınmıştır. Bu bağlamda, II. Kademe Matematik Dersi Öğretim Programı için sembollerle örüntü oluşturmaya ilişkin hedefler alınmıştır.

Veri Analizi öğrenme alanı, tablo, çizelge ve grafiklerin okunması, yorumlanmasını ve bunlardan sonuç çıkarılmasında rol oynayan en önemli öğrenme alanıdır. Veri Analizi öğrenme alanına ilişkin hedefler belirlenirken orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin bilişsel becerileri göz önüne alınmıştır. Bu bağlamda, II. Kademe Matematik Dersi Öğretim Programında nesne ve sembol grafiği oluşturmaya yönelik hedeflere yer verilmiştir.

Geometri öğrenme alanı, yaşanan çevrenin farkında olunmasını, nesnelerin belirli özellikler açısından birbiriyle benzerliklerinin ve farklılıklarının görülmesini sağlayan, kenar-köşe gibi günlük yaşamda da kullanılan kavramları kapsayan öğrenme alanıdır. Geometri öğrenme alanına ilişkin hedefler belirlenirken orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin bilişsel becerileri göz önüne alınmıştır. Bu bağlamda, II. Kademe Matematik Dersi Öğretim Programı dört geometrik cismin tanınmasına ve özelliklerine (çevre, kenar ve köşe vb.) ilişkin hedeflere yer verilmiştir.

Sıralanan öğrenme alanlarından oluşan program içeriği her ne kadar, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan ikinci kademe öğrencileri için hazırlanmış olsa da zihin engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin bireysel özelliklerinin birbirinden çok farklı olması ve bazı öğrencilerin okul öncesi eğitim ve ilkokulda aldıkları eğitimin kalıcılığında yaşanan sorunlar nedeniyle hedefleri, kademelere ve sınıf düzeylerine göre belirlemek güçtür. Bu programı, içeriğini oluşturan hedeflerin ön koşul becerilerinin

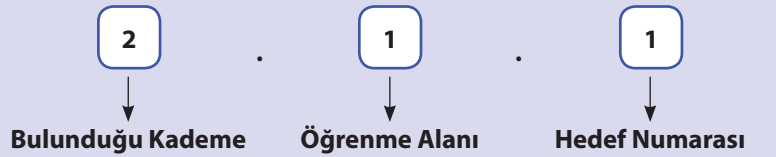
I. kademeyi oluşturan hedefler olduğu düşünülürken, sürece başlamadan önce öğrencilerin ilkökula ait öğrenme alanlarındaki yeterliklerinin değerlendirilmesini, gerektiğinde eksik becerilerin kazandırılmasını kapsayan bir program olarak görmek gerekmektedir.

Öğretim programının içeriği; orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin bilişsel gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak bilişsel, psikomotor ve duyuşsal öğrenmeleri destekleyecek şekilde oluşturulmuştur. Duyuşsal alana ilişkin hedefler ve hedef davranışlar diğer hedef davranışların içerisine gömülü olarak yerleştirilmiştir. Örneğin, Örüntü ve Veri Analizi öğrenme alanlarındaki hedeflerin, öğrencilerin matematikle uğraşmaktan zevk almasını sağlayacağı, Matematiğe hazırlık öğrenme alanında yer alan hedeflerin ise matematik dersine ilişkin öğrencilerin öz güvenlerini artıracığı düşünülmektedir.

Program içeriğinin sıralanışında bazı temel ilkeler dikkate alınmıştır.

1. Kolaydan zora ve somuttan soyuta ilkesi: Bu ilkeye göre programda yer alan konu ve kavramlar kolaydan zora, somuttan soyuta sıralanmıştır.
2. İşlevsellik ilkesi: Buna göre program kapsamına alınan konu ve kavramlar, günlük yaşamda öğrencilerin matematik becerilerini kullanarak bağımsız olarak işlevde bulunmalarına hizmet edecek niteliktedir.
3. Ardışıklık ilkesi: Buna göre öğrenme alanları ve bu öğrenme alanlarına ait hedef ve hedef davranışların kazanılabilmesi için ön koşul öğrenmelerin gerçekleşmiş olması gerekmektedir.
4. Eş zamanlılık ilkesi: Buna göre her ne kadar programda yer alan konu ve kavramlar ile hedef ve hedef davranışlar birbiri ile ön koşulluluk ilişkisi gösterse de bazı konu ve kavramlar ile hedefler ve hedef davranışlar eş zamanlı olarak da kazandırılacaktır.

Matematik Dersi Öğretim Programında **Kademe, Öğrenme Alanı, Hedef**'e ilişkin kodlamada aşağıdaki sistematik izlenmiştir.



2. HEDEFLERİN YAPISI

Bu bölümde orta ve ağır derecede zihin yetersizliği ve OSB olan öğrenciler için hazırlanan öğretim programının öğrenme alanlarına göre hedef ve hedef davranış sayıları, hedeflerin öğrenme alanlarına göre dağılımı ve her öğrenme alanının hedefleri, hedef davranışları, önerilen öğretim yöntem ve teknikleri ile önerilen ölçme ve değerlendirme yöntem ve araçları verilmiştir. Bu tabloların ardından her öğrenme alanından seçilen bazı hedef ve hedef davranışların nasıl öğretileceğine ilişkin örnek ders planlarına yer verilmiştir.

Tablo 1. Öğretim Programının Öğrenme Alanları, Hedef ve Hedef Davranış Sayıları

Öğrenme Alanı	Hedef Sayısı	Hedef Davranış Sayısı
Ritmik Sayma	9	18
Doğal Sayılar	3	10
Dört İşlem	17	61
Ölçme	5	51
Örüntü	2	6
Veri Analizi	2	6
Geometri	1	12
TOPLAM	39	164

Tablo 2. Hedeflerin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme Alanı	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor	Toplam
Ritmik Sayma	9	3		12
Doğal Sayılar	3	2	4	10
Dört İşlem	17	5	14	36
Ölçme	5	2	2	8
Örüntü	2	2	2	6
Veri Analizi	2	2	2	6
Geometri	1	1	1	3
Toplam	39	17	25	81

Bazı hedeflerin hem bilişsel, hem duyuşsal hem de psikomotor alana karşılık gelmesinden dolayı toplamda Tablo 1'in toplam hedeflerinden fazla hedef görülmektedir.

3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR ÖĞRENME ALANLARI

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Ritmik Sayma	2.1.1. 1'den 100'e kadar birer ritmik sayar.	1.1. 1'den başlayarak 100'e kadar birer ritmik sayar. 1.2. Verilen herhangi bir sayıdan başlayarak 100'e kadar birer ritmik sayar.	Doğrudan Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
	2.1.2. 5'ten 100'e kadar beşer ritmik sayar.	2.1. 5'ten başlayarak 100'e kadar beşer ritmik sayar. 2.2. 5'in katı olan herhangi bir sayıdan başlayarak 100'e kadar beşer ritmik sayar.	Doğrudan Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
	2.1.3. 10'dan 100'e kadar onar ritmik sayar.	3.1. 10'dan başlayarak 100'e kadar onar ritmik sayar. 3.2. 10'un katı olan herhangi bir sayıdan başlayarak 100'e kadar onar ritmik sayar.	Doğrudan Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
	2.1.4. 2'den 100'e kadar ikişer ritmik sayar.	4.1. 2'den başlayarak 100'e kadar ikişer ritmik sayar. 4.2. 2'nin katı olan herhangi bir sayıdan başlayarak 100'ye kadar ikişer ritmik sayar.	Doğrudan Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
	2.1.5. 3'ten 30'a kadar üçer ritmik sayar.	5.1. 3'ten başlayarak 30'a kadar üçer ritmik sayar. 5.2. 3'ün katı olan herhangi bir sayıdan başlayarak 30'a kadar üçer ritmik sayar.	Doğrudan Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
	2.1.6. 4'ten 40'a kadar dörder ritmik sayar.	6.1. 4'ten başlayarak 40'a kadar dörder ritmik sayar. 6.2. 4'ün katı olan herhangi bir sayıdan başlayarak 40'a kadar dörder ritmik sayar.	Doğrudan Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
	2.1.7. 100'den geriye doğru birer ritmik sayar.	7.1. 100'den başlayarak geriye doğru birer ritmik sayar. 7.2. 100'e kadar verilen herhangi bir sayıdan başlayarak geriye doğru birer ritmik sayar.	Doğrudan Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
	2.1.8. 100'den geriye doğru beşer ritmik sayar.	8.1. 100'den başlayarak geriye doğru beşer ritmik sayar. 8.2. 100'e kadar 5'in katı olan herhangi bir sayıdan başlayarak geriye doğru beşer ritmik sayar.	Doğrudan Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
	2.1.9. 100'den geriye doğru onar ritmik sayar.	9.1. 100'den başlayarak geriye doğru onar ritmik sayar. 9.2. 100'e kadar 10'un katı olan herhangi bir sayıdan başlayarak geriye doğru onar ritmik sayar.	Doğrudan Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Doğal Sayılar	2.2.1. 1'den 100'e kadar sayıları ayırt eder.	<p>1.1. 1 ile 100 arasında söylenen sayıyı gösterir.</p> <p>1.2. 1 ile 100 arasında gösterilen sayıyı söyler.</p> <p>1.3. 1 ile 100 arasında yazması istenen sayıyı yazar.</p>	İpucunun Giderek Azaltılması Yöntemi Yanlızsız Öğretim	Ölçüt Bağımlı Test (ÖBT) Çalışma Örneği Analizi
	2.2.2. 1 ile 100 aralığındaki sayıları sıralar.	<p>2.1. 1 ile 100 aralığında karışık sırada verilen sayı dizilerini sıralar.</p> <p>2.2. 1 ile 100 aralığında verilen sayı dizisi arasından eksik bırakılan sayıyı veya sayıları verilen sayılarla tamamlar.</p> <p>2.3. 1 ile 100 aralığında verilen sayı dizisi arasından eksik bırakılan sayıyı veya sayıları söyler.</p> <p>2.4. 1 ile 100 aralığında verilen sayı dizisi arasından eksik bırakılan sayıyı veya sayıları yazar.</p>	İpucunun Giderek Azaltılması Yöntemi Yanlızsız Öğretim	Ölçüt Bağımlı Test (ÖBT) Çalışma Örneği Analizi
	2.2.3. İki basamaklı sayıları basamak değerlerine ayırır.	<p>3.1. İki basamaklı bir sayıya karşılık gelen nesne grubunu onluk ve birliklerine ayırarak gösterir.</p> <p>3.2. İki basamaklı bir sayıya karşılık gelen nesne grubunu onluk ve birliklerine ayırarak söyler.</p> <p>3.3. İki basamaklı bir sayıya karşılık gelen nesne grubunu onluk ve birliklerine ayırarak yazar.</p>	İpucunun Giderek Azaltılması Yöntemi Yanlızsız Öğretim	Ölçüt Bağımlı Test (ÖBT) Çalışma Örneği Analizi
	Açıklamalar	Doğal Sayılar Hedef 2: 1 ile 100 aralığında bulunan ve öğrencinin performansı doğrultusunda belirlenecek seçenек sayısı kadar sıralı sayılar alınarak uygulanır. Örneğin 75, 76, 77, 78, 79 serisi gibi.		

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Dört İşlem	2.3.1. Toplamları 50'yi geçmeyecek şekilde iki basamaklı bir sayı ile bir veya iki basamaklı sayıyı eldeli toplar.	1.1. Toplamları 50'yi geçmeyecek şekilde iki basamaklı bir sayı ile bir veya iki basamaklı diğer bir sayıyı eldeli toplar. 1.2. Toplamları 50'yi geçmeyecek şekilde verilen iki basamaklı bir sayı ile bir veya iki basamaklı diğer bir sayıyı işlemi kendisi oluşturarak eldeli toplar.	Ayrık Denemelerle Öğretim Yöntemi Yanlışsız Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi	
	2.3.2. Toplamları 100'ü geçmeyecek şekilde iki basamaklı sayı ile iki basamaklı sayıyı eldeli toplar.	2.1. Toplamları 100'ü geçmeyecek şekilde iki basamaklı bir sayı ile iki basamaklı diğer bir sayıyı eldeli toplar. 2.2. Toplamları 100'ü geçmeyecek şekilde verilen iki basamaklı bir sayı ile iki basamaklı diğer bir sayıyı işlemi kendisi oluşturarak eldeli toplar.	Ayrık Denemelerle Öğretim Yöntemi Yanlışsız Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi	
	2.3.3. 1 ile 100 arasındaki sayılarla toplama problemi çözer.	3.1. 1 ile 100 arasındaki sayıların yer aldığı, tek işlem gerektiren eldeli toplama problemi çözer. 3.2. 1 ile 100 arasındaki sayıların yer aldığı, hem eldeli hem de eldesiz iki toplama işlemi gerektiren problemi çözer.		Ayrık Denemelerle Öğretim Yöntemi Yanlışsız Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
	2.3.4. 50'ye kadar iki basamaklı bir sayıdan bir veya iki basamaklı diğer sayıyı onluk bozarak çıkarır.	4.1. 50'ye kadar iki sayıdan bir veya iki basamaklı diğer bir sayıyı onluk bozarak çıkarır. 4.2. 50'ye kadar olan iki sayı verildiğinde bu sayılarla onluk bozmayı gerektirecek çıkarma işlemi kendisi oluşturarak işlemi yapar.		Ayrık Denemelerle Öğretim Yöntemi Yanlışsız Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
	2.3.5. 100'e kadar iki basamaklı bir sayıdan iki basamaklı diğer sayıyı onluk bozarak çıkarır.	5.1. 100'e kadar iki basamaklı bir sayıdan iki basamaklı diğer bir sayıyı onluk bozarak çıkarır. 5.2. 100'e kadar olan iki sayı verildiğinde bu sayılarla onluk bozmayı gerektirecek çıkarma işlemi kendisi oluşturarak işlemi yapar.		Ayrık Denemelerle Öğretim Yöntemi Yanlışsız Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi

<p>2.3.6. 1 ile 100 arasındaki sayılarla çıkarma problemi çözer.</p>	<p>6.1. 1 ile 100 arasındaki sayıların yer aldığı ve tek onluk bozma işlemi gerektiren çıkarma problemi çözer. 6.2. 1 ile 100 arasındaki sayıların yer aldığı iki işlem gerektiren (hem onluk bozarak hem de bozmadan) çıkarma problemi çözer.</p>	<p>Ayrık Denemelerle Öğretim Yöntemi Yanlışsız Öğretim</p>	<p>ÖBT Çalışma Örneği Analizi</p>
<p>2.3.7. Hem çıkarma hem de toplama işlemi gerektiren iki işlemli problemi çözer.</p>	<p>7.1. 1 ile 20 arası gerçek nesne/şekillerle hem çıkarma hem de toplama işleminin kullanılacağı problemi çözer. 7.2. 1 ile 100 arası sayılarla hem çıkarma hem de toplama işleminin kullanılacağı problemi çözer.</p>	<p>Ayrık Denemelerle Öğretim Yöntemi Yanlışsız Öğretim</p>	<p>ÖBT Çalışma Örneği Analizi</p>
<p>2.3.8. 1 ile çarpma yapar.</p>	<p>8.1. 1 ile 10 arasındaki sayılarla 1'er çarpım tablosunu ezbere sayar. 8.2. 1 ile 10 arasındaki sayılarla 1'er çarpım tablosu karışık sıra ile sorulduğunda cevabı söyler. 8.3. 1 ile 10 arasındaki sayılarla 1'le çarpma yapması gereken işlem verildiğinde çarpma işlemini yapar. 8.4. 1 ile 10 arasındaki sayılarla 1'le çarpma yapması gereken işlem sorulduğunda işlemi oluşturarak çarpma işlemini yapar.</p>	<p>Ayrık Denemelerle Öğretim Yöntemi Yanlışsız Öğretim</p>	<p>ÖBT Çalışma Örneği Analizi</p>
<p>2.3.9. 2 ile çarpma yapar.</p>	<p>9.1. 1 ile 10 arasındaki sayılarla 2'şer çarpım tablosunu ezbere sayar. 9.2. 1 ile 10 arasındaki sayılarla 2'şer çarpım tablosu karışık sıra ile sorulduğunda cevabı söyler. 9.3. 1 ile 10 arasındaki sayılarla 2'yle çarpma yapması gereken işlem verildiğinde çarpma işlemini yapar. 9.4. 1 ile 10 arasındaki sayılarla 2'yle çarpma yapması gereken işlem sorulduğunda işlemi oluşturarak çarpma işlemini yapar.</p>	<p>Ayrık Denemelerle Öğretim Yöntemi Yanlışsız Öğretim</p>	<p>ÖBT Çalışma Örneği Analizi</p>

2.3.10. 5 ile çarpma yapar.	<p>10.1. 1 ile 10 arasındaki sayılarla 5'er çarpım tablosunu ezbere sayar.</p> <p>10.2. 1 ile 10 arasındaki sayılarla 5'er çarpım tablosu karışık sıra ile sorulduğunda cevabı söyler.</p> <p>10.3. 1 ile 10 arasındaki sayılarla 5'le çarpma yapması gereken işlem verildiğinde çarpma işlemini yapar.</p> <p>10.4. 1 ile 10 arasındaki sayılarla 5'le çarpma yapması gereken işlem sorulduğunda işlemi oluşturarak çarpma işlemini yapar.</p>	Ayrık Denemelerle Öğretim Yöntemi Yanlışsız Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
2.3.11. 10 ile çarpma yapar.	<p>11.1. 1 ile 10 arasındaki sayılarla 10'ar çarpım tablosunu ezbere sayar.</p> <p>11.2. 1 ile 10 arasındaki sayılarla 10'ar çarpım tablosu karışık sıra ile sorulduğunda cevabı söyler.</p> <p>11.3. 1 ile 10 arasındaki sayılarla 10'la çarpma yapması gereken işlem verildiğinde çarpma işlemini yapar.</p> <p>11.4. 1 ile 10 arasındaki sayılarla 10'la çarpma yapması gereken işlem sorulduğunda işlemi oluşturarak çarpma işlemini yapar.</p>	Ayrık Denemelerle Öğretim Yöntemi Yanlışsız Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
2.3.12. İki basamaklı bir sayıyı 1, 2, 5 veya bu sayılarla oluşturulmuş iki basamaklı diğer bir sayı ile eldesiz çarpar.	<p>12.1. İki basamaklı bir sayıyı 1 rakamı ile eldesiz çarpar.</p> <p>12.2. İki basamaklı bir sayıyı 2 rakamı ile eldesiz çarpar.</p> <p>12.3. İki basamaklı bir sayıyı 5 rakamı ile eldesiz çarpar.</p> <p>12.4. İki basamaklı bir sayıyı, 1, 2, 5 rakamlarından oluşan iki basamaklı diğer bir sayı ile eldesiz çarpar.</p>	Ayrık Denemelerle Öğretim Yöntemi Yanlışsız Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
2.3.13. İki basamaklı bir sayıyı 1, 2, 5 veya bu sayılarla oluşturulmuş iki basamaklı diğer bir sayı ile eldeli çarpar.	<p>13.1. İki basamaklı bir sayıyı 2 rakamı ile eldeli çarpar.</p> <p>13.2. İki basamaklı bir sayıyı 5 rakamı ile eldeli çarpar.</p> <p>13.3. İki basamaklı bir sayıyı, 1, 2, 5 rakamlarından oluşan iki basamaklı diğer bir sayı ile eldeli çarpar.</p>	Ayrık Denemelerle Öğretim Yöntemi Yanlışsız Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi

2.3.14. Çarpma problemini çözer.	14.1. 1, 2, 5 ve 10 ile tek çarpma işlemi gerektiren çarpma problemini çözer. 14.2. 1, 2, 5 ve 10 ile iki çarpma işlemi gerektiren çarpma problemini çözer.	Ayrık Denemelerle Öğretim Yöntemi Yanlızsız Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
2.3.15. Gerçek nesnelere bölme işlemi yapar.	15.1. En fazla 20 tane olan gerçek nesne grubunu 2 kaba eşit olarak dağıtır. 15.2. En fazla 50 tane olan gerçek nesne grubunu 5 kaba eşit olarak dağıtır. 15.3. En fazla 100 tane olan gerçek nesne grubunu 10 kaba eşit olarak dağıtır.	Ayrık Denemelerle Öğretim Yöntemi Yanlızsız Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
2.3.16. Tek basamaklı sayıları kullanarak bölme yapar.	16.1. "/" işaretini gösterir. 16.2. "/" işaretinin bölme işareti olduğunu söyler. 16.3. "/" işaretini yazar. 16.4. Kendisine verilen tek basamaklı sayıları 1 ve 2 ile kalansız böler. 16.5. 1 ve 2 ile kalansız bölünebilen tek basamaklı sayılarla kendisine söylenen bölme işlemi oluşturarak sonucu yazar.	Ayrık Denemelerle Öğretim Yöntemi Yanlızsız Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
2.3.17. Hesap makinesi kullanır.	17.1. Hesap makinesinin açma kapatma tuşunu gösterir. 17.2. Kendisine gösterilen tuşun açma kapatma tuşu olduğunu söyler. 17.3. Hesap makinesindeki "+" işaretini gösterir. 17.4. Kendisine gösterilen tuşun "+" işareti olduğunu söyler. 17.5. Hesap makinesindeki "-" işaretini gösterir. 17.6. Kendisine gösterilen tuşun "-" işareti olduğunu söyler. 17.7. Hesap makinesindeki "x" işaretini gösterir. 17.8. Kendisine gösterilen tuşun "x" işareti olduğunu söyler. 17.9. Hesap makinesindeki "÷" işaretini gösterir. 17.10. Kendisine gösterilen tuşun "÷" işareti olduğunu söyler. 17.11. Hesap makinesindeki "=" işaretini gösterir. 17.12. Kendisine gösterilen tuşun "=" işareti olduğunu söyler. 17.13. Kendisine verilen dört işlem işleminin sonucunu hesap makinesi kullanarak bulur. 17.14. Kendisine verilen dört işlem problemlerini hesap makinesi kullanarak çözer.	Ayrık Denemelerle Öğretim Yöntemi Yanlızsız Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
Açıklamalar	Öğrencinin performansı çarpım tablosuna ilişkin alınan hedeflerde ezberleme becerisini kazanamayacak düzeyde ise, öğretmen bu hedeflere ritmik sayma davranışlarıyla ulaşmalıdır.		

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Ölçme		<p>1.1. Saat üzerinde akrebi gösterir.</p> <p>1.2. Saat üzerinde gösterilen ögenin akrep olduğunu söyler.</p> <p>1.3. Saat üzerinde yelkovanı gösterir.</p> <p>1.4. Saat üzerinde gösterilen ögenin yelkovan olduğunu söyler.</p> <p>1.5. Saat maketi üzerinden tam saatleri gösterir.</p> <p>1.6. Saat maketi üzerinden tam saatleri söyler.</p> <p>1.7. Saat maketi üzerinden yarım saatleri gösterir.</p> <p>1.8. Saat maketi üzerinden yarım saatleri söyler.</p> <p>1.9. Saat maketi üzerinden çeyrek geçe saatleri gösterir.</p> <p>1.10. Saat maketi üzerinden çeyrek geçe saatleri söyler.</p> <p>1.11. Saat maketi üzerinden çeyrek kala saatleri gösterir.</p> <p>1.12. Saat maketi üzerinden çeyrek kala saatleri söyler.</p> <p>1.13. Gerçek saat üzerinde kendisine gösterilen tam ve yarım saati okur.</p> <p>1.14. Saat sorulduğunda, saati söylemeden önce cümlenin başına sabah, öğlen, akşam kavramlarını getirerek saati söyler.</p>	Doğrudan Öğretim Sabit Bekleme Süreli Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi	
		2.1. Farklı semboller arasından kuruş(kr) sembolünü gösterir.			
		2.2. Farklı semboller arasından kuruş(kr) sembolünü söyler.			
		2.3. Farklı semboller arasından TL sembolünü gösterir.			
		2.4. Farklı semboller arasından TL sembolünü söyler.			
		2.4.1. Analog saati okur.			
		2.4.2. Para sembollerini ayırt eder.			
		2.4.3. Para hesabı yapar.			
			<p>3.1. Madeni paralar içerisinde 25 kuruşu gösterir.</p> <p>3.2. Kendisine gösterilen madeni paranın 25 kuruş olduğunu söyler.</p> <p>3.3. Madeni paralar içerisinde 50 kuruşu gösterir.</p> <p>3.4. Kendisine gösterilen madeni paranın 50 kuruş olduğunu söyler.</p> <p>3.5. Madeni paralar içerisinde 1 TL'yi gösterir.</p> <p>3.6. Kendisine gösterilen madeni paranın 1 TL olduğunu söyler.</p> <p>3.7. Banknotlar içerisinde 5 TL'yi gösterir.</p> <p>3.8. Kendisine gösterilen banknotun 5 TL olduğunu söyler.</p> <p>3.9. Banknotlar içerisinde 10 TL'yi gösterir.</p> <p>3.10. Kendisine gösterilen banknotun 10 TL olduğunu söyler.</p> <p>3.11. Banknotlar içerisinde 20 TL'yi gösterir.</p> <p>3.12. Kendisine gösterilen banknotun 20 TL olduğunu söyler.</p> <p>3.13. Banknotlar içerisinde 50 TL'yi gösterir.</p>	Doğrudan Öğretim Sabit Bekleme Süreli Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi

	<p>3.14. Kendisine gösterilen banknotun 50 TL olduğunu söyler.</p> <p>3.15. Banknotlar içerisinde 100 TL'yi gösterir.</p> <p>3.16. Kendisine gösterilen banknotun 100 TL olduğunu söyler.</p> <p>3.17. Kendisine madeni para ve banknotlar karışık şekilde sunulduğunda istenilen parayı gösterir.</p> <p>3.18. Kendisine madeni para ve banknotlar karışık şekilde sunulduğunda gösterilen parayı söyler.</p> <p>3.19. Kendisine gösterilen madeni para ve banknotlarla marketten neler alınabileceğini gösterir.</p> <p>3.20. Kendisine gösterilen madeni para ve banknotlarla marketten neler alınabileceğini söyler.</p> <p>3.21. Basit toplama çıkarma işlemi gerektiren alışveriş problemini çözer.</p>		
2.4.4. Cetvelle ölçme yapar.	<p>4.1. Cetveli gösterir.</p> <p>4.2. Kendisine gösterilen nesnenin cetvel olduğunu söyler.</p> <p>4.3. Kendisine verilen ölçümü cetvel üzerinde gösterir.</p> <p>4.4. Cetvelle ölçtüğü nesnenin, kaç santimetre geldiğini söyler.</p> <p>4.5. Cetvelle ölçtüğü nesnenin kaç santimetre geldiğini yazar.</p> <p>4.6. Ölçümü verilen bir uzunluğu cetvelle çizer.</p>	Doğrudan Öğretim Sabit Bekleme Süreli Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
2.4.5. Metreyle ölçme yapar.	<p>5.1. Metreyi gösterir.</p> <p>5.2. Kendisine gösterilen nesnenin metre olduğunu söyler.</p> <p>5.3. Kendisine verilen ölçümü metre üzerinde gösterir.</p> <p>5.4. Metre ile ölçtüğü nesnenin, kaç santimetre veya metre geldiğini söyler.</p> <p>5.5. Metre ile ölçtüğü nesnenin kaç santimetre veya metre geldiğini yazar.</p> <p>5.6. Ölçümü verilen bir uzunluğu metre ile çizer.</p>	Doğrudan Öğretim Sabit Bekleme Süreli Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Örüntü	2.5.1. İki şekilden oluşan örüntü oluşturur.	1.1. Modele bakarak iki şekilden oluşan örüntüyü devam ettirir. 1.2. İki şekilden oluşan bir örüntüde eksik bırakılan öğeleri belirleyerek tamamlar. 1.3. Kendisine verilen iki şekil ile örüntü oluşturur.	Doğrudan Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
	2.5.2. Üç şekilden oluşan örüntü oluşturur.	2.1. Modele bakarak şekillerle üç sembolden oluşan örüntüyü devam ettirir. 2.2. Üç şekilden oluşan bir örüntüde eksik bırakılan öğeleri belirleyerek tamamlar. 2.3. Kendisine verilen üç şekil ile örüntü oluşturur.	Doğrudan Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
Veri Analizi		Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
	2.6.1. Nesne grafiği oluşturur.	1.1. Gerçek nesnelere oluşturulan grafiği okur. 1.2. Gerçek nesnelere kullanılarak grafik oluşturur. 1.3. Bir problemle ilgili veri toplayarak gerçek nesne grafiğini oluşturur.	Doğrudan Öğretim Yanlışsız Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
	2.6.2. Şekil grafiği oluşturur.	2.1. Şekillerle oluşturulan grafiği okur. 2.2. Şekilleri kullanarak grafik oluşturur. 2.3. Bir problemle ilgili veri toplayarak şekil grafiğini oluşturur.	Doğrudan Öğretim Yanlışsız Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi
Geometri		Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
	2.7.1. Geometrik şekillerin özelliklerini ayırt eder.	1.1. Dairenin kenarının olmadığını söyler. 1.2. Dairenin köşesi olmadığını söyler. 1.3. Dairenin içinin dolu olduğunu söyler. 1.4. Karenin dört kenarını gösterir. 1.5. Karenin dört kenarı olduğunu söyler. 1.6. Karenin kenar uzunluklarının eşit olduğunu söyler. 1.7. Dikdörtgenin dört kenarını gösterir. 1.8. Dikdörtgenin dört kenarı olduğunu söyler. 1.9. Dikdörtgenin kısa kenarlarını gösterir. 1.10. Dikdörtgenin uzun kenarlarını gösterir. 1.11. Üçgenin üç kenarını gösterir. 1.12. Üçgenin üç kenarı olduğunu söyler.	Eş Zamanlı İpucu Yöntemi Doğrudan Öğretim	ÖBT Çalışma Örneği Analizi

EK 1: İKİNCİ KADEME MATEMATİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI HEDEFLERİNİN ARDIŞIKLIK VE EŞ ZAMANLILIK İLKESİNE GÖRE DAĞILIMI

RİTMİK SAYMA	DOĞAL SAYILAR	DÖRT İŞLEM	ÖLÇME	ÖRÜNTÜ	VERİ ANALİZİ	GEOMETRİ
1'den 100'e kadar birer ritmik sayar.	1'den 100'e kadar sayıları ayırt eder.	Toplamları 50'yi geçmeyecek şekilde iki basamaklı bir sayı ile bir veya iki basamaklı sayıyı eldeli toplar.	Analog saati okur.	İki sembolden oluşan örüntü oluşturur.	Nesne grafiği oluşturur.	Geometrik şekillerin özelliklerini ayırt eder.
5'ten 100'e kadar beşer ritmik sayar.	1'ile 100 aralığındaki sayıları sıralar.	Toplamları 100'ü geçmeyecek şekilde iki basamaklı sayı ile iki basamaklı sayıyı eldeli toplar.	Para hesabı yapar.	Üç sembolden oluşan örüntü oluşturur.		
10'dan 100'e kadar onar ritmik sayar.		1 ile 100 arasındaki sayılarla toplama problemi çözer.	Cetvelle ölçme yapar.		Sembol grafiği oluşturur.	
2'den 100'e kadar ikişer ritmik sayar.		50'ye kadar iki basamaklı bir sayıdan bir veya iki basamaklı diğer sayıyı onluk bozarak çıkarır.	Metreyle ölçme yapar.			
3'ten 30'a kadar üçer ritmik sayar.		100'e kadar iki basamaklı bir sayıdan iki basamaklı diğer sayıyı onluk bozarak çıkarır.				
4'ten 40'a kadar dörder ritmik sayar.		1 ile 100 arasındaki sayılarla çıkarma problemi çözer.				
100'den geriye doğru birer ritmik sayar.		Hem çıkarma hem de toplama işlemi gerektiren iki işlemli problemi çözer.				

100'den geriye doğru beşer ritmik sayar.		Analog saati okur.	iki sembolden oluşan örüntü oluşturur.	Nesne grafiği oluşturur.	
100'den geriye doğru onar ritmik sayar.	2'yle çarpma yapar.				
	5'le çarpma yapar.				
iki basamaklı sayıları basamak değerlerine ayırır.	10'la çarpma yapar.				
	iki basamaklı bir sayıyı 1, 2, 5 veya bu sayılarla oluşturulmuş iki basamaklı diğer bir sayı ile eldesiz çarpar.				
	iki basamaklı bir sayıyı 1, 2, 5 veya bu sayılarla oluşturulmuş iki basamaklı diğer bir sayı ile eldeli çarpar.				
	Çarpma problemini çözer.				
	Gerçek nesnelere bölme işlemi yapar.				
	Tek basamaklı sayıları kullanarak kalansız bölme yapar.				
	Hesap makinesi kullanır.				
Açıklamalar	Yukarıdaki tablo II. Kademe Matematik Dersi Öğretim Programının eş zamanlı uygulanabilirliğini göstermek için hazırlanmıştır. Tabloda belirtilen sıralar, öğrencilerin gelişim düzeyleri temelinde öğretmen tarafından düzenlenebilir.				

ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ

RİTMİK SAYMA

BÖLÜM-1			
Dersin Adı	: Matematik	Kademe	: İkinci kademe
Öğrenme Alanı	: Ritmik Sayma	Önerilen Süre	: 10 dakika öğretim oturumu +10 dakika yoklama oturumu +10 dakika öğretim oturumu +10 dakika yoklama oturumu
BÖLÜM-2			
Hedef	2.1.3. 10'dan 100'e kadar onar ritmik sayar. 3.1. 10'dan başlayarak 100'e kadar onar ritmik sayar.		
Hedef Davranışlar	Davranışın Tanımı: Öğrenci, öğretmenin verdiği sunular arasından 10'dan 100'e kadar onar ritmik sayması istendiğinde hedef uyararı ile birlikte verilen kontrol edici ipucunun ardından 5 saniye içinde 10'dan 100'e kadar onar ritmik sayar.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	İpucunun Giderek Azaltılmasıyla Öğretim Yöntemi		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Akıllı tahta ve PowerPoint sunu, çalışma kağıdı, kalem, kağıt....		
Ortam Düzenlemeleri	Değerlendirme ve öğretim oturumları sınıf ortamında gerçekleştirilirken, genelleme oturumları farklı bir sınıfta farklı kişilerle gerçekleştirilir. İzleme oturumları ise değişen zaman aralıklarında yine sınıf ortamında gerçekleştirilir.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	Ders boyunca öğretmenin yönergelerine uygun davranışlar sergileyen (öğretmen 'Bak!' dediğinde bakan, 'Söyle!' dediğinde söyleyen...), öğretmene ve öğretmenin sunduğu materyallere dikkatini yönelten öğrencilerin neler kazanacağı açıklanır. Bu sırada öğretmene dikkatini yönelten ve kural-lara uygun davranış sergileyen öğrenciler, davranış betimlenerek övülür (örneğin "Aferin sana, beni çok güzel dinliyorsun.").		
Güdüleme	Dersin konusu ve ders boyunca neler yapılacağı öğrencilere açıklanırken bu süre içinde uygun davranış sergileyen öğrenciler övgü sözcükleri ile ödüllendirilir.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyararı Sunumu)	Eğer var ise bir önceki deste öğrenilen yönergelerle başlanır ve ardından yeni veya üzerinde çalışılmakta olan yönergelere geçilir.		
Uygulama	Öğretim sırasında çalışılacak akademik beceri için birkaç farklı sunum ve etkinlik planlanabilir. Öğretimde çalışma kağıtları ve PowerPoint sunum kullanılacaktır. 10'dan başlayarak 100'e kadar onar ritmik sayma ile ilgili önce PowerPoint sunum üzerinden çalışma yapılacaktır. 10'dan başlayarak 100'e kadar onar ritmik sayma ile ilgili olarak öğrencinin de takip etmesi sağlanarak "Benden sonra tekrar et!" hedef uyararı ve sırası gelen ritmik sayma sayısı sözel olarak ifadelendirilecektir. Öğrencinin doğru tepkileri az miktarda atıştırılabilir sürekli pekiştirme tarifesine bağlı olarak pekiştirilirken yanlış tepkileri ya da tepkide bulunmama durumunda görmezden gelinerek kontrol edici ipucu tekrar edilecektir. Öğrenciye yanıt vermesi için 5 saniye yanıt aralığı süresi tanınacaktır. İpucunun giderek azaltılması içinde ölçüt sağlanıncaya kadar belirli sayıda yapılan denemeden sonra hiyerarşik olarak en ilımlı yardım türüne geçebilmek için yoklama oturumu gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Jest - mimik ipucu ile yapılacak olan denemeler de aynı şekilde tekrar edilecektir. Bir sayı sıralaması öğrenci ile takip edilirken eksik olan yere gelindiğinde öğretmen, öğrenciyi bakarak, sadece ağız hareketlerini kullanarak, ses çıkarmadan ve başıyla öğrencinin verdiği tepkiyi onaylayarak ipucu kullanır, öğrencinin doğru tepki vermesi sağlanır. Öğrencinin doğru tepkileri atıştırılabilirlerle sürekli pekiştirme tarifesi ile pekiştirilirken yanlış tepkileri ya da tepkide bulunmama durumunda görmezden gelinerek kontrol edici ipucu tekrar edilecektir. Öğrenciye yanıt vermesi için 5 saniye yanıt aralığı süresi tanınacaktır.		
Açıklamalar	Bu yöntemde uygulamacı ne zaman daha azımlı olan ipucunu sunmaya başlayacağına öğretme başlamadan önce karar vermelidir. Kontrol edici ipucu öğretilen hedef davranışın ve bireyin özelliklerine göre belirlenmektedir.		

BÖLÜM-4**Ölçme ve Değerlendirme:**

İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretimi kullanılırken bireyin performansı en ilımlı ipucu düzeyinde değerlendirilir. Yoklama oturumlarında bireyin en ilımlı ipucu sunulduğunda hedef davranışı sergileyip sergilemediği, bir ya da iki denemede sınanır. Bu denemeler öğretim programı sürecinde haftada bir kez gerçekleştirilir. Buna ek olarak, bir sonraki ipucu düzeyine geçme kararını vermek için bireyin her ipucu düzeyindeki performansından sonra da yoklama denemeleri gerçekleştirilir.

Öğrencinin adı : **Uygulamacının adı** :
Beceri : **Tarih** :
Başarı - Bitiş zamanı : **Oturum süresi** :

Deneme Uyarı İpuçları

Uyarı	Fiziksel Model	Jest-Mimik Bağımsız
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
Özet Doğru Sayısı		

Özet Doğru Sayısı

Veri: Doğru Yüzdesi

Anahtar

+: Doğru -:Yanlış -: T.B.: Tepkide bulunmama

DÖRT İŞLEM

BÖLÜM-1			
Dersin Adı	: Matematik	Kademe	: İkinci kademe
Öğrenme Alanı	: Dört İşlem	Önerilen Süre	: 10+10+10+10 dk.
BÖLÜM-2			
Hedef	2.3.17. Hesap makinesi kullanır. 17.3. Hesap makinesindeki "+" işaretini gösterir.		
Hedef Davranışlar	Davranışın Tanımı: Öğrenci, öğretmenin sunduğu materyaller arasından hesap makinesindeki "+" işaretini göstermesi istendiğinde hedef uyarın ile birlikte verilen kontrol edici ipucunun ardından 3 saniye içinde hesap makinesindeki "+" işaretini gösterir.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Eş Zamanlı İpucu İle Öğretim Yöntemi		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Hesap makinesi, bilgisayardaki hesap makinesi		
Ortam Düzenlemeleri	Öğretim ve yoklama oturumları sınıf içinde gerçekleştirilecektir. Öğrenci ile bire bir çalışmaya uygun şekilde ve yine öğrencinin özellik ile gereksinimine bağlı olarak olabildiğince dikkatini dağıtacak materyallerden yoksun olmalıdır. Genelleme oturumları ise diğer sınıflarda farklı kişilerle gerçekleştirilecektir.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	Ders boyunca öğretmenin yönergelerine uygun davranışlar sergileyen (öğretmen 'Bak!' dediğinde bakan, 'Göster!' dediğinde gösteren...), öğretmene ve öğretmenin sunduğu materyallere dikkatini yönelten öğrencilere neler kazanacağı açıklanır. Bu sırada öğretmene dikkatini yönelten ve kurallara uygun davranış sergileyen öğrenciler, davranış betimlenerek övülür (örneğin "Aferin sana beni çok güzel dinliyorsun.").		
Güdüleme	Doğru davranışlar ders boyunca, ölçüt sağlanıncaya kadar sürekli pekiştirme tarifesine bağlı olarak övgüler ve atıştırmalıklar ile pekiştirilir.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarın Sunumu)	Yoklama oturumları eş zamanlı ipucuyla öğretime başlanmadan önce üç gün art arda yürütülmelidir. Öğretim periyodik yoklama oturumları ile değerlendirilebilir. Buna ek olarak, her eş zamanlı ipucuyla öğretime başlandıktan sonra, uyarın kontrolü transferinin sağlanıp sağlanmadığını sınamak üzere her öğretim oturumundan önce günlük yoklama oturumları düzenlenmelidir.		
Uygulama	Öğretim oturumlarında öğretmen, öğrencinin dikkatini çalışmaya yönlmesini sağlayarak, hesap makinesi gösterilir ve hedef uyarın olarak "Hesap makinesindeki '+' işaretini göster?" denir ve ardından kontrol edici ipucu olarak işaret ipucu ile sözel ipucu kullanılarak hesap makinesi üzerindeki '+' işareti gösterilir ve "Artı." denir. Öğrenciye kontrol edici ipucunun ardından tepkide bulunması için 3 saniye yanıt aralığı süresi verilir. Öğrenci bu sürede doğru tepki verirse övgü sözleri ve yiyecek pekiştirici ile pekiştirilir. Yanlış tepki vermesi ve tepkide bulunmama durumunda görmezden gelinerek deneme tekrar edilir. Ölçüt sağlanıncaya kadar hesap makinesindeki "+" işaretini gösterme çalışmasına aynı şekilde devam edilir. Öğrenci performansları ve özellikleri dikkate alınarak ders oturumu içinde daireyi göstermeye yönelik kaç deneme yapılacağına öğretmen kendisi karar verecektir.		
Açıklamalar	Eş zamanlı ipucuyla öğretimde bireye hedef uyarının hemen ardından doğru tepkide bulunma olasılığını kesinleştiren bir kontrol edici ipucu sunulduğu için, bireyin hata yapma olasılığı düşüktür. Böyle olmasına rağmen birey hata yapıyorsa, uygulamacı, kontrol edici ipucunu yeniden değerlendirmeli ve gerekli durumlarda değiştirmelidir.		

BÖLÜM- 4**Ölçme ve Değerlendirme:**

Eş zamanlı ipucuyla öğretimde uyaran kontrolünün kurulup kurulmadığı öğretim oturumlarından önce gerçekleştirilen yoklama oturumlarında sınıdır. Yoklama oturumlarında gerçekleşebilecek birey tepkileri, öğretim oturumlarında gerçekleşebilecek tepkilerin aynısı olduğu için, aynı veri toplama formu hem öğretim oturumları hem de yoklama oturumları için kullanılabilir.

Öğrencinin adı : **Uygulamacının adı** :
Beceri : **Tarih** :
Başarı - Bitiş zamanı : **Oturum süresi** :

Hedef Uyaran	1. Öğrenci	2. Öğrenci	3. Öğrenci
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

Doğru Dav. Sayı / Yüz.

Yanlış Dav. Sayı / Yüz.

Tepkide Bulunmama Sayı / Yüz.

+: Doğru Tepki -: Yanlış Tepki

T.B.: Tepkide bulunmama

DÖRT İŞLEM

BÖLÜM-1			
Dersin Adı	: Matematik	Kademe	: İkinci kademe
Öğrenme Alanı	: Dört İşlem	Önerilen Süre	: 10+10+10+10 dk.
BÖLÜM-2			
Hedef	2.3.1. Toplamları 50'yi geçmeyecek şekilde iki basamaklı bir sayı ile bir / iki basamaklı sayıyı eldeli toplar.		
Hedef Davranışlar	1.2. Toplamları 50'yi geçmeyecek şekilde iki basamaklı ve bir / iki basamaklı sayılardan oluşan eldeli toplama işlemini yapar.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Sabit Bekleme Süreli Öğretim		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Kağıt, kalem		
Ortam Düzenlemeleri	Ortam; ses, koku ve başka dikkat dağıtıcı uyaranlardan arındırılır. Isı ve ışık ayarlanır. Öğrencilerin fiziksel ihtiyaçları giderilir. Değerlendirme ve öğretim oturumları sınıf ortamında gerçekleştirilirken, genelleme oturumları okulun bahçesi veya farklı bir sınıfta farklı kişilerle gerçekleştirilir. İzleme oturumları ise farklı kişilerle karışık olarak farklı ortamlarda gerçekleştirilir.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	Ders süresince öğretmenin yönergelerine uyan, öğretmene ve öğretmenin sunduğu materyallere dikkatini yönelten öğrencinin neler kazanacağı açıklanır. Dikkatini yönelten öğrenciye davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunulur. (örneğin "Beni dinlediğini görüyorum Birce, aferin sana.") veya "Ben hazırım, hadi başlayalım." gibi dikkat çekici uyaranlar verilir.		
Güdüleme	Doğru davranışlar ders boyunca, övgüler veya somut pekiştireçlerle (etkinlikler, semboller ve /veya atıştırmalıklar) pekiştirilir.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarın Sunumu)	<p>Öğretmen dersin kurallarını ve dersin sonunda kurallara uyma halinde kazanılacak pekiştireci belirterek derse başlar. "Bu kurallar; çalışmamız boyunca yerinde sessizce oturman, beni dinlemen, 'Bak!' dediğimde bakman, 'Göster!' dediğimde göstermen, 'Söyle!' dediğimde söylemen. Tüm bu kurallara uyarasan çalışmamızın sonundakazanacaksın." diyerek öğrenciye çalışma boyunca uyaçağı kuralları anlatır ve kazanacağı ödülü gösterir.</p> <p>Ders işlenişi esnasında öğrencinin materyalleri merak edip dikkatinin dağılması için bir süre materyallerle ilgilenmesine fırsat verilir.</p>		

Uygulama

Öğretmen ve öğrencinin önünde kağıt kalem vardır. Öğretmen kağıda " 25+9" yazar ve "Toplama işlemi yap!" der. Ardından öğrenciden tepki gelmesine fırsat vermeden (sıfır saniye bekleme süreli) hemen toplama işlemi kendisi yapar. Bu sırada öğrenci de öğretmenle birlikte toplama işlemi yapar. Öğretmen, öğrenciye "Aferin, beni çok güzel izliyorsun ve toplama işlemi yapıyorsun." diyerek öğrencinin derse olan dikkatini pekiştirir. Öğretmen sonra kağıda 36+7 yazar ve "Toplama işlemi yap!" der. Ardından öğrenciden tepki gelmesine fırsat vermeden (sıfır saniye bekleme süreli) hemen toplama işlemi kendisi yapar. Bu sırada öğrenci de öğretmenle birlikte toplama işlemi yapar. Öğretmen, öğrenciye "Aferin, beni çok güzel izliyorsun ve toplama işlemi yapıyorsun." diyerek öğrencinin derse olan dikkatini pekiştirir. Bu şekilde öğrenciden yanlış tepki gelmesine fırsat verilmemiş olur. Sıfır saniye bekleme süreli öğretimin ardından ipucu geciktirilir. Öğretmen kağıda 18+8 yazar ve "Toplama işlemi yap." der. Öğretmen içinden sayar (1001-1002-1003-1004), böylece öğrencinin cevap vermesi için dört saniye beklemiş olur. Öğrenci 5 tür tepki verebilir. Birincisi, kontrol edici ipucu sunulmadan öğrencinin doğru tepki vermesidir. Bu durumda öğretmen pekiştirir. İkincisi, kontrol edici ipucundan önce yanlış tepki vermesidir. Bu durumda öğretmen, kontrol edici ipucunu sunar. Yani toplama işlemi sözel olarak söyleyerek öğrencinin yapmasını sağlar ya da kendisi toplama işlemi yapar. Üçüncüsü, kontrol edici ipucunu verdikten sonra doğru tepki vermez. Bu durumda öğretmen pekiştirir. Dördüncüsü, kontrol edici ipucunu verdikten sonra yanlış tepkidir. Bu durumda öğretmen yine kontrol edici ipucunu sunar. Beşincisi, öğrencinin tepkide bulunmamasıdır. Bu durumda öğretmen yine kontrol edici ipucunu verecektir. Öğretim, hedef ölçütü sağlayana kadar aynı şekilde tekrarlanır.

Sabit bekleme süreli öğretimde bireye hedef uyarının hemen ardından doğru tepkide bulunma olasılığını kesinleştiren bir kontrol edici ipucu sunulduğu için, bireyin hata yapma olasılığı düşüktür. Böyle olmasına rağmen birey hata yapıyorsa, uygulamacı, kontrol edici ipucunu yeniden değerlendirmeli ve gerekli durumlarda değiştirmelidir.

2 deneme sıfır saniye beklemeli, 4 deneme sabit saniye beklemeli öğretim yapılabilir. Öğretmen kaç deneme yapacağına kendisi de karar verebilir.

BÖLÜM- 4

Ölçme ve Değerlendirme:

Değerlendirme öğretim oturumlarında toplanır.

Doğru tepkiler, yanlış tepkiler, tepki vermemeler, ipucunun verilme sayısı kaydedilir.

Bekleme süresi 4 sn. ise 4 sn. kadar beklenir.

Öğrencinin adı	:	Uygulamacının adı	:
Başarı - Bitiş zamanı	:	Toplam süre	:
Hedef davranış	:		

Hedef Davranış	İpucundan önce	İpucundan sonra
1. davranış / basamak		
2. davranış / basamak		
3. davranış / basamak		
4. davranış / basamak		

İpucundan önce toplam doğru tepki sayısı		
İpucundan önce toplam doğru tepki yüzdesi		
İpucundan sonra toplam doğru tepki sayısı		
İpucundan sonra toplam doğru tepki yüzdesi		
Toplam yanıt yok tepki sayısı		
Toplam yanıt yok tepki yüzdesi		
Doğru tepki : + Yanlış tepki : - Tepkide bulunmama : T.B.		

VERİ ANALİZİ

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Matematik	Kademe : İkinci kademe
Öğrenme Alanı : Veri Analizi	Önerilen Süre : 10+10+10+10 dk.
BÖLÜM-2	
Hedef	Sembol grafiği oluşturur.
Hedef Davranışlar	Sembollerle oluşturulan grafiği okur.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Sabit Bekleme Süreli Öğretim
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Sembollerle oluşturulmuş grafik.
Ortam Düzenlemeleri	Ortam ses, koku ve başka dikkat dağıtıcı uyaranlardan arındırılır. Isı ve ışık ayarlanır. Öğrencilerin fiziksel ihtiyaçları giderilir. Değerlendirme ve öğretim oturumları sınıf ortamında gerçekleştirilirken, genelleme oturumları okulun bahçesi veya farklı bir sınıfta farklı kişilerle gerçekleştirilir. İzleme oturumları ise farklı kişilerle karışık olarak farklı ortamlarda gerçekleştirilir.

BÖLÜM-3

Dikkati Çekme	<p>Öğretmen sınıfa girer ve öğrenciye "Bugün seninle sembol grafik okuyacağız. Bak, bu elimdeki hava olaylarını anlatan bir grafik." der. Ders süresince öğretmenin yönergelerine uyan, öğretmene ve öğretmenin sunduğu materyallere dikkatini yönelten öğrencinin neler kazanacağı açıklanır. Dikkatini yönelten öğrenciye davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunulur. (örneğin "Beni dinlediğini görüyorum Birce, aferin sana.") veya "Ben hazırım, hadi başlayalım." gibi dikkat çekici uyarılar verir.</p>
Güdüleme	<p>Öğretmen, öğrenciye bu sembol grafiğini okuduğunda TV'de ya da internette o günkü hava durumunu takip edebileceğini ve hava durumuna göre rahatlıkla giysilerini seçebileceğini söyler. Doğru davranışlar ders boyunca, övgüler veya somut pekiştiricilerle (etkinlikler, semboller ve /veya atıştırmalıklar) pekiştirilir.</p>
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	<p>Öğretmen, dersin kurallarını ve dersin sonunda kurallara uyma halinde kazanılacak pekiştirici belirterek derse başlar. "Bu kurallar; çalışmamız boyunca yerinde sessizce oturma, beni dinleme, 'Bak!' dediğimde bakman, 'Göster!' dediğimde göstermen, 'Söyle!' dediğimde söylemen. Tüm bu kurallara uyarısan çalışmamızın sonunda ...kazanacaksın." diyerek öğrenciye çalışma boyunca uyaracağı kuralları anlatır ve kazanacağı ödülü gösterir.</p> <p>Ders işlenişi esnasında öğrencinin materyalleri merak edip dikkatinin dağıtılmaması için bir süre materyallerle ilgilenmesine fırsat verilir.</p>
Uygulama	<p>Öğretmen dosyayı öğrenciye gösterir ve "Dosyayı izleyerek bütün etkinlikleri yapacağız." der. Öğretmen dosyanın sayfalarını göstererek "Bak, dosyanın içinde sevdiğin etkinlikler var." deyip, öğrencinin materyalleri 1-2 dk. incelemesini sağlar.</p> <p>Öğretmen "Hazırsan başlayalım, çizelgenin sayfasını aç." deyip, öğrencinin 5 sn. içinde çizelgesini açarak harekete geçmesi için öğrenciyi yönlendirir.</p> <p>Öğretmen, öğrenciye ihtiyaç duyduğu kadar fiziksel ipucu kullanıp, öğrenci bağımsızlaştıkça ipucunu silikleştirerek uygular.</p> <p>Öğretmen, bu şekilde etkinlik çizelgesinin sayfasını çevirmesini, sayfadaki resme bakmasını, resimdeki kutuyu almasını, kutudaki etkinliği yapmasını ve kutuyu yerine koymasını ister ve öğrencinin bu davranışı için pekiştirici sunar. Daha sonra çizelgeye geri dönülerek diğer basamaklar için de aynı uygulamalar tekrar edilir. Eğer uygulama sırasında öğrenci hata yaparsa bir önceki ipucuna dönülür. Öğretmen, öğrencinin tüm doğru tepkilerini pekiştirirken yanlış tepkileri için ipucunu tekrar sunarak ve prova ettirerek hata düzeltilmesi yapar. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin iş birliği ve çalışmaya katılımı pekiştirilir.</p>
Açıklamalar	<p>Öğretmen ve öğrencinin önlerinde hava olaylarının sembollerinin bulunduğu grafik tablo vardır. Öğretmen "Grafiği oku!" der ve ardından öğrenciden tepki gelmesine fırsat vermeden (sıfır saniye bekleme süreli) hemen grafiği kendisi okur. Bu sırada öğrenci de öğretmenle birlikte grafiği okur. Öğretmen öğrenciye "Aferin, beni çok güzel izliyorsun ve grafiği okuyorsun." diyerek öğrencinin derse olan dikkatini pekiştirir. Öğretmen sonra yine aynı yönergeyi verir. Ardından öğrenciden tepki gelmesine fırsat vermeden (sıfır saniye bekleme süreli) hemen grafiği kendisi okur. Bu sırada öğrenci de öğretmenle birlikte grafiği okur. Öğretmen, öğrenciye "Aferin, beni çok güzel izliyorsun ve grafiği okuyorsun." diyerek öğrencinin derse olan dikkatini pekiştirir. Bu şekilde öğrenciden yanlış tepki gelmesine fırsat verilmemiş olur. Sıfır saniye bekleme süreli öğretimin ardından ipucu geciktirilir. Öğretmen "Grafiği oku!" yönergesini verir ve içinden sayar (1001-1002-1003-1004), böylece öğrencinin cevap vermesi için dört saniye beklemiş olur. Öğrenci 5 tür tepki verebilir. Birincisi, kontrol edici ipucu sunulmadan öğrencinin doğru tepki vermesidir. Bu durumda öğretmen pekiştirir. İkincisi, kontrol edici ipucundan önce yanlış tepki vermesidir. Bu durumda öğretmen, kontrol edici ipucunu sunar. Yani grafiği okuyarak öğrencinin okumasını sağlar. Üçüncüsü, kontrol edici ipucunu verdikten sonra doğru tepki vermedir. Bu durumda öğretmen pekiştirir. Dördüncüsü, kontrol edici ipucunu verdikten sonra yanlış tepkidir. Bu durumda öğretmen yine kontrol edici ipucunu sunar. Beşincisi, öğrencinin tepkide bulunmamasıdır. Bu durumda öğretmen yine kontrol edici ipucunu verecektir. Öğretim, hedef ölçütü sağlayana kadar aynı şekilde tekrarlanır.</p> <p>Sabit bekleme süreli öğretimde bireye hedef uyarının hemen ardından doğru tepkide bulunma olasılığını kesinleştiren bir kontrol edici ipucu sunulduğu için, bireyin hata yapma olasılığı düşüktür. Böyle olmasına rağmen birey hata yapıyorsa, uygulamacı, kontrol edici ipucunu yeniden değerlendirilmeli ve gerekli durumlarda değiştirmelidir.</p> <p>2 deneme sıfır saniye beklemeli, 4 deneme sabit saniye beklemeli öğretim yapılabilir. Öğretmen kaç deneme yapacağına kendisi de karar verebilir.</p>

BÖLÜM- 4**Ölçme ve Değerlendirme:**

Değerlendirme öğretim oturumlarında toplanır.

Doğru tepkiler , yanlış tepkiler , tepki vermemeler , ipucunun verilme sayısı kaydedilir.

Bekleme süresi 4 sn. ise 4 sn. kadar beklenir.

Öğrencinin adı : **Uygulamacının adı** :
Başarı - Bitiş zamanı : **Toplam süre** :
Hedef davranış :

Hedef Davranış	İpucundan önce	İpucundan sonra
1. davranış / basamak		
2. davranış / basamak		
3. davranış / basamak		
4. davranış / basamak		
İpucundan önce toplam doğru tepki sayısı		
İpucundan önce toplam doğru tepki yüzdesi		
İpucundan sonra toplam doğru tepki sayısı		
İpucundan sonra toplam doğru tepki yüzdesi		
Toplam yanıt yok tepki sayısı		
Toplam yanıt yok tepki yüzdesi		
Doğru tepki : + Yanlış tepki : - Tepkide bulunmama : T.B.		

GEOMETRİ

BÖLÜM-1			
Dersin Adı	: Matematik	Kademe	: İkinci kademe
Öğrenme Alanı	: Geometri	Önerilen Süre	: 120 dk. (15 dk. becerinin sunumu + 5 dk. değerlendirme) + 20 dk. (serbest zaman etkinliği)
BÖLÜM-2			
Hedef	2.7.1. Geometrik şekillerin özelliklerini ayırt eder.		
Hedef Davranışlar	1.5. Karenin dört kenarı olduğunu söyler. 1.6. Karenin kenar uzunluklarının eşit olduğunu söyler.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Doğrudan Öğretim Yöntemi		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Resimli kartlar		
Ortam Düzenlemeleri	Öğrenciler sıralarında u şeklinde oturma düzeni ile oturur. Ortam; ses, koku ve başka dikkat dağıtıcı uyaranlardan arındırılır. Isı ve ışık ayarlanır. Öğrencilerin fiziksel ihtiyaçları giderilir. Değerlendirme ve öğretim oturumları sınıf ortamında gerçekleştirilirken, genelleme oturumları okulun koridoru, bahçesi veya farklı bir sınıfta farklı kişilerle gerçekleştirilir. İzleme oturumları ise farklı kişilerle karışık olarak farklı ortamlarda gerçekleştirilir.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	Öğretmen sınıfa girer ve öğrencilere "Bakalım, kimler beni sessiz şekilde dinliyor? Bugün sizinle karenin özelliklerini öğreneceğiz. Geçen dersimizde kareyi öğrenmiştik. Hatırlıyor musunuz?" der.		
Güdüleme	Öğretmen, öğrencilere "Karenin özelliklerini öğrendiğinizde çevrenizdeki eşyalardan kare olanları ayırt edebileceksiniz ve buna göre eşyaların nereye daha rahat uyacağını belirleyebilirsiniz." der. Ardından "Kimler karenin özelliklerini öğrenmek istiyor? Bir göreyim" der. "Evet, bravo! Hepsiniz karenin özelliklerini öğrenmek istiyorsunuz, o zaman bugünkü dersimizi çok dikkatli dinleyin ve karenin özelliklerini öğrenin, tamam mı?" diyerek öğrencileri çalışmaya güdüler.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarın Sunumu)	Öğretmen dersin kurallarını ve dersin sonunda kurallara uyma halinde kazanılacak pekiştireci belirterek derse başlar. "Bu kurallar; çalışmamız boyunca yerinizde sessizce oturmanız, beni dinlemeniz, 'Bak!' dediğimde bakmanız, 'Göster!' dediğimde göstermeniz, 'Söyle!' dediğimde söylemeniz. Tüm bu kurallara uyarmanız çalışmamızın sonundakazanacaksınız." diyerek öğrencilere çalışma boyunca uyacakları kuralları anlatır ve kazanacakları ödülü gösterir.		
Uygulama	<p><i>Model Olma:</i> Öğretmenin elinde karenin olduğu resimli bir kart vardır. Öğretmen bu kartı öğrencilere göstererek "Ben şimdi karenin özelliklerini söyleyeceğim. Karenin 4 kenarı vardır ve hepsinin uzunluğu birbirine eşittir." der. Bunu birkaç kez tekrar eder. Daha sonra "Şimdi kim karenin özelliklerini söyleyecek?" diyerek öğrencilerin aynı şekilde söylemesini ister. Öğrencilerin doğru tepkileri pekiştirilir. Öğrencinin tepkisiz kalması ya da yanlış tepki vermesi durumunda ise doğru tepki veren başka bir öğrenciden tekrar tepki alınarak yanlış tepki alınan öğrenciye model olması sağlanır. Bu sırada ara ara öğrencilerin kurallara uyması ve çalışma davranışları pekiştirilir. Örneğin; "Sen beni ne güzel dinliyorsun, yerinde sessizce oturuyorsun. Bravo, çok beğendim." gibi sözel pekiştireçlerle öğrencilerin uygun çalışma davranışları pekiştirilir.</p> <p><i>Rehberli Uygulama:</i> Öğretmen bu aşamada "Ben size karenin özelliklerini öğrettim. Bakalım şimdi sırada ne var, ne yapacağımız? Evet bakın, şimdi sizlere başka bir resim göstereceğim. Aaa! Bu da bir kareymiş. Birlikte bu karenin özelliklerini söyleyeceğiz. Yaşasın!" der. "Kimler karenin özelliklerini söylemek istiyor?" der ve karenin özelliklerini doğru söyleyen çocukları "Evet, süpersiniz, doğru söylediniz." diyerek pekiştirir. Öğrencilerin yanlış tepki vermesi ya da tepki vermemeleri durumunda öğretmen model olma aşamasını tekrar eder. Öğretmen, bağımsız uygulama aşamasına geçmeden önce model olmadan itibaren yaptıklarını kümülatif olarak tekrar eder. Bunun için "Bugün sizinle karenin özelliklerini söylemeyi öğrendik. Önce ben size karenin özelliklerini söyledim, sonra sizlerden söylemenizi istedim. Siz de karenin özelliklerini söylediniz." der.</p>		

	<p>Bağımsız Uygulama: Öğretmen bu aşamada öğrencilere "Şimdi tek tek çalışacaksınız. Ben sizlerin yanınıza geleceğim ve bana size göstereceğim resimdeki karenin özelliklerini söyleyeceksiniz." der ve birkaç dakika öğrencilerin kendi kendilerine çalışıp tekrar yapmasına fırsat verilir. Daha sonra tek tek söyletilerek düzeltici ya da destekleyici dönütler verilir. Öğrencilerin çalışma davranışları pekiştirilir. Öğrencilerin tek tek söylemeyi bitirmesinin ardından öğretmen "Evet çocuklar, bugün dersimiz burada bitti. Bu dersimizde neler öğrendik? Bir hatırlayalım." der ve tüm derste yapılanları tekrar eder. Ardından öğrencilere "Çalışmamız boyunca yerinizde sessizce oturdunuz, beni dinlediniz, 'Bak!' dediğimde baktınız, 'Göster!' dediğimde gösterdiniz, 'Söyle!' dediğimde söylediniz. Tüm bu kurallara uyduğunuz için hepiniz ödülü hak ettiniz" der ve kurallara uyan çocuklara tek tek ödülleri verilir.</p> <p>Uygulama oturumundan sonra da öğrencinin performans düzeyine göre ya hemen sonrasında ya da 5 dk. dinlenmenin ardından değerlendirme oturumuna geçilir.</p>
--	---

BÖLÜM-4

Ölçme ve değerlendirme :

Öğretim bittikten sonra ders sonu değerlendirme yapılarak kayıt tutulur.

Öğretmen değerlendirmeyi bire bir yapar. Öğrenci ile karşılıklı oturulur. Öğretmen "Karenin özelliklerini söyle!" yönergesi verir.

ÖBT kullanılarak yapılacaktır.

Değerlendirme sırasında tek fırsat kullanılacağından öğretmen soru veya yönergeyi verdikten sonra 5 sn. içerisinde öğrenciden gelen tepkiyi anında ÖBT'ye kaydedecektir.

5 sn. içerisinde öğrencinin verdiği doğru tepki +, yanlış tepki -, hiç tepki gelmemesi ise yine - olarak ÖBT'ye kaydedecektir.

Değerlendirme sırasında bu beceri için 4 farklı deneme gerçekleştirilecek, denemelerde kullanılacak materyaller öğretim oturumundan farklı 4 çeşit olacak ve denemeler sonunda öğrenciyi teşekkür edilerek değerlendirme oturumu bitirilecek ve işlenişte ödül olarak belirlenen serbest zaman etkinliğine geçilecektir.

Öğrencinin adı	:	Uygulamacının adı	:
Başarı - Bitiş zamanı	:	Toplam süre	:
Hedef davranış	:		
Hedef Davranış		İpucundan önce	İpucundan sonra
1. davranış / basamak			
2. davranış / basamak			
3. davranış / basamak			
4. davranış / basamak			
İpucundan önce toplam doğru tepki sayısı			
İpucundan önce toplam doğru tepki yüzdesi			
İpucundan sonra toplam doğru tepki sayısı			
İpucundan sonra toplam doğru tepki yüzdesi			
Toplam yanıt yok tepki sayısı			
Toplam yanıt yok tepki yüzdesi			

GEOMETRİ

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Matematik	Kademe : İkinci kademe
Öğrenme Alanı : Geometri	Önerilen Süre :
BÖLÜM-2	
Hedef	2.7.1. Geometrik şekillerin özelliklerini ayırt eder. 1.9. Dikdörtgenin kısa kenarlarını gösterir.
Hedef Davranışlar	Davranışın Tanımı: Öğrenci, öğretmenin sunduğu nesnelere arasında "Dikdörtgenin kısa kenarlarını göster!" yönergelerinin ardından 5 saniye içinde dikdörtgenin kısa kenarlarını bağımsız olarak gösterir.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Ayrık Denemeli Öğretim Yöntemi
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Oturması için sandalye, vermesi ve göstermesi için oluşturulmuş dikdörtgen ahşap-plastik- karton bloklar, kağıt, kalem, vs..
Ortam Düzenlemeleri	Değerlendirme ve öğretim oturumları sınıf ortamında gerçekleştirilirken, genelleme oturumları okulun farklı bir sınıfında farklı kişilerle gerçekleştirilir. İzleme oturumları ise farklı kişilerle karışık olarak farklı ortamlarda gerçekleştirilir.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Ders boyunca öğretmenin yönergelerine uygun davranışlar sergileyen (öğretmen 'Bak!' dediğinde bakan, 'Göster!' dediğinde gösteren...), öğretmene ve öğretmenin sunduğu materyallere dikkatini yönelten öğrencilere neler kazanacağı açıklanır. Bu sırada öğretmene dikkatini yönelten ve kurallara uygun davranış sergileyen öğrenciler, davranış betimlenerek ve övgü sözcükleri kullanılarak birincil tür pekiştirici sunulabilir (örneğin "Aferin sana, beni çok güzel dinliyorsun").
Güdüleme	Doğru davranışlar ders boyunca, övgüler veya somut pekiştiricilerle (etkinlikler, semboller ve /veya atıştırma malzemeleri) pekiştirilir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyaran Sunumu)	Eğer var ise bir önceki derste öğrenilen yönergelerle başlanır ve ardından yeni veya üzerinde çalışılmakta olan yönergelere geçilir.
Uygulama	Öğretim sırasında çalışılacak yönerge, kullanılacak pekiştiriciler ve deneme sayısı belirlenir. Öğretmen, öğrenci ile yan yana otururken uygun ses tonu kullanılarak kısa zaman aralıklarıyla materyallerde değişiklik yaparak yönergeyi verir (5-10 saniye). Öğretmen, öğrencilerin dikkatini çekmesinin ardından ilk materyal takımını kullanarak hedef yönergeyi yöneltilir: "Önündekine bak ve bana dikdörtgenin kısa kenarlarını göster." Öğretmen 5 saniye bekler. Doğru tepki veren öğrenciye davranışla ilişkilendirilmiş övgü ile birlikte sevdiği atıştırma malzemelerinden küçük bir miktar ikram eder veya kısa süreliğine sevdiği bir etkinlik ile meşgul olmasına izin verir veya sembol sunar. Yanlış tepkilerin ardından aşamalı yardım sunulur ipucu sunulan tepkiler pekiştirilmez ancak davranış onaylanır (örneğin; "Dikdörtgenin kısa kenarını göster!" yönergelerinin ardından hafifçe çocuğun el bileğinden tutularak göstermesi sağlanır ve hemen ardından "Gösterdin" ya da "Bak, gösterdin" gibi onay ifadeleri kullanılır). Aşamalı yardım mümkün olduğunca kısa sürede geri çekilmelidir.
Açıklamalar	Öğrenci, en az iki oturum üst üste öğretim sürecinde ve en az bir oturum da genelleme oturumunda hedefe %100 ulaştığında program sonlandırılır. Genelleme, ön değerlendirme oturumuyla birlikte ve öğretimde ölçüt sağlandığında son değerlendirme oturumlarından eş zamanlı alınır. Genelleme öğretim süreci içine serpiştirilmez. Veriler düzenli olarak incelendiğinde, hedef davranış üzerinde ilerleme sağlanamamışsa program üzerinde öğretim yöntemi ve pekiştirme sistemi üzerinde uyarlamalar yapılmalıdır ya da öğretim farklı şekilde tasarlanmalıdır.

BÖLÜM- 4

Ölçme ve değerlendirme :

Ölçme yöntemi olarak Olay Kaydı kullanılır. Öğretmen öğretime başlamadan önce bir ön değerlendirme yaparak veri toplar. Öğretmen uygun bir ses tonuyla yönerge verir. Yönergeler kısa zaman aralıklarıyla verilir (5–10 saniye). Doğru tepkilerin ardından onay belirten ifadeler kullanılır fakat övgü kullanılmaz ya da somut pekiştirilmez. Yanlış tepkilerin ardından ise herhangi bir ipucu ya da geri bildirim verilmez.

Süreç içi değerlendirmede öğretmen, öğrencilerin tepkilerini her oturum veya haftada en az bir oturum ile her tepkinin ardından kaydeder. Davranış tanımında anlatıldığı gibi öğrenci verilen yönergeleri yerine getirirse artı (+); eğer yerine getirmez ya da ipucu sunulmasının ardından yerine getirirse (-) olarak kaydedilir.

Genelleme becerisi, hedef tepkilerin öğretiminde yer almamış bir öğretmen ile ya da farklı materyaller kullanılarak değerlendirilir (ör. "(-) eksi işaretini göster!" yönergesi ile çalışılıyorsa öğretim sırasında kullanılan materyallerden farklı bir materyal ile değerlendirme yapılır. Örneğin tablet veya akıllı tahta üzerinden eksi işaretini gösterme olabilir. Doğru tepkilerin ardından onay belirten ifadelerle karşılık verilir fakat övgü verilmez ya da ödül kullanılmaz. Yanlış tepkilerin ardından ise herhangi bir ipucu ya da geri bildirim verilmez. Veriler, öğretim bölümünde açıklandığı gibi, doğru tepkilerin yüzdesi olarak grafiğe aktarılır.

Veriler, verilen her bir yönergenin ya da birkaç yönergeden oluşan bir setin doğru tepki yüzdesi olarak grafiğe aktarılır. Grafikteki ön değerlendirme ve süreç içi değerlendirme verileri karşılaştırılarak hedef davranış için aşağıdaki sonuçlardan birine varılarak işaretlenir.

- Öğrenci, programın hedefine ulaştı.
- Davranış uygun seviyede sürdürüldü.
- Ön değerlendirme verileri, çocuğun bu programa ihtiyacı olmadığını gösterdi.
- Program istenilen sonucu sağlamadı, yerine başka program geliştirilecek.
- Program geçici olarak _____'e kadar sonlandırıldı.
- Diğer (tanımlayın) _____

ÖLÇÜT BAĞIMLI ÖLÇÜ ARACI

Öğrencinin Adı:
Değerlendirme Tarihi:
Öğrenme Alanı: Ölçme
Amaç: Metre ile ölçme yapar.
Değerlendirme Yöntemi:

Bildirimler	Ölçüt	Sorular / Yönergeler / Ana Yönerge	Materyaller ya da Ortam	Başlama Düzeyi			Öğretim Oturumları Tarihleri
				I	II	III	
1. Öğrenci, öğretmenin metre ile ölçtüğü nesneyi öğretmeni izledikten sonra metre ile ölçer.	3/4	Benim yaptığım ölçme işlemi sen de yap.	a) masa b) sandalye c) yazı tahtası d) pencere	I	II	III	
2. Öğretmenin gösterdiği resimli karttaki nesneyi ölçme işlemi, öğrenci nesnelere metre ile ölçerek yapar.	3/4	Resimli karta bak ve gördüğün nesneyi ölçme işlemi önündeki nesneyi metre ile ölçerek yap.	a) resimli kart ve karttaki nesne b) resimli kart ve karttaki nesne c) resimli kart ve karttaki nesne d) resimli kart ve karttaki nesne				
3. Öğretmenin sözel olarak söylediği ölçme işlemi, öğrenci nesnelere metre ile ölçerek yapar.	3/4	Beni dinle ve ölçme işlemi önündeki nesneyi metre ile ölçerek yap.	a) b) c) d)				
4. Öğretmenin sayı ve sembollerini yazarak yaptığı ölçme işlemi, öğrenci nesnelere metre ile ölçerek yapar.	3/4	Yazdığım işleme bak ve ölçme işlemi önündeki nesneyi metre ile ölçerek yap.	a) b) c) d)				

KISALTIMLAR: B = BAĞIMSIZ Sİ-SÖZEL İPUCU MO=MODEL OLMA FY= FİZİKSEL YARDIM

ÇALIŞMA KAĞIDI

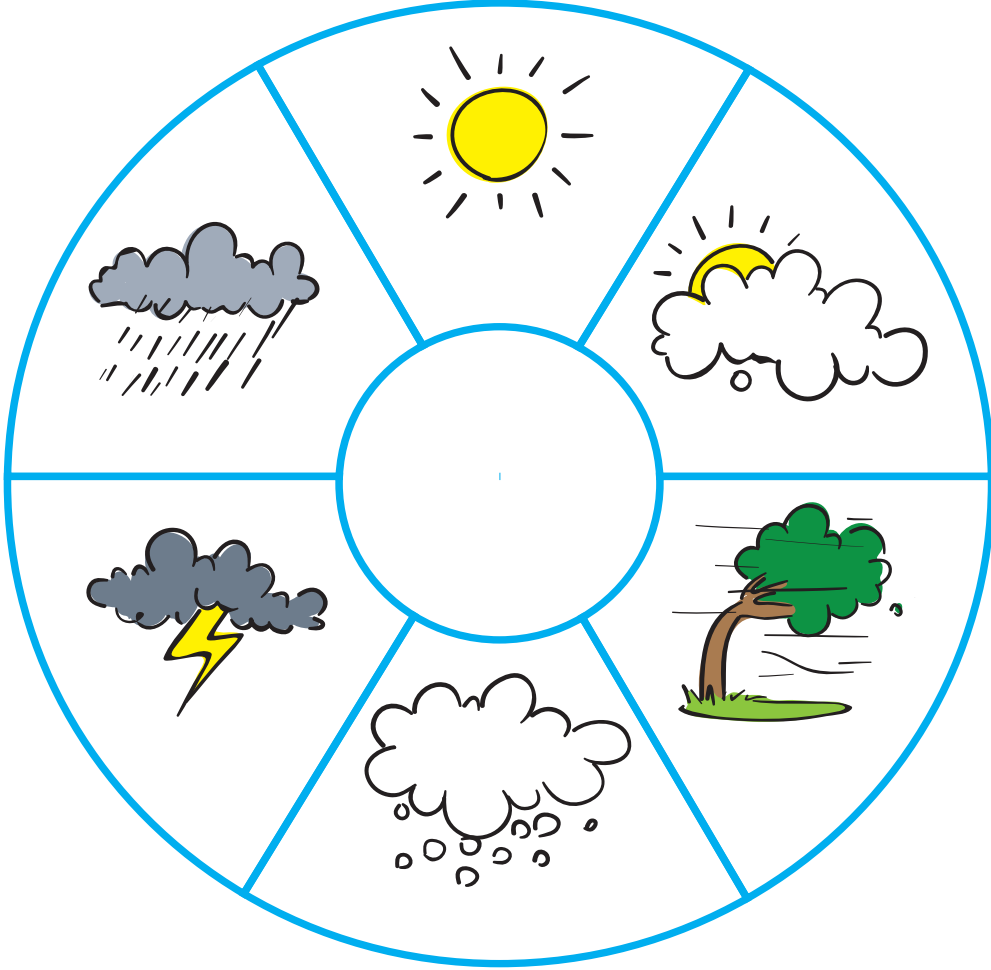
Öğrencinin adı:

Değerlendirme tarihi:

Öğrenme alanı: Veri analizi

Amaç: Günlük rutinlere ilişkin verilen etkinlik çizelgesini takip eder.

SORU: Bugün hava nasıl olacak?



T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve
Otizm Spektrum Bozukluğu
Olan Öğrenciler İçin

MÜZİK VE OYUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

II. Kademe (5, 6, 7 ve 8. Sınıf)



Ankara, 2018

içindekiler

GİRİŞ	5
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	6
1. DEĞERLERİMİZ	6
2. YETKİNLİKLER	6
ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	7
BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	8
SONUÇ	9
MÜZİK VE OYUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI	9
1. MÜZİK VE OYUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI	9
2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI	10
3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	11
4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	12
MÜZİK VE OYUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	13
1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	13
2. HEDEFLERİN YAPISI	16
3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR	17
ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ	30

GİRİŞ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geliştirilen öğretim programları; öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri bilgi, kavram ve becerileri kazanmalarını, bunları kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını, akademik, günlük yaşam, öz bakım gibi alanlarda gelişim sağlamalarını hedefleyen bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırmayı hedefleyen, yalın ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Programlarda bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve kademelerde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden hedeflere ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki hedef ve açıklamalar ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu hedefler ve açıklamalar, eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları”, “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan “Özel Eğitimin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, birinci, ikinci ve üçüncü kademe seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimini tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundularak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini sağlamak,
2. Birinci kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olarak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek, günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel akademik becerileri kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak bağımsız bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak,
3. İkinci kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, toplumla etkileşimini, bütünleşmesini sağlayacak şekilde yeterliliklerle donatılmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Üçüncü kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin birinci ve ikinci kademede kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, insanlarla etkileşim kurabilen, toplumsal kurallara uyum sağlayabilen, toplumsal yaşama katılım için çabalayan, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilen bireyler olmalarını sağlamak, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ)” ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir mesleğe hazır, toplum hayatında üretime katkısı olan, millî ve manevi değerleri benimseyen bireyler olmalarını sağlamaktır.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı bireye değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmaktır. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kurmaktadır. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından günümüze ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata aktarımıdır. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ile birlikte ele alınarak programın perspektifini oluşturmaktadır.

1. DEĞERLERİMİZ

Değer; bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen, birleştirici olgulardır. Aynı zamanda değerler, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir. Değer eğitiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Değerler, insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahiptir.

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. "Eğitim programı"; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adelet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

2. YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazesi olan yetkinlikler TYÇ'de belirlenmiştir. TYÇ'de anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojiye temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Özel eğitim çerçevesinde yabancı dillerde iletişim ve inisiyatif alma ve girişimciliğe ait yetkinlikler öğretim programlarında ele alınmamıştır. Bu yetkinliklere ilişkin bilgi ve beceriye ait davranışlar orta ve ağır engel düzeyindeki öğrencilere kazandırmamaktadır. Öğretim programlarında ele alınan yetkinlikler TYÇ'de aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

1. *Anadilde iletişim:* Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.

2. *Matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojide temel yetkinlikler:* Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

3. *Dijital yetkinlik:* İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
4. *Öğrenmeyi öğrenme:* Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
5. *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler:* Bu yetkinlikler kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
6. *Kültürel farkındalık ve ifade:* Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdiridir.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Değerlendirme, öğretme ve öğrenmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, öğretimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı ve sistematik bir süreçtir. Öğrenme, öğretme ve planlamayı doğrudan etkileyen ve eğitim sisteminin temel öğelerinden biri olan değerlendirmeye öğretim programında önemli bir yer verilmiştir.

Öncelikle öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performansını belirlemek ve performansına dayalı olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) hazırlamak için ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır. Sürekli değerlendirme tüm öğrencilerin ilerlemelerinin tespiti için önemlidir. Öğretim öncesinde yapılan değerlendirme, öğrenci hakkında bilgi edinilmesini ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesini; öğretim sırasında

yapılan değerlendirme, öğrenci ve öğretmene geri bildirim verilmesini; öğretim sonunda yapılan değerlendirme ise öğrenme hedeflerinin karşılanıp karşılanmadığı ve belirli alanlarda değişiklik yapılması gerekip gerekmediği hakkında karar vermeyi sağlayacaktır. Toplanan veriler sistematik olarak kayıt edilmelidir. Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Uygun ölçme değerlendirme süreçlerine yer verilerek bu tür sorulara cevap verilmelidir.

Ölçme değerlendirme ilkelerinden aşağıdakilere dikkat edilmelidir:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, hedeflerin ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Ölçme değerlendirme, yetersizliği olan öğrencinin bireysel özelliklerine göre biçimlendirilmelidir.
3. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılabilecek ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulamalara yol gösterir. Bu araç ve yöntemlerin uygulanmasında gerekli uygulama ilkelerine uyulmalıdır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde öğrencinin çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilgi ve birikimi dikkate alınarak ve aralarındaki ilişki göz önünde bulundurularak bazı temel gelişim ilkelerine göre program düzenlenmiştir. Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak, destekleyici önlemler alınması önerilmektedir. Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların hedeflerini gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir. Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi belirli yönelimlerle karakterize edilir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön koşul ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de kademeler düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi bilişsel gelişimini etkiler ve bilişsel gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir hedefin gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Bireyler arası farklılık bir bireyin diğerlerinden birden fazla özelliği bakımından farklı olmasıdır. Tüm öğrenciler için; bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programları temel alınarak "BEP" hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP'de yer alacak olan hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri farklılaşabilir. Bu nedenle öğrenme öğretme süreci planlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları (mevcut performansları, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri ve ihtiyaçları, sosyokültürel farklılıkları vb.) göz önünde bulundurulmalıdır.

SONUÇ

Programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçildiği aşağıda sıralanmıştır.

- Farklı ülkelerin özel eğitim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından öğretmen ve yöneticilerin program gereksinimleri hakkında görüşleri alınmış,
- Öğretmenlerden programların hedefleri ve yapısı hakkında görüş alınmış; bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınca değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız hazırlanmıştır.

MÜZİK VE OYUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASI

1. MÜZİK VE OYUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖZEL AMAÇLARI

Müzik ve Oyun Dersi Öğretim Programı, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri müzik becerileri kazanmalarını, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel, sosyal ve duygusal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını, müzik etkinliklerini fark etme ve istek duyarak müzik etkinliklerine katılma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak de bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Öğrencilerin müzik yoluyla iletişim kurmaları, duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri bu programın kazandırmak istediği en önemli becerilerdir. Öğrenme alanlarındaki hedefler birbiriyle ilişkili ve bütünlük içinde ele alınmaktadır. Bu bağlamda öğretim programında öğrenme alanlarındaki beceriler birbiriyle ilişkili ve bütünlük içinde ele alınmaktadır. Öğrenme alanlarının her birinde edinilen bilgi ve beceriler öğrenme sürecinde birbirini etkilemekte ve tamamlamaktadır. Ayrıca öğrencilerin gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak müzik ve oyun kapsamındaki hedefler artan bir yoğunluk içinde ve aşamalı olarak yapılandırılmıştır. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de ifade edilen Özel Eğitimin Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Müzik ve Oyun Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

- Dinleme, söyleme, çalma; müziksel algı ve bilgilenme; oyun ve hareket; müziksel yaratıcılık ve müzik kültürüne ilişkin bilgi ve beceriler kazanması,
- Duygu, düşünce ve deneyimlerini müzik yoluyla ifade etmesi,
- Müzik aracılığı ile bilişsel, psikomotor, dil, sosyal ve duygusal becerileri geliştirmesi,
- İstiklâl Marşı'nı kurallarına uygun seslendirmesi,
- Müzik yolu ile yaratıcılık becerileri geliştirmesi,
- Müzik yoluyla sevgi, paylaşım ve sorumluluk duyguları geliştirmesi,
- Geleneksel çocuk oyunlarını tanıması,
- Basit ritmik müzik aletleri çalması,
- Farklı malzemelerle basit ritim ve müzik aletleri tasarlaması amaçlanmıştır.

2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanan Müzik ve Oyun Dersi Öğretim Programı; öğrencilerin performansını ve önkoşul becerileri göz önünde bulunduran ve öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşımla hazırlanmış olup, bütün hedefler sürekli gelişme ve ilerleme gösteren bir yapı içinde ve tüm öğrencilerin müzik ve oyun ile ilgili çeşitli alanlardaki becerilerini geliştirmelerini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır.

Müzik ve Oyun Dersi Öğretim Programı'nda temel tasarım yaklaşımı belirlenirken hem öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarını temel alan öğrenci merkezli yaklaşım hem de konu öğretimini merkeze alan konu merkezli bir yaklaşım temel alınmıştır. Bu anlamda program tasarımı eklektik bir yapıya sahiptir. Yani program hem konu merkezli hem de öğrenci merkezlidir.

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilmiş olan bu program, bireysel temelleri dikkate alarak oluşturulmuştur. Öğrenci, programın en önemli parçasıdır. Öğrenme alanları ve etkinlikler birey için seçilmiş ve düzenlenmiştir. Öğrenme yaşantıları bireyin ilerideki gereksinimleri göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Özellikle bu program, program geliştirme açısından aşağıda belirtilen bireysel temeller dikkate alınarak geliştirilmiştir.

- Her öğrencinin bir birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
- Öğrencinin kişisel mutluluğunu ve başarıma duygusunu kazandırmak için çaba gösterir.
- Öğrencinin gelecekteki hayatı için rehberdir.
- Günümüzdeki engelli bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine rehberdir.
- Öğrencinin fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı bir birey olarak yetişmesini hedef almıştır.

Program geliştirme açısından bir başka önemli temel ise psikolojik temeldir. Özellikle son zamanlarda insanlar nasıl öğrenir, öğrenme ortamları nasıl düzenlenmelidir gibi sorular eğitim programlarının psikolojik temellerini oluşturmaktadır. Anlamli bir öğrenme, öğrencilerin ön bilgilerinin kontrol edildiği, gerçek yaşamda karşılaştıkları sorunların temel alındığı, öğrencinin her zaman bilişsel, çoğunlukla devinimsel olarak da etkin olduğu öğrenme ortamlarında gerçekleşmelidir. Ayrıca bu öğrenme ortamlarının öğrenciyi yeni öğrendiklerinin pekiştirilmesi için fırsatlar sunması gerekmektedir. Orta ve ağır engellilere yönelik bu program aynı zamanda görevsel (işlevsel) nitelik taşımaktadır. Bu anlamda programda yer verilen konular ve etkinlikler hayatta geçerli olan konulardır. Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan için hazırlanmış olan Müzik ve Oyun Dersi Öğretim Programı'nın felsefi temelleri, pragmatist felsefenin eğitime uygulanması olarak ele alınan ilerlemecilik eğitim felsefesiyle örtüşmektedir. Çünkü programda öğrenci gereksinimlerini merkeze alan ve öğrenci için işlevsel değeri olan bilgi, beceri ve tutumlar öğretilmektedir.

Müzik eğitimi, "bireye, kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma", "bireyin müziksel davranışında kendi yaşantısı yoluyla amaçlı belirli değişiklikler oluşturma", "bireyin müziksel davranışını kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak değiştirme ve geliştirme" sürecidir. Öğrenme alanlarının her birinde edinilen bilgi ve beceriler öğrenme sürecinde birbirini etkilemekte ve tamamlamaktadır. Bu bağlamda tek bir öğrenme öğretme yaklaşımı benimsenmemeli, farklı öğretim yöntem ve teknikleri bir arada ve dengeli şekilde kullanılmalıdır. Bu programda iki farklı öğrenme kuramından yararlanılmıştır. Öğretim programına temel olan öğrenme yaklaşımları ise sırası ile uygulamalı davranış analizi ve sosyal etkileşimci kuramdır. Uygulamalı davranış analizi, davranışçı kuramın öne sürdüğü ilkeleri kullanarak sosyal açıdan birey için anlamlı ve toplum için önemli davranışları değiştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Uygulamalı

davranış analizinde sosyal açıdan önemli, gözlenebilir ve ölçülebilir hedef davranışlar belirlenerek, bu davranışlarda istendik yönde değişiklik yaratmak için çalışılır. Uygulamalı davranış analizi alanında yeni beceri ve davranışları öğretmek üzere geliştirilmiş çok sayıda yöntem bulunmaktadır. Bu programda yer alan yöntemler; Doğrudan Öğretim Yöntemi, Yanılsız Öğretim Yöntemleri ve Etkinlik Temelli Öğretim Yöntemidir.

Sosyal etkileşim kuramına göre çocuğun gelişiminin daha bilgili ve deneyimli bir yetişkinin rehberliğinde sosyal bir ortamda gerçekleşmektedir. Diğer bir deyişle çocuklar diğer kişilerle etkileşimler kurarak öğrenir. Çocuklar ve yetişkinlerin birlikte etkileşim içinde gerçekleştirdikleri tüm etkinlikler yakınsal gelişim alanı olarak adlandırılan alanda gerçekleşir. Yakınsal gelişim alanı, çocuğun bağımsız olarak yapabileceği ile maksimum yetişkin desteği ile yapacağı arasındaki alan olarak tanımlanmakta ve öğrenme bu alan içinde gerçekleşmektedir. Hedeflenen, çocuğu yetişkin rehberliğinden bağımsız hale getirmektir. Bu amaçla yetişkin birçok destekleyici sunarak öğrencinin söz konusu becerilerde bağımsızlaşmasını sağlar.

Tüm öğrenciler için bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda Müzik ve Oyun Dersi Programı temel alınarak BEP hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP'te yer alacak hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri dikkate alınmalıdır. Öğrenme öğretme sürecinde mümkün olduğunca bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılmalıdır. Bu teknolojilerin kullanılması öğretim stratejilerini zenginleştirirken aynı zamanda öğrencilerin öğrenmelerini destekleyecektir.

Dersin işlenişinde ve uygulamalarda görsel iletişim araçlarına yer verilmeli; slayt, bilgisayar, televizyon, etkileşimli tahta, internet, EBA içerikleri vb. etkin olarak kullanılmalıdır. Teknolojik araç ve gereçler kullanılırken gizlilik, bütünlük ve erişilebilirlik göz önüne alınmalı ve internetin güvenli kullanımı konusunda gerekli uyarılar yapılmalı ve tedbirler alınmalıdır. Dijital kaynakların, özellikle internette indirilen materyallerin kullanımında intihal yapılmamalı, etik kurallara ve telif haklarına uyulmalıdır.

3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Ölçme ve değerlendirme, eğitim ve öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır. Eğitim sürecinde programların istenilen başarıyı gösterip göstermediği, öğrencilerden beklenen bilgi, beceri ve tutumların gelişip gelişmediği, ölçme ve değerlendirme yoluyla tespit edilir. Ölçme ve değerlendirme ile eğitim ve öğretim sürecinin sürekli izlenmesi, her aşamada ortaya çıkan sorunları tespit ve düzenleme imkânı verir. Öğretmenler; öğrencilerin programla ilgili bilgi, beceri, değer ve tutumlara yönelik eksiklerini belirlerken, bireysel gelişimlerini izlerken, karşılaştıkları zorlukları tanımlarken, öğrencileri öğrenmeye ve becerilerini geliştirmeye özendirirken değerlendirme yaparlar. Böylece, değerlendirme öğrencilerin eğitiminde geliştirici bir rol oynar. Öğrencilerin öğrenmesi ve gelişimiyle ilgili elde edilen bilgiler, öğretmenler tarafından kullanılabilmesi gibi öğrencinin kendini değerlendirmesine ve kişisel hedefler belirlemesine de yardım eder. Öğrencilerin müzik ve oyun dersi becerilerinin gelişiminin sürekli olarak izlenmesi, her bir öğrenme alanında öğretmenin sınıf içi gözleme dayalı bir değerlendirme yapmasını gerektirir. Kademeler arası geçişte öğretim yılı başında hazır bulunuşluğun ölçme ve değerlendirilmesinde, bir önceki kademede yer alan hedef davranışlar dikkate alınarak öğrencinin geriye dönük öğrenme haritasının çıkarılması gerekir. Böylece öğrencilerin öğrenme eksikliklerinin, yanlış öğrenmelerinin veya temel becerilerdeki eksikliklerin belirlenmesi ve giderilmesi sağlanmalıdır. Süreç içinde yapılan ölçme ve değerlendirme çalışmalarında, becerilerin ne ölçüde edinildiğini sınamayı sağlayacak uygulamalar ve öğrenme deneyimleri oluşturulmalıdır. Özellikle öğrencileri öğretim esnasında anlık olarak izleme, geri bildirimde bulunma ve yönlendirme önem taşır. Süreç içindeki ölçme ve değerlendirme çalışmalarında öğrenme eksiklikleri ve yanlışlıklar belirlendiğinde bu eksikliklerin giderilmesi ve yanlışlıkların düzeltilmesine yönelik düzenlemelerin yapılmasına dikkat edilmelidir. Ölçme ve

değerlendirme yapılırken hedefler ve hedeflerin odaklandığı becerilerin öncelik-sonralık ilişkisine uygun olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Öğrenme sürecinin sonunda yapılacak ölçme ve değerlendirme; hedeflerin ne düzeyde gerçekleştiği, hedeflerin kapsadığı bilgi ve becerilerin ne ölçüde edinildiği ile ilgili bilgi edinmemizi sağlar. Sonuç değerlendirmede, hedeflerin öngördüğü bilgi ve becerilerin dengeli bir şekilde temsil edilmesi gerekir. Bu nedenle, sonuç değerlendirmede içeriğin, hem öğrenme alanları arasındaki dağılımında hem de her bir öğrenme alanı içinde bilgi ve becerilerin temsili dağılımında denge gözetilmesi gerekmektedir. Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik Müzik ve Oyun Dersi Öğretim Programında ön değerlendirme, süreç değerlendirme ve sonuç değerlendirmede ağırlıklı olarak öğrenciler alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımıyla değerlendirilmektedir. Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik Müzik ve Oyun Dersi Öğretim Programında öğrenciyi ölçme ve değerlendirme araçları olarak gözlem formu, informal ölçü araçları ve kontrol listeleri kullanılabilir.

4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

- Müzik eğitimi, “bireye, kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazan-dırma”, “bireyin müziksel davranışında kendi yaşantısı yoluyla amaçlı belirli değişiklikler oluşturma”, “ bireyin müziksel davranışını kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak değiştirme ve geliştirme” sürecidir. Öğrenme alanlarının her birinde edinilen bilgi ve beceriler öğrenme sürecinde birbirini etkilemekte ve tamamlamaktadır. Bu doğrultuda öğretim planlarında tüm öğrenme alanlarından hedef ve hedef davranışlara yer verilmesine özen gösterilmelidir.
- Müzik ve Oyun Dersi programı oluşturulurken her üç kademede farklı öğrenme alanlarında benzer hedef ve hedef davranışlar konulmuştur. Dersler planlanırken öğrencilerin performans düzeyi dikkate alınarak bu hedef ve hedef davranışlara yönelik seçilecek şarkılar ve öğretim materyalleri farklılaştırılabilir.
- Müzik etkinlikleri aracılığı ile tüm gelişim alanlarına yönelik olarak, özellikle de ifade edici dili olmayan, ses dahi çıkaramayan, düşük dil performansına sahip öğrenciler için de programda hedef ve hedef davranışlar yer almaktadır. Dersler planlanırken tüm öğrencilerin katılımlarını sağlayacak şekilde bu husus da dikkate alınmalıdır.
- Çeşitli problemlerden dolayı sınıf ortamındaki müzik çalışmalarında zorluklar yaşanabilmektedir. Örneğin şarkı söylerken, ritim çalışmaları yaparken ve müzikli oyun etkinliklerine katılırken, göz teması kurmada, yönergeleri izlemede, verilen sorumlulukları tek başına tamamlamada güçlük yaşayabilirler. Bireysel ya da grup etkinliklerinde uzun süre oturmada ya da ayakta kalmada sorunları olabilir; müzik enstrümanları çalarken veya grupla uyum içerisinde olmaları gereken etkinliklerde koordinasyonla ilgili güçlükler yaşayabilirler. Müzik etkinlikleri sırasında öğretmen ya da sınıftaki diğer öğrencilerle etkileşimlerinde dil gelişimindeki sınırlılıklar nedeni ile yönergeleri algılayamama, soruları cevaplayamama, şarkıyı ritmine uygun söyleyememe, sesini doğru kullanamama gibi sorunlar görülebilir. Bu programda müzik etkinliklerinde bütün bunlara yönelik olarak öğrencilerin hazır bulunuşluklarının ve performansları doğrultusunda yapabileceklerine yönelik hedef ve hedef davranışları bulunmaktadır. Öğrencilerin güçlü yönlerini ortaya çıkaracak ya da geliştirecek şekilde planlamaların ve uygulamaların yapılması gerekmektedir.
- Programda oyunun oldukça önemli bir yeri vardır. Oyun, çocuğun eğitiminde ve kişilik gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır. Aynı zamanda çocuğun çevresi ile ilişki kurmasına (sosyal gelişimini destekleyici), duyu (duygusal gelişimini destekleyici) ve düşüncelerini yansıtmaya (dil gelişimi ve bilişsel gelişimini destekleyici) yardımcı olmaktadır. Programda oyun ve hareket öğrenme alanındaki hedef ve hedef davranışlara yönelik amaçlar konulurken bu noktalar dikkate alınmalıdır.

MÜZİK VE OYUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik Müzik ve Oyun Dersi Öğretim Programı bireylerin her yönden dengeli, tutarlı ve sağlıklı olarak yetişmelerini sağlamaya yönelik bir anlayışla düzenlenmiştir. Programda öğrenme alanları; II.Kademe olacak şekilde aşamalı olarak yapılandırılmıştır. Öğretim programında yer alan öğrenme alanları **“Dinleme-Söyleme-Çalma, Müziksel Algı ve Bilgilenme, Oyun ve Hareket, Müzik Kültürü ve Müziksel Yaratıcılık”** olmak üzere 5 ana başlık altında düzenlenmiştir. Aşağıda bu öğrenme alanlarının açıklamalarına ve program içerisindeki kademe, öğrenme alanı, hedefe ilişkin kodlamaya yer verilmiştir.

1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Dinleme-Söyleme-Çalma:

Müzik dinleme, bireylerin müzik ile en çok ilgili oldukları alandır. Herkes müzik yapamayabilir, şarkı söyleyemeyebilir ya da çalgı çalamayabilir ancak her birey mutlaka müzik dinler. Müzik dinleme sadece bir şarkıyı açıp dinleme etkinliği değildir. Çocuk müzik dinlerken, susmayı, dikkatini müzik dinlemede yoğunlaştırmayı, arkadaşlarının sessizce müzik dinlemesine saygı göstermeyi öğrenir. Kulağı doğru ve güzel seslere alışır, estetik yönden eğitilir. Birlikte şarkı söylemek; aynı anda birlikte nefes alıp vererek, aynı biçimde konuşmak ya da heceleme, sesini yükseltmek / alçaltmak, bir diğerinden ne daha çok ne de daha az ses çıkarmak şeklinde bir bütünü oluşturmak anlamına gelmektedir. Çocuk, küme içinde şarkı söylerken, sesini kullanmayı, denetlemeyi ve çok sayıda şarkı öğrenir. Sesinin, arkadaşlarından çok ya da az çıkmamasına özen gösterir. Çabuk ya da ağır söylemeyi, arkadaşlarıyla uyum içinde olmayı öğrenir. Çalgı çalma eğitiminde çocuk kendi başına bir çalgı çalarken ya da ses veren araçlardan ses çıkarırken fazla enerjisini olumlu yönde harcar ve kendi başına bir iş yapmanın tadına varır. Programda dinleme-söyleme-çalma becerilerinin geliştirilmesiyle öğrencilerin, müzik dinlemeleri, seslerini doğru kullanarak tek başlarına ve grupla şarkı söylemeleri, ritim tutmaları ve müzik aleti çalmaları amaçlanmaktadır. Bu amaçlarla müziği kurallarına uygun dinleme, millî ve manevî günler ile ilgili müzikler dinleme, farklı türlerdeki müzikleri dinleme, farklı sesler çıkarma, sesini doğru kullanma, şarkı söyleme, şarkı söylerken sesini doğru kullanma, bireysel olarak ritmi- ne uygun şarkı söyleme, grupla şarkı söyleme, İstiklâl Marşı'nı söyleme, müziğimizdeki türlerden bildiği örnekleri seslendirme, Orff çalgılarıyla ritim tutma, basit enstrümanları çalma ve farklı enstrümanları çalma gibi hedefler oluşturulmuştur.

Müziksel Algı ve Bilgilenme:

Müziksel algılama, müziksel duyuların, yani ses frekanslarının beyin tarafından işlenip yorumlanması sonucunda anlamlı hale getirilmesidir. Müziksel algılamada, duyumun beyne ulaşması, orada işleme tabi tutulması ve sonucunda gruplanıp yorumlanması bir süreç içinde gerçekleşir. Müzik algılama süreci; ses kalıpları, ses kalıplarını seçme, ses kalıplarını organize etme ve frekansları yorumlama olarak dört basamaktan oluşur.

1. **Ses kalıpları:** Kulağa gelen frekansları nasıl algıladığımız ve onu beynimizde nasıl organize ettiğimizle, bütünleştirip sese çevirdiğimizle ilgilidir.
2. **Ses kalıplarını seçme:** Ses kalıpları yaratmak için öncelikle beyne gelen frekanslardan uygun olanlarını seçmek gerekir. Seçme eylemi, duyguyu ve düşüncüyü harekete geçiren bir uyarıcı ile başlar. Müzik için bu uyarıcı, kulağa gelen ses frekanslarıdır. Seçme, beynin bir frekansı diğerinden ayırmasıyla olur, ses frekanslarını gruplama ve yorumlama olarak dört basamakta gerçekleşir.

3. Ses frekanslarını gruplama, örgütleme, düzenleme (organize etme): Çevremizdeki frekansları anlamlandırmak için kategoriler içine yerleştirerek organize ederiz.
 - a) Frekansların bazılarını ön planda, bazılarını arka planda örgütleriz.
 - b) Örgütlemeye kayıp parçaları doldurarak örgütlemeyi yaparız.
 - c) Birbirine frekans bakımından yakın olan iki veya fazla şeyi birlikte gruplandırırız.
 - d) Birbirine benzeyen frekansları bir grup içine koyarız.
4. Frekansları Yorumlama: Beyne gelen frekanslara anlam verme, yorum olarak nitelenir.

Öğretim programında müziksel algılama ve bilgilenme becerisinin geliştirilmesiyle, öğrencilerin, müziğin farkına vararak, farklı ses kalıplarını seçip, organize ederek yorumlamaları ve müzik yapmaya yarayan aletleri tanımaları amaçlanmaktadır. Bu amaçlarla, sesin geldiği yönü bulma, dinletilen sesin hangi kaynağa ait olduğuna yönelik tepkide bulunma, sesleri çıkış kaynağına göre ayırt etme, sesleri tınlarına göre ayırt etme, çevresinde duyduğu sesleri, gürlük özelliklerine göre farklı ses kaynakları kullanarak canlandırma, müziklere uygun hızda ve gürlükte (ninni-marş-şarkı-türkü-tekerleme) sözle / ritimle / hareketle eşlik etme ve müzik aletlerini tanıma gibi hedefler oluşturulmuştur.

Oyun ve Hareket:

Oyun, gelişimsel düzeyi ve özellikleri ne olursa olsun tüm çocuklar için anlamlı öğrenme deneyimleri oluşturan bir araçtır. Müziğin tüm gelişim alanlarını geliştirmeye yönelik özellikleri oyun ile birlikte ele alındığında, çocuklar oyun içerisinde hem becerilerini geliştirebilir, hem de kültürümüze ilişkin özellikleri yaşantı yoluyla edinebilirler. Program kapsamında müziğin "Oyun ve Hareket" öğrenme alanında ele alınmasıyla, çocukların günlük yaşamlarındaki becerileri daha keyifli ve eğlenceli bir şekilde öğrenebilmesi; ninni, tekerleme, sayısmaca gibi kendi kültürümüze özgü müziksel öğeleri tanıyabilmesi, farklı bölgelere ait folklorik özelliklerin farkında olması; önce öğretmenin rehberliğinde oynadığı çeşitli oyunları daha sonra kendisi başlatarak özgüven ve motivasyon kazanması; grup içerisinde uyumlu hareket etmeyi müzikli oyunlar ve rontlar aracılığı ile edinmesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte, dinlediği öyküdeki olayları oyunlaştırarak farklı materyallerle canlandırması ile yaratıcı becerilerinin de geliştirilmesi hedeflenmektedir.

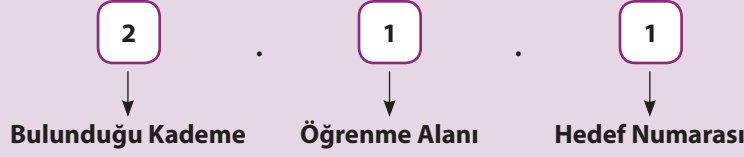
Müzik Kültürü:

Müzikte ses, duygu, estetik dışında yer alan en önemli öge kültürdür. Müzik kültürü, toplumun bir üyesi olarak insanoğlunun, genel kültürünün yanında kazandığı müzik sanatına ilişkin bilgi, beceri, tutum ve davranışlarla müzik ortamlarında geçerli ahlak kuralları, gelenekler vb. diğer yetenek ve alışkanlıklardan oluşan karmaşık bir bütündür. Kullanılan çalgılar, müzik yapan gruplar, kuruluşlar, müzik dinleme alışkanlıklarımız, konserde uyduğumuz görgü kuralları, elektrikli müzik araç-gereçleri gibi pek çok öge bir toplumun müzik kültürünü oluşturan öğelerdir. Müzik kültürünün oluşumuna temel hazırlayan değişkenler arasında müzik eğitimi ilk sırayı almakla birlikte, yalnızca müzik eğitimi ile ilgili alanların değil, kitle iletişim araçları, konserler, müzik ile ilgili yarışmalar, müzik ile ilgili araç ve gereçlerin de müzik kültürüne etkisi vardır. Programda öğrencinin müzik kültürünün geliştirilmesiyle, millî ve manevî değerleri anlaması, kendi müzik arşivini oluşturması, çevresindeki müzik etkinliklerine katılmayı tercih etmesi, müziksel çeşitliliği anlaması ve müzik beğenisi oluşturması amaçlanmaktadır. Bu amaçlarla müzik dinleme ve yapma kurallarına uyma, ülkemizdeki farklı bölgelere ait müzikleri dinleme, ülkesindeki ünlü müzisyenleri tanıma, bireysel müzik arşivini oluşturma, İstiklâl Marşı'nı dinleme ve söyleme kurallarına uyma, dinlediği müziklerle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etme ve farklı müzik aletlerini tanıma gibi müzik kültürünü geliştirici hedefler oluşturulmuştur.

Müziksel Yaratıcılık:

Müzik eğitiminde yaratıcılık, genelde yeni bir müzik eseri oluşturmak, üretmek biçiminde düşünül-
mektedir. Bireysel ve toplu çalgı ile solo ve toplu ses alanlarında, yeni bir müzik eseri oluşturma süreci,
besteleme eylemidir. Müziksel yaratıcılığın kalıtsal özelliklerin yanı sıra, alınan doğru eğitimle ve müzikal
birikimlerle belirginleşeceği ve üretime dönüşeceği vurgulanmaktadır. Genel müzik eğitimi içerisinde, bire-
yi bilişsel açıdan geliştiren unsurların, yaratıcılık bağlamında değerlendirilmesi ve bireylere kazandırılması
oldukça önemlidir. Programda müziksel yaratıcılığın geliştirilmesiyle, özgün melodiler ve ses oluşturma,
basit müzik aletleri tasarlama, özgün dans etme ve doğaçlama ritim tutma amaçlanmaktadır. Bu amaçlarla
ses oyunları yapma, bildiği sözlere melodi oluşturma, bildiği melodilere söz oluşturma, müzik dinlerken do-
ğaçlama ritim tutma, oyun müziklerine veya farklı ritmik yapılarıdaki ezgilere özgün hareketlerle / çalgılarla
eşlik etme, basit ritim aletleri ve müzik aletleri tasarlama ve teknolojik müzik aletleriyle müzik yapma gibi
hedefler oluşturulmuştur.

Müzik ve Oyun Dersi Öğretim Programında **Kademe, Öğrenme Alanı, Hedef**'e ilişkin kodlamada aşağı-
daki sistematik izlenmiştir.



2. HEDEFLERİN YAPISI

Müzik ve Oyun Dersi birinci kademe programında beş öğrenme alanında toplam 45 hedef ve 165 hedef davranış yer almaktadır.

Tablo 1. Öğretim Programının Öğrenme Alanları Hedef ve Hedef Davranış Sayıları

Öğrenme Alanları	Hedef Sayıları	Hedef Davranış Sayıları
Dinleme-Söyleme-Çalma	10	49
Müziksel Algı ve Bilgilenme	11	45
Oyun ve Hareket	7	24
Müzik Kültürü	11	27
Müziksel Yaratıcılık	6	20
TOPLAM	45	165

Tablo 2. Öğrenme Alanlarındaki Hedefler ve Bloom Taksonomisine Göre Dağılımı

Öğrenme Alanları	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Dinleme-Söyleme-Çalma	1	4	5
Müziksel Algı ve Bilgilenme	6	-	5
Oyun ve Hareket	2	-	5
Müzik Kültürü	2	9	-
Müziksel Yaratıcılık	2	-	4
Toplam	13	13	19

3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Dinleme -Söyleme -Çalma	2.1.1. Müziği kural-larına uygun dinler.	<p>1.1. Öğretmenin veya arkadaşlarının seslendirdiği müzikleri yerinde oturarak dinler.</p> <p>1.2. Dijital ortamdan müzik dinler.</p> <p>1.3. Dinlediği müzik parçasını sözlü ifade eder.</p> <p>1.4. Dinlediği müzik parçasını jest ve mimikleriyle ifade eder.</p> <p>1.5. Kendi kişisel müzik aracından tercih ettiği müzikleri dinler.</p>	<p>Dönüştürülebilir sembol pekiştirme sistemi</p> <p>Soru-cevap</p> <p>Gösteri</p>	Kontrol listesi
	2.1.2. Yaşadığı ve doğduğu yö-reye ait türkükleri dinlemek ister.	<p>2.1. Görselleriyle birlikte verilen türkükleri dinler.</p> <p>2.2. Halk ozanlarının seslendirdiği türkükleri dinlemek ister.</p> <p>2.3. Devlet sanatçılarının seslendirdiği türkükleri dinlemek ister.</p>	<p>Anlatım</p> <p>Soru-cevap</p>	Kontrol listesi
	2.1.3. Yaşadığı ve doğduğu yö-reye ait türkükleri söyler.	<p>3.1. Öğretmeniyle birlikte doğduğu veya yaşadığı yöreye ait türkükler söyler.</p> <p>3.2. Bireysel olarak doğduğu veya yaşadığı yöreye ait türkükler söyler.</p> <p>3.3. Grupla yaşadığı yöreye ait türkükler söyler.</p>	<p>Kulaktan öğretim</p> <p>Dalcroze</p>	Kontrol listesi
	2.1.4. Millî ve manevî günler ile ilgili müzikler dinler.	<p>4.1. Millî ve manevî günlerle ilgili, görselleriyle birlikte verilen müzikleri dinler.</p> <p>4.2. Millî ve manevî günlerle ilgili, öğretmenin söylediği müzikleri dinler.</p> <p>4.3. Millî ve manevî günlerle ilgili müzikleri elektronik aletler-den dinler.</p>	<p>Kodaly</p> <p>Anlatım</p> <p>Soru-cevap</p>	Kontrol listesi

2.1.9. Bireysel olarak ritmine uygun şarkı söyler.	<p>9.1. Şarkı söyleme sırasında göz teması kurar.</p> <p>9.2. Söyleyeceği şarkının ritmini dinler.</p> <p>9.3. Şarkının ritmine eşlik eder.</p> <p>9.4. Şarkının sözlerini anlamlı bütünler halinde söyler.</p> <p>9.5. Şarkının ritmiyle anlamlı bütünler halinde öğrendiği sözleri birleştirir.</p> <p>9.6. Şarkının ezgisini dinler ve söyler.</p> <p>9.7. Şarkının söz ve ezgisini ritmiyle birlikte söyler.</p>	Kulaktan öğretim Kodaly	Kontrol listesi
2.1.10. Grupla şarkı söyler.	<p>10.1. Şarkı söyleme sırasında grup lideri ile göz teması kurar.</p> <p>10.2. Şarkının sözlerini parçadan bütüne doğru grupla söyler.</p> <p>10.3. Şarkının sözlerinden başlayarak söz+ritim+ezgi sıralamasına göre grupla şarkı söyler.</p> <p>10.4. Şarkının ezgisini ritmine uygun grupla seslendirir.</p> <p>10.5. Söz, ritim ve ezgiyi birleştirerek grupla şarkı söyler.</p> <p>10.6. Çalgı aletiyle birlikte grupla şarkı söyler.</p>	Kulaktan öğretim Kodaly	Kontrol Listesi
Açıklamalar	<p>2.1.1. CD, ritim veya müzik aletleri ile verilen müzik parçaları dinletilebilir.</p> <p>2.1.4. Millî manevi günlerle ilgili müzikleri kendisi etkileşimli tahta, tablet, telefon vb. aletlerden dinleyebilir.</p> <p>2.1.9. Anlamlı bütünler halinde söyleme: Kulaktan öğretim yönteminde müzik parçasının düzenli parçalara ayrılarak söylenmesi kastedilmektedir.</p>		

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Müziksel Algı ve Bilgilenme	2.2.1. Çevresinde duyduğu sesleri, güçlük özelliklerine göre farklı ses kaynakları kullanarak canlandırır.	<p>1.1. İnsan seslerine güçlük özelliklerine göre tepki verir.</p> <p>1.2. Hayvan seslerine güçlük özelliklerine göre tepki verir.</p> <p>1.3. Cansız varlıklara ait seslere güçlük özelliklerine göre tepki verir.</p> <p>1.4. Doğaya ait seslere, güçlük özelliklerine göre tepki verir.</p> <p>1.5. İki ritim aletine ait sesler arasındaki güçlük değişikliğini fark eder.</p>	Anlatım Soru-cevap Rol oynama Orff Etkinlik temelli öğretim Dalcroze	Kontrol Listesi ÖBT
	2.2.2. Sesleri tınılarına göre eşleştirir.	<p>2.1. Dinletilen insan sesleri arasından aynı tınıda olanları duyduğunda tepki verir.</p> <p>2.2. Dinletilen hayvan sesleri arasından aynı tınıda olanları duyduğunda tepki verir.</p> <p>2.3. Dinletilen taşıt sesleri arasından aynı tınıda olanları duyduğunda tepki verir.</p> <p>2.4. Dinletilen eşya sesleri arasından aynı tınıda olanları duyduğunda tepki verir.</p> <p>2.5. Dinletilen doğa sesleri arasından aynı tınıda olanları duyduğunda tepki verir.</p>	Anlatım Soru-cevap Doğrudan öğretim Rol oynama	Kontrol Listesi ÖBT
	2.2.3. Sesleri tınılarına göre ayırt eder.	<p>3.1. Dinletilen insan seslerinden tınısı farklı olana yönelik tepki verir.</p> <p>3.2. Dinletilen hayvan seslerinden tınısı farklı olana yönelik tepki verir.</p> <p>3.3. Dinletilen taşıt seslerinden tınısı farklı olana yönelik tepki verir.</p> <p>3.4. Dinletilen eşya seslerinden tınısı farklı olana yönelik tepki verir.</p> <p>3.5. Dinletilen doğa seslerinden tınısı farklı olana yönelik tepki verir.</p>	Anlatım Soru-cevap Doğrudan öğretim	Kontrol Listesi

2.2.4. Ritim partisi yapar.	4.1. Bir vuruşluk ritimle ritim partisi yapar. 4.2. İki vuruşluk ritimle ritim partisi yapar. 4.3. Yarım ve bir vuruşluk ritimlerle ritim partisi yapar.	Orff Gösteri	Kontrol Listesi
2.2.5. Dinletilen veya söylenen müzik parçasının gürlüğüne uygun olarak sözle / ritimle / hareketle eşlik eder.	5.1. Verilen görsellerden söz-ritim ve hareket bakımından kuvvetli olana tepki verir. 5.2. Dinletilen veya söylenen müzik parçasının gürlük özelliğine göre kuvvetli olana sözle / ritimle / hareketle eşlik eder. 5.3. Verilen görsellerden söz-ritim ve hareket bakımından kısık olana tepki verir. 5.4. Dinletilen veya söylenen müzik parçasının gürlük özelliğine göre kısık olana sözle / ritimle / hareketle eşlik eder.	Gösteri Orff Rol oynama	Kontrol Listesi
2.2.6. Çevresinde duyduğu müzikleri, uygun gürlükte (nini-marş-şarki-türkü-tekerleme) söyler.	6.1. Dinlediği <u>ninnilere</u> gürlük özelliğine göre tepki verir. 6.2. Dinlediği <u>marşlara</u> gürlük özelliğine göre tepki verir. 6.3. Dinlediği <u>şarkılara</u> gürlük özelliğine göre tepki verir. 6.4. Dinlediği <u>türkülere</u> gürlük özelliğine göre tepki verir. 6.5. Dinlediği <u>tekerlemelere</u> gürlük özelliğine göre tepki verir. 6.6. Çevresinde duyduğu müzikleri türlerine uygun gürlükte grupla birlikte söyler.	Anlatım Soru-cevap Orff Dalcroze	Kontrol Listesi

<p>2.2.7. Çevresinde duyduğu müziklere uygun hızda (nini-marş-şarki-türkü-terleme) sözle / ritimle / hareketle eşlik eder.</p>	<p>7.1. Verilen görsellerden söz-ritim ve hareket bakımından hızlı olanlara yönelik tepki verir.</p> <p>7.2. Verilen görsellerden söz-ritim ve hareket bakımından yavaş olanlara yönelik tepki verir.</p> <p>7.3. Dinletilen veya canlı olarak söylenen müzik parçasının hızına uygun sözle / ritimle / hareketle eşlik eder.</p> <p>7.4. Dinletilen veya canlı olarak söylenen müzik parçasının hızına uygun sözle / ritimle / hareketle eşlik eder.</p>	<p>Gösteri Orff Rol oynama</p>	<p>Kontrol Listesi</p>
<p>2.2.8. Çevresinde kullanılan çalgıları tanıır.</p>	<p>8.1. Sınıftaki nesnelere arasından çalgıları gösterir.</p> <p>8.2. Vurmalı çalgıları gösterir.</p> <p>8.3. Tuşlu çalgıları gösterir.</p> <p>8.4. Üflemeli çalgıları gösterir.</p> <p>8.5. Telli çalgıları gösterir.</p> <p>8.6. Farklı çalgılardan çevresinde kullanılanları gösterir.</p>	<p>Anlatım Soru-cevap</p>	<p>Kontrol Listesi ÖBT</p>
<p>2.2.9. Müzik dinleme kuralları sorulduğunda söyler.</p>	<p>9.1. Dinlerken, müziğin hızına ve ritmine uygun olarak dinlenmesi gerektiğini söyler.</p> <p>9.2. Sınıfta, okulda ve yakın çevresinde nasıl müzik dinlenmesi gerektiğini söyler.</p>	<p>Dönüştürülebilir sembol pekiştirme sistemi Soru-cevap Gösteri</p>	<p>Kontrol Listesi</p>

<p>2.2.10. Müzik yapma kurallarını sorulduğunda söyler.</p>	<p>10.1. Müzik yapma aşamalarına yönelik uygun davranışları görsellerden gösterir. 10.2. Sınıfta ve yakın çevresinde uyması gereken müzik yapma kurallarını sorulduğunda söyler.</p>	<p>Dönüştürülebilir sembol pekiştirme sistem Soru-cevap Gösteri</p>	<p>Kontrol Listesi</p>
<p>2.2.11. Teknolojik müzik yapma aletlerini tanıır.</p>	<p>11.1. Görseller arasından soundbeam müzik yapma aracını gösterir. 11.2. Görseller arasından dubstep djmix müzik yapma aracını gösterir. 11.3. Görseller arasından elektronik bateri müzik yapma aracını gösterir.</p>	<p>Anlatım Soru-cevap</p>	<p>Kontrol Listesi ÖBT</p>
<p>Açıklamalar</p>	<p>2.2.4. Ritim partisi: Tek çizgi üzerinde tek veya iki zamanlı vuruşların art arda sıralanmasıyla oluşur. Orff veya ritim aletleriyle uygulanabilir. 2.2.5. Gürlük terimleri: Çok haff (piyano), orta kuvvette (mezzo forte), kuvvetli (forte), gittikçe yükselerek (crescendo), tersi (decreasing) kastedilmektedir. Ancak, bu öğrenciler için (kısıt-kuvvetli) şeklinde alınması daha uygun olacaktır. 2.2.7. Hız terimleri: Çok yavaş (adagio), orta yavaş (andante), orta hızlı (moderato), hızlı (allegro), en hızlı (allegretto), parçanın yavaşlaması (ritardando) kastedilmektedir. 2.2.8. Görselleriyle birlikte veya piktogramlardan yararlanarak müzik aletini gösterir / söyler. 2.2.9. Müziğin özelliğine ve ortama göre bu kurallara ele alınabilir. Örneğin bir konserde klasik müzik dinlerken sakin durması, pop müzik dinlerken hareketli olabilmesi bu kurallardan olabilir. 2.2.11. Teknolojik müzik yapma araçlarını sınıfında bulunma durumuna göre öğretim planına ekler.</p>		

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Oyun ve Hareket	2.3.1. Günlük rutinleri içeren şarkıları söyler.	<p>1.1. Ders başlangıcında selamlaşma şarkısı söyler.</p> <p>1.2. El yıkama, öğle arası gibi günlük alışverişlerine ilişkin şarkılar söyler.</p> <p>1.3. Derste yoklama alınmasına yönelik her öğrencinin ismini içeren şarkıları söylemeye katılır.</p>	Kulaktan öğretim Soru-cevap Kodaly	Kontrol listesi
	2.3.2. Geleneksel müzikli çocuk oyunları oynar.	<p>2.1. Öğretmenin rehberliğinde geleneksel çocuk oyunları oynar.</p> <p>2.2. Arkadaşları ile birlikte geleneksel çocuk oyunları oynar.</p> <p>2.3. Geleneksel çocuk oyunlarının oynanmasına liderlik eder.</p>	Kodaly Anlatım Rol oynama	Kontrol listesi
	2.3.3. Ninni, tekerleme, sayısmaca söyler.	<p>3.1. Ninni, tekerleme, sayısmacılara öğretmeninden dinler.</p> <p>3.2. Anlamlı bütünler halinde ninni, tekerleme, sayısmacılara tekrar eder.</p> <p>3.3. Öğretmeni ve sınıfta birlikte ninni, tekerleme, sayısmaca söyler.</p>	Anlatım Orff Kodaly Kulaktan Öğretim	Kontrol listesi
	2.3.4. Oyunlarında tekerlemeler ve sayısmacılar kullanır.	<p>4.1. Öğretmen yardımıyla grup oyunlarında sayısmaca söyleyerek sıra belirler.</p> <p>4.2. Oyunlarında sayısmaca söyleyerek sıra belirler.</p> <p>4.3. Oyunlarında arkadaşları ile tekerleme söyler.</p>	Kodaly Anlatım Rol oynama	Kontrol listesi
	2.3.5. Dinlediği öyküdeki olayları farklı materyaller kullanarak canlandırır.	<p>5.1. Dinlediği öyküdeki olaylarla ilgili seslendirme yapar.</p> <p>5.2. Dinlediği öyküdeki olaylarla ilgili farklı vücut hareketleriyle / müzik aletleriyle canlandırma yapar.</p>	Rol oynama Suzuki	Kontrol listesi

2.3.6. Müzikli oyun çalışmaları yapar.	<p>6.1. Görsellerle sunulan müzikli oyunu izler.</p> <p>6.2. Müzikli oyunun sözlerini görselleriyle birlikte söyler.</p> <p>6.3. Müzikli oyunun hareketlerini sözleriyle birlikte müziği olmadan yapar.</p> <p>6.4. Müzikli oyunun hareketlerini sözleriyle müzik eşliğinde yapar.</p> <p>6.5. Müzikli oyunun hareketlerini müzik eşliğinde grup arkadaşlarıyla birlikte yapar.</p>	Dalcroze Doğrudan öğretim	Kontrol Listesi
2.3.7. Ront çalışmaları yapar.	<p>7.1. Görsellerle sunulan rontu izler.</p> <p>7.2. Rondun sözlerini görsellerle birlikte söyler.</p> <p>7.3. Rondun hareketlerini sözleriyle birlikte müziği olmadan yapar.</p> <p>7.4. Rondun hareketlerini sözleriyle müzik eşliğinde yapar.</p> <p>7.5. Rondun hareketlerini müzik eşliğinde grup arkadaşlarıyla birlikte yapar.</p>	Kodaly Rol oynama	Kontrol Listesi
Açıklamalar	<p>2.3.1. Günlük rutinler her sınıfa özgü gün içindeki etkinlikleri içerir. Örneğin başlangıçta gün hakkında konuşma (tarih, önem, günlük akış vb.).</p> <p>2.3.2. "Aç Kapıyı Bezirgan Başı", "Annem Babam Tulumbadan Su Çeker" gibi oyunlar olabilir.</p> <p>2.3.5. Ritim çubukları, marakaslar, tüller, gazete kağıtları gibi ses çıkarabilen her türlü materyal kullanılabilir. Müzikli öyküde geçen sesler, hareketler, ritimler vb. ile ilgili doğaçlama yapılan canlandırma kastedilmektedir.</p> <p>2.3.6. Müzikli oyun: Her zaman belli bir amacı ve konusu olmayan müzik eşliğinde bireysel veya grupla yapılan müzik etkinliğidir.</p>		

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Müzik Kültürü	2.4.1. İstiklâl Marşı'nı dinleme ve söyleme kurallarına uyar.	1.1. İstiklâl Marşı söylenirken ve dinlenirken nasıl davranılacağına ilişkin sunulan görsellere tepki verir. 1.2. Okulunda ve çevresinde İstiklâl Marşı söylenirken saygı ifadesi olarak ayakta sessizce, ellerini vücudunun yan tarafında sabit tutarak bekler.	Dönüştürülebilir sembol pekiştirme sistemi Gösteri	Kontrol listesi
	2.4.2. Müzik dinleme kurallarını uygular.	2.1. Sınıfında, okulunda veya yakın çevresinde dinlediği müziğe uygun davranır. 2.2. Katıldığı etkinliklerde müziğe ve ortama uygun davranır.	Dönüştürülebilir sembol pekiştirme sistemi Gösteri	Kontrol listesi
	2.4.3. Müzik yapma kurallarını uygular.	3.1. Öğretmenin verdiği müzik yapma aşamalarına ait yönergeye uyar. 3.2. Ortaya çıkardığı müziksel ürünü uygun ortamda sergiler. 3.3. Evde, okulda ve yakın çevresinde müzik yapma kurallarını uygular.	Soru-cevap Anlatım Rol oynama Gösteri	Kontrol listesi
	2.4.4. Ülkemizdeki farklı bölgelere ait geleneksel müziksel öğeleri dinler.	4.1. Seğmen, zeybek, bar, bozlak, hora, karşılama, kasap havası, kırık kalkan, horon, kaşık, halay müziği gibi farklı bölgelere özgü müzikleri dinler. 4.2. Ninni, mani, tekerleme dinler.	Anlatım Soru-cevap Gösteri Suzuki	Kontrol listesi
	2.4.5. Okulundaki müzik etkinliklerine dinleyici olarak katılır.	5.1. Belirli günler ve haftalarla ilgili etkinliklere katılır. 5.2. Ritim ve koro etkinliklerine katılır.	Soru-cevap Anlatım	Kontrol listesi

2.4.6. Okulundaki müzik etkinliklerine görevli olarak katılır.	6.1. Müzik etkinliklerinde şarkı / türkü söyler. 6.2. Ritim ve koro etkinliklerinde görev alır. 6.3. Halk oyunları etkinliklerinde görev alır.	Soru-cevap Anlatım	Kontrol listesi
2.4.7. Belirli gün ve haftalarla ilgili müzik etkinliklerine katılır.	7.1. Belirli gün ve hafta müzik etkinliklerine <u>sınıfta</u> katılır. 7.2. Belirli gün ve hafta müzik etkinliklerine <u>okulunda</u> katılır. 7.3. Belirli gün ve hafta müzik etkinliklerine okulunun bulunduğu il veya ilçede katılır.	Soru-cevap Anlatım	Kontrol listesi
2.4.8. Dinlediği müziklerle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade eder.	8.1. Dinlediği şarkılardan beğendiklerine / beğenmediklerini jest ve mimikleriyle ifade eder. 8.2. Dinlediği şarkılardan beğendiklerini / beğenmediklerini sözle ifade eder. 8.3. Dinlediği şarkılarla ilgili düşüncelerini söyler.	Anlatım, Soru-cevap Suzuki Gösteri	Kontrol listesi
2.4.9. Ülkesindeki ünlü müzisyenleri tanır.	9.1. Dinlediği şarkıyı söyleyen müzisyeni görsellerden gösterir. 9.2. Ünlü müzisyenlerin adlarını söyler.	Soru-cevap Anlatım	Kontrol listesi
2.4.10. Çevresinde bulunan müzik aletlerini korur.	10.1. Sınıftaki müzik aletlerini kullanmadan önce izin alır. 10.2. Müzik aletlerini amacına uygun kullanır. 10.3. Müzik aletlerini kullandıktan sonra yerine koyar.	Anlatım Gösteri	Kontrol Listesi
2.4.11. Bireysel müzik arşivini oluşturur.	11.1. Hoşlandığı müzikleri çeşitli bilişim teknolojisi gereçlerine kaydeder. 11.2. Kendi oluşturduğu müziksel ürünleri çeşitli bilişim teknolojisi gereçlerine kaydeder.	Anlatım Doğrudan öğretim	Kontrol Listesi
Açıklamalar	2.4.9. Ülkesindeki ünlü müzisyenlerden (Barış Manço, Kayahan gibi) eğitici-öğretici şarkılar söyleyenlerin seçilmesi daha uygun olacaktır.		

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Müziksel Yaratıcılık	2.5.1. Oyun müziklerine veya farklı ritmik yapılarıdaki ezgilere baş ve mimikleriyle eşlik eder.	1.1. Dinlediği sözlü / sözsüz oyun müziklerine veya farklı ritmik yapılarıdaki ezgilere baş ve mimikleriyle eşlik eder. 1.2. Dinlediği sözlü / sözsüz oyun müziklerine veya farklı ritmik yapılarıdaki ezgilere kol, el, bacak ve omuzlarıyla eşlik eder. 1.3. Grup arkadaşlarıyla birlikte dinlediği sözlü / sözsüz oyun müziklerine veya farklı ritmik yapılarıdaki ezgilere, doğaçlama hareketleriyle eşlik eder.	Anlatım Soru-cevap Gösteri Suzuki	Kontrol listesi
	2.5.2. Oyun müziklerine veya farklı ritmik yapılarıdaki ezgilere doğaçlama olarak eşlik eder.	2.1. Dinlediği sözlü / sözsüz oyun müziklerine veya farklı ritmik yapılarıdaki ezgilere ritim aletleri kullanarak eşlik eder. 2.2. Dinlediği sözlü / sözsüz oyun müziklerine veya farklı ritmik yapılarıdaki ezgilere müzik aletlerini kullanarak eşlik eder.	Suzuki Orff Anlatım	Kontrol listesi
	2.5.3. Bilindiği sözlere melodiler oluşturur.	3.1. Bilindiği şarkı sözlerine doğaçlama melodi oluşturur. 3.2. Bilindiği sözlere doğaçlama melodi oluşturur. 3.3. Çocukla ilgili verilen şiire doğaçlama melodi oluşturur. 3.4. Bilindiği ninnilere, sayımaca ve tekerlemelere uygun melodi oluşturur.	Anlatım Soru-cevap Suzuki Orff	Kontrol listesi
	2.5.4. Bilindiği melodilere söz oluşturur.	4.1. Bilindiği şarkı melodilerine doğaçlama söz oluşturur. 4.2. Bilindiği melodilere doğaçlama söz oluşturur. 4.3. Bilindiği türkü melodilerine doğaçlama söz oluşturur. 4.4. Bilindiği ninnilere, sayımaca ve tekerleme melodilerine uygun söz oluşturur.	Anlatım Soru-cevap Suzuki Orff	Kontrol listesi

2.5.5. Basit müzik aletleri tasarımları.	5.1. Marakas yapar. 5.2. Davul yapar. 5.3. Bateria yapar. 5.4. Zil yapar.	Doğrudan Öğretim Anlatım	Kontrol listesi
2.5.6. Teknolojik müzik yapma aletlerini kullanarak müzik yapar.	6.1. Grubun yaptığı bir veya iki vuruşluk ritimsel vuruşlara soundbeam, dubstep djmix, elektronik bateri ile eşlik eder. 6.2. Soundbeam, dubstep djmix, elektronik bateri ile bir veya iki vuruşluk ritimsel vuruşlar yapar. 6.3. Karaoke aracılığıyla müzik yapar.	Anlatım Suzuki Gösteri	Kontrol listesi
Açıklamalar	2.5.3. Daha önce öğretilen uyaklı ifadeler, birkaç sözcüklü cümlelere ilişkin melodiler olabilir. 2.5.4. Öğrencilerin sıklıkla söylediği, söylemekten zevk aldıkları şarkıların melodilerine farklı amaca uygun sözlerin oluşturulması olabilir.		

ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ

DERS PLANI ÖRNEĞİ - I

BÖLÜM-1			
Dersin Adı	: Müzik ve Oyun	Kademe	: 2
Öğrenme Alanı	: Dinleme-Söyleme-Çalma	Önerilen Süre:	: 40 Dakika
BÖLÜM-2			
Hedef	5. Dinlediği müziğe uygun olarak vücudunu ritim çalgısı gibi kullanır.		
Hedef Davranışlar	5.1. Dinletilen veya öğretmeni tarafından verilen müziğe el çırparak ritim tutar. 5.2. Dinletilen veya öğretmeni tarafından verilen müziğe ellerini bacaklarına vurarak ritim tutar. 5.3. Dinletilen veya öğretmeni tarafından verilen müziğe ayaklarını kullanarak ritim tutar.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, Orff , kulaktan öğretim		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Bedenimiz, video, "Vücudumuz" şarkısı (EK-1).		
Ortam Düzenlemeleri	Tüm çocuklar, öğretmeni görebilecek şekilde yarım daire halinde oturtulur.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	Öğretmen, çocuklara vücutlarının bölümleri ile ilgili sorular sorar ve; " Vücudumuzun hangi bölümlerine vurduğumuzda ses çıkar? " şeklinde sorularla dikkatlerini çeker. Vücudumuzun bölümleri ilgili video izletir ve video ile ilgili sohbet eder.		
Güdüleme	Öğretmen; " Bu derste vücudumuzu bir çalgı gibi kullanacağız ve çok eğleneceğiz. Sizler bu çalışmayı yaptığınızda öğrendiğiniz şarkıları söylerken vücudunuz ile de ritim tutabileceksiniz. " der.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş	Bir önceki derste öğrendikleri şarkı veya ritim çalışması tekrar ettirilir.		
Uygulama	Öğretmen; Şarkının sözlerine göre hareketler yaparak tamamını söyler. Çocuklara; " Benimle birlikte şarkıyı dinlerken ellerinizi çırpacaksınız. " der. Videodan; " Vücudumuz " şarkısını izletirken kendisiyle birlikte şarkının tamamına ellerini çırpır. " Vücudumuz " şarkısını anlamlı bütünlere ayırır. Bölümler halinde çocuklara bir veya iki vuruşluk basit ritimle el çırpır. Ritme uygun el çırpma isimleriyle birlikte; " Çok güzel el çırpıyorsunuz. Aferin! " der. Anlamlı bütünlere (parçalar) birleştirilerek el çırpma hareketi yaptırılır. Ritim tutma çalışmasını aynı şarkıyla ve el çırpma çalışmasındaki aşamaları izleyerek, ellerini bacaklarına vurarak ve ayaklarıyla ritim tutarak yaptırır. Ritim çalışmasını eş zamanlı olarak her öğrenciye farklı hareketlerle yaptırır. Örneğin öğrencinin birine elini çırpıtırırken diğerine ellerini bacaklarına vurdurarak, bir diğer öğrenciye ise ayaklarını vurdurarak ritim tutturur.		

BÖLÜM-3**Ölçme ve Değerlendirme:**

Öğretmen "Vücudumuz" şarkısını söyler. Öğrencilere; "Ben şarkıyı söylerken siz de el çırparak bana eşlik edin." der. Değerlendirme süreci, ellerini bacaklarına vurma ve ayaklarını yere vurma hareketleri için de uygulanır. Kontrol listesi kullanılır.

KONTROL LİSTESİ

Öğrencinin Adı Soyadı:

Sınıfı: Numarası:

Hedef no.	Hedef Davranış	Beceriler	Evet	Hayır	Açıklama
5.	Dinlediği müziğe uygun olarak vücudunu ritim çalgısı gibi kullanır.				
	5.1. Dinletilen veya öğretmeni tarafından verilen müziğe el çırparak ritim tutar.				
	5.2. Dinletilen veya öğretmeni tarafından verilen müziğe ellerini bacaklarına vurarak ritim tutar.				
	5.3. Dinletilen veya öğretmeni tarafından verilen müziğe ayaklarını kullanarak ritim tutar.				

"EK-1"**VÜCUDUMUZ**

Saip EGÜZ

Allegretto



İ ki e lim i ki ko lum ba cak la rım var.

her in san da bir bu run bir de a ğız var

Sen hiç gör dün mü üç ku lak lı bir a dam

O lur mu hiç üç ku lak dön de ay na ya bak hey bak.

İki kulak, iki yanak bir de başım var
Gözlerimde kirpiğim, saçlarım da var
Sen hiç gördün mü üç dudaklı bir adam
Olur mu hiç üç dudak dön de aynaya bak

İki gözüm, iki kaşım parmaklarım var
İnci gibi dişlerim, bir de çenem var
Sen hiç gördün mü üç yanaklı bir adam
Olur mu hiç üç yanak dön de aynaya bak

DERS PLANI ÖRNEĞİ - II

BÖLÜM-1			
Dersin Adı	: Müzik ve Oyun	Kademe	: 2
Öğrenme Alanı	: Müziksel Algı ve Bilgilenme	Önerilen Süre:	: 80 Dakika
BÖLÜM-2			
Hedef	6. Çevresinde duyduğu müzikleri, uygun gürlükte (ninni-marş-şarkı-türkü-tekerleme) söyler.		
Hedef Davranışlar	6.1. Dinlediği <u>ninnilere</u> gürlük özelliğine göre tepki verir. 6.2. Dinlediği <u>marşlara</u> gürlük özelliğine göre tepki verir. 6.3. Dinlediği <u>şarkılara</u> gürlük özelliğine göre tepki verir. 6.4. Dinlediği <u>türkülere</u> gürlük özelliğine göre tepki verir.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, Soru-Cevap, Orff , Dalcroze		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Orff ve ritim aletleri, etkileşimli tahta, mp3 çalar, "Tavşan ve Kaplumbağa " şarkısı (EK-2), gibi hızlı ve yavaş kavramına yönelik şarkılar seçilebilir. Tekerlemeler, ninniler, marşlar ve türküler seçilir.		
Ortam Düzenlemeleri	Sınıf ortamında oturma düzeninin U şeklinde düzenlenmesi. Yararlanılacak araç-gereçlerin görüş alanında olması.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	Öğretmen; " Şimdi size bir şarkı dinleteceğim çocuklar. " der. " Tavşan ve Kaplumbağa " şarkısı etkileşimli tahtadan dinletilerek; " Çocuklaaar! Kaplumbağa mı hızlı yoksa tavşan mı? " şeklinde sorularla şarkının hız özelliğine dikkat çekecek sorular yöneltilir.		
Güdüleme	" Bu dersimizde şarkıların hızına uygun olarak eşlik etmeyi öğrendiğinizde, etkinliklerde yer alabilirsiniz. Evde, okulda şarkılara uygun şekilde eşlik edebilirsiniz. " denir.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş	" Daha önce ninni-marş-şarkı-türkü-tekerlemeler öğrenmiştik. " denir. Sonra; " Ninnileri kısık sesle, marşları yüksek sesle öğrenmiştik. Bugün de ninni-marş-şarkı-türkü-tekerlemelere hızlı-yavaş şekilde nasıl eşlik edeceğimizi öğreneceğiz. " denerek derse geçilir.		
Uygulama	Öğretmen; " Çocuklar biraz önce dinlediğimiz şarkıyı şimdi ben söyleyeceğim. Ben söylerken siz de ellerinizle, ayaklarınızla ya da şarkıyı söyleyerek bana eşlik edebilirsiniz. " der. Orff ve ritim aletlerini kullanarak " Tavşan ve Kaplumbağa " şarkısını söyler ve kendisini takip edenleri, söz / ritimle / hareketle eşlik edenleri pekiştirir. Eşlik etmeyenlere tekrar etkileşimli tahtadan şarkıyı dinletir ve dinletirken nasıl eşlik edeceğini söz / ritim ve hareketle gösterir. Sonra yapamayan öğrencilere fiziksel yardımla yaptırır, " Aferin çok güzel yaptın. " diyerek pekiştirir ve bağımsız yapana kadar etkinliği tekrar ettirir. Daha sonra hızlı ve yavaş olmak üzere iki gruba ayırır. Şarkıyı anlamlı bütünlere ayırarak şarkının hızlı bölümünde bir grubun eşlik etmesini, yavaş bölümünde ise, diğer grubun eşlik etmesini sağlar. Sonra şarkının tamamında grupların şarkının hızına uygun söz / ritim ve hareketle eşlik etmesini sağlar. Uygun davranışları pekiştirir. Bu süreç ninni-marş-şarkı-türkü-tekerlemeler için de uygulanır. Sürece ek olarak ninni etkinliğinde çocuklara gelişim özelliklerine uygun olarak canlandırma, oyunlaştırma yaptırır, ninninin hızına uygun söz / ritim ve hareketle eşlik etmeleri öğretir. Marş, türkü ve tekerlemelerde hızlı ve yavaş ritimli müzikler seçer, öğrenciler vücutlarını, Orff ve ritim aletlerini kullanarak eşlik etmelerini sağlar. Süreci öğrencileri gruplandırarak çeşitli tekrarlarla tamamlar.		

BÖLÜM-3**Ölçme ve Değerlendirme:**

Dinletilen ya da canlı olarak söylenen şarkı, türkü, ninni, marş ve tekerlemeye hızına uygun sözle / ritimle ve hareketle eşlik etmeleri istenir. Eşlik edenler pekiştirilir ve istenilen davranışların gerçekleşip gerçekleşmediğine yönelik kontrol listesi kullanılır.

KONTROL LİSTESİ**Öğrencinin Adı Soyadı:****Sınıfı: Numarası:**

Hedef no.	Hedef Davranış	Beceriler	Evet	Hayır	Açıklama
6. Çevresinde duyduğu müzikleri, uygun gürlükte (ninni-marş-şarkı-türkü-tekerleme) söyler.	6.1. Dinlediği <u>ninnilere</u> gürlük özelliğine göre tepki verir.				
	6.2. Dinlediği <u>marşlara</u> gürlük özelliğine göre tepki verir.				
	6.3. Dinlediği <u>şarkılara</u> gürlük özelliğine göre tepki verir.				
	6.4. Dinlediği <u>türkülere</u> gürlük özelliği ne göre tepki verir.				

"EK-2"

KAPLUMBAĞA İLE TAVŞAN

Söz: Sefai Acay
Müzik: David Dawson



1. E vi ni sır tın da ta şır
2. A ğır a ğır ge zi nir ken







Ge ce gün düz do la şır
Yo lu nu hep şa şır mış



(Bağlantı) 1.2. De re te pe a şı yor Ne de hız lı ko şu yor

DERS PLANI ÖRNEĞİ - III

BÖLÜM-1	
Dersin Adı	: Müzik ve Oyun
Kademe	: 2
Öğrenme Alanı	: Oyun ve Hareket
Önerilen Süre:	: 80 Dakika
BÖLÜM-2	
Hedef	3. Ninni, tekerleme, sayısmaca söyler.
Hedef Davranışlar	3.1. Ninni, tekerleme, sayısmacaları öğretmeninden dinler. 3.2. Anlamli bütünler halinde ninni, tekerleme, sayısmacaları tekrar eder. 3.3. Öğretmeni ve sınıfla birlikte ninni, tekerleme, sayısmaca söyler.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, Orff, Kodaly, kulaktan öğretim.
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Metronom, çocuk sayısı kadar sarı, mavi renklere fularlar, el zilleri ya da bilek zilleri.
Ortam Düzenlemeleri	Sınıf ortamı öğrencilerin halka oluşturacak şekilde toplanabileceği hale getirilir.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Sınıfa girildiğinde, “Hop hop altıntop bundan başka oyun yok” tekerlemesi yüksek sesle söyleyerek, öğrencilere; “Bu tekerlemeyi aranızda daha önce duyan oldu mu?” veya “Bilen var mı?” şeklindeki sorularla öğrencilerin dikkatleri çekilir. Farklı tekerleme örnekleri söylenerek sohbet edilir.
Güdüleme	“Bu dersimizde öğreneceğimiz eğlenceli tekerlemelerle arkadaşlarınızla evde, sınıfta, okulda oyunlar oynayabileceksiniz,” denir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş	Çocuklara, daha önceki derslerde “Yağ Satarım Bal Satarım, “Kutu Kutu Pense” gibi çocuk oyunları öğrendikleri hatırlatılır. Derse geçmeden önce oyun sözleri öğrencilerle birlikte ellerini çırparak veya Orff aletleriyle tekrar edilir. Sonra ders öğretimine geçilir.
Uygulama	<p>Öğretmen;</p> <p>Ritim çalışması planlandığında çocuklara müzikteki sürelerden bahsetmeden verilen sürelerde ve metronom eşliğinde tekerlemeyi söyler ve birkaç kez bunu tekrar eder. Vurgulu söylemek istediğinde süreleri değiştirebilir. Tekermeyi tekrar etme sırasında öğrencilerden kendisini çok dikkatli bir şekilde takip etmelerini ister.</p> <p style="text-align: center;">   </p> <p>“Hop hop al tın top bun dan baş ka o yun yok”</p> <p> bir vuruşluk sürede elini şaklatır,</p> <p> iki yarım sürede iki dize vurur.</p> <p>Öğrencilerden sınıfın orta bölümünde halka olacak şekilde dizilmelerini ister. Yapamayan öğrencilere fiziksel yardımda bulunur. “Aferin size! Çok harika bir halka yaptınız, çocuklar!” diyerek pekiştirir.</p> <p>Öğretmen farklı renlerdeki fularları çocuklara birer atlayarak verir. Sarı renkli fuları olan çocukların “hop hop”, mavi renkli fuları olan çocukların, “al tın top”, tekrar sarı renkli fularların “bundan baş ka”, mavi renkli fularların ise “oyun yok” şeklinde tekerlemeyi tekrar edeceklerine yönelik açıklama yapar.</p>

Sonraki aşamada oyunu önce kendisi, sonra öğrenciler tekrar etmek üzere oynatır.

“Şaklat (elini bir kez, bir tam süre kadar şaklat) şaklat (elini bir kez şaklat) vur (dize vur) şaklat (vur vur vur vur vur şaklat) vur.” şeklinde yönergelerle öğrencilere tekerlemenin nasıl söyleneceğini açıklayıcı tekrarlarla gösterir. Dikkatli bir biçimde kendisini takip edenleri pekiştirir.

Öğrencilere oyundaki sıraya göre kendisi tekrar etmeden söyler. Oyunu farklı ritim aletleriyle tekrarlar.

Aynı sıralamaya uygun olarak anlamlı bütünlere ayırarak sayısmaca etkinliği yaptırır. Sayısmacayı sırasında öğrencilere el veya bilek zillerini kullanarak sözleri kendisinin verdiği iki dörtlük ritme uygun olarak eş zamanlı söyler.

BÖLÜM-3

Ölçme ve Değerlendirme:

Öğrencilerden tekerlemeyi ve sayısmacı kuralına uygun olarak önce öğretmenle birlikte, sonra bireysel ve grupta söylemeleri istenir. İstenen davranışı gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri ile ilgili olarak kontrol listesi hazırlanır.

KONTROL LİSTESİ

Öğrencinin Adı Soyadı:

Sınıfı: Numarası:

Hedef no.	Hedef Davranış	Beceriler	Evet	Hayır	Açıklama
3. Ninni, tekerleme, sayısmaca söyler.	3.1. Ninni, tekerleme, sayısmacaları öğretmeninden dinler.	Dinleme			
	3.2. Anlamlı bütünlük halinde ninni, tekerleme, sayısmacaları tekrar eder.	Öğretmenle tekrar eder.			
		Bireysel tekrar eder.			
		Grupla tekrar eder.			
	3.3. Öğretmeni ve sınıfla birlikte ninni, tekerleme, sayısmaca söyler.	Öğretmeniyle söyler.			
		Bireysel söyler.			
Grupla söyler.					

"EK-3"

HOP HOP ALTIN TOP

Tekerleme



Hop hop al tın top bun dan baş ka o yun yok

DERS PLANI ÖRNEĞİ - IV

BÖLÜM-1	
Dersin Adı	: Müzik ve Oyun
Öğrenme Alanı	: Müzik Kültürü
Kademe	: 2
Önerilen Süre:	: 80 Dakika
BÖLÜM-2	
Hedef	4. Ülkemizdeki farklı bölgelere ait geleneksel müziksel öğeleri dinler.
Hedef Davranışlar	4.1. Seğmen, zeybek, bar , bozlak, hora, karşılama, kasap havası, kılıç kalkan, horon, kaşık, halay müziği gibi farklı bölgelere özgü müzikleri dinler. 4.2. Ninni, mani, tekerleme dinler.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, soru - cevap - gösteri Suzuki.
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Etkileşimli tahta, bilgisayar, video, görseller.
Ortam Düzenlemeleri	Sınıf ortamında oturma düzeninin U şeklinde düzenlenmesi. Yararlanılacak araç - gereçlerin öğrencilerin görüş alanında olması.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Etkileşimli tahtadan ya da bilgisayardan farklı bölgeye ait geleneksel müziklerin videolarını açar ve; “Evet çocuklar şimdi size, çok beğeneceğiniz müzikler ve oyunlar izleteceğim, neler izleyip dinleyeceğinizi merak ediyor musunuz?” gibi çocukları merakladırıcı ve ilgilerini çekebilecek sorular sorar. “Bugün seğmen, zeybek, bar, bozlak, hora, karşılama, kasap havası, kılıç kalkan, horon, kaşık, halay müziği gibi farklı bölgelere özgü müzikleri öğreneceğiz.” der.
Güdüleme	“Ülkemizdeki farklı bölgelere ait geleneksel müziksel öğelerini (seğmen, zeybek, bar, bozlak, hora, karşılama, kasap havası, kılıç kalkan, horon, kaşık, halay) bu müzikleri ve bu müziklerde nasıl oynanıldığını öğrendiğiniz zaman sizler de sınıfımızda, okulumuzda ve çevremizdeki etkinliklerde bu müziklerde oynayabilirsiniz.” der
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş	“Daha önceki dersimizde, farklı türlerdeki müzikleri öğrenmiştik çocuklar. Bunlar nelerdi? Kimler söylemek ister?” der ve parmak kaldırarak söylemek isteyen çocuklara söz hakkı verir, doğru söyleyenleri pekiştirir. “Evet çocuklar sizlerin de söylediği gibi daha önceki dersimizde Türk halk müziğini yani türkülerini, şarkı ve, ninnileri öğrenmiştik. Şimdi de ülkemizin farklı bölgelere ait müziksel öğelerini (seğmen, zeybek, bar , bozlak, hora, karşılama, kasap havası, kılıç kalkan, horon, kaşık, halay) öğreneceğiz” der.
Uygulama	Öğretmen; “Çocuklar şimdi size, bir müzik dinleteceğim, sessizce izlemenizi istiyorum, sessizce ve dikkatlice izlerseniz diğer videoyu size açtıracam.” der ve etkileşimli tahtadan ya da bilgisayardan İç Anadolu Bölgesi'ne ait seğmen müziklerinin olduğu videoları açar. Seğmen müziklerinin olduğu videoları izlettikten sonra (çocuklar da o bölgede yaşadığı için onların söylemesine yönelik sorular sorar). “Bu müziğin ve oynanan oyunun adını bilen var mı acaba?” der. Doğru cevap verenleri pekiştirir. Sonra sunum yapar. “Çocuklar, bu videomuzda dinlediğiniz müzik İç Anadolu Bölgemiz'e ait seğmen müzikleridir. Seğmen müziğinde oynanan oyuna da seğmen oyunu denir, bakın burada oynayan kişilere de seğmen denir. Seğmen müzikleri ve oyunları daha çok Ankara'da söylenir ve oynanır. Çocuklar bu müziğin adı neymiş? Kimler söyleyecek?” der, doğru söyleyenleri pekiştirir. Söyleyemeyenlere tekrar sunum yapar. İfade edici dili olmayan çocuklara da diğer videolar ve seğmen videoları izletilir, Seğmen videosunu göstererek “Bakın bu seğmen müzikleri ve seğmen oyunu.” der. Sonra tek tek çocuklara sorar; “ Şimdi beni dikkatlice dinle, bu videolardan hangisi seğmen müziği ve seğmen oyunu ? Göster!” der ve doğru gösterenleri pekiştirir. Gösteremeyenlere sunu tekrar edilir, yine gösteremeyen öğrencilere özelliklerine göre fiziksel yardım yapılır, öğrencilerin hepsi bağımsız gösterene kadar devam edilir.

	<p>“Şimdi çocuklar seğmen müziklerini tekrar dinleteceğim ben de seğmen oynayacağım.” der ve seğmen müziklerini tekrar açar ve seğmen oyununu oynar. Oynarken de "Bakın, ben de seğmenler gibi oynuyorum diyerek seğmen müziğindeki ve oyunundaki özelliklere dikkat çeker. Daha sonra; “Eveet çocuklar kimler benimle seğmen oyunu oynamak ister?” der.</p> <p>Parmak kaldırarak oynamak isteyenleri ortaya çağırır ve çocukların da oynamasına fırsat verir. Diğer çocuklara da; “Bakın çocuklar Ahmet, Fatma... arkadaşlarınız şimdi seğmen oynayacaklar, siz de onlara eşlik edebilirsiniz.” der. Çocukların oynamaları bitince "Aferin, çocuklar çok güzel seğmen oynadınız." der.</p> <p>Daha sonra İç Anadolu Bölgesi'ne ait, bozlak vb... müziksel öğelerin sunumu yaptıktan sonra, bu süreç zeybek, bar, hora, karşılama, kasap havası, kılıç kalkan, horon,kaşık, halay müzikleri için de tekrar ettirilir. Ninni, mani, tekerleme öğretim için de bu süreç uygulanır.</p>
--	---

BÖLÜM-3

Ölçme ve Değerlendirme:

Öğretmen;

Öğrencilere videodan seğmen müziklerini ve oyununu izletir ya da seğmen müzikleri eşliğinde öğretmen seğmen oyunu oynar ve; **“Bu müziğin adı ne? Bu oyunun adı neydi çocuklar”** der. Söyleyenleri pekiştirir.

İfade edici dili olmayan çocuklara da diğer geleneksel müziksel öğelerin videoları ve seğmen videoları izletilip; **“Bunlardan hangisi seğmen müziği ve seğmen oyunu? Göster!”** der , doğru gösterenleri pekiştirir.

KONTROL LİSTESİ

Öğrencinin Adı Soyadı:

Sınıfı: Numarası:

Hedef no.	Hedef Davranış	Beceriler	Evet	Hayır	Açıklama
4. Ülkemizdeki farklı bölgelere ait geleneksel müziksel öğeleri dinler.	4.1. Seğmen, zeybek, bar, bozlak, hora, karşılama, kasap havası, kılıç kalkan, horon, kaşık, halay müziği gibi farklı bölgelere özgü müzikleri dinler.	Seğmen müzikleri dinler.			
		Zeybek müzikleri dinler.			
		Bozlak müzikleri dinler.			
		Hora müzikleri dinler.			
		Karşılama müzikleri dinler.			
		Kasap havası müzikleri dinler.			
		Kılıç müzikleri dinler.			
		Kalkan müzikleri dinler.			
		Horon müzikleri dinler.			
		Kaşık müzikleri dinler.			
		Halay müzikleri dinler.			
	4.2. Ninni, mani, tekerleme dinler.	Ninni müzikleri dinler.			
		Mani müzikleri dinler.			
		Tekerleme müzikleri dinler.			

DERS PLANI ÖRNEĞİ - V

BÖLÜM-1			
Dersin Adı	: Müzik ve Oyun	Kademe	: 2
Öğrenme Alanı	: Müziksel Yaratıcılık	Önerilen Süre:	: 80 Dakika
BÖLÜM-2			
Hedef	1. Oyun müziklerine veya farklı ritmik yapılarıdaki ezgilere doğaçlama hareketlerle eşlik eder.		
Hedef Davranışlar	1.1. Dinlediği sözlü / sözsüz oyun müziklerine veya farklı ritmik yapılarıdaki ezgilere baş ve mimikleriyle eşlik eder. 1.2. Dinlediği sözlü / sözsüz oyun müziklerine veya farklı ritmik yapılarıdaki ezgilere kol, el, bacak ve omuzlarıyla eşlik eder.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, soru-cevap-gösteri, Suzuki.		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Etkileşimli tahta, bilgisayar, videolar, oyun müzikleri, "Ankara'nın Bağları" şarkısı		
Ortam Düzenlemeleri	Sınıf ortamında oturma düzeninin U şeklinde düzenlenmesi. Yararlanılacak araç-gereçlerin öğrencilerin görüş alanında olması.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	Etkileşimli tahtayı göstererek; "Bugün size hepinizin bildiği ve çok sevdiği bir şarkıyı dinleteceğim. Acaba hangi şarkıyı dileteceğim? Bu şarkıyı dinlerken neler yapacağız, biliyor musunuz?" denir. "Şarkıyı dinlerken baş, mimik, el, kol ve bacaklarımızla çok farklı şekilde eşlik etmeyi öğreneceğiz." denir.		
Güdüleme	" Çocuklar şarkılara başınızla, mimiklerinizle, el, kol, bacak ve omuzlarınızla eşlik etmeyi öğrenerseniz, sınıfımızdaki etkinliklerde, okulunuzdaki törenlerde, şarkılara hareketlerinizle eşlik edebilirsiniz. " der.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş	" Önceki dersimizde müzik parçasının gürlüğüne (kuvvetli-kısıık) uygun olarak sözle / ritimle / hareketle eşlik etmeyi, çevrenizde duyduğunuz müziklere uygun hızda (ninni-marş-şarkı-türkü-tekerleme) sözle / ritimle / hareketle eşlik etmeyi öğrenmiştik. " der. Etkileşimli tahtadan "Ankara'nın Bağları" şarkısını açar ve; " Şimdi dikkatlice dinleyin, isterseniz hareketlerle eşlik edebilirsiniz. " diyerek derse başlar.		
Uygulama	Öğretmen; Şarkıyı bir kez baştan sona dinletir, çocuklar dinlerken hareketlerle eşlik edip etmemelerine bakar. Sonra; " Çocuklar, bu şarkımızı tekrar dinlemek ister misiniz? " der ve şarkıyı tekrar açarken; " Beni dikkatlice izleyin çocuklar, şimdi şarkıyı dinleyen ben şarkıya baş ve mimiklerimle eşlik edeceğim. Beni dikkatlice izlerseniz sizlere de yaptıracağım. " der. Şarkıyı dinletirken öğretmen baş ve mimikleriyle şarkının ritmine uygun, özgün ve doğaçlama hareketlerle eşlik eder, kendisine eşlik edenleri pekiştirir. " Aferin Ayşe, Ali...çok güzel başınızla ve mimiklerinizle şarkıya eşlik ettiniz. " der. Şarkının belli bölümlerinde şarkıyı durdurup çocukların baş ve mimikleriyle eşlik etmelerini ister. Yapanları pekiştirir, yapamayanlara da tekrar model olur baş ve mimikleriyle yapmalarını sağlar. Baş ve mimikleriyle eşlik ederken el, kol ve bacaklarıyla hareketleriyle de eşlik edenler olursa onları da pekiştirir. Şarkıya özgün ve doğaçlama baş, mimik hareketi yapanları tüm öğrencilerin karşısına çıkarır, alkışlattırır. Yapamayan çocuklara, onları dikkatlice izlemesini ister. Yapmaya çalışanları pekiştirir. Dinlediği sözlü / sözsüz oyun müziklerine veya farklı ritmik yapılarıdaki ezgilere kol, el, bacak ve omuzlarıyla eşlik eder, hedef davranışı için de aynı süreç uygulanır.		

BÖLÜM-3**Ölçme ve Değerlendirme:**

"Ankara'nın Bağları" şarkısını açar ve; "**Çocuklar şimdi şarkıyı dinlerken başınızla ve mimiklerinizle eşlik etmenizi istiyorum.**" der. Sonra çocuklarda tek tek hareketleri yapmalarını ister.

KONTROL LİSTESİ**Öğrencinin Adı Soyadı:****Sınıfı: Numarası:**

Hedef no.	Hedef Davranış	Beceriler	Evet	Hayır	Açıklama
1. Oyun müziklerine veya farklı ritmik yapılarıdaki ezgilere doğaçlama hareketlerle eşlik eder.	1.1. Dinlediği sözlü / sözsüz oyun müziklerine veya farklı ritmik yapılarıdaki ezgilere baş ve mimikleriyle eşlik eder	Baş ve mimik hareketleri yapar.			
	1.2. Dinlediği sözlü / sözsüz oyun müziklerine veya farklı ritmik yapılarıdaki ezgilere kol, el, bacak ve omuzlarıyla eşlik eder.	Kol hareketleri yapar.			
		El hareketleri yapar.			
		Bacak hareketleri yapar.			
		Omuzlarıyla hareketleri yapar.			

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve
Otizm Spektrum Bozukluğu
Olan Öğrenciler İçin

SOSYAL BECERİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

II. Kademe (5, 6, 7 ve 8. Sınıf)



Ankara, 2018

içindekiler

GİRİŞ.....	5
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI.....	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI.....	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	6
1. DEĞERLERİMİZ.....	6
2. YETKİNLİKLER	6
ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI.....	7
BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	8
SONUÇ.....	9
SOSYAL BECERİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI.....	9
1. SOSYAL BECERİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI	9
2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI.....	10
3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI.....	11
4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR.....	12
SOSYAL BECERİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	15
1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	15
2. HEDEFLERİN YAPISI	17
3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR.....	18
ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ	28

GİRİŞ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geliştirilen öğretim programları; öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri bilgi, kavram ve becerileri kazanmalarını, bunları kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını, akademik, günlük yaşam, öz bakım gibi alanlarda gelişim sağlamalarını hedefleyen bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırmayı hedefleyen, yalın ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Programlarda bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve kademelerde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden hedeflere ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki hedef ve açıklamalar ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu hedefler ve açıklamalar, eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünlüğe ulaşmış bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları”, “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan “Özel Eğitimin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, birinci, ikinci ve üçüncü kademe seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimini tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundularak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini sağlamak,
2. Birinci kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olarak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek, günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel akademik becerileri kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak bağımsız bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak,
3. İkinci kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, toplumla etkileşimini, bütünlüğünü sağlayacak şekilde yeterliliklerle donatılmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Üçüncü kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin birinci ve ikinci kademede kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, insanlarla etkileşim kurabilen, toplumsal kurallara uyum sağlayabilen, toplumsal yaşama katılım için çabalayan, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilen bireyler olmalarını sağlamak, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ)” ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir mesleğe hazır, toplum hayatında üretime katkısı olan, millî ve manevi değerleri benimseyen bireyler olmalarını sağlamaktır.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı bireye değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmaktır. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kurmaktadır. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından günümüze ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata aktarımıdır. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ile birlikte ele alınarak programın perspektifini oluşturmaktadır.

1. DEĞERLERİMİZ

Değer; bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen, birleştirici olgulardır. Aynı zamanda değerler, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir. Değer eğitiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Değerler, insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahiptir.

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. "Eğitim programı"; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adelet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

2. YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazesi olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde belirlenmiştir. TYÇ'de anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojiye temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Özel eğitim çerçevesinde yabancı dillerde iletişim ve inisiyatif alma ve girişimciliğe ait yetkinlikler öğretim programlarında ele alınmamıştır. Bu yetkinliklere ilişkin bilgi ve beceriye ait davranışlar orta ve ağır engel düzeyindeki öğrencilere kazandırılmamaktadır. Öğretim programlarında ele alınan yetkinlikler TYÇ'de aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

1. *Anadilde iletişim:* Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.

2. *Matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojide temel yetkinlikler:* Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

3. *Dijital yetkinlik:* İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
4. *Öğrenmeyi öğrenme:* Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
5. *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler:* Bu yetkinlikler kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
6. *Kültürel farkındalık ve ifade:* Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdiridir.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Değerlendirme, öğretme ve öğrenmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, öğretimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı ve sistematik bir süreçtir. Öğrenme, öğretme ve planlamayı doğrudan etkileyen ve eğitim sisteminin temel öğelerinden biri olan değerlendirmeye öğretim programında önemli bir yer verilmiştir.

Öncelikle öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performansını belirlemek ve performansına dayalı olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) hazırlamak için ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır. Sürekli değerlendirme tüm öğrencilerin ilerlemelerinin tespiti için önemlidir. Öğretim öncesinde yapılan değerlendirme, öğrenci hakkında bilgi edinilmesini ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesini; öğretim sırasında

yapılan değerlendirme, öğrenci ve öğretmene geri bildirim verilmesini; öğretim sonunda yapılan değerlendirme ise öğrenme hedeflerinin karşılanıp karşılanmadığı ve belirli alanlarda değişiklik yapılması gerekip gerekmediği hakkında karar vermeyi sağlayacaktır. Toplanan veriler sistematik olarak kayıt edilmelidir. Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Uygun ölçme değerlendirme süreçlerine yer verilerek bu tür sorulara cevap verilmelidir.

Ölçme değerlendirme ilkelerinden aşağıdakilere dikkat edilmelidir:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, hedeflerin ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Ölçme değerlendirme, yetersizliği olan öğrencinin bireysel özelliklerine göre biçimlendirilmelidir.
3. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulamaya uygun yolları gösterir. Bu araç ve yöntemlerin uygulanmasında gerekli uygulama ilkelerine uyulmalıdır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde öğrencinin çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilgi ve birikimi dikkate alınarak ve aralarındaki ilişki göz önünde bulundurularak bazı temel gelişim ilkelerine göre program düzenlenmiştir. Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak, destekleyici önlemler alınması önerilmektedir. Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların hedeflerini gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir. Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi belirli yönelimlerle karakterize edilir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön koşul ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de kademeler düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi bilişsel gelişimini etkiler ve bilişsel gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir hedefin gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Bireyler arası farklılık bir bireyin diğerlerinden birden fazla özelliği bakımından farklı olmasıdır. Tüm öğrenciler için; bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programları temel alınarak "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı" hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP'de yer alacak olan hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri farklılaşabilir. Bu nedenle öğrenme öğretme süreci planlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları (mevcut performansları, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri ve ihtiyaçları, sosyokültürel farklılıkları vb.) göz önünde bulundurulmalıdır.

SONUÇ

Programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçildiği aşağıda sıralanmıştır.

- Farklı ülkelerin özel eğitim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından öğretmen ve yöneticilerin program gereksinimleri hakkında görüşleri alınmış,
- Öğretmenlerden programların hedefleri ve yapısı hakkında görüş alınmış; bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınınca değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız hazırlanmıştır.

SOSYAL BECERİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI

1. SOSYAL BECERİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI

Sosyal Beceriler Dersi orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin sosyal yeterlilikleri ve öğrenme özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Program, öğrencilerin başkalarıyla ilişki geliştirebilmelerini, insanların duygularını tanıma, anlama ve ifade edebilmelerini, duygu durumlarını düzenleyebilmelerini, olumlu kararlar verebilmelerini, kendi yaşlılarıyla arkadaşlık ilişkileri geliştirebilmelerini, toplumsal kurallara uyabilmelerini, sorumluluk sahibi ve nazik bireyler olabilmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içerisinde yapılandırılmıştır. İkinci kademe öğrencilerin sosyal beceri yeterliliklerini geliştirirken sahip olması gereken beceriler olduğunu vurgulamaktadır. Öğretim programında öğrenme alanlarındaki beceriler birbiriyle ilişkili ve bütünlük içinde ele alınmaktadır. Öğrenme alanlarının her birinde edinilen bilgi ve beceriler öğrenme sürecinde birbirini tamamlamaktadır. Ayrıca öğrencilerin gelişim özellikleri, yaşları ve becerilerin işlevselliği göz önünde bulundurularak dersin hedefleri yapılandırılmıştır. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de ifade edilen Özel Eğitimin Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Sosyal Beceriler Dersi ile öğrencilerin;

- Başkalarıyla sözlü ve sözsüz etkileşim başlatabilmeleri ve sürdürebilmeleri,
- Temel duygularını tanımaları,
- Duygularını karşılarındaki kişilere ifade edebilmeleri,
- Önceden planlanan etkinliklere uyum sağlayabilmeleri,
- Geçişlerde uygun davranışlar sergileyebilmeleri,
- Bir sorun karşısında çözüm üretebilmeleri ve uygun davranışlar sergileyebilmeleri,
- Çeşitli durumlar karşısında uygun reddetme davranışları sergileyebilmeleri,
- Tercih etmedikleri bir durumla karşılaştıklarında eğer uygunsa esnek davranabilmel becerilerinin kazandırılması,
- Akran etkileşim becerilerini geliştirmeleri,

- Verilen sözü yerine getirme becerilerini sergilemeleri,
- Toplumsal ortamlarda temel davranış kurallarına uyabilmeleri,
- Nezaket bildiren ifadeler kullanabilmeleri amaçlanmıştır.

2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Sosyal Beceriler Dersi Öğretim Programı; öğrencinin sosyal beceri yeterliliklerini göz önünde bulunduran ve öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşımla hazırlanmış olup, bütün kazanımlar sürekli gelişme ve ilerleme gösteren bir yapı altında bir bütünlük içerisinde tasarlanmıştır. Öğrencilerin sosyal becerileri tecrübe ederek sosyal yeterliliklerini geliştirmelerini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır.

Sosyal Beceriler Dersi Öğretim Programı'nda öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarını temele alan öğrenci merkezli bir tasarım yaklaşımı benimsenmiştir. Ayrıca öğrenme ortamlarının öğrenciye yeni öğrendiklerinin pekiştirilmesi için fırsatlar sunması önemli bir özellik olarak benimsenmiştir. Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik bu program aynı zamanda işlevsel nitelik taşımaktadır. Bu anlamda programda yer verilen hedef davranışlar günlük yaşamda birey ve toplum için önemli ve geçerli davranışlardır. Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanmış olan Sosyal Beceriler Dersi Öğretim Programı'nın felsefi temelleri, pragmatist felsefenin eğitime uygulanması olarak ele alınan ilerlemecilik eğitim felsefesiyle örtüşmektedir. Çünkü programda öğrenci gereksinimlerini merkeze alan ve öğrenci için işlevsel değeri olan bilgi, beceri ve tutumlar öğretilmektedir.

Öğretim programına temel olan öğrenme yaklaşımları ise Uygulamalı Davranış Analizidir (UDA). Sosyal Beceriler Dersi Öğretim Programı okul çağındaki orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal beceri yeterlilikleri, sosyal beceri gereksinimleri ve UDA'nın temel özellikleri dikkate alınarak geliştirilmiştir.

UDA, davranış ilkelerinden elde edilen yöntemleri, sosyal açıdan önemli davranışları anlamlı bir düzeye kadar geliştirmek için sistematik bir şekilde uygulayan ve davranışın gelişiminden sorumlu yöntemlerin etkililiğini deneysel çalışmalarla kanıtlayan bir bilim dalıdır. Objektif şekilde tanımlanabilen ve gözlemlenebilen sosyal açıdan önemli davranışlar üzerine odaklanır; kullanılan yöntem ile davranışta meydana gelen ilerleme arasındaki güvenilir ilişkiyi kanıtlarken üzerinde çalışılan davranıştaki gelişmeyi araştırır; bilimsel tanımlama, ölçme ve analiz yöntemleri kullanır.

Analitik olma özelliği hedeflenen davranışın ortaya çıkmasını sağlayan veya çıkmasına engel olan olayın (Uyaran), görevini gerçekten yerine getirmesini gerektirir. Analiz, belirli bir uyaran ile belirli bir davranışın üzerinde kontrol kurdurduğumuzda ya da 'davranışın ortaya çıkmasını veya yok olmasını' sağladığımızda gerçekleşmiş olur.

Uygulamalı davranış analizi, uygulamada değeri olan davranışlarda önemli ölçüde değişimi hedefler. Davranış değiştirmenin etkililiğiyle ilgili soruya genelde başka bir soruyla cevap verilir. Davranış ne kadar değişmeli? Bu soruyu davranışla mücadele eden kişilerin, örneğin ailelerin ve eğitimcilerin cevap vermesi gerekir.

Son olarak; uygulamalı davranış analizi genellenebilen davranış değişikliğini hedefler. Bunun anlamı yeni davranış, zamana dayanıklı olmalı, birçok farklı ortamda ortaya çıkmalı ve diğer farklı davranışlara da yayılabilir olmalıdır. Genelleme daima dikkatlice programlanmalı ve bunun eğitim sürecinde çok önemli bir unsur olduğu unutulmamalıdır.

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilmiş olan bu program, bireysel temelleri dikkate alarak oluşturulmuştur. Öğrenci, programın en önemli parçasıdır. Öğ-

renme alanları ve etkinlikler birey için seçilmiş ve düzenlenmiştir. Öğrenme yaşantıları bireyin ilerideki gereksinimleri göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Özellikle bu program, program geliştirme açısından aşağıda belirtilen bireysel temeller dikkate alınarak geliştirilmiştir.

- Her öğrencinin bir birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
- Öğrencinin kişisel mutluluğunu ve başarıma duygusunu kazandırmak için çaba gösterir.
- Öğrencinin gelecekteki hayatı için rehberdir.
- Günümüzdeki engelli bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine rehberdir.
- Öğrencinin fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı bir birey olarak yetişmesini hedef almıştır.

Tüm öğrenciler için bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda Sosyal Beceriler Dersi Öğretim Programı temel alınarak “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)” hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP’de yer alacak hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri dikkate alınmalıdır. Öğrenme öğretme sürecinde mümkün olduğunca bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılmalıdır. Bu teknolojilerin kullanılması öğretim stratejilerini zenginleştirirken aynı zamanda öğrencilerin öğrenmelerini destekleyecektir.

Dersin işlenişinde ve uygulamalarda görsel iletişim araçlarına yer verilmeli; slayt, bilgisayar, televizyon, etkileşimli tahta, internet, EBA içerikleri vb. etkin olarak kullanılmalıdır. Teknolojik araç ve gereçler kullanılırken gizlilik, bütünlük ve erişilebilirlik göz önüne alınmalı ve internetin güvenli kullanımı konusunda gerekli uyarılar yapılmalı ve tedbirler alınmalıdır. Dijital kaynakların, özellikle internetten indirilen materyallerin kullanımında intihal yapılmamalı, etik kurallara ve telif haklarına uyulmalıdır.

3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performanslarını belirlemek amacıyla belirli ölçme araçlarından yararlanılır. Öğretmen tarafından da geliştirilebilen bu araçlarla elde edilen veriler;

1. Öğrencilerin öğretimi hedeflenen davranışı öğrenmeye hazır olup olmadıklarını,
2. Geliştirilen öğretim programının etkililiğini,
3. Öğretimin sonlandırılma kararının verilmesini,
4. Öğretimle ne düzeyde genellenebilen davranış değişikliğinin sağlanabildiğini,
5. Öğretim sonlandıktan sonra etkisinin devam edip etmediğini (izleme) değerlendirmek amacıyla kullanılır.

Öğrencilerin programla kazandırılması hedeflenen bilgi ve becerileri ne oranda edindiğinin tespitinde kullanılan ölçme ve değerlendirme uygulamaları sürekli olmalıdır. Değerlendirme süreci birçok basamağı içermelidir. Bu basamaklar aşağıda verilmektedir.

Programın Gözden Geçirilmesi: Öğretim programını gözden geçirerek, öğrenme alanlarına göre nereden başlanacağına karar verilmelidir.

Öğretim Öncesinde Veri Toplama:

Kaba Değerlendirme: Program öğrenme alanları ve hedefleri gözden geçirdikten sonra kaba değerlendirme araçları programa göre geliştirilmelidir. Kaba değerlendirme araçları olarak kontrol listeleri, gözlemler ve görüşmelerden yararlanılabilir. Bu tür ölçümler öğrencinin performansı hakkında kabaca bilgi verecek ve ayrıntılı değerlendirme için yol gösterecektir.

Ayrıntılı Değerlendirme Araçları Hazırlanması ve Uygulanması: Seçtiğiniz öğrenme alanına göre Uygulamalı Davranış Analizinin ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden yararlanılabilir. Örneğin davranışın süresi ya da sayısı kayıt edilebilir. Bunun için hedef beceri değerlendirme formları geliştirilebilir. Öğretim öncesinde yapılan ayrıntılı değerlendirme öğretime nereden başlanacağına yol gösterecektir. Bu değerlendirmeden sonra hedef davranışlar belirlenerek öğretime başlanabilir.

Öğretim Sırasında Veri Toplama: Öğrenciye seçilen öğrenme alanında yer alan hedef davranışlar öğretilirken değerlendirme yapılmalıdır. Öğretim sırasında yapılan bu değerlendirmeler öğretimin düzenlenmesinde rol oynar.

Öğretim Sonunda Veri Toplama: Öğretim oturumlarında hedeflenen yönde ilerleme sağlayan öğrencilerde öğretim öncesinde kullanılan ölçme araçları ile belirlenen hedeflere ulaşım ulaşıldığı saptanmalıdır.

Toplanan Verilerin Kayıt Edilmesi: Öğrenci performansı sürekli kayıt edilerek öğrenci performansı kayıt altına alınmalı ve grafiksel analizi yapılmalıdır. Kayıtlar sistematik olarak tutulmalı ve analiz edilmelidir.

Sonuçları Değerlendirilmesi ve Gerekli Düzenlemelerin Yapılması: Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Eğer uygun değerlendirme süreçlerine yer verildiyse, bu tür sorulara cevap verilebilecek ve birçok problemlerin üstesinden gelinebilecektir.

4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Sosyal yeterlilik, bireyin gereksinim duyduğu ve ilgili durumlarda bağlama uygun olarak akranlarıyla ve yetişkinlerle etkili, uygun ve nitelikli sosyal etkileşimler kurması ve bu etkileşimleri sürdürmesi için gereksinim duyduğu sosyal, duygusal ve bilişsel becerilerdir. Sosyal beceriler ise, iletişim becerilerimizi de kullanarak etrafımızdaki kişilerle ilişki kurmamızı ve bu ilişkiyi sürdürmemizi sağlayan becerilerdir. Sosyal becerilerimiz başkalarından öğrenmemizi, arkadaşlık ilişkisi kurmamızı, bu ilişkileri geliştirmemizi ve sürdürebilmemizi kolaylaştırır. Ayrıca sosyal bir durumda ne söyleneceği, doğru kararların nasıl verileceği ve çeşitli sosyal durumlarda nasıl davranılacağı konusunda temel oluşturur. Öğrenciler yeterli sosyal becerilere sahip olabilirlerse bir sorunla karşılaştıklarında daha esnek olabilmekte, sorunlara uygun ve güvenli çözüm yolları bulabilmektedirler.

Tipik gelişim gösteren öğrenciler etraflarındaki kişilerle doğal yollardan sosyal ilişki geliştirebilirken, zihin engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler genellikle sosyal durumları oluşturan farklı bilgileri, bu durumlarda nasıl davranılması gerektiğine dair ipuçlarıyla ilişkilendiremezler ve sosyal durumları anlaşılması güç ve karmaşık durumlar olarak algırlar. Bu problemin doğal bir sonucu olarak, zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler özellikle toplumdan olumlu tepkiler almalarını ve olumsuz tepkilerden kaçınmalarını sağlayan (Örneğin, etkileşim başlatma, konuşma, iltifatta bulunma, bir oyuna katılma gibi) becerileri sergilemede zorlanırlar.

Alan yazında sosyal becerilerin sınıflandırılmasına çeşitlilik görülmektedir. Öğrenme alanları belirlerken ekipte alan yazından ve programı geliştiren ekip üyelerinin deneyimlerinden yararlanılmıştır. Zihin engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan çocukları sosyal beceri gereksinimleri ile çocukların iletişim ve sosyal gelişim aşamaları dikkate alınarak öğrenme alanları, hedefler ve hedef davranışlar göre sıraya konulmuştur. Aşağıda yararlanılan alan yazın çalışmalarına örnekler verilmiştir.

Sosyal becerileri, içinde bulunulan sosyal ortama uyum sağlama, kişilerin başkalarıyla olumlu etkileşimleri başlatma ve sürdürme için gerekli olan beceriler olarak tanımlanmaktadır. Bu görüşe göre sosyal beceriler kişiler arası ilişkilerin kurulmasına çok önemli bir role sahiptir. Sosyal beceriler kişinin olumlu ya da olumsuz duygularını karşı tarafa uygun bir şekilde aktarabilmesi, kişisel haklarını savunabilmesi, gerektiğinde başkalarından yardım isteyebilmesi ve kendisine uygun olmayan istekleri geri çevirebilmesini kolaylaştırır.

Sosyal becerilerin sınıflandırılmasında çeşitlilik görülmektedir. Bu konuda aşağıda üç farklı görüş aktarılmıştır.

Birinci görüş; sosyal becerileri üçe ayırmaktadır;

- Akran/arkadaşlık becerileri (selamlama, dinleme, soru sorma ve sorulara cevap verme, etkileşimi başlatma, sürdürme ve sonlandırma),
- Başa çıkma becerileri (yönerge ve rolleri izleme, yardım etme, akran baskısıyla baş etme, geribildirim ve kendini kontrol etme gibi),
- Problem çözme ve karar verme becerileri (problemi tanımlama, amaç belirleme, alternatifleri oluşturma ve seçme, verilen kararı uygulama).

İkinci görüş; sosyal becerileri dört guruba ayırmaktadır;

- Kendini ifade etme (üzüntü ve mutluluk gibi duyguların ifade edilmesi, düşüncelerin açıklanması, geribildirim kabul etme),
- Destekleme becerileri (başkalarına olumlu geri bildirim verme),
- Haklarını savunma becerileri (basit isteklerde bulunma, başkalarından farklı düşünme, uygun olmayan istekleri kabul etmeme),
- İletişim becerileri (konuşma, problem çözmek için doğru iletişim kurma).

Sosyal beceriler üzerine yapılan araştırmaları meta analiz tekniği ile değerlendirerek sosyal becerileri beş farklı guruba ayırmıştır:

- Akran ilişkisi geliştirme becerileri (akranına olumlu geribildirim verme, ihtiyaç duyduğunda arkadaşından yardım isteme, arkadaşına yardım etme, arkadaşını oyuna davet etme, arkadaşlık ilişkisi geliştirme, arkadaşıyla konuşma, tartışmalara katılma),
- Kendini kontrol etme becerileri (öfkesini kontrol etme, kurallara uyma, problem ortaya çıktığında sakin kalma, eleştiriyi kabul etme),
- Akademik beceriler (yönergelere uyma, boş zamanlarını uygun bir şekilde değerlendirme, ihtiyaç duyduğunda yardım isteme),
- Uygun becerileri (yönergelere ve kurallara uyma, eşyalarını paylaşma, sorumluluklarını yerine getirme),
- Etkileşim başlatma becerileri (sohbet başlatma, oyuna arkadaşını davet etme, kendini tanıtmaya, duygularını ifade etme).

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için sosyal beceri öğretimi ger-
çekleştirirken, öğrencilerin sosyal yeterlilikleri ile gelişim özellikleri dikkate alınmalı ve öğretim planları öğ-
rencilerin performans düzeyleri ve öğrenme özellikleri dikkate alınarak geliştirilmelidir. Orta-ağır zihinsel
engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere sosyal beceri öğretirken aşağıdaki özelliklere dikkat
edilmelidir.

- Sosyal beceriler çocukların ilgisini çekmeyebilir. Özellikle eğitimin başında sosyal becerilerden çok az hoşlandıklarını göz önünde bulundurmak önemlidir.
- Öğretimin başında etkili pekiştirme sistemleriyle başlayarak öğrenmeleri desteklenmeli.
- Alıcı dil becerilerinde çok büyük zorluğu olan çocuklara sosyal beceri öğretirken daha esnek olunmalı.
- Sosyal ilişkiler çocukların yaşadığı kendi çevrelerine göre farklılık gösterebilir. Yıllık eğitim planları geliştirilirken bu durum özellikle dikkate alınmalı.
- Diğer çocuklar gibi zihin engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar da, öğrendikleri bece-
rilerden gerçekten keyif alabilir, başkalarının verdiği tepkilerden hoşlanabilirler.
- Zihin engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar pek çok sosyal beceriyi öğrenebilir ve diğer çocuklar gibi günlük yaşamlarına katabilirler.

SOSYAL BECERİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMIN YAPISI

Orta-ağır zihin engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin uyumsal davranışları ile sosyal becerilerini geliştirmeyi amaçlayan İkinci Kademe Sosyal Beceriler Dersi Öğretim Programı, sosyal yeterli-
likleri artırmaya yönelik düzenlenmiştir. Öğretim programında yer alan öğrenme alanları; İlişki Geliştirme,
Duyguları Tanıma, Anlama ve İfade Etme, Duygu ve Davranış Yönetimi, Duygu Düzenleme, Olumlu Karar
Verme, Akran Etkileşimi, Sorumluluk, Olumlu ve Düzeltici Geribildirim, Toplumsal Yaşam Kuralları ve Neza-
ket Kuralları olmak üzere 10 ana başlık altında düzenlenmiştir.

1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

İlişki Geliştirme: Bu öğrenme alanı diğer öğrenme alanlarına ön koşul oluşturabilen temel sosyal be-
cerilerden oluşmaktadır. Bu beceriler göz kontağı kurma, adına tepki verir, işaret edilen noktaya dikkatini
yönelme, etkileşimlere tepkide bulunma, basit selamlaşma/vedalaşma ifadelerini kullanma ve davranışları-
nı gösterme, tanışma ve tanıştığı kişilerle sosyal etkileşime girmediir.

Duyguları Tanıma, Anlama ve İfade Etme: Bu öğrenme alanı başkalarının duygularını ayırt etme, an-
lama ve kendi duygularını karşısındaki kişilere doğru bir şekilde ifade edebilme becerilerini kapsar. Duygu-
ların sözlü aktarımının yanında jest ve mimiklerle verilmek istenen duyguları anlama ve ifade etmeyi kapsar.

Duygu ve Davranış Yönetimi: Bu öğrenme alanı öğrencilerin planlanan etkinliklere uyma, sınıf içi
kurallara uyma ve etkinlik geçişlerinde duygu durumlarını düzenleyerek uygun davranışlar göstermeleri ile
ilgili becerileri kapsar.

Duygu Düzenleme: Bu öğrenme alanı öğrencilerin tercih etmediği konular ya da etkinlikler ile ilgili
uygun tepkide bulunmalarını, hata yaptıklarında veya önceden planlanan etkinlikleri değiştirildiğinde ya
da beklenmedik durumlarda oluşan sorunlara çözümler bulma yollarını içerir.

Olumlu Karar Verme: Bu öğrenme alanı başkalarının isteklerini kabul ettiğini veya onları reddettiğini vücut dili, sözcük ve cümlelerle uygun şekilde ifade etme becerilerini içerir.

Akran Etkileşimi: Bu öğrenme alanı akranının sözlü ve sözsüz etkileşimlerine sözlü karşılık verme, akran etkileşim becerilerini geliştirmek amacıyla düşük ve yüksek teknolojik sistemlerden yararlanma, akranıyla oyun oynama, karşılıklı konuşma ve akranına belirli bir konuda öğretim yapma becerilerini içerir.

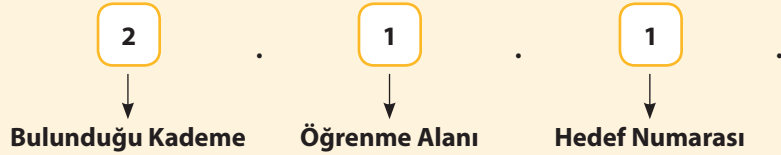
Sorumluluk: Bu öğrenme alanında kardeşiyle ilgili sorumlulukları yerine getirme ve öğrencinin verdiği sözü yerine getirme becerilerinin yanında saatlik veya gün içinde verilen randevularına uyma becerilerinin öğretimi hedeflenmiştir.

Olumlu ve Düzeltici Geribildirim: Bu öğrenme alanında rol yaparak olumlu geribildirim verme ve alma, rol yaparak düzeltici geribildirim verme ve alma becerilerinin öğretimi hedeflenmiştir.

Toplumsal Yaşam Kuralları: Bu öğrenme alanında yemeğini içinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilen kurallar çerçevesinde yeme, özellikle insanların birlikte yemek yediği anlarda bir konu hakkında sohbet başlatma, başkalarının sohbetlerini sürdürme, okul, otobüs vs çeşitli ortamlarda toplumsal kurallara uyma, misafir selamlama ve vedalaşma becerilerinin öğretimi hedeflenmiştir.

Nezaket Kuralları: Bu öğrenme alanı nezaket bildiren ifadelerin kullanımını, birinden bir şey alırken izin isteme, başkalarıyla ortak bir iş yaparken istekli davranma ve ayrıca yardıma ihtiyacı olduğu durumlarda başkalarından yardım talep etmek amacıyla bilgi, hizmet ve ilgi isteme davranışlarının öğretimi içerir.

Sosyal Beceriler öğretim programında **Kademe, Öğrenme Alanı, Hedef'e** ilişkin kodlamada aşağıdaki sistematik izlenmiştir.



2. HEDEFLERİN YAPISI

Tablo 1. Öğretim Programının Öğrenme Alanları Hedef ve Hedef Davranış Sayıları

Öğrenme Alanları	Hedef Sayıları	Hedef Davranış Sayıları
İlişki Geliştirme	5	20
Duyguları Tanıma, Anlama ve İfade Etme	2	4
Duygu ve Davranış Yönetimi	3	8
Duygu Düzenleme	3	9
Olumlu Karar Verme	2	6
Akran Etkileşimi	3	9
Sorumluluk	4	8
Olumlu ve Düzeltici Geri Bildirim	2	4
Toplumsal Yaşam Kuralları	4	13
Nezaket Kuralları	3	11
Toplam	31	92

Tablo 2. Hedeflerin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme Alanları	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor	Toplam
İlişki Geliştirme	5	-	2	7
Duyguları Tanıma, Anlama ve İfade Etme	-	2	-	2
Duygu ve Davranış Yönetimi	-	2	-	2
Duygu Düzenleme	-	2	-	2
Olumlu Karar Verme	1	1	-	2
Akran Etkileşimi	-	2	3	5
Sorumluluk	-	3	-	3
Olumlu ve Düzeltici Geri Bildirim	2	-	-	2
Toplumsal Yaşam Kuralları	2	-	1	3
Nezaket Kuralları	1	4	-	5
Toplam	11	16	6	33

3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR

Bu bölümde orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanan öğretim programının öğrenme alanlarına göre hedef ve hedef davranış sayıları, hedeflerin öğrenme alanlarına göre dağılımı ve her öğrenme alanının hedefleri, hedef davranışları, önerilen öğretim yöntem ve teknikleri ile önerilen ölçme ve değerlendirme yöntem ve araçları verilmiştir.

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
İliski Geliştirme	2.1.1. Etkileşimlere tepkide bulunur.	1.1. Kurum personelinin başlattığı etkileşimlere uygun tepkide bulunur. 1.2. Ziyaretçilerin başlattığı etkileşimlere uygun tepkide bulunur. 1.3. Tanımadığı kişilerin başlattığı etkileşimlere sözel / sözel olmayan tepkilerde bulunur.	Replikli öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.1.2. Uygun şekilde sosyal etkileşime girer.	2.1. Daha az gördüğü kişiler ile el sıkışır. 2.2. Ziyaretçi karşılar. 2.3. Ziyaretçiyle selamlaşır.	Replikli öğretim Etkinlik çizelgeleri İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz
	2.1.3. Tanışma becerileri gösterir.	3.1. İstenildiğinde fiziksel özelliklerini söyler. 3.2. Kendisi hakkında detaylı bilgi verir. 3.3. Öğretmenini tanıtır. 3.4. Akralarını tanıtır. 3.5. Komşularını tanıtır. 3.6. Yeni tanıştığı kişilere isim ve unvanıyla hitap eder. 3.7. Tanıdığı kişilere ismi veya unvanıyla hitap eder.	Replikli öğretim Etkinlik çizelgeleri İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Sosyal öyküler	Davranış kayıt formu Olay kaydı Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz
	2.1.4. İzin almak için, yardım istemek için, merak edilen bir konuda ve bir etkileşimin ardından soru sorar.	4.1. İzin almak için soru sorar. 4.2. Yardım istemek için soru sorar. 4.3. Merak edilen konuda soru sorar. 4.4. Etkileşimin ardından soru sorar.	Fırsat öğretimi Sosyal öyküler Replikli öğretim Ayrık denemelerle öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.1.5. İletişim bilgilerini paylaşır.	5.1. Telefon numarasını söyler. 5.2. Ev adresini söyler. 5.3. Okul adresini söyler.	Replikli öğretim Ayrık denemelerle öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Duyguları Tanıma, Anlama ve İfade Etme	2.2.1. Empati kurar.	1.1. Karşısındaki kişinin duygularını anladığını jest ve mimikleri ile ifade eder. 1.2. Karşısındaki kişinin duygularını anladığını sözel olarak ifade eder.	Replikli öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.2.2. Sevgi sözcükleri kullanır.	2.1. Aile bireyleriyle karşılaştığında sevgi sözcükleri kullanır. 2.2. Aile bireylerinin yanından ayrıldığında sevgi sözcükleri kullanır.	Replikli öğretim Sosyal öyküler Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
Açıklamalar	Sosyal Beceriler Dersi II. Kademe Öğretim Programı "Duyguları Tanıma, Anlama ve İfade Etme" öğrenme alanında yer alan hedef davranışların öğretimine geçmeden önce öğrencinizin duyguları tanıyor olduğundan emin olmalısınız.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Duygu ve Davranış Yönetimi	2.3.1. İş birliğine açık ve uyumlu olur.	1.1. Arkadaşlarıyla iş birliği yapar. 1.2. Aile bireyleriyle iş birliği yapar. 1.3. Öğretmenleriyle iş birliği yapar.	Video model Sosyal öyküler İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.3.2. Planlanan etkinliklere uyar.	2.1. Yazılı etkinlik çizelgesi yoluyla günlük etkinliklerini planlar. 2.2. Ödevlerini planlar. 2.3. Boş zamanlarını planlar.	Etkinlik çizelgeleri İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz
	2.3.3. Geçişlerde ortama uygun davranış sergiler.	3.1. Serbest zaman ve günlük etkinlik geçişleri sırasında ortama uygun davranış sergiler. 3.2. Ders geçişlerinde ortama uygun davranış sergiler.	Etkinlik çizelgeleri İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz
Açıklamalar	"Duygu ve Davranış Yönetimi" öğrenme alanında kullanılacak etkinlik çizelgeleri seçilirken dikkatli olunmalıdır. Öğrencinin etkinlik çizelgesi takip becerisine sahip olması önemlidir. Eğer değilse hedef davranışla birlikte öğretilebilir. Etkinlik çizelgeleri, eşleme becerisine sahip her düzeyde öğrenci için kullanılabilir. Okuma becerisi olan öğrenciler için yazılı etkinlik çizelgeleri tercih edilebilir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Duygu Düzelenme	2.4.1. Duygu durumunu düzenler.	1.1. Kendi duygu durumuna göre uygun yüz ifadesi takınır. 1.2. Kişilerin duygularına göre uygun yüz ifadesi takınır. 1.3. Ortama uygun yüz ifadesi takınır.	Video model Sosyal öyküler İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.4.2. Öfke ve kızgınlıkla baş eder.	2.1. Öfke ve kızgınlık yaratacak durumları ayırt eder. 2.2. Öfke ve kızgınlık anında kendisini sakinleştirir. 2.3. Öfke ve kızgınlık anında kendini kontrol etme stratejilerini kullanır.	Ayrıık denemelerle öğretim Video model Sosyal öyküler	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.4.3. Çatışma çözer.	3.1. Olumsuz duygularını ve düşüncelerini paylaşır. 3.2. Tartışma yaratan bir konu üzerinde uzlaşır. 3.3. Problem hakkında 3. kişiler ile konuşur.	Replikli öğretim Video model Sosyal öyküler İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Olumlu Karar Verme	2.5.1. Reddetme davranışları sergiler.	<p>1.1. Konuşmak istemediğini vücut diliyle belirtir.</p> <p>1.2. Konuşmak istemediğini sözel olarak belirtir.</p> <p>1.3. Tanımadığı kişilerden uzaklaşır.</p>	<p>Replikli öğretim</p> <p>Video model</p> <p>Sosyal öyküler</p> <p>İpucu sunma ve ipucunu geri çekme</p>	<p>Davranış kayıt formu</p> <p>Olay kaydı</p> <p>Grafiksel analiz</p>
	2.5.2. Günlük rutinleri sırasını oluşturan değişikliklerde esnek davranır.	<p>2.1. Rutinlerin dışına çıktığında durumu kabul eder.</p> <p>2.2. Değişiklikleri kabul eder.</p> <p>2.3. İptal edilen durumlarda durumu kabul eder.</p>	<p>Replikli öğretim</p> <p>Video model</p> <p>Sosyal öyküler</p> <p>İpucu sunma ve ipucunu geri çekme</p>	<p>Davranış kayıt formu</p> <p>Olay kaydı</p> <p>Grafiksel analiz</p>

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Akran Etkileşimi	2.6.1. Akranıyla etkinlik yapar.	1.1. Akranıyla spor yapar. 1.2. Akranıyla alışveriş yapar. 1.3. Akranıyla sosyal etkinliklere katılır.	Etkinlik çizelgeleri Replikli öğretim Video model İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz
	2.6.2. Gözlemleyerek öğrenir.	2.1. Sözel davranışları gözlemleyerek öğrenir. 2.2. Motor davranışları gözlemleyerek öğrenir. 2.3. Davranış sonuçlarını gözlemleyerek öğrenir.	İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Ayrıntı denemelerle öğretim Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.6.3. Akranıyla sohbet eder.	3.1. Akranıyla okulu hakkında sohbet eder. 3.2. Akranıyla arkadaşları hakkında sohbet eder. 3.3. Etkinlikler ile ilgili akranıyla sohbet eder.	Replikli öğretim Etkinlik çizelgeleri	Davranış kayıt formu Olay kaydı Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz
Açıklamalar	Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin akran etkileşim becerilerini geliştirmek zor olabilir. Akran etkileşim programlarına, yetişkinlerle etkileşimleri geliştirmeye başladığında erken yaşlarda hatta öğrenci konuşmaya başlamadan önce başlamak önemlidir. Akran etkileşim becerileri, öğrencinizin motor taklit ve etkinlik çizelgesi takip becerilerinin üzerine inşa edilebilir. Başlangıçta akran taklit becerilerinin öğretimi genelde daha kolaydır.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Sorumluluk	2.7.1. Kardeşyle ilgili sorumlulukları yerine getirir.	1.1. Kardeşyle oyun oynar. 1.2. Kardeşine kitap okur.	Video model Sosyal öyküler Replikli öğretim Etkinlik çizelgeleri	Davranış kayıt formu Olay kaydı Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz
	2.7.2. Verilen görevle ilgili sorumlulukları yerine getirir.	2.1. Okulda verilen görevi yerine getirir. 2.2. Evde verilen görevleri yerine getirir.	Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.7.3. Verilen sözü yerine getirir.	3.1. Yazılı basit anlaşmalara uyar. 3.2. Yazılı karmaşık anlaşmalara uyar.	Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.7.4. Randevularına uyar.	4.1. Hafta içinde verilen randevularına uyar. 4.2. Ay içinde verilen randevularına uyar.	Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
Açıklamalar	"Kardeşyle ilgili sorumlulukları yerine getirir" şeklindeki birinci hedefte belirtilen "kardeş" yerine öğrencinin yakın bir akrabası, kuzeni, yeğeni veya herhangi bir tanıdığı da seçilebilir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Olumlu ve Düzeltici Geri Bildirim	2.8.1. Rol yaparak olumlu geri bildirim verir / alır.	1.1. Rol yaparak olumlu geri bildirim tepki verir. 1.2. Rol yaparak uygun bir durum için olumlu geri bildirim verir.	Video model Replikli öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.8.2. Rol yaparak düzeltici geri bildirim verir / alır.	2.1. Rol yaparak düzeltici geri bildirim tepki verir. 2.2. Rol yaparak uygun olmayan bir durum için düzeltici geri bildirim verir.	Video model Replikli öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Toplumsal Yaşam Kuralları	2.9.1. Uygun duruş sergiler.	1.1. Yürürken uygun hızda yürür. 1.2. Ellerini yanda tutar. 1.3. Başını-gövdesini yürüdüğü yola doğru tutar.	İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.9.2. Paylaşımında bulunur.	2.1. Kişisel eşyalarını paylaşır. 2.2. Kendi yiyeceklerini paylaşır.	Sosyal öyküler Video model İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.9.3. Kurallara uyar.	3.1. Ev sahibiyken misafir ağırlama kurallarına uyar. 3.2. Misafirken / ziyaretçiyken kurallara uyar.	Sosyal öyküler Video model İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	2.9.4. Önemli günleri kutlar.	4.1. Özel günleri yüz yüze kutlar. 4.2. Özel günleri telefon ile kutlar. 4.3. Dini günleri yüz yüze kutlar. 4.4. Dini günleri telefon ile kutlar. 4.5. Millî günleri yüz yüze kutlar. 4.6. Millî günleri telefon ile kutlar.	Repilikli öğretim Video model Ayrıık denemelerle öğretim Etkinlik çizelgeleri	Davranış kayıt formu Olay kaydı Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Nezaket Kuralları	2.10.1. Nezaket ifadeleri kullanılır.	<p>1.1. Bir şey almak ya da yapmak için gerekli olan söz kalıplarını kullanılır.</p> <p>1.2. Misafir geldiğinde uygun söz kalıbını kullanır.</p> <p>1.3. "Hoş geldin dendiğinde." uygun söz kalıbını kullanır.</p> <p>1.4. Yemekte veya sonrasında sofraya kurallarına uygun söz kalıplarını kullanır.</p> <p>1.5. Birisi hapsirdiğinde uygun söz kalıbını kullanır.</p> <p>1.6. Hasta olan birisi için uygun söz kalıbını kullanır.</p>	<p>Sosyal öyküler</p> <p>Ayrılc denemelerle öğretim</p> <p>Replikli öğretim</p> <p>Fırsat öğretimi</p>	<p>Davranış kayıt formu</p> <p>Olay kaydı</p> <p>Grafiksel analiz</p>
	2.10.2. İzin alır.	<p>2.1. Bir işi kendisi yapmak istediğinde izin alır.</p> <p>2.2. Söz almak için izin ister.</p> <p>2.3. Bir ortamdaki ayrılması gerektiğinde müsaade ister.</p>	<p>Sosyal öyküler</p> <p>Ayrılc denemelerle öğretim</p> <p>Replikli öğretim</p> <p>Fırsat öğretimi</p>	<p>Davranış kayıt formu</p> <p>Olay kaydı</p> <p>Grafiksel analiz</p>
	2.10.3. Yardım talep eder.	<p>3.1. Yardıma ihtiyacı olup olmadığı sorulduğunda yardım talep eder.</p> <p>3.2. Kendiliğinden yardım talep eder.</p>	<p>Sosyal öyküler</p> <p>Ayrılc denemelerle öğretim</p> <p>Replikli öğretim</p> <p>Fırsat öğretimi</p>	<p>Davranış kayıt formu</p> <p>Olay kaydı</p> <p>Grafiksel analiz</p>

ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ

DERS PLANI ÖRNEĞİ – I

BÖLÜM-1	
Dersin Adı	: Sosyal Beceriler
Kademe	: II
Öğrenme Alanı	: Olumlu ve Düzeltici Geri Bildirim
BÖLÜM-2	
Hedef	2.8.1. Rol yaparak olumlu geri bildirim verir / alır.
Hedef Davranışlar	1.1. Rol yaparak olumlu geri bildirim tepki verir. Hedef Davranışın Tanımı: Öğrenci, videodan izlediği bir olayla ilgili kişiyi "Olumlu geri bildirim ver!" yönergesini aldığı anda, izlediği videodaki gibi olumlu geri bildirimde gülümseyerek, vücudunu sallayarak, "Bunu duymak ne güzel!" gibi ifadelerle tepki verir.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Video model olma.
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	- Öğretimin videosunu hazırlamak için video kaydı çeken bir araç. - Video kaydını öğrenciye izletmek için bir araç.
Ortam Düzenlemeleri	Öğretmen derse başlamadan önce, kullanılacak araç-gereçleri ve somut pekiştiricileri kontrol eder, eksiklik var ise giderir. Gereken ortam düzenlemeleri yapılır: ışık, ses ayarları yapılır. Öğrencinin ekrana 1-1,5 m. mesafede oturması için düzenlemeler yapılır. Öğretim oturumları sınıf ortamında gerçekleştirilirken, öğrencinin uygulaması çekimin yapıldığı ortamda gerçekleşir; genelleme oturumları farklı kişi ve ortamlarda çekilmiş video klipleriyle farklı örneklerle çalışılır. İzleme oturumları ise farklı kişilerle karışık olarak farklı ortamlarda gerçekleştirilir.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Ders süresince öğretmenin yönergelerine uyan, video klibi sonuna kadar izleyen öğrenciye verilecek pekiştiriciler, sembol, etkinlik ya da atıftırmalıklar öğrenciye açıklanır. Dikkatini yöneltlen öğrenciye davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunulur. Öğrenci video izleyeceği alana yönlendirilir. Dikkat sağlayıcı ipucu sunulur. Örneğin "Şimdi bir video izleyeceğiz, hazır mısın?" gibi.
Güdüleme	Video görüntülerini izlerken çocuğun tepkilerine uygun tepkiler verir. Dikkatini ekrana yöneltmesini pekiştirir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	Bir önceki derse ait veriler var ise öğretmen bunları gözden geçirerek, performansa bakarak önceki ders ile ilgili hatırlatmalarda bulunur.
Uygulama	Öğretmen ve çocuk ekranın önünde yan yana otururlar. Öğretmen, öğrencinin çalışmaya dikkatini yöneltmek üzere özel dikkat sağlayıcı ipucu sunar (ör. "Eyüp, sana güzel bir şey söylendiğinde olumlu karşılık verme çalışması yapacağız. Çalışmak için hazır mısın?") Öğrenci çalışmaya hazır olduğunu işaretlerle ya da sözel olarak ifade ederse öğretmen tarafından pekiştirilir (ör. "Çok güzel, hazır olduğunu görüyorum, haydi başlayalım."). Öğrenci, boyama çalışmasını çok beğenen bir kişiden olumlu tepki aldıktan sonra çok mutlu olduğunu belli etmek için gülümseyen bir kişiye dair filmi izler. Gereksinim duyulduğunda video film öğrenciye birkaç kez izletilebilir. Görüntü izlendikten sonra öğretmen izleme davranışını da pekiştirir. "Şimdi izlediğin gibi, senin çalışmanı beğendiklerinde olumlu bildirim ver!" yönergesini verir. Öğretmen ve öğrenci davranışın gerçekleşeceği sınıfta sanat köşesine geçerler. Öğretmen, öğrenciye tekrar dikkat çekici ipucu sunar. İzlediği filmde gördüğü öğrencinin önündeki çalışmayı aynı kişi çok beğenir ve olumlu sözler söyler. Bunun karşılığında filmde izlediği gibi olumlu geri bildirimde olumlu tepkiyi vermesi beklenir. Öğrenci doğru tepki verirse hemen pekiştirilir. Öğrenci tepki vermez ya da yanlış tepki verirse aynı filmi izleme fırsatı ez az üç kere verilmelidir.

Açıklamalar

Senaryolar hedef davranış tanımına uygun şekilde hazırlanır. Bu derste hedef davranış, akranı içerdiği için kişiler çocuğun tanıdığı akranları olarak seçilir. Öğretim videoları hedef davranışın ortaya çıkması beklenen doğal ortam ve zamanlarda çekilir.

BÖLÜM-4

Ölçme ve Değerlendirme:

Bu programın ölçme ve değerlendirmede aşamasında **davranış kayıt formu, olay kaydı** ve **grafiksel analiz tekniği** kullanılır.

Ön değerlendirme, öğretime başlamadan önce gerçekleştirilir. Öğretmen, öğrenciye videoyu izletir ve yönergesini verir. Davranış tanımında anlatıldığı gibi öğrenci kendisine olumlu sözler söylendiğinde uygun şekilde karşılık verirse davranış kayıt formuna artı (+); eğer tepki vermez ya da ipucu sunulmasının ardından tepki verirse (-) olarak kaydedilir. Doğru tepkilerin ardından onay belirten ifadeler kullanılır fakat övgü kullanılmaz ya da somut pekiştirici verilmaz. Yanlış tepkilerin ardından ise herhangi bir ipucu ya da geri bildirim verilmaz. Elde edilen veriler öğrencinin verdiği doğru tepkilerin yüzdesi olarak grafiğe aktarılır.

Süreç içi değerlendirmede öğretmen, öğrencilerin tepkilerini her oturum veya haftada en az bir oturum her tepkinin ardından kaydeder. Veriler ön değerlendirme aşamasında olduğu gibi alınır ve grafiğe aktarılır.

Genelleme becerisi için, farklı ortamlarda farklı kişilerle çekilen filmler izletilebilir. Doğru tepkilerin ardından onay belirten ifadelerle karşılık verilir fakat övgü verilmaz ya da ödül kullanılmaz. Yanlış tepkilerin ardından ise herhangi bir ipucu ya da geri bildirim verilmaz. Genelleme verileri ön değerlendirme aşamasında olduğu gibi alınır ve grafiğe aktarılır.

İzleme: Öğretim sonlandırıldıktan sonra öğrencilerin hedef davranışı sürdürüp sürdürmediklerini belirlemek amacıyla belirli aralıklarla (tercihen haftada bir veya iki haftada bir) izlemeye ilişkin değerlendirme oturumları düzenlenir. İzleme aşamasında veriler ön değerlendirme aşamasında olduğu gibi alınır ve grafiğe aktarılır.

Grafiğe aktarılan ön değerlendirme ve süreç içi değerlendirme verileri birbiriyle karşılaştırılarak hedef davranışa ilişkin aşğıdaki sonuçlardan birine karar verilir.

- Ön değerlendirme verileri, çocuğun bu programa ihtiyacı olmadığını gösterdi.
- Öğrenci programın hedefine ulaştı.
- Genelleme gerçekleşti.
- Davranış uygun seviyede sürdürüldü.
- Program istenilen sonucu sağlamadı, yerine başka program geliştirilecek.
- Program geçici olarak _____'e kadar sonlandırıldı.
- Diğer (açıklama yazın) _____.

DERS PLANI ÖRNEĞİ – II

BÖLÜM-1	
Dersin Adı	: Sosyal Beceriler
Kademe	: II
Öğrenme Alanı	: Nezaket Kuralları
BÖLÜM-2	
Hedef	2.10.3. Yardım talep eder.
Hedef Davranışlar	3.2. Kendiliğinden yardım talep eder. Hedef Davranışın Tanımı: Öğrenci "Bana yardım et", "Ulaşamıyorum", "Ne yapacağımı göster", "Buna bakar mısınız" ve "Çok yüksek" gibi sözler kullanarak kendiliğinden yardım talep eder. Talepler içeriğe bağlıdır; yani öğrencilerin yetişkin yardımı olmadan başaramayacakları görevlerin varlığında ortaya çıkar.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Fırsat Öğretimi.
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Rafa yerleştirmek için dosyalar, anahtarlar, karmaşık bir resim, zor bir yapboz, kolay bir yapboz, kilitli pencere, tablet bilgisayar, atık kağıtlar, boş kağıt ve kalemler.
Ortam Düzenlemeleri	Öğretmen, öğrencinin sınıf ortamında yetişkinden yardım almadan başaramayacağı görevler bulur ve ortamı bu görevleri yetişkinden yardım almadan başaramayacağı şekilde düzenler. Örneğin öğretmen, öğrenciden; <ol style="list-style-type: none">1. Yüksek rafa bir ürün koymasını ister.2. Anahtarlarını yerine koymasını ister.3. Çok karmaşık bir resmi anlatmasını ister.4. Çok zor bir yapbozu tamamlamasını ister.5. Yeni bir şey _____'a anlatmasını ister.6. Kilitli sınıf penceresini açmasını ister.7. Bir parçasını sakladığı yapbozu tamamlamasını ister.8. Video oyunu oynamasını ister ve ona şarjı bitmiş tablet verir.9. Öğrenciden sakladığı atık kağıtları çöpe atmasını ister.10. Öğrenciden yabancı dilde bir şeyler yazmasını ister.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Öğretmen, öğrencinin dikkatini çekmek amacıyla bazı görevleri o gün yorgun olduğu için yapamayacağını ya da çok uğraştığını ancak yapbozun bir parçasını tamamlayamadığını söyler.
Güdüleme	Pekiştirme doğal olarak gerçekleşir. Çünkü öğretimi öğrenci başlatır, uyarı verilmez ve öğrenci hedef davranış gerçekleştirdiğinde elde ettiği şey ile doğal olarak pekiştirilir. Öğretmen, öğrencinin tercihlerini iyi belirleyip, değerlendirip, sunarak etkileşim fırsatları yaratır. Ayrıca öğrencinin doğru davranışları, davranışla ilişkilendirilmiş övgüler ve sözlü talep ettiği yardım sunularak ödüllendirilir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	Öğretmen öğrencinin yetişkinden yardımı almadan başaramayacağı görevlerden emin olmak için önceden belirlediği görevleri gözden geçirir ve gerekirse değişiklik yapar.

<p>Uygulama</p>	<p>Öğrencinin ilgisini çekecek araçların bulunduğu bir ortam hazırlama: Öğretmen tarafından öğrenciye sınıf ortamında yetişkin yardımı almadan başaramayacağı bir görev verilir.</p> <p>Öğrencinin ilgisini çeken herhangi bir nesneye yönelmesini (etkileşim başlatma) bekleme: Öğrenci görevi tamamlamak için bir girişimde bulunduğu (ör. açmak için pencereye dokunmak gibi) bir fırsat oluşur. Bu girişim, yardım istemesini gerektirir (ör. "Bana yardım et!"). Öğrenci, öğretmeninden sözlü etkileşime girerek yardım istemezse öğretmen, "tepki bekleyen" bir yüz ifadesi kullanarak ya da öğrencinin dokunduğu nesneye (pencere) bakıp sonra öğrenciye bakar.</p> <p>Öğrenciden daha üst düzeyde ya da konuşmaya yakın bir dil talep etme (detay isteme): Öğretmen, öğrencinin görevini tamamlayabilmesi için gereken yardımı hemen yapmak yerine "Ne istiyorsun?" diye sorar.</p> <p>Öğrenci hedef tepki yerine getirir: Öğrenci, öğretmene yönelir ve yardım talep eder (ör. "Bana yardım et!" veya "Nasıl yapabilirim?" ya da "Bana göster!" gibi ifadeler kullanır.) Eğer öğretmen "Ne istiyorsun?" sorusunun ardından 2-3 saniye içinde sözlü yardım talebi gelmez ise öğretmen model olur ya da yönerge verir (ör. "Söyle, bana yardım et!" der).</p> <p>Öğrenciye yöneldiği nesneyi elde etmesi için izin verme (doğrulama): Öğrenci, yardımsız veya öğretmenin yardımıyla bir sözlü yardım talep ederse öğretmen talebin doğruluğunu onaylar ve öğrencinin görevini tamamlamasına yardımcı olur.</p>
<p>Uygulama</p>	<p>Öğrencinin ilgisini çekecek araçların bulunduğu bir ortam hazırlama: Öğretmen tarafından öğrenciye sınıf ortamında yetişkin yardımı almadan başaramayacağı bir görev verilir.</p> <p>Öğrencinin ilgisini çeken herhangi bir nesneye yönelmesini (etkileşim başlatma) bekleme: Öğrenci görevi tamamlamak için bir girişimde bulunduğu (Örn., açmak için pencereye dokunmak gibi) bir fırsat oluşur. Bu girişim, yardım istemesini gerektirir (Örn., "Bana yardım et"). Öğrenci, öğretmeninden sözlü etkileşime girerek yardım istemezse öğretmen, "tepki bekleyen" bir yüz ifadesi kullanarak ya da öğrencinin dokunduğu nesneye (pencere) bakıp sonra öğrenciye bakar.</p> <p>Öğrenciden daha üst düzeyde ya da konuşmaya yakın bir dil talep etme (detay isteme): Öğretmen, öğrencinin görevini tamamlayabilmesi için gereken yardımı hemen yapmak yerine "Ne istiyorsun?" diye sorar.</p> <p>Öğrenci hedef tepki yerine getirir: Öğrenci öğretmene yönelir ve yardım talep eder (Örn., 'Bana yardım et' veya 'Nasıl yapabilirim' ya da 'Bana göster' gibi ifadeler kullanır. Eğer öğretmenin 'Ne istiyorsun?' sorusunun ardından 2-3 saniye içinde sözlü yardım talebi gelmez ise öğretmen model olur ya da yönerge verir (Örn., "Söyle, bana yardım et" der).</p> <p>Öğrenciye yöneldiği nesneyi elde etmesi için izin verme (doğrulama): Öğrenci, yardımsız veya öğretmenin yardımıyla bir sözlü yardım talep ederse öğretmen talebin doğruluğunu onaylar ve öğrencinin görevini tamamlamasına yardımcı olur.</p>
<p>Açıklamalar</p>	<p>Eğer öğrenci, öğretmenin yönergesine ve model ipucuna rağmen yardım talep etmiyorsa etkinlik sonlandırılıp görev gözden geçirilmelidir. Çünkü görevi yerine getirmek öğrencinin tercih ettiği bir uygulama olmalıdır. Dolayısıyla bu durumda öğrencinin nelerden hoşlanıp hoşlanmadığı gözden geçirilmelidir.</p>
<p>BÖLÜM-4</p>	

Ölçme ve Değerlendirme:

Bu programın ölçme ve değerlendirmede aşamasında **davranış kayıt formu, olay kaydı** ve **grafiksel analiz tekniği** kullanılır.

Ön değerlendirme öğretmen, öğrencilere sınıf ortamında yetişkinden yardım almadan başaramayacağı bir görev verir. Öğrenci yardım talep ederse öğretmen davranış kayıt formuna artı (+) verir ancak yardım talebi ile ilgili yorumda bulunmaz. Öğrenci yardım talebinde bulunmazsa öğretmen veri formuna eksi (-) işaretler ve öğrenciye nasıl yardım isteyeceği konusunda yönerge verir ve model olur. Elde edilen veriler öğrencinin verdiği doğru tepkilerin yüzdesi olarak grafiğe aktarılır.

Süreç içi değerlendirme öğretmen, öğrencilerin tepkilerini her oturum veya haftada en az bir oturum her tepkinin ardından kaydeder. Süreç içi değerlendirmede veriler ön değerlendirme aşamasında olduğu gibi alınır ve grafiğe aktarılır.

Genelleme verisi, hedef tepkilerin öğretiminde yer almamış farklı koşullar doğrultusunda alınır (ör. farklı bir görev verilir). Doğru tepkilerin ardından onay belirten ifadelerle karşılık verilir fakat övgü verilmez ya da ödül kullanılmaz. Yanlış tepkilerin ardından ise herhangi bir ipucu ya da geri bildirim verilmez. Veriler ön değerlendirme bölümünde açıklandığı gibi doğru tepkilerin yüzdesi olarak grafiğe aktarılır.

İzleme: Öğretim sonlandırıldıktan sonra öğrencilerin hedef davranışı sürdürüp sürdürmediklerini belirlemek amacıyla belirli aralıklarla (tercihen haftada bir veya iki haftada bir) izlemeye ilişkin yoklama oturumları düzenlenir. İzleme aşamasında veriler ön değerlendirme aşamasında olduğu gibi alınır ve grafiğe aktarılır.

Grafiğe aktarılan ön değerlendirme ve süreç içi değerlendirme verileri birbiri ile karşılaştırıldığında hedef davranışa ilişkin aşağıdaki sonuçlardan birine karar verilir.

- Ön değerlendirme verileri, çocuğun bu programa ihtiyacı olmadığını gösterdi.
- Öğrenci programın hedefine ulaştı.
- Genelleme gerçekleşti.
- Davranış uygun seviyede sürdürüldü.
- Program istenilen sonucu sağlamadı, yerine başka program geliştirilecek.
- Program geçici olarak _____'e kadar sonlandırıldı.
- Diğer (açıklama yazın) _____.

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve
Otizm Spektrum Bozukluğu
Olan Öğrenciler İçin

SPOR VE FİZİKİ ETKİNLİKLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

II. Kademe (5, 6, 7 ve 8. Sınıf)



Ankara, 2018

içindekiler

GİRİŞ.....	5
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI.....	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI.....	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ.....	6
1. DEĞERLERİMİZ.....	6
2. YETKİNLİKLER	6
ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	7
BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	8
SONUÇ.....	9
SPOR VE FİZİKİ ETKİNLİKLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASI.....	9
1. SPOR VE FİZİKİ ETKİNLİKLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖZEL AMAÇLARI	9
2. SPOR VE FİZİKİ ETKİNLİKLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ALANA ÖZGÜ BECERİLERİ.....	10
3. SPOR VE FİZİKİ ETKİNLİKLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	10
SPOR VE FİZİKİ ETKİNLİKLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI.....	12
1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	13
2. HEDEFLERİN YAPISI	14
3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR.....	15
ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ	31

GİRİŞ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geliştirilen öğretim programları; öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri bilgi, kavram ve becerileri kazanmalarını, bunları kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını, akademik, günlük yaşam, öz bakım gibi alanlarda gelişim sağlamalarını hedefleyen bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırmayı hedefleyen, yalın ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Programlarda bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve kademelerde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden hedeflere ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki hedef ve açıklamalar ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu hedefler ve açıklamalar, eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünlüştürmüş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları”, “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan “Özel Eğitimin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, birinci, ikinci ve üçüncü kademe seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini sağlamak,
2. Birinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olarak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek, günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel akademik becerileri kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak bağımsız bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak,
3. İkinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, toplumla etkileşimini, bütünlüğünü sağlayacak şekilde yeterliliklerle donatılmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Üçüncü kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin birinci ve ikinci kademe kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, insanlarla etkileşim kurabilen, toplumsal kurallara uyum sağlayabilen, toplumsal yaşama katılım için çabalayan, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilen bireyler olmalarını sağlamak, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ)” ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir mesleğe hazır, toplum hayatında üretime katkısı olan, millî ve manevi değerleri benimseyen bireyler olmalarını sağlamaktır.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı bireye değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmaktır. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kurmaktadır. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından günümüze ulaşmış ve yarınlarmıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata aktarımıdır. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ile birlikte ele alınarak programın perspektifini oluşturmaktadır.

1. DEĞERLERİMİZ

Değer; bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen, birleştirici olgulardır. Aynı zamanda değerler, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir. Değer eğitiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Değerler, insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahiptir.

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. "Eğitim programı"; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

2. YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazesi olan yetkinlikler TYÇ'de belirlenmiştir. TYÇ'de anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojiye temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Özel eğitim çerçevesinde yabancı dillerde iletişim ve inisiyatif alma ve girişimciliğe ait yetkinlikler öğretim programlarında ele alınmamıştır. Bu yetkinliklere ilişkin bilgi ve beceriye ait davranışlar orta ve ağır engel düzeyindeki öğrencilere kazandırmamaktadır. Öğretim programlarında ele alınan yetkinlikler TYÇ'de aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

1. *Anadilde iletişim:* Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktadır.

2. *Matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojide temel yetkinlikler:* Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

3. *Dijital yetkinlik:* İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
4. *Öğrenmeyi öğrenme:* Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
5. *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler:* Bu yetkinlikler kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
6. *Kültürel farkındalık ve ifade:* Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdiridir.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Değerlendirme, öğretme ve öğrenmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, öğretimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı ve sistematik bir süreçtir. Öğrenme, öğretme ve planlamayı doğrudan etkileyen ve eğitim sisteminin temel öğelerinden biri olan değerlendirmeye öğretim programında önemli bir yer verilmiştir.

Öncelikle öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performansını belirlemek ve performansına dayalı olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) hazırlamak için ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır. Sürekli değerlendirme tüm öğrencilerin ilerlemelerinin tespiti için önemlidir. Öğretim öncesinde yapılan değerlendirme, öğrenci hakkında bilgi edinilmesini ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesini; öğretim sırasında

yapılan değerlendirme, öğrenci ve öğretmene geri bildirim verilmesini; öğretim sonunda yapılan değerlendirme ise öğrenme hedeflerinin karşılanıp karşılanmadığı ve belirli alanlarda değişiklik yapılması gerekip gerekmediği hakkında karar vermeyi sağlayacaktır. Toplanan veriler sistematik olarak kayıt edilmelidir. Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Uygun ölçme değerlendirme süreçlerine yer verilerek bu tür sorulara cevap verilmelidir.

Ölçme değerlendirme ilkelerinden aşağıdakilere dikkat edilmelidir:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, hedeflerin ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Ölçme değerlendirme, yetersizliği olan öğrencinin bireysel özelliklerine göre biçimlendirilmelidir.
3. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulamaya yol gösterir. Bu araç ve yöntemlerin uygulanmasında gerekli uygulama ilkelerine uyulmalıdır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde öğrencinin çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilgi ve birikimi dikkate alınarak ve aralarındaki ilişki göz önünde bulundurularak bazı temel gelişim ilkelerine göre program düzenlenmiştir. Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak, destekleyici önlemler alınması önerilmektedir. Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların hedeflerini gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir. Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi belirli yönelimlerle karakterize edilir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön koşul ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de kademeler düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi bilişsel gelişimi etkiler ve bilişsel gelişimden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir hedefin gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Bireyler arası farklılık bir bireyin diğerlerinden birden fazla özelliği bakımından farklı olmasıdır. Tüm öğrenciler için; bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programları temel alınarak "BEP" hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP'de yer alacak olan hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri farklılaşabilir. Bu nedenle öğrenme öğretme süreci planlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları (mevcut performansları, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri ve ihtiyaçları, sosyokültürel farklılıkları vb.) göz önünde bulundurulmalıdır.

SONUÇ

Programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçildiği aşağıda sıralanmıştır.

- Farklı ülkelerin özel eğitim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından öğretmen ve yöneticilerin program gereksinimleri hakkında görüşleri alınmış,
- Öğretmenlerden programların hedefleri ve yapısı hakkında görüş alınmış; bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınınca değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız hazırlanmıştır.

SPOR VE FİZİKİ ETKİNLİKLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASI

1. SPOR VE FİZİKİ ETKİNLİKLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖZEL AMAÇLARI

Spor ve Fiziki Etkinlikler Dersi Öğretim Programı'nın amacı öğrencileri günlük yaşam aktiviteleri sırasında kullanacakları hareket yetkinliği, aktif ve sağlıklı hayat becerileri ile birlikte bireysel ve sosyal becerilerini de geliştirerek III. kademeye hazırlanmalarını sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda, Spor ve Fiziki Etkinlikler dersini alan öğrencilerin aşağıdaki program çıktılarını ulaşımları beklenmektedir:

1. Doğru duruş alışkanlığı geliştirir.
2. Temel ve birleştirilmiş hareket becerilerini uygular.
3. Çeşitli spor dallarına hazırlayıcı etkinliklere katılır.
4. Basit kurallı oyun, fiziksel ve sportif etkinliklere katılır.
5. Ritim ve müzik eşliğinde çeşitli fiziksel etkinlikler yapar.
6. Hareket becerileri ile ilgili kavramları fiziksel etkinlik, oyun ve spor alanlarında kullanır.
7. Sağlığını korumak ve geliştirmek amacıyla fiziksel ve sportif etkinliklere düzenli olarak katılır.
8. Bayram, kutlama ve törenlere çeşitli fiziksel etkinlikler ile katılır.
9. Fiziksel ve sportif etkinlikler yoluyla bireysel becerilerini geliştirir.
10. Fiziksel ve sportif etkinlikler yoluyla sosyal becerilerini geliştirir.

2. SPOR VE FİZİKİ ETKİNLİKLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ALANA ÖZGÜ BECERİLERİ

Spor ve Fiziki Etkinlikler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilere kazandırılması hedeflenen beceriler ve fiziksel uygunluk alanları aşağıda sunulmuştur.

- Denge
- Yer değiştirme
- Nesne kontrolü
- Kuvvet
- Dayanıklılık
- Esneklik
- Koordinasyon
- Hız
- Su içi beceriler
- Ritim
- Dans
- Bireysel beceriler
- Sosyal beceriler

3. SPOR VE FİZİKİ ETKİNLİKLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Spor ve Fiziki Etkinlikler Dersi Öğretim Programı uygulamasında öğretmenler aşağıda sunulan konuları dikkate almalıdırlar:

1. Programın temel ilkeleri, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerinin motor ve hareket gelişim özellikleri ve okula özgü uyarlamalar dikkate alınmalıdır.
2. Öğrenme-öğretme yaklaşımları ve etkinlikler belirlenirken diğer derslerle ve gündelik hayatla ilişkilendirmeye özen gösterilmelidir.
3. Paydaş rol ve sorumlulukları, yapılabilecek iş birlikleri dikkate alınmalıdır.
4. Spor ve Fiziki Etkinlikler Dersi Öğretim Programı'nın dayandığı temel ilkeler çerçevesinde tüm öğrenme-öğretme süreci yönlendirilmelidir. Bu ilkeler aşağıda sunulmuştur:
 - Öğrencilerin gelişimi bir bütün olarak ele alınmıştır.
 - Öğrencilerin sağlık durumlarını ve bireysel ihtiyaçları dikkate alınmıştır.
 - Günlük yaşamda ihtiyaç duyulan hayat becerilerini destekleyici yapıdadır.
 - Aktif ve sağlıklı hayat alışkanlığını geliştirir.
 - Gelişimsel ve sarmal bir yapıdadır.
 - Eklektik (öğretmen ve öğrenci merkezli) bir yapıdadır.
 - Kaynaştırma/bütünleştirme felsefesine uyumludur.
 - Bireyselleştirmeyi içeren esnek bir yapıdadır.
 - Öğretmen yaratıcılığına dayalıdır.

- Süreç ağırlıklı bir yapıdadır.
 - Eğlenceyle öğrenme ortamı sunar.
 - Öğretmen-aile iş birliğini içerir.
 - Katılımı artırıcı öğrenme ortamı sağlar.
 - Bireysel, eşli ve grupla çalışmalar arasında denge kurar.
 - Değerlere vurgu yapar.
 - Değerlendirme süreci sürekli ve çok yönlüdür.
 - Aktif ve sağlıklı hayat alışkanlığı kazandırır.
5. II. kademedeki orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerinin motor gelişim, hareket ve diğer gelişim özellikleri, Spor ve Fiziki Etkinlikler Dersi Öğretim Programı'na ait hedef ve davranışlarının hazırlanmasında temel yol göstericidir. Bu özellikler, öğrenme-öğretme süreçlerinde dikkate alınmalıdır. Gerek duyulduğunda rehberlik ve psikolojik danışmanlık alan öğretmenlerinden danışma desteği alınmalıdır.
6. Program'daki hedef ve hedef davranışlara ulaşmak için öğretmenler, öğrencilerin bireysel özellikleri ile sosyal ve fiziksel çevrelerinin özellikleri doğrultusunda uyarlamalar yapmalıdırlar. Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin okul içi ve okul dışı zamanlarda spor ve fiziki etkinliklere katılımını teşvik ederek, hareket yetkinliklerini geliştirmek, aktif ve sağlıklı hayat alışkanlıkları kazandırmak ve bu yolla bireysel ve sosyal becerilerini desteklemek mümkündür. Bu hedeflere ulaşmak için öğretmenler bireysel (öğrencinin tercihleri, öğrenme özellikleri, hareket yeterlilikleri, motivasyonu vb.), sosyal (ebeveyn desteği ve imkânları, kardeş desteği, akran etkileşimi, okul desteği, belediye imkânları, dernek organizasyonları vb.) ve fiziksel çevreye (okuldaki imkânlar, park ve havuz gibi yakın çevredeki olanaklar, eğitim teknolojileri vb.) ilişkin bazı uyarlamalar yapmalıdır. Bu amaçla eğitim-öğretim yılı başında öğretmenlere öğrencinin özelliklerini, sahip olunan sosyal ve fiziki çevreyi (okul ve yakın çevre) gözden geçirerek gerekli düzenlemeler yapmaları önerilmektedir.
7. Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler, öğrenme sürecinde farklı yaklaşım, yöntem ve tekniklere gereksinim duymaktadır. Öğretmenlere spor ve fiziki etkinlikler dersindeki hedef davranışların öğretimine ilişkin çeşitli öğretim yöntemleri önerilmektedir. Öğretmen, bazı öğrenciler için aynı anda birden fazla öğretim yöntemi kullanmaya gereksinim duyabilir. Spor ve Fiziki Etkinlikler Dersi kapsamında öğretmenler belirlenen hedef ve davranışları kazandırmada "anlatım yöntemi", "yanılsız öğretim", "ayrık denemelerle öğretim", "model olma ile öğretim (gösterip yaptırma yöntemi)", "etkinlik çizelgeleri", "olumlu davranış desteği", "şekil verme" ve "katılım yöntemi" kullanılmalıdır.
8. Spor ve Fiziki Etkinlikler Dersinin hedeflerine ulaşmak için kazandırılacak hedef davranışların diğer derslerle ve hayatla ilişkilendirilmesi önemlidir. Öğrencilerin diğer derslerden kazandığı akademik, sosyal ve iletişim becerilerinin bu ders kapsamında yer verilecek etkinliklere gömülmesi, öğrenilen bilgilerin farklı ortamlarda kullanılmasına olanak vererek genelleme sorununu çözmeye yardımcı olabilir.
- Örneğin; spor ve fiziki etkinlikler dersi içeriğinde yer alan "2.1.13. Müzikli oyunlar oynar." hedefini gerçekleştirirken, müzik ve oyun dersinde yer alan "2.3.2. Geleneksel müzikli çocuk oyunları oynar." hedefi ile ilişki kurularak disiplinlerarası yaklaşıma uygun öğretim gerçekleştirilebilir.

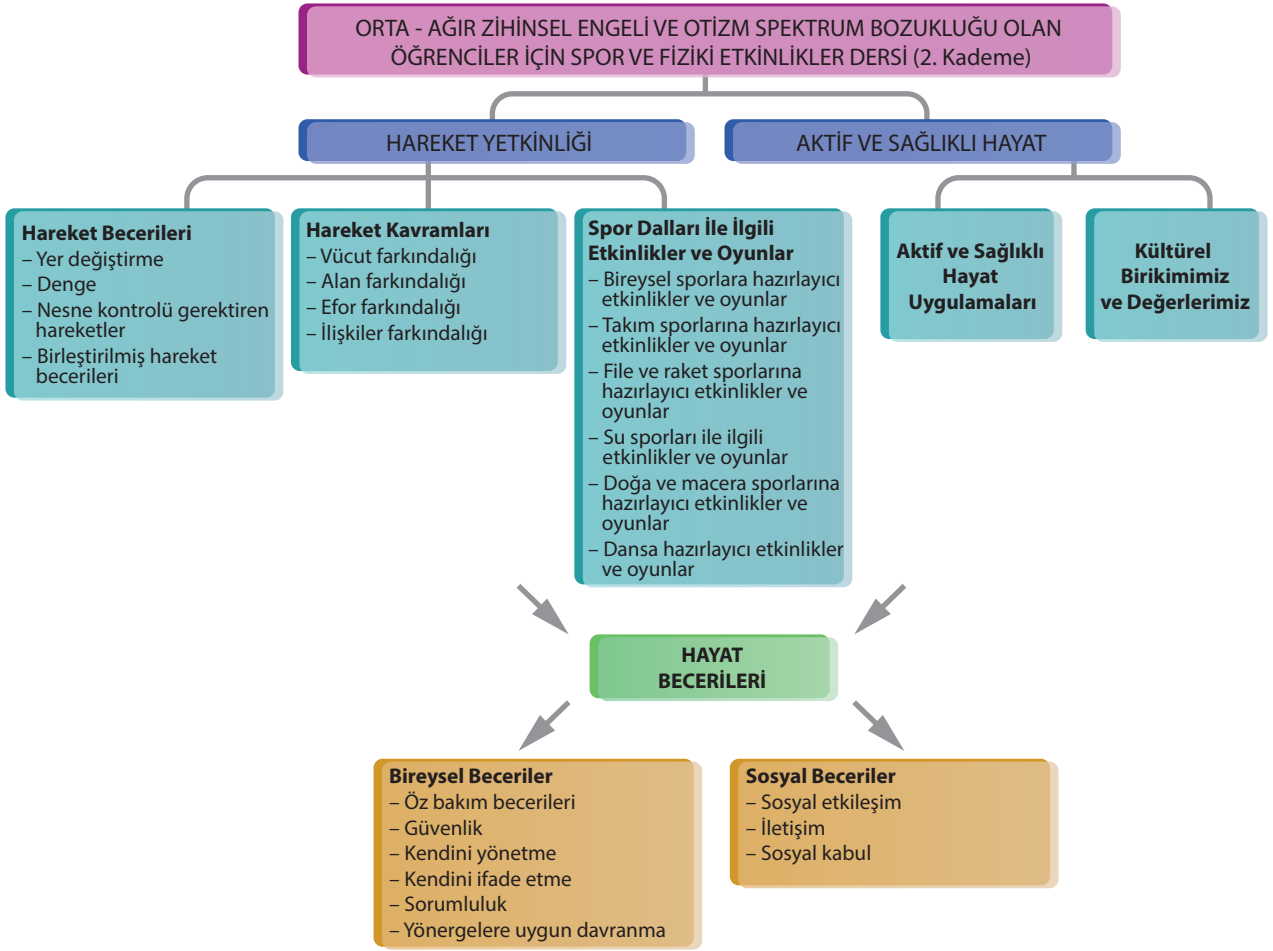
9. Beden eğitimi öğretmeni bu ders kapsamında hedef davranış için seçtiği etkinlikleri veya aynı amacı taşıyan benzerini okul dışı zamanlarda da uygulatmasını aileden isteyerek öğrencisinin sağlıklı hayat alışkanlığı kazanması ve sürdürmesine yardımcı olmalıdır. Bu nedenle öğretmenlerden ailelere, okul dışı zamanlarda çocuklarının fiziksel etkinliklerini sürdürmesi hususunda teşvik edici ve yönlendirici olması beklenmektedir. Bu yönlendirmede öğretmen, ailenin erişebileceği yakın çevresini ve mevcut imkânlarını göz önünde bulundurarak öneriler sunmalıdır. Ayrıca, ailenin önerilen etkinliği çocuğuna uygulatması için etkinlik işlevsel olmalı yani hayatla ilişkilendirilmelidir. Örneğin; kalp-solunum ve dolaşım sistemleri ve kas kuvvet ve dayanıklılığını arttırıcı etkinlik olarak bisiklete binmeyi öneren öğretmen aileye bu etkinliğin çocuk için yararlarını açıklayarak çocuğun hayatıyla ilişkilendirir. Öğretmen aileye bu etkinliğin yararlarını "bisiklete binme çocuğunuzun bacak kaslarının kuvvetini arttırmaya, nabzını arttırarak kalp-solunum ve dolaşım sistemlerinin güçlenmesine, el-göz-ayak koordinasyonunun gelişmesine, karar verme, vücut ve hareket farkındalığının artmasına ve öz güveninin gelişmesine yardımcı olur" diye açıklar. Bu nedenle beden eğitimi öğretmeni öğrencilerinin okul dışı zamanlarında katılabilecekleri yakın çevresinde ulaşılabilir etkinlikler önererek, derste yapılan uygulamaların yaşamla ilişkilendirmesini yapabilir.
10. Spor ve Fiziki Etkinlikler Dersi Öğretim Programı hedeflerine ulaşabilmek için kişisel (öğrenci, beden eğitimi öğretmeni, aile, yönetici, antrenör, vb.) ve kurumsal paydaşların (okul, Millî Eğitim Müdürlüğü, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Üniversite, Belediye, Özel Sporcular Federasyonu, İl Sağlık Müdürlüğü vb.) iş birliği içerisinde olması önemlidir. Bu iş birliğinde özellikle okul yöneticileri ve beden eğitimi öğretmenlerine önemli görevler düşmektedir.
11. Spor ve Fiziki Etkinlikler Dersi kapsamında öğrencilerin hareket ve öğrenme özellikleri bireysel farklılıklar gösterdiğinden, beden eğitimi öğretmenlerinin çeşitli uyarlamalar yapmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle okul yöneticileri dersin yapılacağı spor salonu, sınıf, okul bahçesi gibi alanlarda çeşitli düzenlemeler yapılmasına destek sunmalıdır.
12. Spor ve fiziki etkinliklerle ilgili okul bünyesinde bulunmayan imkânların (örneğin, yüzme havuzu, spor salonu, rekreasyon alanları, ulaşım hizmetleri, ders kapsamında kullanılan spor malzemeleri vb.) Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, belediye ve üniversite gibi kurumsal paydaşlar tarafından sağlanarak okul içi ve okul dışı zamanlarda öğrencilerin kullanımına açılması, fiziksel etkinliklerin çeşitlendirilmesi ve toplumsal ortamlara katılımları için oldukça önemlidir. Okulda olmayan bu imkânların paydaşlar yoluyla sağlanması için Millî Eğitim Müdürlüğü, okul yönetimi ve beden eğitimi öğretmeni arasında koordinasyon ve iş birliği olmalıdır.

SPOR VE FİZİKİ ETKİNLİKLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik hazırlanmış olan İkinci Kademe Spor ve Fiziki Etkinlikler Dersi Öğretim Programı bireylerin dengeli, tutarlı ve sağlıklı olarak yetişmelerini sağlamaya yönelik düzenlenmiştir. Öğretim programında yer alan öğrenme alanları "hareket yetkinliği ile aktif ve sağlıklı hayat" olmak üzere 2 ana başlık altında düzenlenmiştir.

1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Şekil 1. Spor ve Fiziki Etkinlikler Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları

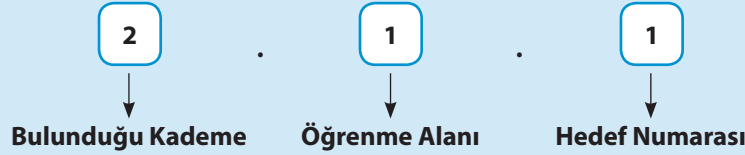


Hareket Yetkinliği: Bu öğrenme alanının amacı basit ve birleştirilmiş hareket becerilerini sergilemede ve bunları oyun ve etkinlikler sırasında kullanmada zorluk yaşayan öğrencilere fiziksel aktivite ortamlarında bağımsız olmalarını ve katılımı sağlayacak düzeyde ilgili hareket becerileri kazandırmaktır. Hareket yetkinliği içerisinde ilk alt öğrenme alanı hareket becerileri olup öğrencinin bir noktadan başka bir noktaya yer değiştirirken, hareket ederken veya olduğu yerde vücut dengesini sağlarken ve herhangi bir nesneyi kontrol ederken gerekli olan hareket becerilerini içermektedir. Bu becerilerin gelişimi, vücudun hareket potansiyelinin daha etkili kullanılmasını sağlamaktadır. Hareket yetkinliği içerisindeki ikinci alt öğrenme alanı hareket becerileri ile ilgili kavramlardır. Bu kavramların öğrenilmesi, öğrencinin vücudunun nasıl hareket ettiğini anlaması açısından önemlidir. Hareket yetkinliğinin üçüncü alt öğrenme alanı spor dalları ile ilgili etkinlikler ve oyunlardır. Bu alt öğrenme alanının amacı öğrencilere akranları gibi bireysel ve takım sporlarıyla ilgili hazırlayıcı etkinlikleri ve oyunları kazandırmaktır.

Aktif ve Sağlıklı Hayat: Bu öğrenme alanında özellikle öğrencilerin sağlıklarını koruma ve geliştirme amacıyla fiziki etkinlik ve sporla ilgili beceriler kazanmaları hedeflenmektedir. Aktif ve Sağlıklı Hayat Uygulamaları alt öğrenme alanında öğrenciler sağlıklarını korumaları için gerekli olan ve en az günde bir saat sürecek oyun, spor ve fiziki etkinliklere ilişkin beceriler sergilemeleri amaçlanmaktadır. Bununla birlikte, kültürel mirasımızın anlaşılmasında millî bayramların / belirli gün ve haftaların kutlanması öğrencilerin toplumsal

ortamlarda aktif ve sağlıklı hayat alışkanlığını sürdürmelerini desteklemede önemli diğer bir unsurdur. Bu nedenle Kültürel Birikimimiz ve Değerlerimiz alt öğrenme alanında kültürel mirasımızla ilgili becerileri kazanmaları hedeflenmektedir. Tüm bu hedefler doğrultusunda öğrencilerin spor ve fiziki etkinlikler dersi ile hareket yetkinlikleri, aktif ve sağlıklı hayat alanlarında gelişim gösterirken, bireysel ve sosyal becerilerden oluşan hayat becerilerine ilişkin kazanımlar da elde ederler.

Spor ve Fiziki Etkinlikler Dersi Öğretim Programında **Kademe, Öğrenme Alanı, Hedef**'e ilişkin kodlamada aşağıdaki sistematik izlenmiştir.



Öğrenme alanları tablosunda her bir hedefin altında yer alan açıklama, o hedefin öğretiminde dikkat edilecek özel hususları ifade eder.

2. HEDEFLERİN YAPISI

Bu bölümde orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanan Spor ve Fiziki Etkinlikler Dersi Öğretim Programının öğrenme alanlarına göre hedef ve hedef davranış sayıları verilmiştir.

Tablo 1. Öğretim Programının Öğrenme Alanları, Alt Öğrenme Alanları, Hedef ve Hedef Davranış Sayıları

Öğrenme Alanları	Alt Öğrenme Alanları	Hedef Sayıları	Hedef Davranış Sayıları
A. Hareket Yetkinliği	Hareket Becerileri	18	126
	Hareket Kavramları	4	18
	Spor Dalları İle İlgili Etkinlikler ve Oyunlar	17	90
B. Aktif ve Sağlıklı Hayat	Aktif ve Sağlıklı Hayat Uygulamaları	6	22
	Kültürel Birikimimiz ve Değerlerimiz	1	3
Toplam		46	259

Tablo 2. Hedeflerin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımları

Öğrenme alanları	Alt Öğrenme Alanları	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor	Toplam
A. Hareket Yetkinliği	Hareket Becerileri	-	4	14	18
	Hareket Kavramları	4	-	-	4
	Spor Dalları İle İlgili Etkinlikler ve Oyunlar	-	-	17	17
B. Aktif ve Sağlıklı Hayat	Aktif ve Sağlıklı Hayat Uygulamaları	-	4	2	6
	Kültürel Birikimimiz ve Değerlerimiz	-	-	1	1
Toplam		4	8	34	46

3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Hareket Yetkinliği	<p>1.1. Rahat duruşu yapar.</p> <p>1.2. Hazır ol duruşu yapar.</p> <p>1.3. Tek ayak üzerinde durur.</p> <p>1.4. Düz bank duruşu yapar.</p> <p>1.5. Ters bank duruşu yapar.</p> <p>1.6. Çömelik duruş yapar.</p> <p>1.7. Tek diz üstü duruşu yapar.</p> <p>1.8. Düz cephe duruşu yapar.</p> <p>1.9. Ters cephe duruşu yapar.</p> <p>1.10. Yan cephe duruşu yapar.</p> <p>1.11. Dört ayak duruşu yapar.</p> <p>1.12. Engel oturuşu yapar.</p> <p>1.13. Sporcu oturuşu yapar.</p> <p>1.14. Çakı duruşu yapar.</p> <p>1.15. Kartal duruşu yapar.</p> <p>1.16. Planör duruşu yapar.</p> <p>1.17. Öne hamle duruşu yapar.</p> <p>1.18. Yana hamle duruşu yapar.</p> <p>1.19. Geriye hamle duruşu yapar.</p> <p>1.20. Köprü duruşu yapar.</p> <p>2.1.1. Temel jimnastik duruşları yapar.</p>	<p>1.1. Rahat duruşu yapar.</p> <p>1.2. Hazır ol duruşu yapar.</p> <p>1.3. Tek ayak üzerinde durur.</p> <p>1.4. Düz bank duruşu yapar.</p> <p>1.5. Ters bank duruşu yapar.</p> <p>1.6. Çömelik duruş yapar.</p> <p>1.7. Tek diz üstü duruşu yapar.</p> <p>1.8. Düz cephe duruşu yapar.</p> <p>1.9. Ters cephe duruşu yapar.</p> <p>1.10. Yan cephe duruşu yapar.</p> <p>1.11. Dört ayak duruşu yapar.</p> <p>1.12. Engel oturuşu yapar.</p> <p>1.13. Sporcu oturuşu yapar.</p> <p>1.14. Çakı duruşu yapar.</p> <p>1.15. Kartal duruşu yapar.</p> <p>1.16. Planör duruşu yapar.</p> <p>1.17. Öne hamle duruşu yapar.</p> <p>1.18. Yana hamle duruşu yapar.</p> <p>1.19. Geriye hamle duruşu yapar.</p> <p>1.20. Köprü duruşu yapar.</p>	<p>Aşamalı yardım</p> <p>Model olma</p> <p>Katılım yöntemi</p>	<p>Kontrol listesi</p> <p>Performans kayıt formu</p>
	<p>Dengenin bozulması nedeniyle düşmelere karşı dikkatli olunmalı ve gerekli güvenlik tedbirleri alınmalıdır. Duruşlar sırasında her an yardım sunma gerekebileceği için öğrenciye yakın durulmalıdır. Öğrenci özelliklerine göre duruşlarda etkinlik süresi bireysel olarak düzenlenmelidir. Diğer yetersizlik grupları veya sendromların eşlik ettiği zihin engeli olan öğrenciler ile çalışırken bedensel hazır bulunuşluk dikkate alınmalı ve öğrenciler zorlanmamalıdır. Köprü duruşu yaptırırken yardımcı araçlar (pilat es topu, sandalye vb.) kullanılmalıdır.</p>			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Hareket Yetkinliği		<p>2.1. Grupla jimnastik paraşütünü kaldırır, indirir.</p> <p>2.2. Grupla jimnastik paraşütünü tutarak sağa doğru yürür.</p> <p>2.3. Grupla jimnastik paraşütünü tutarak sola doğru yürür.</p> <p>2.4. Grupla jimnastik paraşütünü tutarak farklı yönlerle koşar.</p> <p>2.5. Grupla jimnastik paraşütünü tutarak basit oyunlar oynar.</p> <p>2.6. Jimnastik sopası ile öne eğilir.</p> <p>2.7. Jimnastik sopası ile yanlara eğilir.</p> <p>2.8. Jimnastik sopası ile gövdesini sağa-sola çevirir.</p> <p>2.9. Jimnastik sopasını yerden alarak baş üzerine kaldırır.</p> <p>2.10. Baş üzerinde tuttuğu jimnastik sopasını yere koyar.</p> <p>2.11. Jimnastik çemberini tutarak yürür.</p> <p>2.12. Yerde duran jimnastik çemberinin içine girer/çıkır.</p> <p>2.13. Yerde duran jimnastik çemberinin içine girerek çemberi tüm vücudundan geçirir.</p> <p>2.14. Yerde duran jimnastik çemberini alıp baş üzerinden vücutundan geçirir.</p> <p>2.15. Tuttuğu çemberin içinden geçer.</p> <p>2.16. Havuz makarnasını elinin farklı bölümleri ile taşır.</p> <p>2.17. Havuz makarnasının üzerinde öne-geriye-yana yürür.</p> <p>2.18. Havuz makarnası ile basit kurallı oyunlar oynar.</p>	<p>Aşamalı yardım</p> <p>Model olma</p> <p>Katılım yöntemi</p>	<p>Kontrol listesi</p> <p>Performans kayıt formu</p>	
	2.1.3. Çeşitli şekillerde dönüşler yapar.	<p>3.1. Yerde sağa döner.</p> <p>3.2. Yerde sola döner.</p> <p>3.3. Yerde geriye döner.</p>	<p>Model olma</p> <p>Aşamalı yardım</p>	<p>Kontrol listesi</p> <p>Performans kayıt formu</p>	
	Öğretmen bu becerilerin öğretiminde model olurken öğrenciye yüzünü değil, sırtını dönmeli ya da hareketi karşıdan yaptırma durumunda, ters ayna kuralı (öğrencinin sağ, öğretmenin soldur) uygulanmalıdır. Bu esnada çocuğun desteğe ihtiyacı varsa başka bir kişiden yardım alınmalıdır. Eğer öğretmen bire bir öğretim yapıyorsa model olma ve fiziksel ipucunu eş zamanlı olarak, öğrenci ile yan yana dururken vermelidir. Dönüş çalışmalarını yaptırırken kurallarda esneklik sağlanmalıdır.				
	2.1.4. Çeşitli şekillerde sıralanmalar yapar.	<p>4.1. Geniş kolda sıra olur.</p> <p>4.2. Derin kolda sıra olur.</p>	<p>Model olma</p> <p>Aşamalı yardım</p>	<p>Kontrol listesi</p> <p>Performans kayıt formu</p>	
	Geniş ve derin kol komutlarında öğrencinin anlayacağı uygun ifadeler tercih edilmelidir örneğin "Arka arkaya sıraya geç.", "Yan yana sıra ol!"				

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Hareket Yetkinliği	2.1.5. Yer değiştirme hareketlerini artan bir doğrulukta yapar.	<p>5.1. Çeşitli şekillerde yürüyüşler yapar.</p> <p>5.2. Yürüyüş bandında uygun tempoda, belirlenen süre kadar yürür.</p> <p>5.3. Çeşitli şekillerde koşular yapar.</p> <p>5.4. Olduğu yerde sıçrama yapar.</p> <p>5.5. Çeşitli engeller üzerinden sıçrama yapar.</p> <p>5.6. Trambolinde sıçrama yapar.</p> <p>5.7. Kayma hareketi yapar.</p> <p>5.8. Adım al-sek hareketi yapar.</p> <p>5.9. Çeşitli şekillerde yuvarlanmalar yapar.</p> <p>5.10. Tırmanma çalışmaları yapar.</p>	<p>Model olma</p> <p>Aşamalı yardım</p> <p>Katılım yöntemi</p>	<p>Kontrol listesi</p> <p>Performans kayıt formu</p>
	2.1.6. Denge hareketlerini artan bir doğrulukta yapar.	<p>6.1. Eğilme hareketleri yapar.</p> <p>6.2. Esnetme hareketleri yapar.</p> <p>6.3. Dönme hareketleri yapar.</p> <p>6.4. Atlama-konma hareketleri yapar.</p> <p>6.5. Başlama-durma hareketleri yapar.</p> <p>6.6. Statik-dinamik denge hareketleri yapar.</p> <p>6.7. İtme hareketleri yapar.</p> <p>6.8. Çekme hareketleri yapar.</p>	<p>Model olma</p> <p>Aşamalı yardım</p> <p>Katılım yöntemi</p>	<p>Kontrol listesi</p> <p>Performans kayıt formu</p>
<p><i>Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerde parmak ucu yürüyüş çalışmalarından kaçınılmalı, topuk üzerinde yürüyüş çalışmaları yer verilmelidir. Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin trambolin çalışmalarında tekrarlı / yineleyici davranışlar sergilemesi engellenmelidir. Çalışmalar sırasında öğrencinin düşmesine ve yaralanmasına engel olacak güvenlik tedbirleri (öğrenciye müdahale edebilecek mesafede olma, çalışmayı minderle destekleme, zemini uygun hale getirme vb.) alınmalıdır. Yürüyüş bandı hareket halindeyken öğrencinin bant üzerine çıkmasına ya da banttan inmesine izin verilmemelidir. Yürüyüş bandında öğrencinin tek başına çalışmasına izin verilmemelidir. Çalışmalarda etkinlik süresi, hız, mesafe, engel yüksekliği ve sayısı, bireysel olarak düzenlenmelidir.</i></p>				
<p><i>Esnetme hareketleri öncesi hızlı tempoda yürüyüş gibi genel ısınma çalışmaları yaptırılmalıdır. Denge çalışmalarında başlangıçta sunulan fiziksel yardım desteği zamanla azaltılarak öğrencilerin bağımsız denge becerisi sergilemesi sağlanmalıdır. Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere dönme çalışmaları yaptırılırken hareketin tekrarlı / yinelenen davranışa dönüşmesi engellenmeli, yerine alternatif bir denge hareketi yaptırılmalıdır. Down sendromlu öğrenciler için baş-boyun ve bel bölgesini aşırı bükücü esnetme hareketlerinden kaçınılmalıdır.</i></p>				

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Hareket Yetkinliği	2.1.7. Nesne kontrollü hareketleri artıran bir doğrulukta yapar.	7.1. Topa alıştırma çalışmaları yapar. 7.2. Atma çalışmaları yapar. 7.3. Tutma çalışmaları yapar. 7.4. Yakalama çalışmaları yapar. 7.5. Ayakla vurma çalışmaları yapar. 7.6. Yuvarlama çalışmaları yapar. 7.7. Top sürme çalışmaları yapar. 7.8. Durdurma-kontrol çalışmaları yapar. 7.9. Raketle vurma çalışmaları yapar. 7.10. Uzun saplı araçlarla vurma çalışmaları yapar.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu
	2.1.8. Basit birleştirilmiş hareketleri artıran bir doğrulukta yapar.	8.1. En az iki yer değiştirme hareketini birleştirerek yapar. 8.2. En az iki denge hareketini birleştirerek yapar. 8.3. Nesne kontrollü gerektiren en az iki hareketi birleştirerek yapar. 8.4. Yer değiştirme ve denge hareketlerini birleştirerek yapar. 8.5. Yer değiştirme ve nesne kontrollü gerektiren hareketleri birleştirerek yapar. 8.6. Denge ve nesne kontrollü gerektiren hareketleri birleştirerek yapar. 8.7. Yer değiştirme, denge ve nesne kontrollü gerektiren hareketleri birleştirerek yapar.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu
<p>Çalışmalar sırasında güvenlik tedbirlerine (göz teması kurma, adımı söyleyerek dikkat çekici uyararı sunma, yeterli fiziksel alan verme, yakın mesafede çalışma vb.) dikkat edilmelidir. Kullanılan araç gereçlerin büyüklüğü, ağırlığı vb. özellikleri öğrencilerin bireysel özelliklerine uygun olmalıdır.</p>				
<p>Farklı hareket gruplarının birleştirildiği başlangıç çalışmalarında önce basit yer değiştirme, denge ve nesne kontrollü gerektiren hareketler yaptırılmalıdır. İlerleyen süreçlerde daha zor çalışmalara geçilebilir. Başlangıçta öğretmenin desteği daha fazla olmalı ve öğrencilerin desteği azaltılmalı ve öğrencilerin bağımsız çalışmalar sergilemelerini sağlanmalıdır. Hareketlerdeki doğruluğu arttırmak için öğrenci düzeyine uygun parkur ve istasyon çalışmaları tercih edilebilir. Çalışmalar sırasında güvenlik tedbirlerine (fazla hareket becerisi içermeyen parkur ve istasyon çalışmaları oluşturma, çarpma ve düşmelerde sakatlanma riski oluşturmaya malzemeler kullanma vb.) dikkat edilmelidir.</p>				

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Hareket Yetkinliği	2.1.9. Su içi etkinlikler yapar.	9.1. Su içi etkinliklere uygun giyinir. 9.2. Havuza girmeden önce duş alır. 9.3. Suya uyum becerileri sergiler. 9.4. Suda bireysel oyunlara / grup oyunlarına katılır. 9.5. Çeşitli şekillerde su üzerinde durur. 9.6. Suda kollarını ve bacaklarını hareket ettirir. 9.7. Havuzdan çıktıktan sonra duş alır. 9.8. Günlük kıyafetlerini giyer. 9.9. Havuz ortamında güvenlik becerileri sergiler.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu	
	2.1.10. Temel hareket becerilerini içeren basit kurallı oyunlar oynar.	10.1. Oyun düzenini alır. 10.2. Oyunun hareketlerini yapar. 10.3. Oyunu kurallarına göre oynar.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu	
	Başlangıçta seçilen oyunlar öğrencinin seviyesine uygun bir-iki kurallı oyunlar olmalıdır. Zamanla kural sayısı artırılabilir. Oyunlar, öğrencilerin seviyesine uygun olarak seçilmelidir. Oyun seçiminde başlangıçta bireysel oyunlar tercih edilmeli, ilerleyen zamanlarda eşli ve küçük gruplu oyunlara geçilmelidir.	11.1. Sportif oyunlara uygun oyun düzeni alır. 11.2. Oyunun gerektirdiği hareketleri yapar. 11.3. Oyunu esnek kurallara göre oynar.	Doğrudan öğretim Model olma Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu	
	Başlangıçta seçilen oyunlar öğrencinin seviyesine uygun bir-iki kurallı oyunlar şeklinde olmalıdır. Zamanla kural sayısı artırılabilir. Seçilen oyunların farklı spor dallarına (bireysel, takım, file-raket, macera/ doğa, su sporları ve dans içeren) hazırlayıcı oyunlar şeklinde olmasına dikkat edilmelidir. Oyunlar öğrencilerin seviyelerine uygun olarak esnek kurallara göre uyarlanmalı ve sonuç odaklı olmamalıdır. Oyun seçiminde öğrencilerin özelliklerine uygun olarak bireysel, eşli veya küçük grupla oyunlar tercih edilmelidir.	12.1. Verilen ritmi / müziği dinler. 12.2. Verilen ritme / müziğe uygun basit ritmik vücut hareketleri yapar. 12.3. Vücut bölümlerini kullanarak ritim çalışması yapar. 12.4. Çeşitli materyaller kullanarak ritim çalışması yapar.	Doğrudan öğretim Model olma Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu	
	Başlangıçta seçilen oyunlar daha basit, açık, anlaşılır ritimler tercih edilmelidir. Ritim çalışmalarında el, ayak, diz vb. vücut bölümleri kullanılabilir. Nesne ile yapılan ritim çalışmalarında ise küçük sopalara, marakas, çingirak, tef vb. malzemeler kullanılabilir. Ritim çalışmalarında kullanılan müziğin yavaş veya orta hızda olmasına özen gösterilmelidir. İşitsel uyarılara aşırı hassasiyet gösteren otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için müziğin şiddetine dikkat edilmelidir.				

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Hareket Yetkinliği	2.1.13. Müzikli oyunlar oynar.	13.1. Oyunun hareketlerini sözsüz ve müziksiz olarak yapar. 13.2. Oyunun müziğini dinler. 13.3. Oyunun müziğini mırıldanır / söyler. 13.4. Oyunun hareketlerini müzik eşliğinde yapar. 13.5. Eşle / grupta müzikli oyunlar oynar.	Doğrudan öğretim Model olma Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu	
	Müzikli oyunlar öğrencilerin seviyesine uygun (örneğin sandalye kapma, balon patlatma, şapkadan kurtul vb.) olarak seçilmelidir. Oyunlarda seçilen müzikler öğrencilerin bildikleri ve dinlemekten zevk aldığı müzikler olmalıdır.				
	2.1.14. Basit şekilde dans eder.	14.1. Basit dans figürleri yapar. 14.2. Verilen müziği dinler. 14.3. Dinlediği müziğe uygun dans figürleri yapar. 14.4. Küçük grupta basit dans koreografisi yapar. 14.5. Çeşitli nesnelere dinlediği müziğe uygun hareket eder.	Doğrudan öğretim Model olma Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu	
	Dans çalışmalarında öğrencilerin bildiği ve sevdiği müzikler tercih edilmelidir. Başlangıçta az figürlü danslarla başlanarak zamanla figür sayısı artırılabilir. Dans çalışmalarında otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin amaçsız tekrarı / yineleyici davranışlar sergilemesi engellenmelidir. Dans çalışmalarında video gibi görsel desteklerden faydalanılabilir. Dans seçiminde öğrencilerin özelliklerine uygun olarak bireysel, eşli veya küçük grupta çalışmalar tercih edilmelidir. Çalışmalarda malzeme (ponpon, eşarp vb.) kullanımı tercih edilebilir.				
	2.1.15. Basit halk dansları yapar.	15.1. Oyun figürleri yapar. 15.2. Oyun düzenini alır. 15.3. Oyun figürlerini oyun düzeninde yapar. 15.4. Oyunun müziğini dinler. 15.5. Oyunun müziğine uygun figürleri yapar.	Doğrudan öğretim Model olma Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu	
Başlangıç çalışmalarında 2-3 figür içeren halk dansları tercih edilirken, ilerleyen zamanlarda öğrencinin kendi bulunduğu yöreye ait basit halk dansları yapılmalıdır. Öğrencilerin hazırlanmış malzemeler (mendil, kaşık vb.) kullanılabilir. Etkinlikler sırasında öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak yeterli dinlenme aralığı verilmelidir.					

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Hareket Yetkinliği	2.1.16. Atletizmde hazırlayıcı çalışmalar yapar.	16.1. Serbest şekilde koşar. 16.2. Hedefe doğru koşar. 16.3. Belirlenen kulvarda koşar. 16.4. Engellerin üzerinden atlayarak koşar. 16.5. Belirlenen çizginin gerisinden yatay sıçrama yapar. 16.6. Önündeki nesnenin üzerinden dikey sıçrama yapar. 16.7. Topları uzağa atma çalışması yapar. 16.8. Çeşitli uzunluktaki nesnelere uzağa atma çalışması yapar.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu
		<i>Başlangıçta yapılacak etkinlikler basit ve kolay uygulanabilen etkinlikler olmalı, öğrencilerin gelişimine göre çalışmalar çeşitlendirilmeli ve zorluk derecesi artırılmalıdır. Etkinlikler sırasında öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak yeterli dinlenme aralığı verilmelidir. Etkinliklerde temel tekniklerin detaylı işlenmesinden kaçınılmalı, öğrencilerin seviyelerine göre gerekli uyarlamalar yapılmalıdır. Koşma çalışmaları yapılırken kulvarları belirgenleştirilerek görsel ipuçları kullanılabilir. Engellerin üzerinden atlama çalışmalarında; engellerin sayısında, mesafesinde ve yüksekliğinde öğrencilerin seviyesine uygun düzenlemeler yapılmalıdır. Çeşitli nesnelere atma çalışmalarında öğrencilerin kendilerine ve arkadaşlarına zarar vermeyecek farklı ebat ve özellikteki nesnelere (köpük roketler, toplar vb.) kullanılabilir. Atma ile ilgili çalışmalarda, güvenli alan oluşturulmalıdır.</i>		
		17.1. Minderde yuvarlanır. 17.2. Üçgen minderde öne takla atar. 17.3. Minderde öne takla atar. 17.4. Step tahtasında hareketler yapar. 17.5. Çemberle hareketler yapar. 17.6. Kurdele ile hareketler yapar. 17.7. İple hareketler yapar. 17.8. Jimnastik sırası üzerinde hareketler yapar. 17.9. Jimnastik barında tutuş çalışmalarını yapar.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu
	<i>Jimnastik çalışmalarına özgü ısınma çalışmaları yaptırılmalıdır. Jimnastik sırası ve barı ile yapılan çalışmalarda düşme ve çarpmalara karşı gerekli güvenlik tedbirleri (yeterli fiziksel alan, minder, öğretmen desteği vb.) alınmalıdır. Step tahtalarının ebatları bireyselleştirilmelidir. Step tahtasının olmadığı durumlarda aynı işlevi görebilecek farklı materyaller kullanılabilir. Çalışmalarda kullanılacak materyaller, öğrencilerin bireysel özelliklerine uygun olmalıdır. Etkinlikler sırasında öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak yeterli dinlenme aralığı verilmelidir.</i>			
	2.1.18. Bowling ile ilgili hareket becerileri sergiler.	18.1. Olduğu yerde çeşitli topları çift elle hedefe yuvarlar. 18.2. Olduğu yerde çeşitli topları tek elle hedefe yuvarlar. 18.3. Çizgi gerisinden çeşitli topları adım alarak hedefe yuvarlar.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu
	<i>Çalışmalarda öğrencilerin hazır bulunuşluk durumlarına göre gerekli uyarlamalar (mesafe, lobut sayısı ve büyüklüğü, topun büyüklüğü ve ağırlığı vb.) yapılmalıdır. Yapılan çalışmalarda sakatlanma riskini azaltmak amacıyla yeterli fiziksel alan verilmelidir. Çalışmalarda aşırı teknik ayrıntıya girmekten kaçınılmalıdır.</i>			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Hareket Yetkinliği	2.1.19. Bocce ile ilgili hareket becerileri sergiler.	19.1. Sırası geldiğinde çemberin içerisinde pozisyon alır. 19.2. Sahadaki küçük miskete (pallinoya) bakar. 19.3. Elindeki topu küçük miskete yakın olacak şekilde atar.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu	
	Çalışmalarında öğrencilerin hazır bulunuşluk durumlarına göre gerekli uyarlamalar (mesafe, hedefin ve topun büyüklüğü vb.) yapılmalıdır. Çalışmalarında aşırı teknik ayrıntıya girmekten kaçınılmalıdır.	20.1. Raket tutuş çalışmaları yapar. 20.2. Raketle topa alıştırma çalışmaları yapar. 20.3. Atılan topa forehand (el önu) vuruş çalışması yapar. 20.4. Atılan topa backhand (el arkası) vuruş çalışması yapar. 20.5. Servise başlangıç çalışması yapar.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu	
	2.1.20. Masa tenisine hazırlayıcı çalışmalar yapar.	Hedefe uygun seçilecek etkinlik ve oyunların, hazırlayıcı çalışmalar olmasına dikkat edilmelidir. Etkinlikler sırasında öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak yeterli dinlenme aralığı verilmelidir. Çalışmalarında öğrencilerin hazır bulunuşluk durumlarına göre gerekli uyarlamalar (mesafe, raketin ve topun türü, büyüklüğü, ağırlığı, vb.) yapılmalıdır. Yapılan çalışmalarda sakatlanma riskini azaltmak amacıyla yeterli fiziksel alan verilmelidir.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu	
	2.1.21. Tenise hazırlayıcı çalışmalar yapar.	21.1. Raket tutuş çalışmaları yapar. 21.2. Raketle topa alıştırma çalışmaları yapar. 21.3. Bırakılan topa forehand (el önu) vuruş çalışması yapar. 21.4. Atılan topa el önu vuruş çalışması yapar. 21.5. Bırakılan topa backhand (el arkası) vuruş çalışması yapar. 21.6. Atılan topa el arkası vuruş çalışması yapar.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu	
	Başlangıçta seçilecek etkinlik ve oyunların, hazırlayıcı çalışmalar olmasına dikkat edilmelidir. Etkinlikler sırasında öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak yeterli dinlenme aralığı verilmelidir. Çalışmalarında öğrencilerin hazır bulunuşluk durumlarına göre gerekli uyarlamalar (raketin büyüklüğü ve ağırlığı, mesafe, filenin yüksekliği vb.) yapılmalıdır. Çalışmalarda başlangıçta yavaş giden toplar tercih edilirken, zamanla daha hızlı giden toplar tercih edilebilir. Yapılan çalışmalarda sakatlanma riskini azaltmak amacıyla yeterli fiziksel alan verilmelidir.	22.1. Raket tutuş çalışmaları yapar. 22.2. Raketle topa alıştırma çalışmaları yapar. 22.3. Atılan topa aşırma (clear) vuruşu yapar. 22.4. Servise başlangıç çalışması yapar.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu	
	2.1.22. Badminton hazırlayıcı çalışmalar yapar.	Hedef 2.1.21. için yapılan açıklamalar dikkate alınmalıdır.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Hareket Yetkinliği	2.1.23. Yüzme ile ilgili hareket becerileri sergiler.	23.1. Nefes çalışmaları yapar. 23.2. Ayak vurma çalışmaları yapar. 23.3. Kol çalışmaları yapar. 23.4. Suda kayma çalışmaları yapar. 23.5. Çeşitli stillerde yüzer.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu
	Yapılan tüm çalışmalar öğretmenin gözetiminde gerçekleştirilmelidir. Öğrencinin havuza giriş ve çıkışında yakın mesafeden kontrolü sağlanmalı, havuz kenarından yürütmesine izin verilmemelidir. Bağımsız yüzme becerileri kazanıncaya kadar çalışmalar öğrencinin boyunu geçmeyecek bir havuzda, öğretmenle bire bir çalışmalar şeklinde yapılmalıdır. Başlangıçta kullanılan yüzme yardımcı materyaller (simit, kolluk vb.) öğrencinin performansına göre aşamalı olarak azaltılmalıdır. Öğrenci tek bir yüzme stili için zorlanmamalı, öğrencinin kendini güvenli hissettiği farklı stillere ait çalışmalar sunulmalıdır. Yüzme stillerinin öğretiminde aşırı teknik çalışmalardan kaçınılmalıdır.			
	2.1.24. Bisiklet sürme ile ilgili hareket becerileri sergiler.	24.1. Bisiklet kaskı, eldiven, dirsek ve diz koruması takar. 24.2. Gidondan tutup yürüyerek bisikleti hareket ettirir. 24.3. Bisiklete binerek sürüş pozisyonu alır. 24.4. Pedal çevirme hareketi yapar. 24.5. Pedal çevirirken dengesini korur. 24.6. Bisiklet sürer.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu
	Pedal çevirme çalışmaları başlangıçta sabit bisiklet ile yaptırılabilir. Bisiklete binme çalışmalarında öğrencinin dengesini kaybedip düşme ihtimali göz önünde bulundurularak öğrenciye müdahale edilebilecek mesafede olunmalıdır. Konforlu ve dengeli sürüş için öğrencinin boyuna uygun bisiklet seçilmesi ve ergonomik ayarları (sele yüksekliği topuk pedal üzerindeki diz eklemleri düz eklemleri ayarlanmalı) doğru yapılmalıdır. Bisiklet sürme çalışmalarının başında dengeyi sağlamak ve korumak açısından sabit bisikletle doğru oturma ve duruş çalışması yapılmalıdır. Başlangıçta denge çalışmaları yapılırken güvenlik önlemleri alınmalıdır.			
	2.1.25. Golf ile ilgili hareket becerileri sergiler.	25.1. Golf sopasını tutar. 25.2. Golf topunu zemin üzerine koyar. 25.3. Topa vuruş pozisyonu alır. 25.4. Golf sopası ile salınım hareketi yaparak topa vurur. 25.5. Vurulan topu takip eder.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu
	2.1.26. Basketbola hazırlayıcı çalışmalar yapar.	26.1. Çeşitli şekillerde top sürer. 26.2. Eşine top atar. 26.3. Atılan topu tutar. 26.4. Duvardaki bir hedefe çeşitli şekillerde pas atar. 26.5. Potaya atış yapar.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Hareket Yetkinliği	2.1.27. Voleybola hazırlayıcı çalışmalar yapar.	27.1. Balon ile paslaşır. 27.2. Filede karşılıklı balon ile paslaşır. 27.3. Parmakları ile topu ileriye gönderir. 27.4. Atılan topa parmak pas yapar. 27.5. Manşet pas ile topu ileriye gönderir. 27.6. Atılan topa manşet pas yapar. 27.7. Alttan servis çalışması yapar.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu
	2.1.28. Hentbola hazırlayıcı çalışmalar yapar.	28.1. Çeşitli şekillerde top sürer. 28.2. Arkadaşına top atar. 28.3. Atılan topu tutar. 28.4. Duvardaki bir hedefe çeşitli şekillerde pas atar. 28.5. Kaleye temel atış yapar.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu
	2.1.29. Futbola hazırlayıcı çalışmalar yapar.	29.1. Duran topa vuruş yapar. 29.2. Topu durdurma çalışmaları yapar. 29.3. Çeşitli şekillerde top sürer. 29.4. Pas çalışmaları yapar. 29.5. Çeşitli şekillerde topa vuruş yapar. 29.6. Kaleye şut atar.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu
	<p><i>Başlangıçta hedefe uygun seçilecek etkinlik ve oyunların, hazırlayıcı çalışmalar olmasına dikkat edilmelidir. Çalışmalarda öğrencilerin hazır bulunuşluk durumlarına göre gerekli uyarlamalar (topun büyüklüğü, ağırlığı, file yüksekliği ve mesafe vb.) yapılmalıdır. Etkinlikler sırasında öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak yeterli dinlenme aralığı verilmelidir. Çalışmalarda aşırı teknik ayrıntıya girmekten kaçınılmalıdır. Yapılan çalışmalarda oluşabilecek kazalar ve sakatlanma riskini azaltabilmek amacıyla yeterli fiziksel alan verilmelidir.</i></p> <p><i>Başlangıçta hedefe uygun seçilecek etkinlik ve oyunların, hazırlayıcı çalışmalar olmasına dikkat edilmelidir. Çalışmalarda öğrencilerin hazır bulunuşluk durumlarına göre gerekli uyarlamalar (topun büyüklüğü, ağırlığı, hedef ve kale büyüklüğü ve mesafe vb.) yapılmalıdır. Etkinlikler sırasında öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak yeterli dinlenme aralığı verilmelidir. Çalışmalarda aşırı teknik ayrıntıya girmekten kaçınılmalıdır. Yapılan çalışmalarda oluşabilecek kazalar ve sakatlanma riskini azaltabilmek amacıyla yeterli fiziksel alan verilmelidir.</i></p> <p><i>Başlangıçta hedefe uygun seçilecek etkinlik ve oyunların, hazırlayıcı çalışmalar olmasına dikkat edilmelidir. Çalışmalarda öğrencilerin hazır bulunuşluk durumlarına göre gerekli uyarlamalar (topun büyüklüğü, ağırlığı, mesafe, hedef ve kale büyüklüğü vb.) yapılmalıdır. Etkinlikler sırasında öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak yeterli dinlenme aralığı verilmelidir. Çalışmalarda aşırı teknik ayrıntıya girmekten kaçınılmalıdır. Yapılan çalışmalarda oluşabilecek kazalar ve sakatlanma riskini azaltabilmek amacıyla yeterli fiziksel alan verilmelidir.</i></p>			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Hareket Yetkinliği	2.1.30. Fiziksel ve sportif etkinlik ortamlarında güvenli davranışlar sergiler.	30.1. Fiziksel ve sportif etkinlik ortamlarını izinsiz terketmez. 30.2. Fiziksel ve sportif etkinlik ortamlarındaki tehlikeleri fark eder. 30.3. Fiziksel ve sportif etkinliklerde araç gereçleri amacına uygun kullanır. 30.4. Fiziksel ve sportif etkinliklerde kullandığı araç gereçlere zarar vermez. 30.5. Fiziksel ve sportif etkinlik ortamlarındaki güvenlik uyarılarına uygun davranır.	Olumlu davranışsal destek Model olma Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu
	Öğrencilere fiziksel ve sportif etkinliklerde, çalışma alanının (genel alanın) farkına varmalarını sağlayıcı çalışmalar yaptırılmaktadır. Öğrenciler güvenliğe ilişkin kurallara bağlı kalmaları için teşvik edilmektedir. Öğrenciler derste kullanacakları araç gereçleri uygun şekilde taşımaları ve yerlerine koymaları konusunda desteklenmektedir. Çalışmalar sırasında dikkat kaybindan dolayı oluşabilecek olan kazaları önlemek için, etkinliklerde süreye dikkat edilmelidir. Öğrenciler eşli ve grup çalışmalarında mizaçlarına / huylarına, fiziksel özelliklerine (boy, vücut ağırlığı, kuvvet vb.) ve yeteneklerine göre gruplandırılmaktadır.	31.1. Fiziksel ve sportif etkinliklere uygun spor kıyafeti giyer. 31.2. Fiziksel ve sportif etkinliklere uygun spor ayakkabısı giyer. 31.3. Fiziksel ve sportif etkinliklerden sonra elini, yüzünü yıkar / kurular. 31.4. Fiziksel ve sportif etkinliklerden sonra kıyafetini değiştirir. 31.5. Fiziksel ve sportif etkinliklerden sonra spor ayakkabısını de-ğiştirir.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu
	Öğrencilerin fiziksel ve sportif etkinliklere katılabilmesi için derse uygun kıyafet giyme / çıkarma becerilerini geliştirmeleri istenmektedir. Bu nedenle öğretmen dersin başlangıcında öğrencilere kıyafet değiştirme ile ilgili çalışmalarını deneyimlemeleri için fırsat sağlamaktadır. Bu becerilerin geliştirilmesi için aile ve diğer öğretmenler ile iş birliği içerisinde olunmalıdır. Derste aşırı terleyen öğrencilerin havlu ile terini kontrol altına alma davranışları desteklenmelidir.	32.1. Fiziksel ve sportif etkinlikler sırasında içsel uyarılara uygun tepkiler verir. 32.2. Fiziksel ve sportif etkinlikler sırasında görsel uyarılara uygun tepkiler verir. 32.3. Fiziksel ve sportif etkinlikler sırasında işitsel uyarılara uygun tepkiler verir. 32.4. Fiziksel ve sportif etkinlikler sırasında dokunsal uyarılara uygun tepkiler verir.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi Etkinlik çizelgesi	Kontrol listesi Performans kayıt formu Olay kaydı formu
	2.1.32. Fiziksel ve sportif etkinliklerde kendini yönetme becerileri geliştirir.	Kendisini yeterli düzeyde ifade edemeyen öğrencilerin tuvalet ve su ihtiyacı gibi içsel uyarılarına uygun şekilde iletebilmesi için bazı işaretleri ya da resimleri kullanma becerisi öğretilmelidir. Fiziksel ve sportif etkinlikler sırasında kullanılacak dışsal uyarıların (görsel, işitsel ve dokunsal) öğrencilerin bireysel özelliklerine ve hazır bulunuşluk düzeyine uygun olmasıdır. Ders sırasında kullanılacak olan dışsal uyarıların öğrencinin günlük yaşamı içerisinde karşılaştığı uyarıların olmasına dikkat edilmelidir. Fiziksel ve sportif etkinliklerin başlangıç çalışmalarında daha çok yönerge ve ipuçları kullanılırken, dersin ilerleyen aşamalarında daha az sayıda kullanıma önem verilmelidir. Eşleştirme ve ayırt etme becerileri gelişen öğrencilerde resim ve yazılı çözümlerle öğretilen yapılarak öğrencinin daha bağımsız hareket etmesi sağlanabilir.		

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Hareket Yetkinliği	2.1.33. Fiziksel ve sportif etkinliklerde kendini ifade etme becerileri gelişmiştir.	33.1. Fiziksel ve sportif etkinliklere ilişkin tercihlerini bildirir / gösterir. 33.2. Fiziksel ve sportif etkinlikler sırasında gerektiğinde yardım talep eder. 33.3. Fiziksel ve sportif etkinliklerde nezaket sözcükleri kullanır.	Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi Fırsat öğretimi	Kontrol listesi Performans kayıt formu Olay kaydı formu	
	Öğretmen fiziksel ve sportif etkinliklerle ilgili yapılacak uygulamalarda, öğrencilerin kendini ifade etme becerilerini kullanma ve geliştirmeleri konusunda hassas olmalıdır. Kendisini yeterli düzeyde ifade edemeyen öğrenciler için yardım talep etme ve tercih belirtme becerilerinin öğretiminde, teknoloji desteğinden faydalanılabilir.				
	2.1.34. Fiziksel ve sportif etkinliklerde aldığı sorumlulukları yerine getirir.	34.1. Fiziksel ve sportif etkinliklere uygun kıyafetlerini getirir / götürür. 34.2. Fiziksel ve sportif etkinlikler ile ilgili araç gereçleri derse getirir / götürür. 34.3. Kullandığı araç gereci yerine koyar. 34.4. Fiziksel ve sportif etkinliklerde kendisine verilen görevleri yerine getirir. 34.5. Bireyselleştirilmiş fiziksel ve sportif etkinlik programını uygular.	Doğrudan öğretim Etkinlik çizelgesi Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu	
	Öğrencinin kıyafet ve araç gereçleri getirmesi sorumluluğu öğretirken hatırlatıcı çizelgeler (görsel ve / veya yazılı) kullanılabilir. Bireyselleştirilmiş eğitim programını takip edebilmek için aile ile iş birliği yapılmalıdır.				
	2.1.35. Fiziksel ve sportif etkinliklerde kendine verilen yönergeleri yerine getirir.	35.1. Verilen tek basamaklı bireysel yönergeleri yerine getirir. 35.2. Verilen iki basamaklı bireysel yönergeleri yerine getirir. 35.3. Verilen tek basamaklı grup yönergelerini yerine getirir. 35.4. Verilen iki basamaklı grup yönergelerini yerine getirir. 35.5. Verilen basit koşullu yönergeleri yerine getirir.	Ayrıık denemelerle öğretim	Kontrol listesi Performans kayıt formu	
Öğrenciler, alıcı dil becerilerinin sınırlı olması nedeniyle yönergeleri takip etmede problem yaşayabilirler. Bu nedenle yönergeler mümkün olduğu kadar kısa, açık ve anlaşılır olmalıdır. Öğretmenler bireysel, grup ve koşullu yönergeleri seçerken öncelikle fiziksel ve sportif etkinlikler dersi kapsamında kullanabilecekleri yönergeleri tercih etmelidir. Öğretmen yönerge vermeden önce öğrencinin dikkatinin kendisinde olduğundan emin olmalıdır. Yönerge verilirken normal bir ses tonu kullanılmalıdır. Aksi takdirde öğrenci söylenene değil sesin şiddetine tepki vermiş olabilir. Yönergelere uyma konusunda ciddi sıkıntı yaşayan öğrenciler için diğer öğretmenlerle ve aile ile iş birliği yaparak bu becerilerin öğretimine önem verilmelidir.					

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Hareket Yetkinliği	2.1.36. Vücudun bölümlerini tanı.	36.1. Adı söylenen vücut bölümünü gösterir. 36.2. Gösterilen vücut bölümünün adını söyler. 36.3. Vücudunun bir bölümüyle diğer bölümüne dokunur. 36.4. Vücudunun söylenen bölümünü hareket ettirir. 36.5. Fiziksel ve sportif etkinlikler sırasında vücut bölümleriyle ilgili verilen yönergeleri yerine getirir.	Aşamalı yardım	Kontrol listesi Performans kayıt formu
	2.1.37. Alan, efor ve hareket ilişkileri farkındalığı ile ilgili temel kavramları çeşitli etkinliklerde gösterir.	37.1. Alan farkındalığı ile ilgili temel kavramları çeşitli etkinliklerde gösterir. 37.2. Efor farkındalığı ile ilgili temel kavramları çeşitli etkinliklerde gösterir. 37.3. Hareket ilişkileri farkındalığı ile ilgili temel kavramları çeşitli etkinliklerde gösterir.	Aşamalı yardım	Kontrol listesi Performans kayıt formu
	Alan farkındalığı ile ilgili alan (kişisel-genel alan), yönler (yukarı-aşağı / öne-geriye / sağ-sol), seviyeler (alçak-yüksek), yol (düz, eğimli, dairesel, zikzak), uzamsal (yakın-uzak, geniş-dar) ve ebat (büyük-küçük) kavramları verilmelidir. Efor farkındalığı ile ilgili tempo (hızlı-yavaş) ve güç (güçlü-güçsüz) kavramları verilmelidir. Hareket ilişkileri farkındalığı ile ilgili vücut parçalarıyla (dairese, dar-geniş, salınarak), nesne ve / veya bireyle (üzerinde-altında, içinde-dışında, yakın-uzak, ön-arka, birlikte-ayrı çevresinde, yanında, etrafında), ve eşle-grupla (takip etme, ayırma / karşı, eşler, bireysel, grup) kavramları verilmelidir.	38.1. Gösterilen araç gerecin ismini söyler. 38.2. İsmi söylenen araç gereci gösterir. 38.3. Katılacağı fiziksel ve sportif etkinliğe uygun araç gereç seçer.	Aşamalı yardım	Kontrol listesi Performans kayıt formu
	2.1.38. Fiziksel ve sportif etkinlikler ile ilgili araç gereçleri tanı.	Fiziksel ve sportif etkinliklerde en çok kullanılan araç gereçlerin öğretiminin yapılmasına dikkat edilmelidir. Araç gereçleri ayırt etme becerilerinin öğretiminde önce türüne, sonra özelliklerine göre ayırt etme yapılmalıdır (örneğin önce top, sonra basketbol topu gibi). Fiziksel ve sportif etkinlik dersi kapsamında araç gereçleri tanıma becerisi çalışılırken görsel desteklerden faydalanılabilir.		
	2.1.39. Temel hareket becerilerini tanı.	39.1. Gösterilen yer değiştirme hareketinin ismini söyler. 39.2. İsmi söylenen yer değiştirme hareketini yapar. 39.3. Gösterilen denge hareketinin ismini söyler. 39.4. İsmi söylenen denge hareketini yapar. 39.5. Gösterilen, nesne kontrolü gerektiren hareket ismini söyler. 39.6. İsmi söylenen, nesne kontrolü gerektiren hareketi yapar. 39.7. Uyguladığı hareketin ismini söyler.	Aşamalı yardım	Kontrol listesi Performans kayıt formu
		İsmi söylenen yer değiştirme, denge ve nesne kontrolü gerektiren hareketleri az destekle taklit etme ve yapma imkânı sağlanmalıdır.		

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Aktif ve Sağlıklı Hayat	2.2.1. Sağlıkla ilişkili fiziksel uygunluğunu destekleyici fiziksel ve sportif etkinliklere katılır.	1.1. Kalp-dolaşım ve solunum sistemini geliştirici çalışmalar yapar. 1.2. Kas kuvveti ve dayanıklılığını geliştirici çalışmalar yapar. 1.3. Esnekliğini geliştirici çalışmalar yapar. 1.4. Vücut kompozisyonunu destekleyici / geliştirici çalışmalar yapar.	Model olma Aşamalı yardım Etkinlik çizelgesi	Kontrol listesi Performans kayıt formu
	Öğrencilerden sağlık durumunu gösteren rapor istenmelidir. Öğrencilere uygulanan tedaviler, kullanılan ilaçlar ve yan etkileri hakkında detaylı bilgi sahibi olmalıdır. Down sendromlu çocuklarda omurga çevresi ile ilgili esneklik geliştirici çalışmalar kontrollü yapılmalıdır. Down sendromlu öğrencilerin maksimal kalp atım hızı ($KAH_{maks.}$) akranlarından daha düşük olabilmektedir. Beden eğitimi öğretmeni bu konuda tedbirli olmalıdır. $KAH_{maks.}$ 'in hesaplanması için aşağıdaki formül kullanılmalıdır. Maksimal Kalp Atım Hızı ($KAH_{maks.}$) = $210 - (0,56 \times Yaş) - 15,5$ Örnek: 12 yaşındaki Down sendromlu bir öğrenci için; $KAH_{maks.} = 210 - (0,56 \times 12) - 15,5$ $KAH_{maks.} = 188$ atım / dakika Down sendromlu olmayan zihinsel engelli veya otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin maksimal kalp atım hızı ($KAH_{maks.}$) hesaplanması için ise aşağıdaki formül kullanılmaktadır: Maksimal Kalp Atım Hızı ($KAH_{maks.}$) = $220 - Yaş$ (yıl) Örnek: 12 yaşındaki otizm spektrum bozukluğu olan bir öğrenci için; $KAH_{maks.} = 220 - 12$ $KAH_{maks.} = 208$ atım / dakika Öğrencilerin etkinliklerin başında erken yorgunluk hissetmesi, etkinliklere karşı olumsuz tutum oluşması ve problem davranışların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu nedenle aktivite planlanmasında başlangıçta etkinlik süresi ve şiddeti sınırlı tutulmalı, zamanla yorgunluk oluşturmada süre ve şiddet artırılmalıdır. Kas kuvveti ve dayanıklılığını geliştirici çalışmalarda öğrencinin bireysel özellikleri ve hazır bulunuşluk seviyesi dikkate alınarak kendi vücut ağırlığına (mekik, şnav vb.) dayalı çalışmalara yer verilmelidir. Öğrencilerin periyodik aralıklarla boy ve kilo ölçümleri yapılarak vücut kitle indeksi (VKI) hesaplamaları yapılmalı ve uzun dönemli takipler için bunlara ait kayıtlar tutulmalıdır.	Doğrudan öğretim Model olma Katılım yöntemi	Kontrol listesi Performans kayıt formu	
	2.2.2. Fiziksel ve sportif etkinliklerde sağlığını korumaya özen gösterir.	2.1. Fiziksel ve sportif etkinliklerde hava şartlarına uygun giyinir. 2.2. Fiziksel ve sportif etkinlikler öncesi ısınma hareketleri yapar. 2.3. Fiziksel ve sportif etkinlikler öncesi, sırası ve sonrasında yeterli su tüketimine özen gösterir. 2.4. Fiziksel ve sportif etkinlikler sonrası soğuma hareketleri yapar.		
	Vücudu daha sonra yapacağı orta şiddetli etkinliklere hazırlamak ve sakatlanmayı önlemek için ısınma çalışmalarına önem verilmelidir. Etkinlikler sırasında yeterli su tüketimi için öğrenciler teşvik edilmelidir. Vücudun toparlanmasını ve günlük aktivitelere uyumunu kolaylaştırabilmek için soğuma çalışmalarına önem verilmelidir. Günlük yaşamda kullanılan ayakkabı tabanlığı vb. işlev artırıcı araç gereçler, fiziksel ve sportif etkinlikler süresince de kullanılmalıdır. Yemeklerden hemen sonra ağır fiziksel ve sportif etkinlikler yapılması için gerekli durumlarda ders programlarının düzenlenmesine yönelik olarak idareye bilgi verilmelidir. Terliyen soğuk içecek tüketiminden kaçınılmalıdır.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Aktif ve Sağlıklı Hayat	2.2.3. Serbest zamanlarında okul içi ve okul dışı fiziksel ve sportif etkinliklere katılır.	3.1. Tercih ettiği fiziksel ve sportif etkinliklere düzenli olarak katılır. 3.2. Kendisine sunulan fiziksel ve sportif etkinliklere düzenli olarak katılır.	Etkinlik çizelgesi Şekil verme	Fiziksel etkinlik kayıt formu
	Aileler, öğrencilerin farklı ortamlarda (havuz, park, doğa vb.) çeşitli etkinliklere (bisiklet, scooter / ternet, binicilik, doğa yürüyüşü vb.) katılabileceği imkânlar sağlanması konusunda bilinçlendirilmelidir. Öğrencilere her gün 30 dakikasını orta şiddette olacak şekilde, en az 60 dakika düzenli olarak fiziksel aktivite yapabileceği ortamlar sağlanmalıdır. Öğrencilerin günlük aktivitelerinin takibi için adimsayar, nabız ölçer, vb. araçlar kullanılabilir. Öğrencilerin aklarını ile katılabilecekleri okul dışı fiziksel ve sportif etkinlik ortamları sağlanması konusunda öğretmen, aileler ile iş birliği yapılmalıdır. Serbest zamanlarında çeşitli sebeplerle evde olmak zorunda olan öğrencilere fiziksel ve sportif etkinlik yapabilecekleri teknolojik destekli ortamlar (aktif video oyunlari, oyun konsolu vb.) sunulması konusunda ailelerle iş birliği yapılabilir. Ailelere serbest zamanlarda öğrencilerin fiziksel ve sportif etkinliklere katılımını sağlamaya yönelik bilgiler (fiziksel etkinliğin yararları, öğretim yöntemleri, davranış yönetimi vb.) verilmelidir.	4.1. Adına tepki verir. 4.2. Fiziksel ve sportif etkinliklerde öğretmeni / arkadaşını ile göz teması kurar. 4.3. Fiziksel ve sportif etkinliklerde kişisel alanını korur. 4.4. Fiziksel ve sportif etkinliklere iş birliği yaparak katılır. 4.5. Fiziksel ve sportif etkinliklerde öğretmenin / arkadaşının övgüsüne karşılık verir.	Kontrol listesi Performans kayıt formu	
	2.2.4. Fiziksel ve sportif etkinliklerde sosyal etkileşim becerileri geliştirir.		Ayrık denemelerle öğretim Model olma	
	"Adına tepki verme" becerisinin öğretimi, öğrencinin karşısından, yanından, arkasından, uzaktan seslenildiğinde adına tepki verme sırası ile öğretilmelidir. Öğretim sürecinde yönergelerin etkili bir şekilde sunulabilmesi için göz teması kurulması önemlidir. Öğrencilere fiziksel ve sportif etkinliklerde genel ve özel alan farkındalığı ile ilgili çalışmalar yaptırılmaktadır. Arkadaşlık kurmada problemlere sahip olan öğrenciler için bireysel çalışmaların yanında, eşle ve küçük grupta katılabilecekleri fiziksel ve sportif etkinliklere yer verilmesine özen gösterilmelidir.			
	2.2.5. Fiziksel ve sportif etkinliklerde iletişim becerileri geliştirir.	5.1. Fiziksel ve sportif etkinlikler sırasında sözlü iletişim becerileri sergiler. 5.2. Fiziksel ve sportif etkinlikler sırasında sözsüz iletişim becerileri sergiler.	Model olma Fırsat öğretimi Ayrık denemelerle öğretim	Kontrol listesi Performans kayıt formu
	Fiziksel ve sportif etkinlikler, öğrencilerin diğer öğrencilerle birlikte eğlenceli fiziksel aktivitelere katılımı ve sosyalleşmesi için ortam yaratması açısından önemlidir. Bu nedenle fiziksel ve sportif etkinlikler sırasında öğrenciye sözlü ve sözsüz iletişim becerileri sergileyebilecekleri düzenlemeler yapılmalıdır. Tekrarlı konuşmalar işlevsel bir iletişim yolu olmamaktadır. Bu nedenle öğrencilerin tekrarlı konuşmaları önlenmeli, yerine işlevsel iletişim becerileri öğretilmelidir. Öğrencinin günlük hayatta kullanmış olduğu alternatif iletişim yolları (işaret, resim değiş-tokuş, tablet uygulamaları, bas konuş vb.) varsa, bu yollar kullanılabilir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Aktif ve Sağlıklı Hayat	2.2.6. Fiziksel ve sportif etkinliklerde sosyal kabul gören davranışlar sergiler.	6.1. Fiziksel ve sportif etkinliklerde sırasını bekler. 6.2. Fiziksel ve sportif etkinliklerde kendisine zarar verecek davranışlardan kaçınır. 6.3. Fiziksel ve sportif etkinliklerde arkadaşına zarar verecek davranışlardan kaçınır. 6.4. Fiziksel ve sportif etkinliklerde beklenmeyen değişikliklere karşı uyumlu davranışlar sergiler. 6.5. Fiziksel ve sportif etkinliklerde amaçsız tekrarlı davranışlardan kaçınır.	Olumlu davranışsal destek	Anlık zaman örnekleme kaydı
	Öğrencinin ailesinden ve diğer öğretmenlerinden öğrencinin uygun olmayan davranışları konusunda bilgi alınmalıdır. Öğrencinin toplumsal normlara uygun olmayan davranışlarının ortaya çıkarması için gerekli önlemler (ortam düzenlemeleri, etkinlikleri zorluk sırasına koyma vb.) alınmalıdır. Öğrencinin uygun olmayan davranışları varsa mutlaka "davranışın işlevsel analizi" yapıldıktan sonra müdahale sürecine başlanmalıdır. Öğrencinin uygun olmayan davranışları ile ilgili bir davranış değiştirme sürecine yer verilecek öncelikle davranış değiştirme işlemleri yazımlı ve uygulamaya başlamadan önce aile bilgilendirilerek onay alınmalıdır. Problem davranışlarla baş etme sürecinde seçilecek davranış değiştirme yöntemleri en ilimliden başlanmalıdır. Değiştirilmeyen problem davranışın yerine konabilecek karışık / alternatif davranış belirlenerek öğretilmelidir. Amaçsız tekrarlanan davranışlar, öğrenmeyi engelleyici ve sosyal kabulü azaltıcı davranışlar kategorisine girildiğinde, problem davranış olarak değerlendirilmelidir. "Beklenmeyen durumlara uygun davranma becerisi" öğretimine destek olması için öğretmen ders rutinlerini sık sık değiştirmelidir.			
	2.2.7. Bayram, kutlama ve törenlere uygun davranışlarla katılım gösterir.	7.1. Saygı duruşu ve İstiklâl Marşı'nda uygun davranışlar sergiler. 7.2. Anma / kutlama törenleri süresince yapılan etkinlikleri takip eder. 7.3. Anma / kutlama törenlerinde kendine verilen görevleri yerine getirir.	Olumlu davranışsal destek Model olma Aşamalı yardım Katılım yöntemi	Anlık zaman örnekleme kaydı
	Sosyalleşmesi ve topluma kabulü açısından önemlidir. Ancak kalabalık ve gürültülü ortamlarda bulunmak bazı öğrencilerde istenmeyen davranışlar görülmesini artırabilir. Bu nedenle anma / kutlama törenleri sırasında karşılaşılabilecek istenmeyen davranışların azaltılabilmesi için spor ve fiziki etkinlikler dersi süresince önleyici yaklaşıma yönelik (alkış sesine tepki veren öğrenciyi alkış sesine alıştırma vb.) çalışmalar yapılmalıdır. Bu hedef aynı zamanda öğrencinin kendi kültürünü anlaması açısından da önemlidir. Bu nedenle başlangıçta anma, tören ve kutlamalarda pasif olarak da görev alırken, ilerleyen zamanda öğrencinin düzeyine uygun görev ve sorumluluklar verilerek (örneğin basit step gösterisi, halk dansları, mehter gösterisi ya da eğlenceli oyunlar vb.) aktif katılımı sağlanmalıdır. Ayrıştırılmış okullarda eğitim gören öğrenciler için bu tür etkinlikler bir kaynaştırma fırsatı sağlamaktadır. Öğretmenler ve idareciler bayram ve törenlerde öğrencilerin, tipik gelişen davranışları ile birlikte yapacağı etkinlikler planlaması konusunda ortam yaratmalıdır.			

DERS PLANI ÖRNEĞİ - I

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Spor ve Fiziki Etkinlikler Kademe : 2	
Öğrenme Alanı / Alt Öğrenme Alanı: Hareket Yetkinliği / Hareket Kavramları-Hareket Becerileri	
Konu: Fiziksel ve sportif etkinliklerde kullanılan araç gereçler-Etkinliklerdeki sorumluluklarımız Süre: 40 dk	
BÖLÜM-2	
Hedef / Hedef Davranışlar	2.1.38. Fiziksel ve sportif etkinlikler ile ilgili araç gereçleri tanıır. 38.1. Gösterilen araç gerecin ismini söyler. 38.2. İsmi söylenen araç gereci gösterir. 2.1.34. Fiziksel ve sportif etkinliklerde aldığı sorumlulukları yerine getirir. 34.3. Fiziksel ve sportif etkinliklerde kullandığı araç gereci yerine koyar. 2.1.26. Basketbola hazırlayıcı çalışmalar yapar. 26.1. Çeşitli şekillerde top sürer. 26.2. Eşine top atar. 26.3. Atılan topu tutar.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Doğrudan öğretim, ayrı denemelerle öğretim, model olma.
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Farklı büyüklükte basketbol topları, tenis topu, trambolin, basketbol potası, jimnastik çemberi, kullanılacak materyalin görselleri, değerlendirme kayıt formu.
Ortam Düzenlemeleri	Öğretim etkinlikleri, spor salonunda gerçekleştirilecektir. Öğretimi yapılacak materyaller önceden hazırlanılır. Trambolin çevresine minder konularak güvenlik önlemi alınır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Etkinlikte kullanılacak çember ve topların öğrenciler tarafından incelenmesi sağlanır.
Güdüleme	Öğretmen yanında getirdiği görselleri sırayla her öğrenciye uzatır ve bir kart seçmesini ister. Öğrenciden çektiği karttaki araç gereci söylemesini ister. Doğru cevabı bilemeyen öğrencilere sözel ipucu sunar. Doğru cevabı söyleyen tüm öğrenciler arkadaşları tarafından alkışlanır.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyaran Sunumu)	-Öğrencilere "çember kapmaca" oyunu oynatılır. Öğrenci sayısından bir eksik sayıdaki çemberler daire düzeninde dizilir. Öğrenciler müzikle çember etrafında hareket ederler. Müzik durdurulduğunda her öğrenci bir çember içine girer. Oyunu kazanan öğrenci, arkadaşları tarafından alkışlanır ve yoklama yapma görevi verilir. -Çember kapmaca oyunundan sonra çemberi yuvarlamaları ve içine girerek bel hizasında tutmaları istenir. Yere konularak içinde dikey sıçrama yapmaları istenir. Sonrasında öğrencilere trambolinde zıplama çalışması yaptırılır.

Uygulama

-Öğrenciler U şeklinde dizildikten sonra tenis topları dağıtılarak ağırlığı, rengi ve şekli ile ilgili bilgiler verilir. Aynı çalışma basketbol topu, trambolin ve çember ile de yapılır. Ardından öğrencilere her bir araç-gereç karışık sırayla sorulur. Örneğin basketbol topu gösterilerek "Bunun adı ne?" denir. Öğrenci doğru cevabı verirse "Basketbol topunu bildin, harika. Hadi, basketbol topunu potaya at!" gibi ifadelerle öğrenci hem övülür hem de bildiği araç gereç ile bir etkinlik yapması istenir. Ders boyunca sadece araç gereci tanıma çalışmaları ile ilgili davranışlar değil, diğer uygun davranışlar da (sırasını bekleme, nezaket ifadeleri / hareketleri sergileme, arkadaşlarını alkışlama, arkadaşına yardım etme vb.) dikkate alınır.

-Çember, tenis topu, basketbol topu ve trambolin görsellerinin olduğu kartlar kapalı olarak sıralanır. Öğrenciden bir kart seçmesi ve karttaki görseli gerçek nesne ile eşleştirmesi istenir. Eşleştirmeden sonra nesnenin adını söylemesi istenir. Öğrencinin doğru cevapları davranışla ilişkilendirilerek övülür.

-Öğrenciler teker teker çağırılarak ismi söylenen araç gereci göstermesi istenir. Bu beceride zorlanan öğrenciye seviyesine göre ipucu sunularak doğru araç gereci göstermesi sağlanır. Örneğin öğretmen doğru araç gereci tanımakta zorlanan öğrenciler için yanıtıcı seçenekleri azaltabileceği gibi araç gerecin ismini söylerken ilişkili kartı göstererek görsel bir ipucu da sunabilir. Ardından gösterdiği araç gereç ile yönergeye uygun etkinlik yapması istenir.

-Öğretmen dersin son bölümünde öğrencilere birer top vererek topu belirlenen noktadan potaya kadar sürmelerini ister. Bu çalışmada temel amaç öğrencileri basketbol ile tanıştırmak olduğundan top sürüşün çok nizami olması önemli değildir. Top sürme çalışmasını tamamlayan öğrenciler ikiye bölünür ve eşleştirilir. Öğrencilerden karşısındaki eşine topu atıp tutması istenir. Topu atıp tutma çalışmalarında öğretmen gerektiğinde model olma, fiziksel yardım ve sözel ipucu stratejilerini kullanarak öğrencilerin topu uygun hızda ve uygun yere atmasını sağlar. Topu tutamayan öğrencinin topu gittiği yerden alıp çalışma alanına geri getirmesine de dikkat edilir.

-Etkinlik bitiminde kullanılan araç gereç önceden belirlenen yerlerine öğretmen tarafından konularak model olunur. Sıra ile öğrencilerden adı söylenen araç gereci yerine koyması istenir.

-Tüm yardım ve uyarılara rağmen hedef davranışı sergileyemeyen öğrenciler için hedef davranışa en yakın olan başarılı davranışlar pekiştirilerek davranışa şekil verilir.

BÖLÜM-4**Ölçme ve Değerlendirme**

Öğretim sonunda öğrencilerin hedef davranışları gerçekleştirip gerçekleştirmediği kaydedilir. Öğrenciler hedef davranışları bağımsız olarak yapabildikçe kadar diğer ders saatlerinde de öğretim denemeleri sürdürülür.

Hedef Davranış	Öğrenci 1	Öğrenci 2	Öğrenci 3	Öğrenci 4
1. Gösterilen araç gerecin ismini söyler.				
1.a. Tenis topu				
1.b. Basketbol topu				
1.c. Trambolin				
1.d. Çember				
2. İsmi söylenen araç gereci gösterir.				
2.a. Tenis topu				
2.b. Basketbol topu				
2.c. Trambolin				
2.d. Çember				
3. Fiziksel ve sportif etkinliklerde kullandığı araç gereci yerine koyar.				
3.a. Tenis toplarını yerine koyar.				
3.b. Basketbol toplarını yerine koyar.				
3.c. Çemberleri yerine koyar.				
4. Basketbola hazırlayıcı çalışmalar yapar.				
4.a. Çeşitli şekillerde top sürer.				
4.b. Eşine top atar.				
4.c. Atılan topu tutar.				

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve
Otizm Spektrum Bozukluğu
Olan Öğrenciler İçin

TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

II. Kademe (5, 6, 7 ve 8. Sınıf)



Ankara, 2018

içindekiler

GİRİŞ	5
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	6
1. DEĞERLERİMİZ	6
2. YETKİNLİKLER	6
ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	7
BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	8
SONUÇ	9
TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI	9
1. TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI	9
2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI	10
3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	11
4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	12
TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	13
1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	13
2. HEDEFLERİN YAPISI	16
3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR	17
ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ	55

GİRİŞ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geliştirilen öğretim programları; öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri bilgi, kavram ve becerileri kazanmalarını, bunları kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını, akademik, günlük yaşam, öz bakım gibi alanlarda gelişim sağlamlarını hedefleyen bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırmayı hedefleyen, yalın ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Programlarda bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve kademelerde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden hedeflere ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki hedef ve açıklamalar ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu hedefler ve açıklamalar, eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları”, “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan “Özel Eğitimin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, birinci, ikinci ve üçüncü kademe seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini sağlamak,
2. Birinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olarak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek, günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel akademik becerileri kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak bağımsız bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak,
3. İkinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, toplumla etkileşimini, bütünleşmesini sağlayacak şekilde yeterliliklerle donatılmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Üçüncü kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin birinci ve ikinci kademede kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, insanlarla etkileşim kurabilen, toplumsal kurallara uyum sağlayabilen, toplumsal yaşama katılım için çabalayan, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilen bireyler olmalarını sağlamak, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ)” ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir mesleğe hazır, toplum hayatında üretime katkısı olan, millî ve manevi değerleri benimseyen bireyler olmalarını sağlamaktır.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı bireye değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmaktır. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kurmaktadır. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından günümüze ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata aktarımıdır. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ile birlikte ele alınarak programın perspektifini oluşturmaktadır.

1. DEĞERLERİMİZ

Değer; bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen, birleştirici olgulardır. Aynı zamanda değerler, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir. Değer eğitiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Değerler, insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahiptir.

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. "Eğitim programı"; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

2. YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazesi olan yetkinlikler TYÇ'de belirlenmiştir. TYÇ'de anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojiye temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Özel eğitim çerçevesinde yabancı dillerde iletişim ve inisiyatif alma ve girişimciliğe ait yetkinlikler öğretim programlarında ele alınmamıştır. Bu yetkinliklere ilişkin bilgi ve beceriye ait davranışlar orta ve ağır engel düzeyindeki öğrencilere kazandırmamaktadır. Öğretim programlarında ele alınan yetkinlikler TYÇ'de aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

1. *Anadilde iletişim:* Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.

2. *Matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojide temel yetkinlikler:* Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

3. *Dijital yetkinlik:* İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
4. *Öğrenmeyi öğrenme:* Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
5. *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler:* Bu yetkinlikler kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
6. *Kültürel farkındalık ve ifade:* Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdiridir.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Değerlendirme, öğretme ve öğrenmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, öğretimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı ve sistematik bir süreçtir. Öğrenme, öğretme ve planlamayı doğrudan etkileyen ve eğitim sisteminin temel öğelerinden biri olan değerlendirmeye öğretim programında önemli bir yer verilmiştir.

Öncelikle öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performansını belirlemek ve performansına dayalı olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) hazırlamak için ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır. Sürekli değerlendirme tüm öğrencilerin ilerlemelerinin tespiti için önemlidir. Öğretim öncesinde yapılan değerlendirme, öğrenci hakkında bilgi edinilmesini ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesini; öğretim sırasında

yapılan değerlendirme, öğrenci ve öğretmene geri bildirim verilmesini; öğretim sonunda yapılan değerlendirme ise öğrenme hedeflerinin karşılanıp karşılanmadığı ve belirli alanlarda değişiklik yapılması gerekip gerekmediği hakkında karar vermeyi sağlayacaktır. Toplanan veriler sistematik olarak kayıt edilmelidir. Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Uygun ölçme değerlendirme süreçlerine yer verilerek bu tür sorulara cevap verilmelidir.

Ölçme değerlendirme ilkelerinden aşağıdakilere dikkat edilmelidir:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, hedeflerin ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Ölçme değerlendirme, yetersizliği olan öğrencinin bireysel özelliklerine göre biçimlendirilmelidir.
3. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulamalara yol gösterir. Bu araç ve yöntemlerin uygulanmasında gerekli uygulama ilkelerine uyulmalıdır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde öğrencinin çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilgi ve birikimi dikkate alınarak ve aralarındaki ilişki göz önünde bulundurularak bazı temel gelişim ilkelerine göre program düzenlenmiştir. Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak, destekleyici önlemler alınması önerilmektedir. Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların hedeflerini gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir. Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi belirli yönelimlerle karakterize edilir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön koşul ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de kademeler düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi bilişsel gelişimini etkiler ve bilişsel gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir hedefin gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Bireyler arası farklılık bir bireyin diğerlerinden birden fazla özelliği bakımından farklı olmasıdır. Tüm öğrenciler için; bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programları temel alınarak "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı" hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP'te yer alacak olan hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri farklılaşabilir. Bu nedenle öğrenme öğretme süreci planlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları (mevcut performansları, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri ve ihtiyaçları, sosyokültürel farklılıkları vb.) göz önünde bulundurulmalıdır.

SONUÇ

Programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçildiği aşağıda sıralanmıştır.

- Farklı ülkelerin özel eğitim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından öğretmen ve yöneticilerin program gereksinimleri hakkında görüşleri alınmış,
- Öğretmenlerden programların hedefleri ve yapısı hakkında görüş alınmış; bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınınca değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız hazırlanmıştır.

TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI

1. TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI

Türkçe Dersi Öğretim Programı, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri sözlü iletişim, dinleme, okuma ve yazma becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak, kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Öğrencilerin bilişsel becerilerini geliştirme, iletişim kurma, duygu ve düşüncelerini ifade etme ve bilgi edinmelerinde dilin yeri çok önemlidir. Bu bağlamda öğretim programında öğrenme alanlarındaki beceriler birbiriyle ilişkili ve bütünlük içinde ele alınmaktadır. Öğrenme alanlarının her birinde edinilen bilgi ve beceriler öğrenme sürecinde birbirini etkilemekte ve tamamlamaktadır.

Ayrıca öğrencilerin gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak dil bilgisi ve yazım kuralları ile ilgili hedefler artan bir yoğunluk içinde ve aşamalı olarak yapılandırılmıştır. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de ifade edilen Özel Eğitimin Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

1. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak doğru kullanmalarının sağlanması,
2. Yaşamları boyunca kullanacakları temel okuma yazma becerilerini kazanmalarının sağlanması,
3. Okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması,
4. Sözlü iletişim becerilerini kullanarak iletişim kurmalarının sağlanması,
5. Dinleme / izleme ve konuşma becerilerinin geliştirilmesi,
6. Anlama, sınıflama, sıralama, ilişki kurma, tahmin etme gibi bilişsel becerilerinin geliştirilmesi,
7. Sözcük dağarcıklarını ve anlatım becerilerinin geliştirilmesi,
8. Gerçek yaşam uygulamalarında okuma ve yazma becerilerini kullanmalarının sağlanması,
9. Okuduğunu anlamaya ve yazılı ifadeye hazırlık becerilerini geliştirmesi,

10. İşlevsel okuma-yazma becerilerini günlük ve sosyal yaşamlarında kullanmalarının sağlanması,
11. Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlerin farkına vardırılması amaçlanmıştır.

2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı; öğrencilerin performansını ve önkoşul becerileri göz önünde bulunduran ve öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşımla hazırlanmış olup, bütün hedefler sürekli gelişme ve ilerleme gösteren bir yapı içinde ve tüm öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda temel tasarım yaklaşımı belirlenirken hem öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarını temel alan öğrenci merkezli yaklaşım hem de konu öğretimini merkeze alan konu merkezli bir yaklaşım temel alınmıştır. Bu anlamda program tasarımı eklettik bir yapıya sahiptir. Yani program hem konu merkezli hem de öğrenci merkezlidir.

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilmiş olan bu program, bireysel temelleri dikkate alarak oluşturulmuştur. Öğrenci, programın en önemli parçasıdır. Öğrenme alanları ve etkinlikler birey için seçilmiş ve düzenlenmiştir. Öğrenme yaşantıları bireyin ilerideki gereksinimleri göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Özellikle bu program, program geliştirme açısından aşağıda belirtilen bireysel temeller dikkate alınarak geliştirilmiştir.

- Her öğrencinin bir birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
- Öğrencinin kişisel mutluluğunu ve başarıya duygusunu kazandırmak için çaba gösterir.
- Öğrencinin gelecekteki hayatı için rehberdir.
- Günümüzdeki engelli bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine rehberdir.
- Öğrencinin fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı bir birey olarak yetişmesini hedef almıştır.

Program geliştirme açısından bir başka önemli temel ise **psikolojik temeldir**. Özellikle son zamanlarda insanlar nasıl öğrenir?, Öğrenme ortamları nasıl düzenlenmelidir? gibi sorular eğitim programlarının psikolojik temellerini oluşturmaktadır. Anlamlı bir öğrenme, öğrencilerin ön bilgilerinin kontrol edildiği, gerçek yaşamda karşılaştıkları sorunların temel alındığı, öğrencinin her zaman bilişsel, çoğunlukla devinimsel olarak da etkin olduğu öğrenme ortamlarında gerçekleşmelidir. Ayrıca bu öğrenme ortamlarının öğrenciye yeni öğrendiklerinin pekiştirilmesi için fırsatlar sunması gerekmektedir. Orta ve ağır engellilere yönelik bu program aynı zamanda **görevsel (işlevsel)** nitelik taşımaktadır. Bu anlamda programda yer verilen konular ve etkinlikler hayatta geçerli olan konulardır. Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanmış olan Okuma-Yazma Öğretim Programı'nın felsefi temelleri, **pragmatist** felsefenin eğitime uygulanması olarak ele alınan **ilerlemecilik** eğitim felsefesiyle örtüşmektedir. Çünkü programda öğrenci gereksinimlerini merkeze alan ve öğrenci için işlevsel değeri olan bilgi, beceri ve tutumlar öğretilmektedir.

Dil öğrenimi doğrusal bir faaliyet olmadığından dil becerisinin kazandırılmasında tek bir öğrenme öğretme yaklaşımı benimsenmemeli, farklı öğretim yöntem ve teknikleri bir arada ve dengeli şekilde kullanılmalıdır. Bu bağlamda bu programda iki farklı öğrenme kuramından yararlanılmıştır. Öğretim programına temel olan **öğrenme yaklaşımları** ise sırası ile uygulamalı davranış analizi ve sosyal etkileşimci kuramdır. Uygulamalı davranış analizi, davranışçı kuramın öne sürdüğü ilkeleri kullanarak sosyal açıdan birey için anlamlı ve toplum için önemli davranışları değiştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Uygulamalı davranış analizinde sosyal açıdan önemli, gözlenebilir ve ölçülebilir hedef davranışlar belirlenerek, bu davranışlarda istedik yönde değişiklik yaratmak için çalışılır. Uygulamalı davranış analizi alanında yeni beceri ve davranışlar kazandırılmaktadır.

nışları öğretmek üzere geliştirilmiş çok sayıda yöntem bulunmaktadır. Bu programda yer alan yöntemler; Doğrudan Öğretim Yöntemi, Yanlızsız Öğretim Yöntemleri ve Etkinlik Temelli Öğretim Yöntemidir.

Sosyal etkileşim kuramına göre çocuğun gelişiminin daha bilgili ve deneyimli bir yetişkinin rehberliğinde sosyal bir ortamda gerçekleşmektedir. Diğer bir deyişle çocuklar diğer kişilerle etkileşimler kurarak öğrenir. Çocuklar ve yetişkinlerin birlikte etkileşim içinde gerçekleştirdikleri tüm etkinlikler yakınsal gelişim alanı olarak adlandırılan alanda gerçekleşir. Yakınsal gelişim alanı, çocuğun bağımsız olarak yapabileceği ile maksimum yetişkin desteği ile yapacağı arasındaki alan olarak tanımlanmakta ve öğrenme bu alan içinde gerçekleşmektedir. Hedeflenen, çocuğu yetişkin rehberliğinden bağımsız hale getirmektir. Bu amaçla yetişkin birçok destekleyici sunarak öğrencinin söz konusu becerilerde bağımsızlaşmasını sağlar. Bu yaklaşımı temel alan birçok öğretim yöntemi bulunmaktadır. Planlı Söyleşi ve Dil Deneyimi Yaklaşımı bunlardan bazılarıdır.

Tüm öğrenciler için bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda Türkçe Dersi Öğretim Programı temel alınarak BEP hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP'te yer alacak hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazırbulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri dikkate alınmalıdır. Öğrenme öğretme sürecinde mümkün olduğunca bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılmalıdır. Bu teknolojilerin kullanılması öğretim stratejilerini zenginleştirirken aynı zamanda öğrencilerin öğrenmelerini destekleyecektir.

Dersin işlenişinde ve uygulamalarda görsel iletişim araçlarına yer verilmeli; slayt, bilgisayar, televizyon, etkileşimli tahta, internet, EBA içerikleri vb. etkin olarak kullanılmalıdır. Teknolojik araç ve gereçler kullanılırken gizlilik, bütünlük ve erişilebilirlik göz önüne alınmalı ve internetin güvenli kullanımı konusunda gerekli uyarılar yapılmalı ve tedbirler alınmalıdır. Dijital kaynakların, özellikle internetten indirilen materyallerin kullanımında intihal yapılmamalı, etik kurallara ve telif haklarına uyulmalıdır.

3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performanslarını belirlemek amacıyla belirli ölçme araçlarından yararlanılır. Öğretmen tarafından da geliştirilebilen bu araçlarla elde edilen veriler;

1. Öğrencilerin öğretimi hedeflenen davranışı öğrenmeye hazır olup olmadıklarını,
2. Geliştirilen öğretim programının etkililiğini,
3. Öğretimin sonlandırılma kararının verilmesini,
4. Öğretimle ne düzeyde genellenebilen davranış değişikliğinin sağlanabildiğini,
5. Öğretim sonlandıktan sonra etkisinin devam edip etmediğini (izleme) değerlendirmek amacıyla kullanılır.

Öğrencilerin programla kazandırılması hedeflenen bilgi ve becerileri ne oranda edindiğinin tespitinde kullanılan ölçme ve değerlendirme uygulamaları sürekli olmalıdır. Değerlendirme süreci birçok basamağı içermelidir. Bu basamaklar aşağıda verilmektedir.

Programın Gözden Geçirilmesi: Öğretim programını gözden geçirerek, öğrenme alanlarına göre nereden başlanacağına karar verilmelidir.

Öğretim Öncesinde Veri Toplama: Öğrenciye seçilen öğrenme alanında yer alan hedef davranışlar öğretilmeden önce değerlendirme yapılmalıdır.

Kaba Değerlendirme: Program öğrenme alanları ve hedefleri gözden geçirdikten sonra kaba değerlendirme araçları programa göre geliştirilmelidir. Kaba değerlendirme araçları olarak kontrol listeleri,

gözlemler ve görüşmelerden yararlanılabilir. Öğrencilerin defterleri incelenebilir. Bu tür ölçümler öğrencinin performansı hakkında kabaca bilgi verecek ve ayrıntılı değerlendirme için yol gösterecektir.

Ayrıntılı Değerlendirme Araçları Hazırlanması ve Uygulanması: Seçtiğiniz öğrenme alanına göre ayrıntılı değerlendirme çok çeşitli ölçme araçları veya değerlendirme süreçleri kullanılarak yapılabilir. Örneğin; ölçüt bağımlı ölçü araçları hazırlanabilir. Dil örnekleri alınabilir. İş örneği analizleri yapılabilir. Okuduğunu anlama testleri uygulanabilir. Önemli olan söz konusu öğrenme alanında en iyi şekilde ölçülebilecek ölçme aracı/araçlarını geliştirmek ve uygulamaktır. Öğretim öncesinde yapılan ayrıntılı değerlendirme öğretime nereden başlanacağına yol gösterecektir. Bu değerlendirmeden sonra amaçlar belirlenerek öğretime başlanabilir.

Öğretim Sırasında Veri Toplama: Öğrenciye seçilen öğrenme alanında yer alan hedef davranışlar öğretilirken değerlendirme yapılmalıdır. Öğretim sırasında yapılan bu değerlendirmeler öğretimin düzenlenmesinde rol oynar.

Öğretim Sonunda Veri Toplama: Öğretim sonunda öğretim öncesinde kullanılan ölçme araçları ile belirlenen hedeflere ulaşmış ulaşmadığı saptanmalıdır.

Toplanan Verilerin Kayıt Edilmesi: Öğrenci performansı sürekli kayıt edilerek öğrenci performansı kayıt altına alınmalıdır. Kayıtlar sistematik olarak tutulmalıdır.

Sonuçları Değerlendirilmesi ve Gerekli Düzenlemelerin Yapılması: Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Eğer uygun değerlendirme süreçlerine yer verildiyse, bu tür sorulara cevap verilebilecek ve birçok problemlerin üstesinden gelinebilecektir.

Bu programda değerlendirme araçları olarak informal ölçü araçlarının kullanılmalıdır. Bunların bir kısmı ölçüt bağımlı ölçü araçları ve kontrol listeleri gibi öğretmen yapımı ölçü araçlarıdır. Ayrıca programda öğrenci performansının belirlenmesinde gözlem tekniğine ve bazı beceriler için (ör, yazma becerisi) gözlemin özel bir türü olan çalışma örneği analizine yer verilmiştir. Çalışma örneği analizi; tepki ve hata analizi şeklinde yapılır. Bu programda bazı öğrenme alanlarında (yazılı ifade) hata analizi kullanılmalıdır.

4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

- Birinci kademedeki bulunan öğrenmeye hazırlık ve erken okuryazarlık becerilerini kazanan ancak henüz ilk okuma-yazma becerilerini kazanamamış öğrencilerle bu kademedeki de Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretim Yöntemi kullanılarak ilk okuma-yazma çalışmaları yapılmalıdır.
- Çeşitli nedenlerle yazmada güçlük çeken öğrenciler için okuma çalışmaları yazma olmadan gerçekleştirilebilir.
- İlk okuma-yazma becerilerini kazanmış olan öğrenciler için okuduğunu anlama ve yazılı ifade öğrenme alanlarından hedefler çalışılmalıdır. Bu öğrenciler için İşlevsel Okuma-Yazma öğrenme alanından hedef alınmamalıdır.
- İlk kademedeki bulunan öğrenmeye hazırlık becerilerini ve erken okuryazarlık becerilerini kazanan ancak ilk okuma-yazmada etkili öğretim yapıldığı halde sesleri birleştiremeyen öğrenciler için ise bu programda İşlevsel Okuma-Yazma öğrenme alanı bulunmaktadır. Bu öğrencilerle işlevsel okuma-yazma çalışmaları yapılmalıdır. Ancak bir yandan da dik temel harflerle Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretim Yöntemi ile okuma-yazma çalışmalarına devam edilmelidir.
- Okuduğunu anlama ve yazılı ifadede hikaye, anı ve bilgi veren metin çeşitleri kullanılmıştır. Bu me-

tinleri belirli yapıları bulunmaktadır. Bu yapılar göre anlama metinleri seçilmeli ve oluşturulmalı, yazma eğitiminde ise bu yapılar çerçevesinde öğretim düzenlenmelidir.

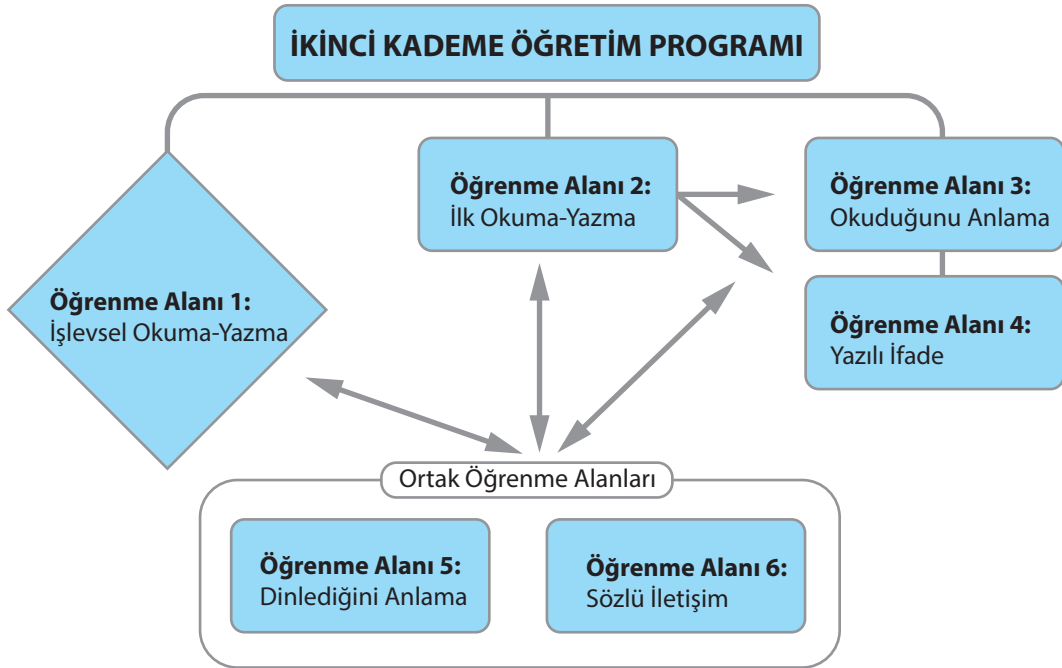
- Öğrenmeye hazırlık becerilerini kazanan ancak hem erken okuryazarlık becerilerinin sesbilgisel farkındalık hem de Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretim Yönteminin birinci aşaması olan sesleri fark etme aşamasında hedefleri kazanamayan öğrencilerin, sesleri fark etmede güçlükleri bulunuyor demektir. Bu öğrenciler için İşlevsel Okuma-Yazma öğrenme alanı bulunmaktadır. Bu öğrenme alanındaki hedefler çalışılmalıdır.
- Dinlediğini Anlama ve Sözlü İletişim bu kademedeki ortak öğrenme alanı olduğundan diğer öğrenme alanlarında yer alan hedefler öğretilirken bir yandan bu alanlardan hedefler çalışılmalıdır.
- Öğretmenler çocuğun performansına göre -bulunduğu kademeyi dikkate almayarak- diğer kademelerden hedef ve hedef davranışlar seçebilir.

TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geliştirilen Türkçe Öğretim Programı giriş, öğretim programının uygulanması ve öğretim programının yapısı bölümlerinden oluşmaktadır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan öğrenme alanları; İşlevsel Okuma Yazma, İlk Okuma Yazma, Okuduğunu Anlama, Yazılı İfade, Dinlediğini Anlama ve Sözlü İletişim olmak üzere altı ana başlık altında düzenlenmiştir.

1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI



Şekil 1. Türkçe Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları

İşlevsel Okuma-Yazma: Bu öğrenme alanının amacı, ilk okuma-yazmayı öğrenmede zorlanan öğrencilerin günlük yaşamlarını daha bağımsız sürdürebilmeleri için gerekli olan işlevsel okuma-yazma becerilerini kazandırmaktır. İşlevsel Okuma Yazma Öğretim programı, etkililiği kanıtlanmış Edmark Reading Program temel alınarak hazırlanmıştır. Bu öğrenme alanı ile özellikle ağır ve orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere sosyal yaşamda sıklıkla kullanılan sözcüklerin okunması öğretilerek, onların günlük yaşamlarını sürdürmelerini kolaylaştırmak hedeflenmiştir. Bu bağlamda, İşlevsel Okuma Yazma öğrenme alanında bu kademede günlük yaşam ve sosyal yaşam olmak üzere iki alanda sözcük serileri oluşturulmuştur. Bu sözcük örnekleri EK-1’de verilmiştir. Bu öğrenme alanı beş aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; sözcüğü okuma, sözcüğü görseli ile eşleme, sözcüğü yazma, sözcüğü cümle ve metin içerisinde okuma ve cümle yazmadır.

İlk Okuma-Yazma: Bu öğrenme alanında özellikle öğrencilere çözümlene ve çözümlediklerini anlama becerisinin kazandırılması hedeflenmektedir. Programda ilk okuma yazma öğretiminde Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretim Yöntemi, öğretim yöntemi olarak benimsenmiştir. Öğretilecek sesle ilgili sesbilgisel farkındalık çalışmasına ağırlık verilmiştir. Okuma becerisinin çözümlene ve anlamadan oluşan bir beceri olduğu temeline dayanarak öğrenciye çözümlene becerisi kazandırılırken, çözümlenenlerin anlamlandırılması için temel oluşturan sözcükleri, cümleleri ve metinleri anlama üzerinde de durulmuş ve bu yönde hedefler belirlenmiştir. Bu öğrenme alanı beş aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; sesi fark etme, sesi okuma ve dik temel harflerle yazma, sesi hece ve sözcük içinde okuma-yazma, sesi cümle ve metin içinde okuma ve yazma, tanıtılan sesin bulunduğu cümle ve metinleri anlamadır. Ses esaslı ilk okuma yazma öğretim yöntemi ses grupları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Ses Grupları

1. Grup Sesler	e, l, a, k, i, n	E, L, A, K, İ, N
2. Grup Sesler	o, m, u, t, ü, y	O, M, U, T, Ü, Y
3. Grup Sesler	ö, r, l, d, s, b	O, R, L, D, S, B
4. Grup Sesler	z, ç, g, ş, c, p	Z, Ç, G, Ş, C, P
5. Grup Sesler	h, v, ğ, f, j	H, V, Ğ, F, J

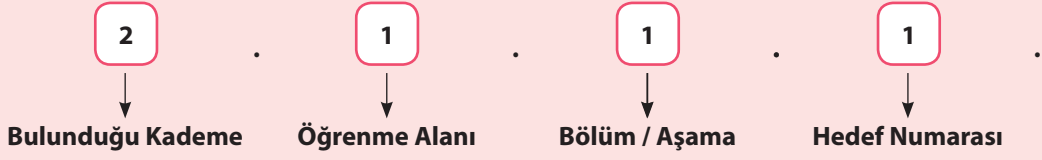
Okuduğunu Anlama: Bu öğrenme alanında öğrenciyi metin anlamaya hazırlamak amacıyla resim-yazı eşleme çalışmaları, cümle anlama becerilerinin kazandırılması hedeflenmiştir. Ayrıca çeşitli türde metinleri anlama, okumayı yaşantılarında kullanma bu öğrenme alanının hedefleri içindedir. Öğrenme alanı; okuma kurallarını uygulama, okumaya yönelik tutum, okuma gelişimi, cümle anlama, metin yapılarını tanıma, metin anlama ve gerçek yaşam uygulamaları olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır.

Yazılı İfade: Bu öğrenme alanında öğrenciyi yazılı ifadeye hazırlamak amacıyla cümle yazma ve tamamlama becerileri üzerinde durulmuştur. Ayrıca çeşitli türde metin yazma ve öğrencilerin öğrendikleri yazma becerisini gerçek yaşamda kullanmalarını sağlayacak hedefler de öğrenme alanında yer almaktadır. Öğrenme alanı; yazım kurallarını uygulama, dikte yoluyla yazma, yazmaya yönelik tutum, cümle oluşturma ve cümle tamamlama, cümle yazma, metin yazma ve gerçek yaşam uygulamaları olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır.

Dinlediğini Anlama ve Sözlü İletişim: Bu öğrenme alanları ikinci kademe programı uygulanırken tüm öğrenme alanlarına hizmet edecek şekilde tasarlanmış ortak öğrenme alanlarıdır. Bu öğrenme alanlarından öğretmenler hedefler seçerek öğrencilerin dinlediğini anlama ve sözlü iletişim becerisini geliştirebilecektir.

Dinlediğini Anlama öğrenme alanı; dinleme kurallarına uyma, betimlenen resimleri gösterme, yönergeleri yerine getirme, resimli anlatılarla ilgili sorulara cevap verme, dinledikleriyle ilgili sorulara cevap verme, dinledikleri arasındaki farkları bulma, günlük yaşantısında dinleme ve ders dinleme olmak üzere sekiz bölümden oluşmaktadır. Sözlü İletişim ise; konuşma kuralları, alıcı ve ifade edici anlam-söz dizimi, sözcük dağarcığı, olayları ve durumları anlatma ve dil bilgisi olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır.

Türkçe öğretim programında **Kademe, Öğrenme Alanı, Bölüm / Aşama, Hedef'e** ilişkin kodlamada aşağıdaki sistematik izlenmiştir.



2. HEDEFLERİN YAPISI

Bu bölümde orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programının öğrenme alanlarına göre hedef ve hedef davranış sayıları verilmiştir. Türkçe Dersi ikinci kademe programında İşlevsel Okuma Yazma öğrenme alanını alan öğrenciler için toplam 20 hedef ve 83 hedef davranış yer almaktadır. Türkçe Dersi ikinci kademe programında İlk Okuma Yazma öğrenme alanını alan öğrenciler için ise toplam 55 hedef ve 249 hedef davranış bulunmaktadır.

Tablo 2. İşlevsel Okuma Yazma Öğrenme Alanını Alan Öğrencilerin Öğretim Programında Yer Alan Hedef ve Hedef Davranış Sayıları

Öğrenme Alanları	Hedef Sayıları	Hedef Davranış Sayıları
İşlevsel Okuma Yazma	6	19
Dinlediğini Anlama	9	35
Sözlü İletişim	5	29
Toplam	20	83

Tablo 3. İlk Okuma Yazma Öğrenme Alanını Alan Öğrencileri Öğretim Programında Yer Alan, Hedef ve Hedef Davranış Sayıları

Öğrenme Alanları	Hedef Sayıları	Hedef Davranış Sayıları
İlk Okuma Yazma	8	26
Okuduğunu Anlama	18	88
Yazılı İfade	15	71
Dinlediğini Anlama	9	35
Sözlü İletişim	5	29
Toplam	55	249

Tablo 4. Hedeflerin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme Alanları	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor	Toplam
İşlevsel Okuma-Yazma	4	0	2	6
İlk Okuma-Yazma	5	0	3	8
Okuduğunu Anlama	11	7	0	18
Yazılı İfade	8	3	4	15
Dinlediğini Anlama	5	4	0	9
Sözlü İletişim	4	1	0	5
Toplam	37	15	9	61

3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR ÖĞRENME ALANLARI İŞLEVSEL OKUMA-YAZMA

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Aşama 1 Sözcüğü Okuma	<p>1.1. Sözcüğün küçük harflerle yazılmış şeklini okur.</p> <p>1.2. Sözcüğün baş harfinin büyük harfle yazılmış şeklini okur.</p> <p>1.3. Sözcüğün büyük harflerle yazılmış şeklini okur.</p> <p>1.4. Sözcüğün farklı yazı puntosu ve karakteri ile yazılmış şeklini okur.</p> <p>1.5. Sözcüğü, yazılış benzemeyen diğer sözcükler arasından gösterir.</p> <p>1.6. Sözcüğü, yazılış benzeyen diğer sözcükler arasından gösterir.</p>	Yanlızsız Öğretim	Ölçüt Bağımlı Ölçü Aracı İlerleme Kayıt Çizelgesi
Açıklamalar	<p>Her bir hedef davranış için ayrı bir öğretim süreci planlanmalıdır. Öğrencinin seçilen her bir hedef sözcük için belirlenen tüm hedef davranışlarda bağımsızlığa ulaşması önemlidir.</p> <p>İşlevsel okuma-yazma becerilerinin kazandırılmasında, öğrencinin özellikleri ve hedef davranışlar dikkate alınarak etkili ve verimli olacağı düşünülen yanılsız öğretim yöntemleri tercih edilmelidir. Sözcük okuma aşaması için Sabit Bekleme Süreli Öğretim ya da Eş Zamanlı İpucu ile Öğretim yöntemlerinden biri seçilebilir.</p> <p>Öğrenci sözcüğü her doğru okuyuşunda mutlaka betimlenerek pekiştirilmelidir. Bu yaklaşım, öğrencilerin doğru şekilde okumasına ve bu okumayı devam ettirmesine yardımcı olacaktır. Sözcük okuma çalışmalarını tombala vb. oyunlarla sürdürülmelidir.</p> <p>Öğretilen her 10 sözcükten sonra bu sözcüklerin birkaç kez yer aldığı sözcük listesi oluşturularak ilerlemeyi izleme değerlendirme yapılmalıdır. Yapılacak olan bu değerlendirme ile öğrenen, öğrencinin yanlış okuduğu sözcükleri belirlemeli ve bir sonraki hedef sözcüğe geçmek yerine yanlış okuduğu sözcüklerin öğretimine geri dönmelidir.</p> <p>Örnek öğretim-öğrenme süreci bölümünde 1.1. hedef davranışı için ders planı, "Ders Planı Örneği I" de yer almaktadır.</p>		

Aşama 2 Sözcüğü Görseli ile Eşleme	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
	2.1.2.1. Sözcüğü görseli ile eşler.	<p>1.1. Farklı görseller arasından öğretilen sözcüğe ait görseli gösterir.</p> <p>1.2. Görseli gösterilen sözcüğü çeşitli sözcükler arasından gösterir.</p>	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Ölçüt Bağımlı Ölçü Aracı İlerleme Kayıt Çizelgesi
Açıklamalar	<p>Bu hedef ve hedef davranışlara, öğrencinin bir önceki aşamada okumayı öğrenmediği hedef sözcüğü anlamlandırması için yer verilmiştir. Bu nedenle öğretim süreçlerinde hedef sözcük için seçilen görselin öğrencinin yaşantısında karşılaşılabileceği, sözcüğü en uygun şekilde betimleyen bir görsel olmasına dikkat edilmelidir. Öğrenci sözcüğü her doğru eşleyişinde mutlaka betimlenerek pekiştirilmelidir. Sözcük ile görselini eşleme çalışmaları daha az olumsuz örneklerle başlanmalı, giderek olumsuz örnek sayısı artırılmalıdır.</p> <p>Sözcük kartları ve resimli kartlar ile yapılan öğretimlerden sonra hedef davranışlara yönelik çalışma kâğıtları hazırlanarak alıştırmalar etkinlikleri yapılmalıdır. Bu tür çalışmalar yapılırken aynı zamanda öğrencinin sözcük dağarcığını geliştirecek şekilde öğrenci ile etkileşim kurulmalıdır.</p> <p>Sözcüğü günlük yaşantısından karşılaştığı ortamlarda okuyabilmesi için öğretimlerden sonra mümkünse sınıf ortamı düzenlenerek, ortamda sözcüğü okuyup okuyamadığı gözlenmelidir. Bununla birlikte günlük yaşantısında bu sözcüklerle karşılaşabileceği yerlere geziler düzenlenebilir. Ayrıca öğrencinin öğrendiği sözcükleri gerçek ortamda okuyabilmeleri için ailelerle iş birliği kurulmalı ve onlardan bilgi alınmalıdır.</p>			

Aşama 3 Sözcüğü Yazma	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
	<p>2.1.3.1. Sözcüğü yazar.</p>	<p>1.1. Sözcük ve o sözcüğe ait görsel gösterildiğinde sözcüğü yazar. 1.2. Sözcüğe ait görsel gösterilerek, sözcük söylendiğinde yazar. 1.3. Sözcük söylendiğinde yazar.</p>	<p>Doğrudan Öğretim Yöntemi Kapat-Kopyala-Karşılaştır Stratejisi</p>	<p>Kontrol Listesi İlerleme Kayıt Çizelgesi</p>
Açıklamalar	<p>1.1. hedef davranışında öğrencilerin performansına göre daha fazla ipucu ile başlanıp bu ipuçları aşamalı olarak geri çekilmelidir. Örneğin sözcüğün üzerinden geçerek yazma, sık aralıklı kesik çizgilerle yazılmış sözcüğün çizgilerini birleştirerek yazma, seyrek aralıklı kesik çizgilerle yazılmış sözcüğün çizgilerini birleştirerek yazma şeklinde bir sıra izlenebilir.</p> <p>1.3. hedef davranışı öğrencilere; kapat-kopyala-karşılaştır stratejisi ile de söyleneni yazma becerileri kazandırılabilir. Bu strateji, programda açıklanmıştır. Öğrenci sözcüğü her doğru yazışında mutlaka betimlenerek pekiştirilmelidir. Kalem tutma ve yazma ile ilgili ciddi sıkıntıları olan öğrenciler için büyük bir kâğıda sözcüğün yazılı hali verilip, harf kartları arasından sözcükteki harfleri eşleyerek sözcüğün altına harfleri dizmesi istenmeli, sözcük tekrar okutulmalı ve öğrencinin sözcüğü bu şekilde oluşturması sağlanmalıdır.</p>			

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Sözcüğü Cümle ve Metin İçerisinde Okuma Aşama 4	2.1.4.1. Sözcüğü cümle ve metin içerisinde okur.	1.1. Cümle içinde gösterilen sözcüğü okur. 1.2. Sözcüğü metin içerisinde gösterildiğinde okur. 1.3. Öğretilen sözcük ile önceden verilen sözcüklerden oluşan cümleleri okur. 1.4. Öğretilen sözcük ile önceden verilen sözcüklerden oluşan metinleri okur.	Ölçüt Bağımlı Ölçü Aracı İlerleme Kayıt Çizelgesi
2.1.4.2. Öğretilen sözcüğün bulunduğu cümle ve metin hakkında sorulara cevap verir.	2.1. Cümleleri okuduktan sonra cümle ile ilgili basit sorulara cevap verir. 2.2. Metinleri okuduktan sonra metin ile ilgili basit sorulara cevap verir.	Doğrudan Öğretim Yöntemi Soru-Cevap	Ölçüt Bağımlı Ölçü Aracı İlerleme Kayıt Çizelgesi
Açıklamalar	Sözcüğü cümle ve metin içerisinde okuma çalışmaları, öğrencinin okumayı öğrendiği sözcükleri daha iyi anlamasına yardımcı olacaktır. Ancak her öğrenciden bu hedef davranışları yapabilmesi beklenmemelidir. Öğrencinin öğrendiği sözcüklerin yer aldığı hikâyeler okunduğunda dinlemesi ve dinledikleri ile ilgili sorulara cevap vermesi de yeterlidir. Burada asıl amaç, öğrencilerin işlevsel sözcükleri anlamalarını ve kullanmalarını arttırmaktır. Bu tür çalışmalar yaparken aynı zamanda öğrencinin sözcük dağarcığını geliştirecek şekilde öğrenci ile etkileşim kurulmalıdır. 1 ve 2. hedefler için öğrencinin okuduğu sözcük ve sözcükleri, cümle ve metin içinde okuyabilmeleri için yapılandırılmış öyküler kullanılmalıdır. Bu aşamada öğrencinin cümlelerin ya da metnin tamamını okuması beklenmemelidir. Bu hedef davranışın öğretilmesinin amacı, sadece öğrencinin öğrendiği sözcüğü cümle ya da metin içinde tanıması ve bağlama uygun anlamlandırmasıdır. 1.3. hedef davranışı için oluşturulan cümlelerin belli bir anlam bütünlüğüne sahip olmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca öğrencinin yaşamında yazmayı iletişim aracı olarak kullanabilmesini sağlamak için cümlelerin bu yönde oluşturulmuş cümleler olması da önemlidir.		

Aşama 5 Cümle Yazma	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Açıklamalar	<p>2.1.5.1. Cümleyi yazar.</p>	<p>1.1. Öğretilen sözcük ile önceden verilen sözcüklerden oluşan cümleleri bakarak yazar. 1.2. Öğretilen sözcük ile önceden verilen sözcüklerden oluşan cümleleri söylendiğinde yazar.</p>	<p>Doğrudan Öğretim Yöntemi Kapat-Kopyala-Karşılaştır Stratejisi</p>	<p>Ölçüt Bağımlı Ölçü Aracı İlerleme Kayıt Çizelgesi</p>
	<p>Öğrencinin sözcükleri yazma becerisini kazanmasının ardından cümle yazma hedefi alınmalıdır. Sözcük yazmayı öğrenen öğrenci için bu aşamada sözcükler arasında uygun boşluklar bırakma, cümlelerin sonuna nokta koyma, cümleyle büyük harfle başlama gibi, cümle yazma aşaması için gerekli olan yazım kurallarına yönelik modellemeler yapılmalıdır. Öğrencinin cümleyi bakarak yazma performansına göre, öğretilen sözcük ile önceden verilen sözcüklerden oluşan cümleleri söylendiğinde yazma hedef davranışı çalışılmalıdır. Bu hedef davranışın kazandırılması için Kapat-Kopyala-Karşılaştır Stratejisi kullanılmalıdır.</p>			

Aşama 1 Sesi Fark Etme	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Açıklamalar	<p>1.1. ve 1.3. hedef davranışları; eşleme ve ayırt etme becerileri ile gerçekleştirilebilir. Önce eşleme ile başlanmalıdır. Eşleme yaptırmak için iki adet tanıtılan sesle başlayan / biten sözcük ve farklı sesle başlayan / biten sözcüklerin görselleri gösterilerek, sözcüklerin söylenmesi ve aynı sesle başlayanların / bitenlerin (tanıtılan ses) gösterilmesi istenir. Ayırt etme için ise aynı sesle başlayan / biten iki sözcüğün görseli ve tanıtılan sesle başlayan / biten bir sözcük görselinden oluşan set sunulmalıdır.</p> <p>Eşleme ve ayırt etme için ayrı uygulamalar yapılacağı gibi başlayan ve biten sesler için de ayrı uygulamalar yapılmalı ve her bir uygulama için en az dört setten oluşan sözcükler ve görseller kullanılmalıdır.</p> <p>1.1. ve 1.3. hedef davranışları için yönerge, tanıtılan ses çıkarılarak " ... ile başlayanı göster!" (ayırt etme) "...ile başlayanları göster!" (eşleme) şeklinde olmalıdır. Bu hedef davranışlar öğrencinin bilişsel düzeyine göre üç görsel ya da dört görselden seçme olarak düzenlenebilir.</p> <p>1.2. ve 1.4. hedef davranışları için öğrenciye sözcükler, görselleri ile sunularak söylenir. Söylenirken öğretilecek sese vurgu yapılır. Her ne kadar ses gruplarının öğretim sırası öğretim programında belirlense de tanıtılacak seslerin sıralamasında öğrencinin çıkarabildiği sesleri göz önüne alınmalıdır.</p> <p>Örnek öğretim-öğrenme süreci bölümünde 1.1. hedef davranışı için ders planı, "Ders Planı Örneği II"de" yer almaktadır.</p>	<p>1.1. Tanıtılan sesle başlayan sözcüklerin görsellerini gösterir.</p> <p>1.2. Tanıtılan sesle başlayan sözcüklerin hangi sesle başladığını söyler.</p> <p>1.3. Tanıtılan sesle biten sözcüklerin görsellerini gösterir.</p> <p>1.4. Tanıtılan sesle biten sözcüklerin hangi sesle bittiğini söyler.</p>	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Ölçüt Bağımlı Ölçü Aracı

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
2.2.2.1. Tanıtılan sesi okur.	<p>1.1. Tanıtılan sesin küçük harfini okur.</p> <p>1.2. Tanıtılan sesin büyük harfini okur.</p> <p>1.3. Tanıtılan sesin küçük harfini diğer sesler arasından gösterir.</p> <p>1.4. Tanıtılan sesin küçük harfini sözcükler içinde gösterir.</p> <p>1.5. Tanıtılan sesin büyük harfini diğer sesler arasından gösterir.</p> <p>1.6. Tanıtılan sesin büyük harfini sözcükler içinde gösterir.</p>	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Ölçüt Bağımlı Ölçü Aracı
2.2.2.2. Tanıtılan sesi dik temel harflerle yazar.	<p>2.1. Tanıtılan sesin küçük harfini modele bakarak dik temel harfle yazar.</p> <p>2.2. Tanıtılan sesin büyük harfini modele bakarak dik temel harfle yazar.</p> <p>2.3. Tanıtılan sesi söylediğinde yazar.</p>	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Gözlem-Kontrol Listesi
Açıklamalar	<p>1. hedef ve hedef davranışları için ses tanıtılırken mutlaka tanıtılan sesi ayırıt etme aşmasında yapılanlarla ilişki kurulmalı, ayrıca tanıtılan sesi günlük yaşamda neyin çıkardığı örneklendirilmelidir.</p> <p>2. hedef ve hedef davranışları için öğrenciden yazması istenilen harfin nasıl yazıldığına model olunmalıdır. Öğrencinin harfi satır arasına düzgün yazması kadar harfin yazım yönüne ve kurallarına uygun olarak yazması da önem taşımaktadır. Bu nedenle, model olurken harfin çizimi sözcükler arasına yazılmalıdır. Öğrenciden defterine yazması istenilen harf, bir örnek şeklinde yazılmalıdır. Öğrencinin bu modele bakarak yazması istenmelidir.</p>		

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
2.2.3.1. Tanıtılan sesi, hece ve sözcük içinde okur.	1.1. Tanıtılan ses ile oluşturulan heceleri okur. 1.2. Tanıtılan sesin bulunduğu hecelerden oluşan sözcükleri okur. 1.3. Okuduğu sözcüklerin resimlerini gösterir.	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Kontrol Listesi
2.2.3.2. Tanıtılan sesi, hece ve sözcük içinde dik temel harflerle yazar.	2.1. Tanıtılan ses ile oluşturulan heceleri bakarak yazar. 2.2. Tanıtılan ses ile oluşturulan heceleri söylediğinde yazar. 2.3. Tanıtılan sesin bulunduğu hecelerden oluşan sözcükleri bakarak yazar. 2.4. Tanıtılan sesin bulunduğu hecelerden oluşan sözcükleri söylediğinde yazar.	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Kontrol Listesi
Açıklamalar	<p>1.1. ve 1.2. hedef davranışları için tanıtılan ses ile önceden verilen sesler birleştirilerek mümkün olduğunca anlamlı hece ve sözcükler oluşturulmalı, okutulmalı ve yazdırılmalıdır. Heceler okunurken tanıtılan sesin uzatılarak okunması ve diğer sesle birleştirilmesi çözümlenmeyi kolaylaştırır bir stratejidir. Sözcükler okunurken ise hecelerine böl-oku-birleştir-oku aşamaları izlenmelidir.</p> <p>1.3. hedef davranışı için okunan sözcüklerin resimleri ile eşlemler, okuduğunu anlama becerisi için bir hazırlıktır.</p> <p>2.2. hedef davranışı için söylediğinde yazma, öğrencinin sesleri çözümlemesinde önemli bir aşamadır. Bu aşama atlanmamalıdır.</p>		
Aşama 3 Sesi, Hece ve Sözcük İçinde Okuma-Yazma			

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
2.2.4.1. Sesi, cümle ve metin içinde okur.	1.1. Tanıtılan sesin bulunduğu cümleleri okur. 1.2. Tanıtılan sesin bulunduğu metinleri okur.	Alıştırma Artırma	Kontrol Listesi
2.2.4.2. Sesi, cümle içinde dik temel harflerle yazar.	2.1. Tanıtılan sesin bulunduğu cümleleri bakarak yazar. 2.2. Tanıtılan sesin bulunduğu cümleleri söylendiğinde yazar.	Alıştırma Artırma	Gözlem-Kontrol Listesi
Açıklamalar	<p>Tanıtılan ses ile önceden verilen seslerin bulunduğu sözcüklerden, cümleler ve metinler oluşturulmalıdır. Cümlelerin ve metinlerin anlamlı olması için öğrencinin henüz öğrenmediği seslerden oluşan sözcükler için resim kullanılabilir.</p> <p>2.2. hedef davranışı için söylendiğinde yazma, öğrencinin sesleri çözümlemesinde önemli bir aşamadır. Bu aşama atlanmamalıdır. Bu hedef ve hedef davranışların öğretilmesi sırasında noktalama işaretlerine öğrencinin dikkati çekilmeli, hangi noktalama işareti olduğu ve ne amaçla kullanıldığı söylenmelidir.</p>		

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
2.2.5.1. Tanıtılan sesin bulunduğu cümle ve metin hakkında sorulara cevap verir.	1.1. Tanıtılan sesin bulunduğu cümleleri okuduktan sonra cümle ile ilgili basit sorulara cevap verir. 1.2. Tanıtılan sesin bulunduğu metinleri okuduktan sonra metinle ilgili basit sorulara cevap verir.	Doğrudan Öğretim Yöntemi Soru-Cevap	Ölçüt Bağımlı Ölçü Aracı
Aşama 5 Tanıtılan Sesin Bulunduğu Cümle ve Metinleri Anlama			
Açıklamalar	Cümle anlama için soracağınız sorular, cümlelerin her bir ögesine göre hazırlanmalıdır. Metni anlatan bir resim olması ve metni okumadan önce resim hakkında konuşulması anlamayı kolaylaştırır. Sorular metinde geçen eylemler, kişiler ve nesnelere hakkında oluşturulmalı, metinde geçen bilgi birimine yönelik olmalıdır. Cümlelerin ve metinlerin anlamlı olması için öğrencinin henüz öğrenmediği seslerden oluşan sözcükler için resim kullanılabilir.		

OKUDUĞUNU ANLAMA

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
2.3.1.1. Okuma pozisyonunu ayarlar.	1.1. Okurken dik oturur. 1.2. Kitabı kendi görüş mesafesine uygun uzaklıkta tutar.	Gösterip Yaptırma Yöntemi	Gözlem-Kontrol Listesi
2.3.1.2. Okuma kurallarına uygun okur.	2.1. Gözle satır takibi yaparak okur. 2.2. Sessiz okuma kurallarına uygun olarak okur.	Alıştırma	Gözlem-Kontrol Listesi
2.3.1.3. Okuma araç-gereçlerini temiz ve düzenli kullanır.	3.1. Kitapların sayfalarını düzgün çevirir. 3.2. Kitaplarını temiz ve düzenli kullanmanın önemini fark eder. 3.3. Kitaplarının sayfalarını temiz tutar. 3.4. Kitaplarını okuduktan sonra yerine koyar.	Gösterip Yaptırma Yöntemi	Gözlem-Kontrol Listesi
<p>2.2. hedef davranışında öğrenciden dudaklarını hareket ettirmeden ve sesi duyulmayacak şekilde sessiz okuması beklenmektedir.</p> <p>3. hedef ve hedef davranışları için yapılandırılmış bir öğretim sürecinin uygulanmasına gerek yoktur. Öğrenciye okul araç-gereçlerini için temiz ve düzenli kullanması gerektiği, okul araç-gereçlerini temiz ve düzenli kullanması için neler yapması gerektiği okuma ile ilgili tüm çalışmalarda anlatılmalıdır. Ayrıca bu hedef davranışlara yönelik hikâyeler okunmalı, videolar izletilmeli ve gösterip yaptırma yöntemi kullanılmalıdır.</p>			
<p>Açıklamalar</p>			

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
<p>Bölüm 2 Okumaya Yönelik Tutum</p> <p>2.3.2.1. Öğrenci okumaya yönelik olumlu tutum gösterir.</p>	<p>1.1. Okumaya istekli olur. 1.2. İletişim amaçlı okur. 1.3. Bilgi edinmek için okur. 1.4. Okumaktan hoşlanır.</p>	<p>Dil Deneyimi Yaklaşımı</p>	<p>Gözlem</p>
<p>Açıklamalar</p>	<p>1. hedef ve hedef davranışları için yapılandırılmış bir öğretim sürecinin uygulanmasına gerek yoktur. Bu hedef davranışları kazandırmak için kitaplar okunmalı, okuma saatleri düzenlenmeli, çeşitli konularda (ör. kırtasiyede aldıklarımız, hayvanat bahçesinde gördüklerimiz, ailem ve ben, doğum gününde yaptıklarım vb.) resim ve yazıdan oluşan kitaplar öğrenci ile birlikte hazırlanarak okutulmalıdır.</p>		

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
2.3.3.1. Metni doğru ve akıcı olarak sesli okur.	<p>1.1. Metinde yer alan sözcükleri doğru okur.</p> <p>1.2. Hecelemeden okur.</p> <p>1.3. Akıcı okur.</p>	<p>Model Okuma - Tekrarlı Okuma</p> <p>Model Okuma - Tekrarlı Okuma - Hata Düzeltme</p>	Okuma Kayıt Çizelgesi
2.3.3.2. Metni vurgu ve tonlama yaparak sesli okur.	<p>2.1. İşitilebilir bir ses tonuyla okur.</p> <p>2.2. Virgül ve noktada duraklamalar yapar.</p> <p>2.3. Noktalama işaretlerine uygun vurgu ve tonlama yaparak okur.</p> <p>2.4. Anlamlara uygun vurgu ve tonlama yaparak okur.</p>	Model Okuma	Kontrol Listesi
Bölüm 3 Okuma Gelişimi			
Açıklamalar	<p>Hecelemeden okumak, seslerin ve hecelerin üzerinde durmadan okumaktır. Akıcı okumanın ise doğru okuma, okuma hızı ve vurgu ve tonlamalı okuma olmak üzere üç bileşeni bulunmaktadır. Hecelemeden ve doğru okuyan öğrenciler için akıcı okuma ve vurgu ve tonlamalı okuma da hedeflenebilir. Doğru ve hecelemeden okuma hedef davranışlarında, performans belirlemek için birim, "dakikada okunan sözcük sayısı" olmalıdır. Hecelemeden okunan doğru sözcük sayısını belirlemek için birim, "tüm metinde hecelemeden okunan sözcük sayısı" olmalıdır.</p>		

Bölüm 4 Cümle Anlama	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
	<p>2.3.4.1. Okuduğu çeşitli bilgi birimleri içeren cümlelerle ilgili sorulan sorulara cevap verir.</p>	<p>1.1. Okuduğu cümleler ile bu cümlelere ait olan resimleri gösterir. 1.2. Okuduğu cümle hakkında sorulan sorulara cevap verir. 1.3. Sıralı olarak verilen ve sıralı bir olayı anlatan her biri bir ya da iki cümlelik cümle kartını okuyarak uygun olay kartı ile eşler. 1.4. Bir varlığın bir ya da iki özelliğini tanımlayan bir cümleyi okuyarak ait olduğu resmi çeşitli varlık resimleri arasından gösterir. 1.5. Belli bir uygulamaya sırasını takip eden etkinlikleri anlatan her biri bir ya da iki cümlelik cümle kartlarını okuyarak uygun resimle eşler. 1.6. Listeleme cümlesinde yer alan sözcükleri uygun resimle eşler. 1.7. Sıralı olarak verilen neden ve sonuç anlatan cümleleri okuyarak cümleleri doğru sırada resimleyen resim ile eşler. 1.8. Sıralı olarak verilen problemi, problemin çözümü ve sonucunu anlatan her biri bir ya da iki cümlelik cümle kartlarını okuyarak uygun resim ile eşler.</p>	<p>Doğrudan Öğretim Yöntemi Soru-Cevap</p>	<p>Ölçüt Bağımlı Ölçü Aracı</p>
Açıklamalar	<p>Bu hedef davranışlar için önce resim hakkında konuşulmalı, daha sonra öğrenciye cümle okutulmalı, ardından cümle ile resim eşlenmelidir.</p>			

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Bölüm 5 Metin Yapılarını Tanıma	<p>1.1. Bir öyküyü anlatan cümleleri öykü yapısına göre sıraya dizer.</p> <p>1.2. Sıralı bir olayı anlatan cümleleri olay sırasına göre sıraya dizer.</p> <p>1.3. Bir varlığın / yerin vb. özelliklerini tanımlayan cümleleri sıraya dizer.</p> <p>1.4. İki varlığın / yerin vb. benzer ve farklı yönlerini anlatan cümleleri benzerlik ve farklılık olarak gruplar.</p> <p>1.5. Belirli bir uygulamaya sırası olan etkinlikleri anlatan cümleleri uygulamaya sırasına göre sıraya dizer.</p> <p>1.6. Problem, çözüm ve sonuç anlatan cümleleri problem, çözüm ve sonuç sırasına göre sıraya dizer.</p>	Metin Yapısı Öğretimi	Kontrol Listesi
Açıklamalar	İlk olarak, öğrenciden karışık sırada verilen öykü / sıralı olay resimli kartlarını sıraya dizmesi istenmelidir. İkinci olarak, resimlerle ilgili cümleler karışık sırada verilirken, öğrenciden cümleleri okuyup resimlerle eşlemesi istenmelidir. Üçüncü olarak, resimler kaldırılarak, öğrenciden cümleleri sıraya dizmesi istenmeli ve son olarak cümleleri şematik düzenleyiciye yerleştirilmesi istenmelidir. Böylece öğrenci resimlerden yararlanarak yapı hakkında fikir edinecek, cümlelerle eşleyerek bunları yapıya uygun sıraya dizecek, son olarak da yapıyı görselleştiren şemaya yerleştirerek yapıyı bütün olarak görebilecektir.		

Bölüm 6 Metin Anlama	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
	<p>2.3.6.1. Çeşitli türde yazılmış metinleri okuduktan sonra bilgi birimleri ile ilgili sorulara cevap verir.</p>	<p>1.1. Bir öyküyü okuduktan sonra öykü öğeleri ile ilgili sorulara cevap verir.</p> <p>1.2. Okuduğu bir metnin konusu ile ilgili sorulara cevap verir.</p> <p>1.3. Bir anıyı okuduktan sonra anı öğeleri ile ilgili sorulara cevap verir.</p> <p>1.4. Bir şiiri okuduktan sonra şiir ile ilgili sorulara cevap verir.</p> <p>1.5. Okuduğu bir şiirin ana duygusu ile ilgili sorulara cevap verir.</p> <p>1.6. Okuduğu bir metindeki kahramanların fiziksel ve kişisel özellikleri ile ilgili sorulara cevap verir.</p> <p>1.7. Okuduğu bir metinde işlenen olay karşısında kahramanın duyguları ile ilgili sorulara cevap verir.</p> <p>1.8. Sıralı bir olayı anlatan metni okuduktan sonra sıralanan olaylarla ilgili sorulara cevap verir.</p> <p>1.9. Tanımlama metnini okuduktan sonra tanımlanan varlığın / yerin özellikleri ile ilgili sorulara cevap verir.</p> <p>1.10. Sıralı bir etkinliği içeren bir metni okuduktan sonra sıralanan aşamalarla ilgili sorulara cevap verir.</p> <p>1.11. Karşılaştırma metnini okuduktan sonra karşılaştırılan öğelerin benzerlik ve farklılıkları ile ilgili sorulara cevap verir.</p> <p>1.12. Listeleme metnini okuduktan sonra listelenen öğelerle ilgili sorulara cevap verir.</p> <p>1.13. Neden-sonuç metnini okuduktan sonra neden ve sonuçlar ile ilgili sorulara cevap verir.</p> <p>1.14. Güncel bir problemi anlatan bir metni okuduktan sonra problem, çözüm ve sonuç ile ilgili sorulara cevap verir.</p>	<p>Metin Yapısı Öğretimi</p>	<p>Okuduğunu Anlama Ölçü Aracı</p>
	<p>2.3.6.2. Çeşitli türde yazılmış metinleri okuduktan sonra anlatır.</p>	<p>2.1. Bir öyküyü okuduktan sonra olay sırasına göre anlatır.</p> <p>2.2. Bir anıyı okuduktan sonra olay sırasına göre anlatır.</p> <p>2.3. Sıralı bir olayı içeren bir metni okuduktan sonra olay sırasına göre anlatır.</p> <p>2.4. Tanımlama metnini okuduktan sonra tanımlanan özelliklerini anlatır.</p> <p>2.5. Sıralı bir etkinliği içeren bir metni okuduktan sonra etkinlik sırasına göre anlatır.</p> <p>2.6. Karşılaştırma metnini okuduktan sonra karşılaştırılan öğelerin benzerlik ve farklılıklarını anlatır.</p> <p>2.7. Listeleme metnini okuduktan sonra listelenen öğeleri anlatır.</p> <p>2.8. Neden-sonuç metnini okuduktan sonra neden ve sonuçları anlatır.</p> <p>2.9. Güncel bir problemi anlatan metni okuduktan sonra problem, çözüm ve sonuç öğelerini anlatır.</p>	<p>Kümülatif Tekrar Stratejisi</p>	<p>Okuduğunu Anlatma Kontrol Listesi</p>
Açıklamalar	<p>1. hedef ve hedef davranışları için metin yapısı öğretiminde çeşitli etkinlikler yapılabilir. Örneğin metin öğelerini, ilgili şematik düzenleyiciye yerleştirilebilir, metin parçalarına ayrılarak birleştirilebilir, metin öğelerinin altı kırmızı kalemle çizilebilir. Bu etkinliklerin her biri birkaç kez farklı içerikte ancak aynı yapıda metinlerle yapılmalıdır.</p> <p>2. hedef ve hedef davranışları için metin kümülatif olarak anlatılırken öğrenciye önce metnin birinci kısmı okutulmalı ve anlatılmalı ve anlatılmalı, daha sonra ikinci kısmı okutulmalı ve anlatılmalı, daha sonra diğer kısım okutulmadan önce bir ve ikinci kısmı öğrenciden birlikte anlatması istenmelidir. Bu şekilde bütün metin anlatılana kadar devam edilmelidir. Metinlerin uzunluğu öğrencinin düzeyine uygun olmalı, bölünerek anlatılacak kısma da aynı şekilde öğrenci düzeyine ve metnin yapısına göre karar verilmelidir. Örnek öğretim-öğrenme süreci bölümünde 1.14. hedef davranışı için ders planı, "Ders Planı Örneği III"te" yer almaktadır.</p>			

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
2.3.7.1. Okul yaşamında okuma becerisini kullanır.	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Yer ve oda isimlerini okuyarak okulda gitmek istediği yeri bulur. 1.2. Ev için verilen okuma ödevlerini yapar. 1.3. Yazılı ödev yönergelerine uygun olarak verilen ödevlerini yapar. 1.4. Haftalık ders programına uygun olarak ders hazırlığı yapar. 1.5. Dersle uygun olan ders kitabını seçer. 1.6. Okulda bulunan yazılı uyarı tabelalarındaki uyarılara uygun davranır. 	Doğrudan Öğretim Yöntemi Görev Analizi Kendini İzleme	Gözlem-Kontrol Listesi
2.3.7.2. Okuma alışkanlığı kazanır.	<ol style="list-style-type: none"> 2.1. İlgili alanlarına uygun metinleri, kitapları okur. 2.2. İlgili alanlarına uygun internet sayfalarındaki yazıları okur. 	----	Okuma İzleme Listesi
2.3.7.3. Bilgi edinmek amacıyla okuma becerisini kullanır.	<ol style="list-style-type: none"> 3.1. Bir şema, grafik ya da tabloda verilen bilgileri okuyarak sorulara cevap verir. 3.2. Bilgisayar, tablet, cep telefonu vb. teknolojik araçlardaki ekran yazılarını okuyarak dosya ya da uygulamayı açar. 	Doğrudan Öğretim Yöntemi Soru-Cevap	Kontrol Listesi
2.3.7.4. İletişim ve haberleşme amacıyla okuma becerisini kullanır.	<ol style="list-style-type: none"> 4.1. Bilgisayar, tablet ve cep telefonundan elektronik postalarını okuyarak haberleşir. 4.2. Cep telefonundan mesajlarını okuyarak haberleşir. 4.3. Bilgi ya da hatırlatma amacıyla yazılan kısa notları okuyarak iletişim kurar. 4.4. Kısaltmaları bulunan yazılı adresleri okur. 4.5. Telefon numaralarını okur. 	Doğrudan Öğretim Yöntemi Soru-Cevap	Kontrol Listesi
2.3.7.5. Günlük yaşamında okuma becerisini kullanır.	<ol style="list-style-type: none"> 5.1. Hazırlanan bir alışveriş listesine uygun olarak alışveriş yapar. 5.2. Ürünlerin üretim ve son kullanma tarihlerini okuyarak alışveriş yapar. 5.3. Yazılı yönergelere uygun olarak fiziksel aktivite yapar. 5.4. Faturalardaki bilgileri okuyarak ödeme yapar. 	Etkinlik Temelli Öğretim	Gözlem-Kontrol Listesi

Bölüm 7
Gerçek Yaşam Uygulamaları

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
2.3.7.6. Sosyal yaşantısında okuma becerisini kullanır.	<p>6.1. Bir oyunu, kurallarını okuyarak oynar.</p> <p>6.2. Çevredeki bilgi afişi ve tabelalarda yer alan yazılara uygun davranır.</p> <p>6.3. Restoran, pastane, kafe vb. yerlerde menüleri okuyarak yiyecek-içecek siparişi eder.</p> <p>6.4. Sinema, tiyatro, konser gibi etkinlik biletlerindeki bilgileri okuyarak etkinliğe katılır.</p> <p>6.5. Ulaşım araçları üzerindeki yazıları okuyarak istenen yere gider.</p>	Etkinlik Temelli Öğretim	Gözlem-Kontrol Listesi
2.3.7.7. Zamanını yönetmek için okuma becerisini kullanır.	<p>7.1. Haftalık ders programına uygun olarak ders araç-gereçlerini sınıfa getirir.</p> <p>7.2. Takvim ve saati okuyarak okula ve derse zamanında gelir.</p> <p>7.3. Günlük ve haftalık planlama yapar.</p> <p>7.4. Belirli gün ve haftaları takvimden takip eder.</p> <p>7.5. Günlük yaşantısında başlama ve bitiş süresi verilen zaman çizelgelerine uygun davranır.</p>	Görev Analizi Kendini İzleme-Takvim Çalışması	Gözlem-Kontrol Listesi
2.3.7.8. Sağlık ve güvenliğini korumak için okuma becerisini kullanır.	<p>8.1. Güvenlik ile ilgili uyarı yazı ve işaretlerine uygun davranır.</p> <p>8.2. Sağlıkla ilgili uyarı yazı ve işaretlerine uygun davranır.</p> <p>8.3. Sıralı olarak verilen yazılı yönergeleri uygulayarak ev aletlerini çalıştırır.</p>	Doğrudan Öğretim Yöntemi Etkinlik Temelli Öğretim	Gözlem-Kontrol Listesi
Bölüm 7 Gerçek Yaşam Uygulamaları			
Açıklamalar	<p>Yazı ve işaretleri okuma hedef davranışları; doğrudan öğretim yöntemi ile sınıfta öğretilmeli, daha sonra dramatisasyonla bu yazı ve işaretleri gördüğünde nasıl davranacağı uygulatılmalıdır. Öğrencinin öğrendiği gerçek yaşam uygulamalarını yaşantısında kullanabilmesi için hedef davranışlar öğretildikten sonra öğrenciyi gerçek çevreye götürerek genelleme yapmaları için aileler yönlendirilmelidir.</p> <p>1.2., 1.3., 1.4., 1.5., 7.1., 7.2., 7.3., 7.4. birer kişisel organizasyon hedefleridir. Bu nedenle bu becerileri kazandırmak için önce aşamalar görev analizi ile sıralanmalı, daha sonra kişisel organizasyonda kullanılan kendini izleme çizelgeleri, ajanda defteri hazırlama, günlük / haftalık / aylık takvimler oluşturma gibi organizasyonu sağlayan destekleyici çizelgelerden yararlanılarak bu beceriler kazandırılmalıdır.</p> <p>4.1. gibi hedef davranışların çalışlabilmesi için öğrencinin bu araç-gereçleri kullanmayı bilmesini gerekir.</p>		

YAZILI İFADE

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
2.4.1.1. Yazma pozisyonunu ayarlar.	1.1. Yazarken defterine doğru eğilerek rahat yazabileceği şekilde oturur. 1.2. Defteri kendi görüş ve yazma mesafesine uygun uzaklıkta tutar.	Gösterip Yaptırma Yöntemi	Gözlem-Kontrol Listesi
2.4.1.2. Düzenli yazar.	2.1. Satır takibi yaparak yazar. 2.2. Sözcükler arasında uygun boşluk bırakarak yazar. 2.3. Harfler arasında uygun boşluk bırakarak yazar. 2.4. Cümleler arasında uygun boşluk bırakarak yazar.	Doğrudan Öğretim Yöntemi Kendini İzleme	Yazı Örneği Analizi
2.4.1.3. Cümle ve metin yazarken yazım kurallarına uyar.	3.1. Cümleye büyük harfle başlar. 3.2. Cümle sonuna nokta koyar. 3.3. Cümle sonundaki noktadan sonra cümleye büyük harfle başlar. 3.4. Soru cümlelerinin sonuna soru işareti koyar. 3.5. Soru işaretinden sonra cümleye büyük harfle başlar. 3.6. Özel isimlerin baş harflerini büyük harfle yazar. 3.7. Özel isme gelen ekleri kesme işareti kullanarak ayrı yazar. 3.8. Birbiri ardınca sıralanan eş görevli sözcükler ve sözcük gruplarının arasına virgül koyar. 3.9. Duygu ve seslenme ifadelerinde ünlem işareti kullanır. 3.10. Satır sonuna sığmayan sözcükler için kesme işareti kullanır. 3.11. Yazı içinde geçen saat, tarih ve sıra bildiren sayılarda nokta kullanır.	Doğrudan Öğretim Yöntemi Kendini İzleme	Yazı Örneği Analizi
2.4.1.4. Yazı araç-gereçlerini temiz ve düzenli kullanır.	4.1. Yazı araç-gereçlerini temiz ve düzenli kullanmanın önemini fark eder. 4.2. Yazı araç-gereçlerini çalışma sonunda yerine koyar. 4.3. Defterlerini düzgün kullanır.	Gösterip Yaptırma Yöntemi	Gözlem-Kontrol Listesi
Bölüm 1 Yazım Kurallarını Uygulama			
Açıklamalar	4. hedef ve hedef davranışlar için yapılandırılmış bir öğretim sürecinin uygulanmasına gerek yoktur. Öğrenciye yazı araç-gereçlerini niçin temiz kullanması gerektiği, yazı araç-gereçlerini temiz ve düzenli kullanması için neler yapılması gerektiği yazma ile ilgili tüm çalışmalarda anlatılmalıdır. Ayrıca bu hedef davranışlara yönelik hikâyeler okunmalı, videolar izletilmeli ve gösterip yaptırma yöntemi kullanılmalıdır.		

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
<p>Bölüm 2 Dikte Yoluyla Yazma</p> <p>2.4.2.1. Bir metin yazdırılırken söylenen sözcükleri doğru ve akıcı olarak yazar.</p>	<p>1.1. Bir metin yazdırılırken söylenen sözcükleri doğru olarak yazar. 1.2. Bir metin yazdırılırken söylenen sözcükleri akıcı yazar.</p>	<p>Kapat- Kopyala- Karşılaştır Stratejisi Hedef Koyma</p>	<p>Hata Analizi Yazma Kayıt Çizelgesi</p>
Açıklamalar	<p>Doğru ve akıcı yazma için puanlama yaparken, belirli bir birim seçmeniz, öğrenci gelişimini izlemeniz açısından önemlidir. Doğru yazma için sözcük sayısı (ör. söylenen 15 sözcükte yazdığı doğru sözcük sayısı) seçilmelidir. Akıcı yazma için ise süre seçilmelidir (bir dakikada yazılan sözcük sayısı).</p> <p>Öğretim tekniklerinde önerilen, Kopyala-Karşılaştır stratejisi şu şekilde uygulanır: a) öğrenci sözcüğe bakar, b) sözcüğü kapatır, c) sözcüğü yazar, d) sözcüğü açar ve örnekle karşılaştırır, e) eğer doğruysa pekiştirilir, değilse birkaç kez sözcüğe bakarak yazar ve yeniden aynı süreci dener.</p>		

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
<p>Bölüm 3 Yazmaya Yönelik Tutum</p> <p>2.4.3.1. Yazmaya yönelik olumlu tutum gösterir.</p>	<p>1.1. Yazmaya istekli olur. 1.2. Yazıyı iletişim amaçlı kullanır. 1.3. Yazmayı bilgi edinmek ve bilgi vermek için kullanır.</p>	<p>Dil Deneyimi Yaklaşımı</p>	<p>Gözlem</p>
<p>Açıklamalar</p>	<p>1. hedef ve hedef davranışları için yapılandırılmış bir öğretim sürecinin uygulanmasına gerek yoktur. Bu hedef davranışları kazandırmak için kitaplar hazırlanmalı, çeşitli konularda (ör. kırtasiyede aldıklarımız, hayvanat bahçesinde gördüklerimiz, ailem ve ben, doğum gününde yaptıklarım vb.) resim ve yazıdan oluşan kitaplar öğrenci ile birlikte hazırlanmalıdır.</p>		

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
2.4.4.1. Kurallı ve anlamlı cümleler oluşturur.	1.1. Verilen sözcüklerden kurallı ve anlamlı cümle oluşturur. 1.2. Cümleleri kurallı ve anlamlı cümleler olacak şekilde düzeltir.	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Ölçüt Bağımlı Ölçü Aracı
2.4.4.2. Çeşitli konularda ve yapılarında yazılmış, yarım bırakılan cümleleri tamamlar.	2.1. Çeşitli konularda ve yapılarında yazılmış cümlelerde boş bırakılan yere uygun olan sözcüğü, bakarak yazar. 2.2. Çeşitli konularda ve yapılarında yazılmış cümlelerde boşluklara uygun sözcüğü yazar. 2.3. Çeşitli konularda ve yapılarında yazılmış, yarım bırakılan cümleleri tamamlar.	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Boşluk Doldurma Testi
Bölüm 4 Cümle Oluşturma ve Cümle Tamamlama			
Açıklamalar	<p>1.1. hedef davranışı için örnek; çiçek - Ali - topluyor.</p> <p>1.2. hedef davranışı için yanlış oluşturulmuş örnek cümleler: "kedinin süt içti" ya da "içti kedi süt".</p> <p>2.1. hedef davranışı için öğrenciden çeşitli konularda ve yapılarında yazılmış cümlelerde boşluklara resmi ve yazılı formu olan / sadece yazılı formu olan sözcükler arasından uygun sözcüğü seçip yazması istenir.</p> <p>2.2. hedef davranışı için öğrencinin bildiği bir şarkıda eksik bırakılan nakaratları, tekrarlı olarak bakılan bir resimli kitaptan oluşturulan metinde eksik bırakılan diyalogları, bir günde yaptıklarını içeren cümlelerde boşluklara uygun sözcükleri yazması istenebilir. Cümlede boş bırakılan yerler, kullanım sıklığı yüksek olan çeşitli türde sözcükler için olmalı; sadece isim, eylem değil, niteleme, yer bildirme, tekrar bildirme, işaret bildirme gibi sözcük türlerini de içermelidir.</p> <p>2.3. hedef davranışı için bağlaçlı cümle tamamlama da çalışılmalıdır. Örneğin "Ömer okula giderken çok korkmuştu çünkü.....". "Tuvaletler çok kirliydi bunun için"</p>		

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Bölüm 5 Cümle Yazma	<p>2.4.5.1. Verilen resimlerle ilgili cümleler yazar.</p> <p>2.4.5.2. Kim, ne yapıyor, nerede, ne zaman, neden gibi sorulara cevap vererek, verilen cümleyi genişleterek yazar.</p>	<p>1.1. Eylem ya da bir olay içeren resimli kart verildiğinde, olayı ya da eylemi anlatan basit kurallı cümle yazar.</p> <p>1.2. Sıralı bir olay içeren resimli kartlar verildiğinde, her bir kartı anlatan bir ya da iki cümle yazar.</p> <p>1.3. Belli bir uygulama sırasını takip eden etkinlikleri anlatan resimli kartlar verildiğinde, her bir kartı anlatan bir ya da iki cümle yazar.</p> <p>1.4. Basit tek olaylı bir öykü içeren resimli kartlar verildiğinde, her bir kartı anlatan bir ya da iki cümle yazar.</p> <p>1.5. Bir yer / varlık vb. resimli kart verildiğinde resimde verilen yer / varlık vb. özelliklerini basit cümlelerle yazar.</p> <p>1.6. Sıralı olarak verilen neden ve sonuç anlatan resimli kartlar verildiğinde her bir kartı anlatan bir ya da iki cümle yazar.</p> <p>1.7. Problem çözüm ve sonucu anlatan resimli kartlar verildiğinde, her bir kartı anlatan bir ya da iki cümle yazar.</p>	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Kontrol Listesi
Açıklamalar	<p>2.1. hedef için öncelikle bir resmin gösterilerek üzerinde konuşulması, daha sonra öğrenciden resmi anlatan bir cümle yazmasını istenmesi ve cümlelerin öğrenci ile birlikte etkileşimli diyaloglara yer verilerek düzeltilmesi gerekmektedir.</p> <p>1.1: den 1.8'e kadar olan hedef davranışlar için cümle örnekleri sırası ile aşağıda yer almaktadır:</p> <p>1.1. "Elif çiçek topluyor." "Kedi köpeği kovalıyor."</p> <p>1.2. Özlem çiçekleri topladı. Vazoya su doldurdu. Çiçekleri vazoya koydu</p> <p>1.3. Ekmek ortadan kesilir. İçine yağ sürülür. İçine peynir konur.</p> <p>1.4. Zeynep okuldan geldi. Masanın üzerindeki kurabiyeleri gördü. Zeynep bütün kurabiyeleri yedi. Zeynep'in karnı ağrıdı.</p> <p>1.5. (inek resmi verilir). İnek ot yer. İnek bize süt verir.</p> <p>1.6. Ali çok acıkmıştı. Ali bütün kurabiyeleri bitirdi.</p> <p>1.7. Sevgi elini kesti. Yara bandı yapıştırdı. Eli artık kanamıyor.</p> <p>2.1. ve 2.2. hedeflerinde söz dizimsel olgunluğu artırmak için cümle birleştirme tekniği kullanılmalıdır. Bu teknik öğrencilerin çekirdek cümleleri etkili şekilde kullanmalarına, tekrar yazmalarına, bu cümleleri anlamalarına, gözden geçirmelerine ve geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Çekirdek cümleler verilirken genişletilebilecek cümle olmasına dikkat edilmelidir.</p>	Cümle Birleştirme	Ortalama Cümle Uzunluğu	

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Bölüm 6 Metin Yazma	<p>1.1. Tanımlama metni yazar.</p> <p>1.2. Anısını yazar.</p> <p>1.3. Günlük yazar.</p> <p>1.4. Basit bir öykü yazar.</p> <p>1.5. Belli bir uygulama sırasını takip eden etkinlikleri anlatan sıralama metni yazar.</p> <p>1.6. Karşılaştırma metni yazar.</p> <p>1.7. Listeleme metni yazar</p> <p>1.8. Bir olayın oluş sırasını anlatan sıralama metni yazar.</p> <p>1.9. Problem çözüm metni yazar.</p> <p>1.10. Okuduğu bir metni kendi cümleleri ile yazar.</p> <p>1.11. Yazdığı metne uygun bir başlık yazar.</p>	Metin Yapısı Öğretimi+ Yazma Öğretimi Aşamalarının Doğrudan Öğretim Yöntemi ile Öğretimi	Metin Ögeleri Kontrol Listesi Yazılan Sözcük Sayısı Kayıt Çizelgesi
Açıklamalar	Yazma öğretimine, metin yapısı öğretimi ile başlanmalıdır. Yazma aşamaları ise planlama-taslak oluşturma-kontrol etme-düzeltilme, paylaşma ve kitap oluşturmadan oluşur. Daha detaylı açıklama özel öğretim yöntemleri kısmında sunulmuştur. Konu seçiminde öğrencinin günlük yaşantısına uygun konuların seçimine dikkat edilmelidir. Öğenin tanımsal bir metin yazdırmak istenirse sevdiği bir hayvani, kişiyi, yeri tanıtan bir yazı yazması; problem çözüm metni yazması istenirse arkadaş kavgası, ödevi evde unutmaya gibi konular verilebilir.		

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
2.4.7.1. Yazıyı okula bilgi edinmek ve bilgi vermek için kullanır.	1.1. Ödevlerini tahtadan defterine kaydeder. 1.2. Arama motoruna anahtar sözcük yazarak arama yapar. 1.3. Kısa cevaplı soruların cevaplarını yazar. 1.4. Bir şema, tabloda vb. istenen bilgileri yazar. 1.5. Çeşitli konularda duyuru panosu hazırlar. 1.6. Okulda uyması gereken kuralları ve sorumlulukları yazar. 1.7. Haber panosu hazırlar.	Doğrudan Öğretim Yöntemi Etkinlik Temelli Öğretim	Kontrol Listesi
2.4.7.2. Sosyal yaşantısında ihtiyaç duyduğu formları doldurur.	2.1. Kişisel bilgilerini doldurur. 2.2. Aile bilgilerini doldurur. 2.3. Sağlık hizmetleri formlarını doldurur. 2.4. İmza atar.	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Kontrol Listesi
2.4.7.3. Yazıyı haberleşme aracı olarak kullanır.	3.1. Klavye, dokümatik ekran gibi araçlarla yazar. 3.2. Elektronik posta yazar. 3.3. Telefon mesajları yazar. 3.4. Telefon elektronik posta ve kartlara kutlama mesajı yazar. 3.5. Arkadaşlarına anlık mesajlar yazar. 3.6. Bilgi vermek amacıyla mesajlar yazar. 3.7. Adrese ulaşmak için yol tarifini yazar.	Doğrudan Öğretim Yöntemi Etkinlik Temelli Öğretim	Kontrol Listesi
2.4.7.4. Yazıyı kendisini düzenlemek için kullanır.	4.1. Yapacaklarını içeren haftalık çizelge hazırlar. 4.2. Alışveriş listesi hazırlar. 4.3. Yapacaklarını hatırlatıcılar listesine yazar.	Doğrudan Öğretim Yöntemi Etkinlik Temelli Öğretim	Kontrol Listesi
<p>Bölüm 7 Gerçek Yaşam Uygulamaları</p>			
<p>Açıklamalar</p> <p>Öğrencinin öğrendiği gerçek yaşam uygulamalarını yaşantısında kullanabilmesi ve genelleşebilmesi için aileler yönlendirilmelidir. Bu bölüme ait hedefler, yazma grup çalışmaları / bireysel grup çalışmaları ile etkinlik temelli öğretim uygulanarak gerçekleştirilmelidir. Çıkan ürünler sınıfla paylaşılmalı, bazı hedefler için formlar doldurduktan sonra öğrencilerin gerçek ortama genelleşebilmeleri için dramatizasyon yapılmalıdır. Dijital uygulamalar (ör. akıllı tahta, tablet vb.) ile de genelleme çalışmaları yapılabilir.</p>			

DİNLEDİĞİNİ ANLAMA

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
<p>Bölüm 1</p> <p>Dinleme Kurallarına Uyma</p> <p>2.5.1.1. Dinleme kurallarına uyar.</p>	<p>1.1. Konuşan kişiyi sessizce dinler.</p> <p>1.2. Dinleme sırasında konuşan kişi ile göz teması kurar.</p> <p>1.3. Konuşan kişinin söylediklerine dikkatini verir.</p> <p>1.4. Konuşan kişinin söylediklerine dikkatini sürdürür.</p>	<p>Doğrudan Öğretimle Kural Öğretimi</p> <p>Video Model</p> <p>Kendini İzleme</p>	<p>Gözlem-Kontrol Listesi</p>
Açıklamalar	<p>Dinleme kurallarına yönelik hedef davranışların öğretiminde, kurallara doğrudan öğretim ile model olunabileceği gibi, video model de kullanılabilir. Hedef davranışların kalıcılığını sağlamak ve süresini artırmak için öğrencinin doğru şekilde sergilediği hedef davranışların pekiştirilmesi önemlidir. Bu noktada öğrenci için uygun ve etkili pekiştirme seçilmeli ve öğrencinin uygun dinleme davranışları betimlenerek pekiştirilmelidir.</p> <p>1.3. hedef davranışının kazandırılmasında kendini izleme stratejisi kullanılabilir. Bu strateji uygulanırken, önce öğrencinin dikkatini verme süresi belirlenir. Bu süreyi artırmak için amaç konur. Öğrenciye "dikkatimi veriyorum" ve "dikkatimi vermiyorum" şeklinde hazırlanmış iki sütundan oluşan bir çizelge verilir. Dikkatini verme ve vermeme durumları tanımlanır. 10 ile 90 saniye arasında farklı aralıklarda uyarı sesi verilerek, o sırada öğrenciden dikkatini veriyorsa "dikkatimi veriyorum", vermiyorsa "dikkatimi vermiyorum" sütununa işaretleme yapması istenir. %80 oranında "dikkatimi veriyorum" işaretlendiğinde, öğrenciye önceden seçtiği ödül verilir. Bu uygulama, hedeflenen süre boyunca dikkatini sürdürdüğünde sona erdirilir.</p>		

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
<p>2.5.2.1. Betimlenen nesne, eylem ve olay resmini gösterir.</p>	<p>1.1. Betimlenen nesne resmini gösterir. 1.2. Betimlenen eylem resmini gösterir. 1.3. Betimlenen olay resmini gösterir.</p>	Planlı Söyleşi	Ölçüt Bağımlı Ölçü Aracı
Bölüm 2 Betimlenen Resimleri Gösterme			
Açıklamalar	Tüm hedef davranışlarda betimlenen resim ile olumsuz örnek olarak seçilen resimlerdeki ortak öğeleri birbirine benzeştirerek beceriyi zoraştırabilirsiniz.		

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
2.5.3.1. Günlük rutin içinde verilen yönergeleri yerine getirir.	1.1. Günlük rutin içinde kendisine verilen yönergeleri yerine getirir. 1.2. Günlük rutin içinde gruba verilen yönergeleri yerine getirir.	Gözlem-Kontrol Listesi	Kontrol Listesi
2.5.3.2. Dinleme ve takip becerileri gerektiren yönergeleri söylediği sıra ile yerine getirir.	2.1. Psikomotor becerileri içeren yönergeleri söylediği sıra ile yerine getirir. 2.2. Dinleme ve takip becerileri gerektiren yönergeleri söylediği sıra ile yazarak, boyayarak, çizerek, işaretleyerek vb. yerine getirir.	Kontrol Listesi	Kontrol Listesi
Bölüm 3 Yönergeleri Yerine Getirme	Tüm hedef davranışlar için yönergelerin bir kez verilmesine dikkat edilmelidir. Eğer öğrenciler yapamıyorsa ya yönergeler basitleştirilmeli ya da bir önceki aşmaya dönülmelidir. 2.1. hedef davranışı için seçilen yönergelerde öğrencinin bildiği kavramların kullanılmasına özen gösterilmelidir (ör. iki adım sağa gitti! Sonra sol kolunu havaya kaldırdı! Asker gibi yürü!). Yönerge cümlelerindeki sözcük sayısı ve yönerge sayısı öğrencilerin performanslarına göre belirlenmelidir. 2.2. hedef davranışında öğrenciye yazma, boyama, çizme, işaretleme vb. becerileri içeren yönergeler verilmelidir. Seçilen yönergelerde öğrencinin bildiği kavramların kullanılmasına özen gösterilmelidir (ör. önündeki kâğıttaki sol üst köşede bulunan karenin içine x işareti koy).		
Açıklamalar	Örnek öğretme-öğrenme süreci bölümünde 2.2. hedef davranışı için ders planı, "Ders Planı Örneği IV"te" yer almaktadır.		

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Resimli Anlatılarla İlgili Sorulara Cevap Verme Bölüm 4	<p>1.1. Dinlediği bir öykü ile ilgili sorulara sorulara cevap verir.</p> <p>1.2. Dinlediği sıralı bir olayla ilgili sorulara sorulara cevap verir.</p> <p>1.3. Tanımlanan bir varlığın özelliklerini dinledikten sonra sorulara sorulara cevap verir.</p> <p>1.4. Dinlediği bir anı ile ilgili sorulara sorulara cevap verir.</p> <p>1.5. Problem, çözüm ve sonuçtan oluşan bir olayı dinledikten sonra sorulara sorulara cevap verir.</p> <p>1.6. Karşılaştırılan iki ögenin özelliklerini dinledikten sonra sorulara sorulara cevap verir.</p> <p>1.7. Nedenleri ve sonuçları olan bir sorunu dinledikten sonra sorulara sorulara cevap verir.</p>	Planlı Söyleşi Soru-Cevap	Kontrol Listesi
Açıklamalar	<p>Tüm hedef davranışlar için resimler ya da resimli kitaplar kullanılmalıdır. Planlı söyleşi yapılırken; önce resimlerle birlikte söz konusu anlatılar öğretmen tarafından yapılmalı, öğrencilerin dil ve anlatımları / ifadeleri genişletmeli ve öğrencinin konuşması desteklenmelidir. Daha sonra öğrencinin önünden resimler kaldırılmadan sorular yöneltilmelidir. İfade edici dil becerileri olmayan öğrencilerden sorulara resimden göstererek cevap vermesi istenmelidir.</p> <p>1.2. hedef davranışında anlatılan sıralı olayın bir şeyin yapıldığını, hazırlanışını içeren en fazla 5 aşamalı bir olay olmasına dikkat edilmelidir.</p> <p>1.3. ve 1.6. hedef davranışlarında tanımlanan şey; bir yer, bir hayvan veya bir meslek olabilir (ör. orman, aslan, doktor)</p> <p>1.5., 1.6. ve 1.7. hedef davranışları için öğrencinin günlük yaşantısında yer alan güncel olaylar olmalıdır (ör. kardeş geçimsizliği)</p>		

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Bölüm 5 Dinledikleriyle İlgili Sorulara Cevap Verme	<p>1.1. Dinlediği bir öykü ile ilgili sorulan 5N 1K sorularına cevap verir.</p> <p>1.2. Dinlediği sıralı bir olay ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.</p> <p>1.3. Tanımlanan bir varlığın özelliklerini dinledikten sonra sorulan sorulara cevap verir.</p> <p>1.4. Dinlediği bir anı ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.</p> <p>1.5. Problem, çözüm ve sonuçtan oluşan bir olayı dinledikten sonra sorulan sorulara cevap verir.</p> <p>1.6. Karşılaştırılan iki öğenin özelliklerini dinledikten sonra sorulan sorulara cevap verir.</p> <p>1.7. Nedenleri ve sonuçları olan bir sorunu dinledikten sonra sorulan sorulara cevap verir.</p>	Doğrudan Öğretim Yöntemi Soru-Cevap	Kontrol Listesi
Açıklamalar	<p>Tüm hedef davranışlar için önce öğretmen şematik düzenleyici kullanarak anlatılacak bilgi birimi öğelerini (ör. nerede, ne zaman, kim, problem vb.) uygun şematik düzenleyiciye yerleştirmelidir. Metin okunurken şemaya, metin öğelerini görselleyen resimler yerleştirilir. Arkasından metin tekrar öğrencilere dinletilir. Öğrencilerin sorulara cevap vermesi istenir. Bu öğretim her hedef davranış için birkaç metin örneği ile tekrar edilir.</p> <p>1.2. hedef davranışı için bir şeyin yapılışını, hazırlanışını içeren en fazla 5 aşamalı bir olay olmalıdır (ör. tost yapımı).</p> <p>1.3. ve 1.6. hedef davranışları için tanımlanan şey; bir yer, bir hayvan, bir meslek olabilir (ör. orman, aslan ya da doktor).</p> <p>1.5. ve 1.7. hedef davranışı için öğrencinin günlük yaşantısında yer alan güncel olaylar olmalıdır (ör. tuvaletlerin kirliliğinin önlenmesi).</p>		

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
2.5.6.1. Dinlediği cümle ve metinler arasında farkları söyler.	1.1. Dinlediği iki cümle arasındaki farkları söyler. 1.2. Dinlediği iki kısa metin arasındaki farkları söyler.	Etkinlik Temelli Öğretim	Kontrol Listesi
Bölüm 6 Dinledikleri Arasındaki Farkları Bulma			
Açıklamalar	<p>1.1. hedef davranışı için iki cümle arasında bir fark belirlenmelidir (ör. Marketten üç kilo elma aldım. Marketten üç kilo armut aldım).</p> <p>1.2. hedef davranışı için metinlerde bulunan karakterler, eylemler, özellikler vb. ögeler farklılaştırılabilir. Öğrenci performansına göre farklılık sayısı düzenlenmelidir.</p>		

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Bölüm 7 Günlük Yaşantısında Dinleme	<p>2.5.7.1. Günlük yaşantısında izledikleri ve dinlediklerine uygun tepki verir.</p> <p>1.1. Dinlediği bir anonsta verilen bilgileri söyler.</p> <p>1.2. Dinlediği bir anonsta verilen yönergeleri yerine getirir.</p> <p>1.3. İzlediği film ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.</p> <p>1.4. Dinlediği sesli bir mesaj ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.</p> <p>1.5. İzlediği bir TV programı ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.</p>	Planlı Söyleşi Etkinlik Temelli Öğretim Soru-Cevap	Kontrol Listesi
Açıklamalar	<p>1.1. ve 1.2. hedef davranışları için okul anonları seçilebilir.</p> <p>1.3. hedef davranışı için derste konuyla ilgili gösterilen kısa bir film olabilir.</p> <p>1.5. hedef davranışı için televizyon programı olarak hava durumu, bir televizyon haberi seçilebilir.</p>		

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Bölüm 8 Ders Dinleme	<p>Hedef</p> <p>2.5.8.1. Dersi aktif olarak dinler.</p> <p>Hedef Davranışlar</p> <p>1.1. Sözel vurgulara dikkat ederek vurgulanan bilgilere yönelik sorulara sorulara cevap verir.</p> <p>1.2. Bir dizi halinde sunulan fikirleri kendi ifadeleriyle anlatır.</p> <p>1.3. Sunulan bilginin yapısına yönelik ipuçlarını takip ederek bilgiyi yapıya uygun biçimde anlatır.</p>	<p>Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri</p> <p>Etkili Öğretim Ögelerini Kullanarak Sunum Yapma Soru-Cevap Kümülatif Anlatma</p>	<p>Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları</p> <p>Kontrol Listesi</p>
Açıklamalar	<p>Dersi aktif olarak dinlemeye yönelik hedef davranışların kazanılması için öğretmen, ders anlatımını da hedef davranışlarda yer alan öğelere (amacı açıklama, sunu planını açıklama, derse güdüleme, aktif katılımı sağlama, sunulan amaç ile yeni sunulacak amaç arasında bağ kurma vb.) göre yapılandırmalıdır. Dersi aktif olarak dinleme becerisi için sınıf içerisindeki fiziki ortam düzenlemelerine, dersin bir format çerçevesinde sunumuna dikkat edilmelidir.</p>		

SÖZLÜ İLETİŞİM

Bölüm 1 Konuşma Kuralları	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
	2.6.1.1. Konuşma kurallarına uyar.	1.1. Konuşan kişiyi sessizce dinler. 1.2. Konuşma sırasında konuşan kişi ile göz teması kurar. 1.3. Konuşmak için sırasını bekler. 1.4. Konuşurken sesini uygun kullanır.	Doğrudan Öğretimle Kural Öğretimi Video Model	Gözlem
Açıklamalar	Konuşma kurallarına yönelik hedef davranışların öğretiminde kurallara model olunmalıdır. Hedef davranışların kalıcılığını sağlamak ve süresini artırmak için öğrencinin doğru şekilde sergilediği hedef davranışların pekiştirilmesi önemlidir. Bu noktada öğrenci için en uygun ve etkili pekiştirme seçilmelidir.			

Bölüm 2 Alıcı ve İfade Edici Anlam-Söz Dizimi	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
	<p>2.6.2.1. Cümlelerin anlamlarını ve söz dizimlerini ayırt eder.</p>	<p>1.1. Söylenen cümle ile ilişkili resmi gösterir. 1.2. Söylenen cümleler arasında birbirine yakın anlamlı cümleleri söyler. 1.3. Söylenen cümleleri tekrar eder. 1.4. Eksik bırakılan cümlelerin devamını söyler. 1.5. Söylenen, söz dizimi hatası olan cümleyi düzelterek söyler. 1.6. Söylenen, anlam hatası olan cümleyi düzelterek söyler. 1.7. Söylenen cümleleri birleştirerek yeni oluşan cümleyi söyler. 1.8. Söylenen sözcüklerden cümle oluşturarak söyler.</p>	<p>Planlı Söyleşi Doğrudan Öğretim Yöntemi</p>	<p>Kontrol Listeleri Ölçüt Bağımlı Ölçü Araçları</p>
Açıklamalar	<p>Bu bölümde Türkçenin söz dizimsel ve anlamsal yapısının fark ettirilmesi amaçlanmaktadır. Bu hedef davranışların hem dil hem de okuma ve yazma becerilerine katkısı bulunmaktadır. Hedef davranışları öğrencinin konuşma dili yetkinliğini artırmak amacıyla öğretmeyi hedefliyorsanız planlı söyleşiler, cümle yapılarını fark ettirmek için öğretim düzenliyorsanız doğrudan öğretim uygun olacaktır.</p> <p>Bu hedef davranışların erken dönemde öğrencilere kazandırılması, öğrencinin dili doğru ifade etmesine ve anlamasına katkıda bulunur. Özellikle söz dizimsel hataları bulunan ya da kısa cümlelerle konuşan öğrencilerde hem söylenen cümleleri birleştirme hem de söylenen cümleyi tekrar etme hedef davranışlarının öğretimi önemlidir. İlk okuma-yazma öğrenen öğrenciler için bu hedef davranışları gerçekleştirmeleri, okuduğunu anlama ve özellikle yazılı ifade için önem kazanmaktadır.</p> <p>1.7. hedef davranışı için bağlaçlarla birleştirilebilecek iki cümle söylenmelidir (ör. Ali yere düştü. Dizi yara oldu. Sonra Ali yere düştüğü için dizi yara oldu).</p>			

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
<p>Bölüm 3</p> <p>Sözcük Dağarcığı</p> <p>2.6.3.1. Sözcük dağarcığını geliştirir.</p>	<p>1.1. Günlük rutinlerde kullanılan sözcükleri uygun bağlamlarda kullanır.</p> <p>1.2. Yeni sözcükleri uygun bağlamlarda kullanır.</p> <p>1.3. Söylenen sözcüklerin anlam kategorisini söyler.</p> <p>1.4. Verilen sözcüğün eş anlamlısını söyler.</p> <p>1.5. Verilen sözcüğün zıt anlamlısı söyler.</p>	<p>Etkinlik Temelli Öğretim</p> <p>Doğrudan Öğretim Yöntemi ile Kavram Öğretimi</p>	<p>Ölçüt Bağımlı Ölçü Aracı</p> <p>Dil Örneği Alma Kontrol Listesi</p>
<p>Açıklamalar</p>	<p>1.1. hedef davranışını kazandırmak için günlük rutinler sırasında kullanılan sözcüklerin listesini oluşturulabilir. Günlük rutinler tekrarlı bağlamlar olduğu için öğrencinin bu sözcükleri tekrarlı olarak duymasını ve dolayısıyla öğrenmesini kolaylaştırır. Ayrıca resimli bir kitabı tekrarlı olarak bakılarak da birçok sözcüğü kazanması sağlanabilir.</p> <p>1.2. hedef davranışı için, yeni sözcükleri öğrenci birçok derste duyabilir. Bu sözcüklerin kazandırılması için sözcük anlamlarının öğretilmesi gerekmektedir. Örneğin ilk okuma-yazmada öğrencinin bilmediği bir sözcük oluşturularak okutulduğunda, bu sözcüğün anlamını öğretmek amacıyla resmi ya da gerçek nesne gösterilebilir.</p> <p>1.3. hedef davranışında, sözcüklerin anlam kategorisini öğretmek için kavram öğretimi yapılmalıdır. Böylece kategoride yer alan öğeleri diğer öğelerden ayırması ve kategoriye isimlendirmesi söz konusu olabilir. Ayrıca bu hedef davranışın öğretilmesinin ardından öğrencilerin belli bir kategoriye ait olmayan sözcüğü belirlemesine yönelik etkinlikler yaptırılmalıdır.</p>		

Bölüm 4 Olayları ve Durumları Anlatma	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
	<p>2.6.4.1. Resimlerle gösterilen farklı türdeki olayları ve durumları anlatır.</p>	<p>1.1. Resimleri gösterilen bir öyküyü anlatır. 1.2. Resimleri gösterilen sıralı bir olayı anlatır. 1.3. Resmi gösterilen bir varlığı tanımlar. 1.4. Resmi gösterilen belli bir uygulamaya sırası takip eden etkinlikleri anlatır. 1.5. Resimleri gösterilen bir problem, çözüm ve sonuçtan oluşan bir olayı anlatır. 1.6. Resimleri gösterilen iki öğeyi karşılaştırarak anlatır. 1.7. Resimleri gösterilen bir sorunun nedenlerini ve sonucunu anlatır.</p>	<p>Planlı Söyleşi Kümülatif Tekrar Stratejisi Tekrar Anlatma</p>	<p>Kontrol Listesi</p>
Açıklamalar	<p>Bu hedef davranışlar gruba ya da bireysel olarak; planlı söyleşiler, kümülatif tekrar ve tekrar anlatma birlikte kullanılarak öğretilebilir. Planlı söyleşilerde öğrenciye resim gösterilerek belirli sorularla resim hakkında konuşması istenmeli, verdiği cevaplar düzelterek ya da genişletilerek dönüt verilmelidir. Her bir resimden sonra öğrenciden resmi anlatması, ikinci resme geldiğinde birinci ve ikinci resimde gördüklerini anlatması şeklinde kümülatif tekrar, planlı söyleşi ile birlikte kullanılabilir. Daha sonra da resimler ortamdan kaldırılarak tekrar anlatma tekniği kullanılmalıdır.</p> <p>1.2. ile 1.7. arasındaki hedef davranışları için, olay ya da varlık kartlarının; öğrencinin günlük yaşantısından seçilen olay resimleri ve günlük yaşantısında karşılaştığı kişi, nesne, hayvan gibi varlık resimlerinin olmasına özen gösterilmelidir. Örneğin 1.6. hedef davranış için bir bahçe ve sokak resmi, 1.7. hedef davranış için ekmeğe israfı ile ilgili olarak gereğinden fazla ekmeğe israf etme resmi, 1.7. hedef davranış için ekmeğe israfı ile ilgili olarak gereğinden fazla ekmeğe israf etme resmi kullanılabilir.</p> <p>Örnek öğretme-öğrenme süreci bölümünde 1.3. hedef davranışı için ders planı, "Ders Planı Örneği V"te yer almaktadır.</p>			

Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
<p>Bölüm 5 Dil Bilgisi</p> <p>2.6.5.1. Yazılı bir cümlede özel isim, cins isim, sıfat, tekil ve çoğul isimlerin altını çizzer.</p>	<p>1.1. Yazılı bir cümlede özel isimlerin altını çizzer.</p> <p>1.2. Yazılı bir cümlede cins isimlerin altını çizzer.</p> <p>1.3. Yazılı bir cümlede sıfatların altını çizzer.</p> <p>1.4. Yazılı bir cümlede tekil isimlerin altını çizzer.</p> <p>1.5. Yazılı bir cümlede çoğul isimlerin altını çizzer.</p>	<p>Doğrudan Öğretim Yöntemi</p>	<p>Ölçüt Bağımlı Ölçü Aracı</p>
<p>Açıklamalar</p>	<p>1.3. hedef davranışı için tüm sıfat çeşitlerini hedeflemekten ziyade nitelene sıfatları için öğretim yapılmalıdır. Öğretimde kullanılacak cümlelerin, öğrenciye belirli yaşantılar vererek (resim gösterilerek, bir anısını anlattırarak vb.) kendi cümlelerinden seçilmesi önerilir.</p>		

ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ

DERS PLANI ÖRNEĞİ - I

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Türkçe Öğrenme Alanı : İşlevsel Okuma-Yazma	Aşama 1: Sözcük Okuma Kademe : 2 Önerilen Süre : 15-20 dk.
BÖLÜM-2	
Hedef	2.1.1.1. Sözcüğü okur.
Hedef Davranışlar	1.1. Sözcüğün küçük harflerle yazılmış şeklini okur.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Yanlışsız Öğretim Yöntemi: Sabit Bekleme Süreli Öğretim
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Küçük harflerle yazılmış (süt), baş harfi büyük harfle yazılmış (Süt), tamamı büyük harfle yazılmış (SÜT) sözcük kartları ile farklı yazı puntosu ve karakteri ile süt yazılmış sözcük kartları
Ortam Düzenlemeleri	Ortam; ses, koku ve başka dikkat dağıtıcı uyaranlardan arındırılır. Isı ve ışık ayarlanır. Öğrencinin fiziksel ihtiyaçları giderilir. Öğretmen ve öğrenci masada karşılıklı oturur.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Hedef sözcüğün (süt) sıkça tekrarlandığı bir hikaye okunabilir. Hedef sözcük ile ilgili yaşantısından sorular sorulabilir.
Güdüleme	Öğrenci ve öğretmen masada yan yana oturur. Öğretmenin çalışma sırasında kullanacağı öğretim setleri sağındaki küçük bir sehpa koyulur. Öğretmen, "Bugün seninle sözcük okuma çalışması yapacağız. Sen bu çalışma sonunda yeni bir sözcüğü daha okumayı öğrenmiş olacaksın, sen okumaktan hoşlanıyorsun değil mi? Yeni bir sözcük daha öğrenmek ister misin?" denerek öğrencinin çalışmaya istekli hale gelmesi sağlanır.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş	Öğretmen ders sırasında çocuğun uyması gereken kuralları söyleyerek derse başlar. "Çalışmamız sırasında senden uymanı istediğim bazı kurallar var: 'Bak!' dediğimde bakacaksın, 'Oku!' dediğimde okuyacaksın, 'Dur ve beni izle!' dediğimde durup beni izleyeceksin. Bu kurallara uyarınca çalışmamızın sonunda kazanacaksın." diyerek öğrenci için etkili olduğu bilinen pekiştirici ve kuralları açıklar. Daha sonra öğrenciye öğretimde kullanacağı araç gereçleri göstererek "Bak, bunlar da çalışmamız sırasında kullanacağımız araç-gereçlerimiz." der. Araç-gereçlerin tanıtımı yapıldıktan sonra "Hazırsan çalışmamıza başlayalım, hazır mısın?" (dikkat işareti) der ve öğrenciden sözel ifade ya da jest ve mimiklerle verilecek bir cevap bekler. Öğrenci hazır olduğunu söyler ya da bu anlamda başını sallarsa öğrenciye, "Aferin, çok güzel. O zaman çalışmamıza başlayalım." diyerek öğretime başlar.
Uygulama	Ana Yönerge: "Oku!" Öğrenci için Belirlenen Uygun İpucu: Model olma SIFIR SANİYE BEKLEME SÜRELİ ÖĞRETİM PLANI Birinci Öğretim Süreci: Öğretmen masanın üzerine "süt" yazan sözcük kartını koyar. Daha sonra sözcük kartını işaret ederek "Buna bak!" der. Öğrencinin dikkatini sözcük kartına çektikten sonra "Oku!" ana yönergesini verir. Öğrencinin tepki vermesine izin vermeden "Dur ve beni izle!" der. Becerinin ilk basamağı için uygun ipucunu sunar. "Evet, bak, ben okuyorum 'süt' " der. Sonra öğrenciye " Şimdi sen de oku!" der. Öğrenci; a) Doğru tepki verdiğinde "Aferin, çok güzel okudun, burada, 'süt' yazıyor." der. b) Yanlış tepkiye yöneldiğinde öğretmen, öğrenciye "Dur, bekle ve beni izle!" der ve hemen ardından uygun ipucunu tekrar sunar. "süt" derken oldukça yavaş ve belirgin bir şekilde söylemeye dikkat eder." Daha sonra sözcük kartını işaret ederek "Şimdi sen oku!" der. Öğrenci doğru tepki verdiğinde "Aferin, çok güzel okudun, burada 'süt' yazıyor." der. c) Hiçbir şey yapmadan beklediğinde öğretmen, öğrencinin tepki vermemesini görmezden gelerek tekrar uygun ipucunu sunar, "süt" derken oldukça yavaş ve belirgin bir şekilde söylemeye dikkat eder. Daha sonra sözcük kartını işaret ederek "Şimdi sen de oku!" der. Öğrenci doğru tepki verdiğinde "Aferin, çok güzel okudun, burada 'süt' yazıyor." der. Öğretmen, öğrenciye çalışmanın sona erdiğini söyler. "Bugün seninle sözcük okuma çalışması yaptık, süt sözcüğünü okuduk." diyerek hedef davranışı özetler. Öğrencinin uyduğu kuralları söyler ve gerekli ödüllendirmeyi yapar.

Uygulama	<p>İkinci Öğretim Süreci: Ortam, araç-gereçler, kurallar ve öğretim süreci birinci öğretim süreciyle aynıdır.</p> <p>DÖRT SANİYE BEKLEME SÜRELİ ÖĞRETİM PLANI</p> <p>Ön koşul: Öğrencinin bekleme becerisine sahip olmasıdır. Öğrenci için belirlenen uygun ipucu: Model olma</p> <p>Öğretim Süreci Öğretmen sözcük kartını işaret ederek "Buna bak!" der. Öğrencinin dikkatini sözcük kartına çektikten sonra "Oku!" ana yönergesini verir. Hemen ardından içinden "1001, 1002, 1003, 1004" diye dört saniye sayarak öğrencinin okumasını bekler.</p> <p>Öğrenci;</p> <p>a) Bu dört saniye içinde okursa, "Aferin, çok güzel okudun, burada 'süt' yazıyor." der.</p> <p>b) Bu dört saniye içinde, yanlış tepkiye yönelirse yani süt yerine yumurta ya da su gibi başka bir sözcük söylerse, öğretmen, "Dur, beklemen gerekiyor." der, 4 saniyenin bitmesini bekler ve uygun ipucunu sunar. Öğretmen "süt" derken oldukça yavaş ve belirgin bir şekilde söylemeye dikkat eder. Daha sonra sözcük kartını işaret ederek "Şimdi sen de oku!" der.</p> <p>c) Bu dört saniye içinde hiç tepki vermezse, uygulamacı, dördüncü saniye bitince uygun ipucunu sunar. Öğretmen "süt" derken oldukça yavaş ve belirgin bir şekilde söylemeye dikkat eder. Daha sonra sözcük kartını işaret ederek "Şimdi sen de oku!" der.</p> <p>c1) İpucu verildikten sonra yine yanlış tepkiye yönelir ya da hiç tepki vermezse uygulamacı bir kez daha uygun ipucunu sunar. "Şimdi tekrar beni izle, sonra sen okuyacaksın." der. Öğretmen "süt" derken oldukça yavaş ve belirgin bir şekilde söylemeye dikkat eder. Daha sonra sözcük kartını işaret ederek "Şimdi sen de oku!" der.</p>
-----------------	---

BÖLÜM-4

Ölçme ve Değerlendirme:

Ölçüt Bağımlı Ölçü Aracı ile değerlendirme yapılır.

Öğretimden sonra öğrencide;

- Akıcılık çalışmaları için öğrencinin edinim düzeyinde okuma becerisini gerçekleştirdiği "...." süreden daha az olarak belirlenen sürede okuması istenir. Öğrenciye belli aralıklarla süt sözcük kartı gösterilip, okuması istenerek akıcılık kazandırılır.
- Kalıcılık çalışmaları için öğretimden belirli bir süre sonra (2-3 hafta) öğrenciden okuması istenebilir. Öğrenci bu değerlendirmede öğretimden belli bir zaman geçtikten sonra süt sözcüğünü, gösterildiğinde okuyarak gerçekleştirir.
- Genelleme çalışmaları için farklı ortamlarda ve farklı kişilerde öğrencinin hedef sözcüğü okuması istenir. Öğrenci bu değerlendirmede süt sözcüğünü farklı bir ortamda ve farklı kişilere okuyarak gerçekleştirir.

Sözcük ile o sözcüğe ait görseli eşleme hedefi kalıcılığa, sözcüğü karşılaştığı ortamlarda okuma hedefi ise genellemeye hizmet etmektedir.

Aşağıda belirtilen hedef davranışlar için de aynı öğretim süreçleri uygulanır.

- 1.2. Öğretilen sözcüğün baş harfinin büyük harfle yazılmış şeklini okur.
- 1.3. Öğretilen sözcüğün büyük harflerle yazılmış şeklini okur.
- 1.4. Öğretilen sözcüğün farklı yazı puntosu ve karakteri ile yazılmış şeklini okur.

DERS PLANI ÖRNEĞİ - II

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Türkçe Öğrenme Alanı : İlk Okuma-Yazma	Aşama 1: Sesi Fark Etme Kademe : 2 Önerilen Süre : 15 dk.
BÖLÜM-2	
Hedef	2.2.1.1. Tanıtılan sesi ayırt eder.
Hedef Davranışlar	1.1. Tanıtılan sesle başlayan sözcüklerin görsellerini gösterir.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Doğrudan Öğretim Yöntemi
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	"t" sesi ile başlayan ve başlamayan sözcüklerin görselleri; <ul style="list-style-type: none">• top / diş - taç - kol• tarak / tavuk - sinek - havuç• misket / tavşan - tasma - mantar• cüzdan / terlik - mendil - timsah
Ortam Düzenlemeleri	Ortam; ses, koku ve başka dikkat dağıtıcı uyaranlardan arındırılır. Işı ve ışık ayarlanır. Öğretmen ve öğrenci masada karşılıklı oturur. Öğretmenin çalışma sırasında kullanılacağı materyaller, öğrencinin hareket alanında olmayacak şekilde, odanın bir köşesinde hazır bulundurulur.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Öğrenciye "t" sesi ile ilgili şarkılar dinletilebilir, "t" sesi ile ilgili kısa bir öykü anlatabilir veya "t" sesi ile ilgili tekerlemeler okunabilir.
Güdüleme	Öğretmen, öğrenciye araç-gereçleri göstererek "Bugün seninle 't' sesi ile başlayan sözcükleri bulma' çalışması yapacağız. Önce ben sana t sesi ile başlayan ve başlamayan resimler göstereceğim, birlikte bu resimlerde neler olduğunu söyleyeceğiz. Daha sonra ben t sesi ile başlayanları göstermeni isteyeceğim. T sesi ile başlayanları bulmak için beni dikkatli bir şekilde dinlemesin. T sesi ile başlayanları gösterebilirsen yakında bu sesi yazmayı ve okumayı öğrenebileceksin." der.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş	"Çalışmamız sırasında senden uymanı istediğim bazı kurallar var: 'Bak!' dediğimde bakacaksın, 'Dinle!' dediğimde sessiz bir şekilde yüzüme bakarak beni dinleyeceksin, 'Göster!' dediğimde göstereceksin. Bu kurallara uyarсан çalışmamızın sonunda... kazanacaksın." diyerek öğrenci için etkili olduğu bilinen pekiştireci ve kuralları açıklar. Daha sonra öğrenciye "Hazırsan çalışmamıza başlayalım, hazır mısın?" der ve öğrenciden sözel ifade ya da jest ve mimiklerle verilecek bir yanıt bekler. Öğrenci hazır olduğunu söyler ya da bu anlamda başını sallarsa öğrenciye, "Aferin, çok güzel. O zaman çalışmamıza başlayalım." diyerek öğretim sürecine başlar.
Uygulama	Öğretmen t sesi ile başlayan ve başlamayan bir ya da iki heceli sözcüklerin resimlerini gösterip, t sesine vurgu yaparak söyler. Daha sonra öğrenci ile birlikte söyler (ör. top-diş-taç-kol). Öğrenciden T sesi ile başlayan sözcüklerin resimlerini göstermesi istenir. Gösterirse pekiştirilir, göstermezse öğretmen sözcükleri vurgulu şekilde söyleyerek öğretimi tekrar eder. Öğrenci göstermezse öğretmen t sesi ile başlayanları göstererek t sesini vurgular, diğer örneklerdeki isimleri söyleyerek "t sesi ile başlamıyor." der. Öğrenci birinci öğretim setinde doğru tepki verinceye kadar bu işlem tekrar edilir. Öğrenciden birinci sette doğru tepki alınınca diğer üç öğretim seti ile öğretime devam edilir.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme: Ölçüt Bağımlı Ölçü Aracı ile değerlendirme yapılır. Değerlendirme Materyalleri: <ul style="list-style-type: none">• taş- raf-diş- tas• halı- toka - tava- kapı• lamba- toprak-radyo tuzluk• tilki- limon- fener-torba Öğrenci ve öğretmen masada karşılıklı oturur. Öğretmen, öğrenciye araç-gereçleri gösterir, gerekirse kuralları hatırlatır. Araçların tanıtımı bittikten sonra öğretmen, öğrenciye "Hazırsan çalışmamıza başlayalım, hazır mısın?" der. Öğrenci hazır olduğunu söyler ya da bu anlamda başını sallarsa öğrenciye, "Aferin, çok güzel. O zaman çalışmamıza başlayalım." diyerek değerlendirme sürecine başlar. Birinci değerlendirme setindeki materyalleri masaya dizer ve "Buna bak!" yönergesiyle nesnelere tek tek gösterir ve isimlerini söyler. Daha sonra "T sesi ile başlayan sözcüklerin resimlerini göster!" yönergesini verir. Öğrenci doğru olanı gösterirse, hiçbir tepki vermeden kayıt çizelgesinin "evet" sütununa (+) işareti koyar ve diğer setle değerlendirmeye geçer. Öğrenci yanlış olanı gösterirse veya kararsız kalırsa öğretmen yine hiçbir tepki vermeden kayıt çizelgesinin "hayır" sütununa (-) işareti koyar. Öğrenci tepkisiz veya kararsız kalırsa yukarıdaki gibi bir kez daha soruyu yineler. Öğrenci yine kararsız kalırsa veya tepkisiz kalırsa kayıt çizelgesinin "hayır" sütununa (-) işaretini koyar. Diğer soruları da aynı şekilde uygular. Öğretmen, öğrenci dört değerlendirme setinden en az üçünü doğru yapıyorsa öğrencinin kaldığı hedef davranıştan bir sonraki öğretim oturumundan devam eder. Öğrenci bu ölçütü sağlamıyorsa öğretim sürecini tekrar eder.	

DERS PLANI ÖRNEĞİ - III

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Türkçe Öğrenme Alanı : Okuduğunu Anlama	Bölüm: Metin Anlama Kademe : 2 Önerilen Süre : 40 dk.
BÖLÜM-2	
Hedef	2.3.6.1 Çeşitli türde yazılmış metinleri okuduktan sonra bilgi birimleri ile ilgili sorulara cevap verir.
Hedef Davranışlar	1.14. Güncel bir problemi anlatan bir metin okuduktan sonra problem, neden, çözüm ve sonuç ile ilgili sorulara cevap verir.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Metin Yapısı Öğretimi
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Güncel problemleri konusunda yazılmış bir problem, bu problemin nedeni, çözüm yolu ve çözüm yolunun olumlu sonucunu içeren kısa metinler.
Ortam Düzenlemeleri	Ortam öğrencilerin dikkatini dağıtacak uyaranlardan arındırılır. Isı ve ışık düzeni sağlanır. Tüm öğrenciler tahtayı rahat görebilecekleri şekilde oturtulur.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Öğretmen sınıfta öğrencilere bir anısını anlatarak derse başlar. Öğretmen; bir toplantıya katıldığını ve bu toplantıda çok fazla yemeğin çöpe atıldığını fark ettiğini, bu duruma çok üzüldüğünü, yemek israfının büyük bir problem olduğunu öğrencilere anlatır. Öğretmen anısındaki problem durumu öğrencilere anlattıktan sonra öğrencilerle etkileşimsel diyaloglar kurarak problemin nedeni, çözüm yolunu ve sonucunu öğrencilerle tartışır. Tartışma sırasında problem, neden, çözüm ve sonuç sözcüklerini vurgular.
Güdüleme	Öğretmen, öğrencilere "Bugün sizlerle problem çözüm metin yapısını tanıyacağız; bu yapıyı tanımamız, okuduğumuz metinleri daha kolay anlamamızı sağlayacak, böylece bilgileri daha kolay öğreneceğiz." diyerek öğrencilerin güdülenmesini sağlar.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş	Öğretmen, öğrencilere "Bugün sizinle problem çözüm metinlerini öğreneceğiz." diyerek derse giriş yapar ve arkasından ders kurallarını hatırlatır. Öğrencilere "Ders sırasında uyacağımız kurallar nelerdi? Ders boyunca sessiz olmanız ve parmak kaldırmadan konuşmanız, değil mi? Eğer bugün dersimizde bu kurallara uysanız ve güzel çalışırsanız dersin son on dakikasında sevdiğimiz ... oyununu oynayabiliriz." der ve öğrencilerin derse hazır olup olmadıklarını kontrol ettikten sonra derse başlar.
Uygulama	Metin yapısı öğelerinin ve dizilişin tanıtılması Öğretmen öğrencilere "Bugün sizlerle problem-çözüm metinlerini öğreneceğiz, bu metinlerin her biri bir problemi, bu problemin nedenini, çözüm yolunu ve çözüm yolunun sonucunu içeriyor" der. "Dersin başında size anlattıklarımı hatırlayan var mı? Size bir toplantıya katıldığımdan bahsetmiştim, bu toplantıda beni üzen bir problem olmuştu? Neydi bu problem?" diyerek öğrencilerin birkaç saniye düşünmelerine fırsat verir. Öğrencilerin bu sırada "yemek atıkları, yemek israfı" gibi cevapları "Aferin, harikasınız, problemi doğru hatırladınız." diyerek pekiştirilir. Öğretmen daha sonra "Evet, benim toplantıda gördüğüm problem; yemeklerin israf edilerek çöpe atılmasıydı. Şimdi gelin birlikte bunu bir cümle şeklinde yazalım." diyerek tahtaya "Yemek israfı önemli bir problemdir." cümlesini yazar. Öğretmen cümleyi tahtaya yazdıktan sonra öğrencilerin yazmalarını bekler. Öğrenciler yazdıktan sonra öğretmen "Evet, şimdi bir problem cümlesi yazdık, şimdi sıra ile dersin başında sizlerle tartıştığımız önemli noktaları yazalım. Sizlerle başka neler konuşmuştuk? Evet, yemek israfının nedenlerini konuşmuştuk, değil mi?" diyerek ve etkileşimsel diyaloglar kurarak tahtaya yemek israfına ilişkin neden, çözüm yolu ve sonuç cümlelerini yazar. "Yemek israfının nedeni, insanların yiyebileceklerinden daha çok yemek almalarıdır." "Yemek israfının çözüm yolu, herkesin kendi yiyebileceği kadar yemek almasıdır." "Sonuç olarak, herkes kendine yetecek kadar yemek alırsa yemek israfı olmaz" Öğretmen öğrencilerle birlikte tüm cümleleri yazdıktan sonra sıra ile cümleleri okur ve her bir cümlelerin neyi ifade ettiğini tartışır. Daha sonra öğrencilere "Problem çözüm metinlerinden önce problem tanıtılır. Bakın, bizim yazdığımız gibi, önce problem yazdık. Daha sonra neden cümlesi gelir. Bakın, biz de problemden sonra nedenini yazdık. Nedenin çözüm / önlem cümlesi gelir. Bakın, biz de yemek israfının çözüm yolunu yazdık. En son da sonuç cümlesi gelir; biz de çözüm yolu uygulanırsa sonucun ne olacağını en son yazdık." diyerek öğrencilerle birlikte problem çözüm yapısının öğelerini ve bu öğelerin hangi sırada yazıldığını tekrar eder. Öğretmen bu süreci öğrenciler problem-çözüm yapısı öğelerini ve bu öğelerin hangi sırada yazıldığını bağimsiz olarak söyleyene ya da yazana kadar farklı cümlelerle tekrar eder.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme: Araç gereç: Problem-çözüm metni ve soruları Öğretmen, öğrencilerden problem çözüm metnini sessiz okumalarını ister. Öğrenciler metni sessiz okuduktan sonra öğretmen bir kez sesli olarak metni öğrencilere okur. Öğrenciler ve öğretmen metni okuduktan sonra öğretmen sıra ile metin yapısı sorularının olduğu kağıtları dağıtır ve öğrencilerin soruları cevaplamasını ister. *Yazmakta zorlanan öğrenciler için öğretmen soruları sorar ve öğrencinin cevaplarını kaydeder.	

DERS PLANI ÖRNEĞİ - IV

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Türkçe Öğrenme Alanı : Yazılı İfade Önerilen Süre : 40 dakikalık öğretim oturumları ile öğrenciler bağımsız uygulama aşamasını tamamlayana kadar sürdürülür.	Bölüm : Metin Yazma Kademe : 2
BÖLÜM-2	
Hedef	2.4.6.1. Çeşitli tür ve yapıda metinler yazar.
Hedef Davranışlar	1.5. Belli bir uygulama sırasını takip eden etkinlikleri anlatan sıralama metni yazar.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Metin Yapısı Öğretimi + Yazma Öğretim Aşamalarının Doğrudan Öğretim Yöntemi ile Öğretimi
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Süreç temelli yazma öğretiminin aşamalarının yazılı olduğu karton, planlama çalışma kağıdı, kontrol etme aşaması için hazırlanmış soruların bulunduğu karton ve öğrenci çalışma kağıtları, kağıtlar, kalem, silgi.
Ortam Düzenlemeleri	Ortam; ses, koku ve başka dikkat dağıtıcı uyaranlardan arındırılır. Isı ve ışık ayarlanır. Öğrenciler U oturma düzeni ile oturur. Tahta bütün öğrencilerin rahat bir şekilde görebileceği uzaklıktadır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Öğrencilere daha önceden okudukları sıralama türü metinler hatırlatılır ve bu metin yapısı ile ilgili geçmiş bilgilerini harekete geçirecek sorular sorulur. Örn. Sıralama metni ne demekti? Sıralama metni olarak biz neler okumuştuk vb.
Güdüleme	Öğretmen, öğrencilere "Çocuklar, bugün sizlerle belli bir uygulama sırasını takip eden etkinlikleri anlatan sıralama metni yazmayı öğreneceğiz. Siz bu çalışmanın sonunda çok sevdiğiniz bir yemeğin tarifi gibi belli bir sırayı izleyen birçok konu hakkında istendiğinde metin yazabileceksiniz." diyerek öğrencileri derse güdüler.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş	"Çalışmamız sırasında sizden uymanızı istediğim bazı kurallar var: Ders boyunca 'Beni izleyin!' dediğimde sessizce beni izleyeceksiniz, parmak kaldırarak konuşacaksınız" diyerek çalışma sırasında uyulması gereken kuralları açıklar. Öğretim sonunda öğrencilerin alacağı ödülü açıklar. Ödül etkinliği ise nasıl yapacaklarını gösterir. Daha sonra öğrencilere öğretimde kullanacağı araç-gereçleri gösterir. Araçların tanıtımı bittikten sonra öğretmen, öğrencilere "Hazırsanız çalışmamıza başlayalım, hazır mısınız?" der ve öğrencilerden sözel ifade ya da jest ve mimiklerle verilecek bir cevap bekler. Öğrenciler hazır olduğunu söyler ya da bu anlamda başını sallarsa öğrencilere, "Aferin, çok güzel. O zaman çalışmamıza başlayalım." diyerek öğretime başlar.
Uygulama	1. Model Olma Planlama <u>Konu seçimi</u> Öğretmen süreç temelli yazma öğretimindeki planlama (konu seçimi, yazma amacını belirleme, okuyucu kitlesini belirleme, beyin fırtınası, fikirleri düzenleme), taslak oluşturma, düzeltme, kontrol etme, paylaşma ve kitap oluşturma aşamalarının yazılı olduğu, önceden hazırlanmış olan büyük bir kartonu tahtaya asar. Kartonda yazma aşamalarını gösteren görseller de bulunmaktadır. Öğrencilere bu kartonu göstererek "Şimdi beni dikkatlice dinlemenizi istiyorum. Sıralama metni yazmayı öğrenebilmemiz için sırasıyla şu basamakları uygulayacağız." diyerek önce bütüncül bir şekilde sırası ile bu basamakların neler olduğunu kartondan görselleri de göstererek okur. Daha sonra "Yazımıza başlarken planlama aşamasında; konumuzu seçeceğiz, yazma amacımızı belirleyeceğiz, okuyucu kitlemizi belirleyeceğiz. Daha sonra yazacağımız konu ile ilgili beyin fırtınası yapacağız, fikirlerimizi düzenleyip bir sıraya koyacağız. Sonra taslak oluşturma aşamasına geçerek fikirlerimizi cümleler halinde yazacağız. Düzeltme aşamasında yazımıza gerekliyse eklemeler, çıkarmalar yapacağız ve kontrol etme aşamasına geçeceğiz. Bu aşamada yazımızın yazım kurallarına uygunluğuna bakacağız. Son olarak kitap oluşturma ve paylaşma aşamasında yazdıklarımızı birbirimize okuyup paylaşacağız hatta sınıf kitaplığımıza bir kitap yapacağız." der. Daha sonra öğrencilere dikkatli dinlemeleri gerektiğini hatırlatarak "Şimdi tahtadaki yazmanın basamaklarına bakın, ilk ne yapacağımız? Evet, bir sıralama metni yazmak için ilk olarak planlama yapmamız gerekiyormuş. Planlama yapabilmek için de önce konu seçmeliyim." diyerek tahtadaki uygulama basamaklarından ilk basamağı işaretler. Daha sonra "Acaba hangi konularda sıralama metni yazılabilir, bir düşüneyim.

Uygulama

Mesela nasıl fidan dikildiğini anlatan bir metin yazabilirim ya da bir yemeğin yapılışını anlatan bir metin yazabilirim. Çünkü fidan dikmede de yemek yapmada da bir sıralama var. En iyisi ben bulduğum bu konuları tahtaya yazayım. Böylece hangi konularda yazabileceğimi daha rahat görmüş olurum." der. Tahtaya bu iki konuyu yazar. Daha sonra öğrencilere dönerek "Sizce başka hangi konularda sıralı metin yazılabilir?" diye sorar ve düşünceleri için zaman verir. Öğretmen, parmak kaldıran öğrencilere söz hakkı vererek, öğrencilerden aldığı cevaplardan uygun olanları tahtaya yazar. Uygun olmayanların ise neden uygun olmadığını açıklar: "Evet, gördüğünüz gibi konularımızı yazdık. Şimdi buradan kendimize uygun bir konu seçelim. Seçtiğimiz konu bildiğimiz bir konu olmalı, mesela ben yağmurun nasıl oluştuğunu bilmiyorum, o yüzden bu konuyu seçmemeliyim ama kek tarifi olabilir. Çünkü ben nasıl kek yapıldığını biliyorum. Siz de biliyorsunuz. Hatırlayın sizinle de birlikte kek yapmıştık. Ne dersiniz?" der ve öğrencilerden onay bekler. Öğrencilerin onaylamasının ardından "Evet, yaşasın o zaman konumuzu seçtik." der. Daha sonra öğrencilere "Neden bu konuyu seçtik?" sorusunu sorar. Öğretmen, öğrencilerin vermiş olduğu cevabı tekrardan düzenleyerek "Evet, haklısınız, bildiğimiz bir konuda yazmamız daha kolay olur." der. Daha sonra öğrencilere planlama çalışma kağıdını dağıtır (Planlama çalışma kağıdında "Konu, Neden Yazıyorum?, Kimler Okuyacak?, Ne Biliyorum?, Fikirlerin Gruplandırılması" olmak üzere 5 kısım yer almaktadır). Öğrencilere "Bakın, bu bizim planlama aşamasında kullanacağımız kağıdımız. Bu kağıdımızı planlama aşaması boyunca kullanacağız. Burada planlama aşamasında yer alan kısımlar ile ilgili kutucuklar var. Aaa işte konu da tam burada. Konu yazan yere belirlediğimiz konuyu yazmalıyım." diyerek kağıtta konu yazan yere "kek tarifi" yazar. Daha sonra öğrencilerden de yazmalarını ister. Öğrenciler yazarken gerekli düzeltici dönütleri verir.

Yazma Amacını Belirleme

Öğretmen, öğrencilere "Evet konumu belirledim ve planlama kağıdına yazım. Şimdi ne yapacağım?" der ve sonra tahtadaki yazma sürecinde izlenecek basamakların yazılı olduğu kartona dikkat çekerek "Buradan bakalım, yazma basamaklarında şimdi sırada ne varmış?" der. Öğrencilerden gelen "yazma amacını belirlemeliyiz" cevabını pekiştirir. "Evet, çocuklar o zaman ne yapıyoruz, düşünelim, bu konuda metin yazmanın amacı ne? Ben de bunu düşünmeliyim. Ben konumu kek tarifi yazma olarak belirledim. Çünkü ben kek yapmayı çok iyi biliyorum, üstelik arkadaşlarım benim yaptığım kekleri çok beğeniyorlar. O zaman yazacağım bu kek tarifini arkadaşlarıma verebilirim. Onlar da benim yazacağım bu kek tarifini okuyarak kendilerine kek yapabilirler." der. Daha sonra "Çocuklar ben şimdi planlama çalışma kağıdında 'Neden Yazıyorum?' kısmına belirlediğim amacımı yazıyorum" diyerek öğrencilere model olur, çalışma kağıdında ilgili yere -kek tarifini arkadaşlarıma vermek için- diye yazar. Daha sonra öğrencilerden de kendi yazma amaçlarını belirlemelerini ister. Tüm öğrencilerin amaçlarını sesli olarak okutur ve uygun dönütler verir. Daha sonra öğrencilerden de planlama kağıtlarında "Neden Yazıyorum?" kısmına belirledikleri yazma amaçlarını yazmalarını ister. Öğrenciler yazarken gerekli düzeltici dönütleri verir.

Okuyucu Kitle Belirleme

Öğretmen "Yazma amacını belirledim ve planlama kağıdına yazdım. Şimdi ne yapacağım?" der ve sonra tahtadaki yazma sürecinde izlenecek basamakların yazılı olduğu kartona dikkat çekerek "Buradan bakalım, yazma basamaklarında şimdi sırada ne varmış?" der. Öğrencilerden gelen "okuyucu kitle belirlenmeliyiz" cevabını pekiştirir. "Evet, o halde 'yazdığım metni kimler okuyacak?' sorusunu kendime sormalıyım. Ben bu metni arkadaşlarıma için yazacağım, böylece bu yazımı okuyan arkadaşlarıma da benim gibi kek yapabilecekler." der. Daha sonra planlama kağıdını göstererek "Ben planlama kağıdında 'Kimler Okuyacak?' yazan yere 'arkadaşlarıma' yazıyorum." der. Öğretmen "Şimdi de sizlerin 'Yazdığım metni kimler okuyacak?' sorusunu cevaplamanızı ve planlama kağıdınıza yazmanızı istiyorum, bunun için size 5 dk. süre veriyorum haydi başlayın." der. Belirlenen süre sonunda öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar sesli olarak okunur. Öğretmen, öğrencilerin vermiş olduğu uygun cevapları "Aferin çok güzel düşünmüşsün, güzel olmuş." diyerek pekiştirir. Uygun olmayan öğrenci cevaplarında öğrenciyi sorular sorarak uygun cevaplara ulaşmasını sağlar.

Beyin Fırtınası

Öğretmen "Okuyucu kitlemi belirledim ve planlama kağıdına yazdım. Şimdi ne yapacağım?" der ve sonra tahtadaki yazma sürecinde izlenecek basamakların yazılı olduğu kartona dikkat çekerek "Buradan bakalım, yazma basamaklarında şimdi sırada ne varmış?" der. Öğrencilerden gelen "beyin fırtınası yapmalıyız" cevabını pekiştirir. "Kek tarifi deyince aklınıza neler geliyor?" sorusunu sorarak beyin fırtınasını başlatır. Sonra "Benim aklıma kek dediğimde yumurta geliyor." der ve planlama kağıdını göstererek, "Ne Biliyorum?" yazan kısma "yumurta" yazar. Daha sonra "Baktığım tariflerden hatırladıklarım ve aklıma gelen her şeyi buraya yazmalıyım, böylece bir şeyleri unutmam." der. Sonra tekrar kendine "Kek tarifi deyince aklınıza neler geliyor?" diye sorar. "Benim aklıma kek yapmak deyince kek kalibi da geliyor" der ve aklına gelen fikirleri planlama kağıdına yazar.

Uygulama

Öğretmen ayrıca beyin fırtınasını yönlendirmek için "Kekin içine neler katılır? Kek yaparken hangi mutfak araç gereçleri kullanılır? Kekin üzerine neler konulur? Kek nasıl yapılır?" gibi kek tarifi ile ilgili soruları sorar. Öğretmen beyin fırtınası sırasında ifade edilen kek tarifi ile ilgili tüm fikirleri planlama kağıdında yer alan "Ne Biliyorum?" kısmına yazar. Daha sonra "Kek yapma hakkında bildiğim her şeyi buraya yazdım, böylece metni yazarken tüm bilgilerimi hatırlayacağım ve daha kolay sıraya koyabileceğim. Sizler de önünüzdeki planlama kağıtlarında 'Ne Biliyorum?' kısmına kek yapmayla ilgili aklınıza gelenleri yazın." der ve öğrencilere belli bir süre verir. Tüm öğrencilerin fikirlerini yazmasının ardından öğrencilere sırayla "Planlama kağıdına 'ne biliyorum?' kısmına yazdıklarınızı oku!" der. Öğrenci yazdıklarını okuduktan sonra diğerlerine "Sizce arkadaşınız başka neler yazabilirdi?" diyerek diğerlerini de beyin fırtınasına katar. Öğrenci arkadaşlarının söylediklerinden yazmadıkları varsa kağıdına ekler.

Fikirleri Düzenleme

Öğretmen "Şimdi planlama kağıdına yazmış olduğum fikirleri daha kolay sıralayabilmek için gruplandırma-lyım." der. Öğretmen planlama kağıdına dikkat çeker ve "Aaa ben buraya yumurta yazmışım, un yazmışım, bunlar kek yapımında kullanılan malzemeler. O zaman bunları gruplandırayım. Kek yapmak için başka malzeme yazmış mıyım?" der ve tahtada şema yaparak kek malzemesi olan tüm yazılanları gruplar, bu fikirleri daire içine alır ve üzerine de kek için gerekli malzemeler, diye yazar. Öğretmen bu şekilde tahtadaki tüm fikirleri kek yapmak için gerekli malzemeler, kek yapmak için gerekli mutfak araç-gereçleri, kekin yapılışı, kekin süslenmesi olarak gruplandırır. Sonra öğrencilerle tartışarak gruplanan fikirleri de kendi içinde sıraya sokar. Ayrıca öğretmen kekin yapılış aşamaları ile ilgili de gruplamaya giren her bir aşamayı da kendi içinde sıralamaya model olur. Örneğin kek yaparken önce malzemeler hazırlanır, Daha sonra çukur bir kaba yumurtalar kırılır, şeklinde kek yapılış aşamalarını sıraya dizer. Öğretmen "Şimdi sizler de kendi fikirlerinizi gruplandırın." der ve öğrencilere 5-10 dk süre verir. Bu sırada öğretmen, öğrencilerin tek tek yanlarına gider ve gruplandırmalarını inceler ve gerekli dönütleri verir, düzeltmeleri yapar.

Taslak Oluşturma

Öğretmen tahtaya astığı yazma sürecinin basamaklarını gösteren kartonu göstererek "Bakin, planlama aşamasında konumu seçtim, yazma amacımı belirledim, yazımı kimlerin okuyacağını belirledim, konu hakkında aklıma gelenleri yazdım ve fikirlerimi düzenledim. Şimdi sırada taslak oluşturma aşaması var. Taslak oluşturma aşamasında sıraya koyduğum fikirlerimi artık yazacağım." der. Öğrencilere "Önce siz de şimdiye kadar neler yaptık, bir anlatın bakalım." der ve öğrencilerden yazma sürecinin basamaklarını anlatmalarını ister. Uygun anlatan öğrencileri pekiştirir ve diğerlerine de uygun dönütler vererek anlatmalarını sağlar. Sonra "Peki, şimdi şemamıza bakalım: İlk grupta yumurta, süt, yağ ve şeker gibi kek yapımında kullanılacak malzemeler yer alıyor. Bunları nasıl cümle haline getirebilirim. Şöyle yazabilir miyim? Bir kek yapmak için un, süt,gereklidir. Evet, bu cümle güzel oldu o zaman yazıyorum." diyerek söylediği cümleyi tahtaya yazar. Öğretmen her bir grupta yer alan fikirlerle ilgili olarak bu şekilde yüksek sesle düşünme tekniğini kullanarak uygun cümleler kurar ve bu cümleleri yazar. Böylece yazma sürecinin taslak oluşturma aşamasına model olur. Bu sırada kekin nasıl yapıldığını anlattığı cümlelerde "önce, sonra, daha sonra..." gibi anahtar sözcüklerinin kullanımına dikkat çekerek yazarken kolaylık olması ve metin türüne uygun yazmaları için bağlayıcı sözcüklerin yazılı olduğu "Anahtar sözcükler İpucu Tablosu / Tırtılı" nı tahtaya asar (Tırtılda, önce, sonra, daha sonra, ... dan sonra, en son vb. bir işin sıralamasının yazımında yararlanılacak anahtar sözcükler bulunmaktadır). "Bu tırtıla bakın, bu sözcükleri bir okuyalım bakalım neler var?" diyerek sıralı bir metin yazarken kullanılacak anahtar sözcükleri öğrencilere tanıtır ve "Kekin nasıl yapıldığını yazarken sırasını anlatabilmek için buradaki sözcüklerden yararlanacağım." der. Daha sonra metnin yazımına geri döner, anahtar sözcükler ipucu tablosundan / tırtılından da yararlanarak kekin nasıl yapıldığının aşamalarını yazar ve metnini bitirir. Öğretmen kendisi metnini bitirdikten sonra öğrencilerden de planlama kağıtlarında fikirlerin gruplandırması kısmında yaptıkları şemalarına bakarak, kendi metinlerini yazmalarını ister. Yazarken kolaylık olması ve metin türüne uygun yazmaları için bağlayıcı sözcüklerin yazılı olduğu "Anahtar sözcükler İpucu Tablosu / Tırtılı" aracını kullanmalarını hatırlatır. Öğrenciler metinlerini yazarken öğretmen de tek tek öğrencilerin yazdıklarını inceler ve düzeltici dönütler verir. Öğretmen istenilen şekilde taslak oluşturan öğrencilere "Aferin anahtar sözcükleri uygun şekilde kullanarak çok güzel bir metin oluşturmuşsun." diyerek dönüt verir ve pekiştirir.

Düzeltilme

Öğretmen bu aşamada bir kümülatif tekrar yapar. "Bir sıralama metni yazabilmek için ilk olarak planlama yaptım. Konumu seçtim, yazma amacımı belirledim, metnimi kimlerin okuyacağını belirledim, konu hakkında aklıma gelenleri yazdım ve daha sonra fikirlerimi düzenledim. Taslak oluşturma aşamasında sıraya koyduğum fikirlerimi yazdım." der. Daha sonra yazma sürecinin aşamalarını gösteren kartonu tekrar öğrencilere gösterir ve "Şimdi sırada düzeltme aşaması var.

Uygulama

Şimdi yazdığım metinde düzeltmem gereken yerler varsa, eklemek veya çıkarmak istediğim fikirler varsa, yerini değiştirmek istediğim cümleler varsa bu aşamada gerçekleştirebilirim." der. "Ama önce siz de şimdiye kadar neler yaptık, bir anlatın bakalım." der ve öğrencilerden yazma sürecinin basamaklarını anlatmalarını ister. Uygun anlatan öğrencileri pekiştirir ve diğerlerine de uygun dönütler vererek anlatmalarını sağlar. Yazmış olduğu metni sesli olarak okur "Burada yazmayı unuttuğum bir şeyler var, kek yaparken içine yumurta katacağız ama kaç tane katacağımı yazmamışım. Metnimi düzenleyerek unuttuğum yerleri yazdığım metne eklemeliyim vb." diyerek metni üzerinde çeşitli düzeltmeler yaparak, düzeltme aşamasında öğrencilerin neler yapması gerektiğine model olur. "Şimdi sizler de metinlerinizi tekrar okuyarak, düzeltmek istediğiniz yerlere karar verin ve düzenlemelerinizi yapın." der. Tüm öğrenciler metinlerini kendi kendilerine okurlar ve gerekli gördükleri düzeltmeleri yaparlar. Bu sırada öğretmen tek tek öğrencilerin düzeltmelerini inceler ve gerekli dönütleri verir.

Kontrol Etme

Öğretmen bu aşamada bir kez daha kümülatif tekrar yapar. "Bir sıralama metni yazabilmek için ilk olarak planlama yaptım. Konumu seçtim, yazma amacımı belirledim, metnimi kimlerin okuyacağını belirledim, konu hakkında aklıma gelenleri yazdım ve fikirlerimi düzenledim. Sonra metnimi yazdım. Düzeltme aşamasında yazdığım metinde düzeltmem gereken yerleri, eklemek veya çıkarmak istediğim fikirleri, yerini değiştirmek istediğim cümleleri belirledim. Şimdi sıra yazdıklarımı kontrol etmede, ama önce siz de şimdiye kadar neler yaptık, bir anlatın bakalım." der ve öğrencilerden yazma sürecinin basamaklarını anlatmalarını ister. Uygun anlatan öğrencileri pekiştirir ve diğerlerine de uygun dönütler vererek anlatmalarını sağlar. Sonra "Hadi o zaman yazdığımız yazıları kontrol edelim, benim yazdığım yazıdan başlayalım... Yazdığım metin yazım kurallarına uygun mu? Cümle yapılarım düzgün mü? Noktalama işaretleri kullandım mı?" der ve tahtaya soruların olduğu çalışma kartonunu asar. Öğretmen kendi metninde unuttuğu noktalama işaretlerini ekleyerek, yazım hatalarını düzelterek öğrencilere model olur. Daha sonra öğrencilerden de tahtadaki sorulara bakarak kendi metinlerinde gerekli kontrolleri yapmalarını ister.

Paylaşma ve Kitap Oluşturma

Öğretmen bu aşamada öğrenciler için bir kümülatif tekrar daha yapar. Yazma sürecinin aşamalarının yazılı olduğu kartonu göstererek "Bir sıralama metni yazabilmek için ilk olarak planlama yaptım. Konumu seçtim, yazma amacımı belirledim, metnimi kimlerin okuyacağını belirledim, konu hakkında aklıma gelenleri yazdım ve fikirlerimi düzenledim. Taslak oluşturma aşamasında metnimi yazdım. Düzeltme aşamasında yazdığım metinde düzeltmem gereken yerleri, eklemek veya çıkarmak istediğim fikirleri, yerini değiştirmek istediğim cümleleri belirledim. Yazdıklarımı kontrol ettim. Hadi, şimdi siz de şimdiye kadar neler yaptık, bir anlatın bakalım." der ve öğrencilerden yazma sürecinin basamaklarını anlatmalarını ister. Uygun anlatan öğrencileri pekiştirir ve diğerlerine de uygun dönütler vererek anlatmalarını sağlar. Daha sonra öğretmen "Şimdi de paylaşma ve kitap oluşturma aşamasına geldim. O zaman ben metnimi ilk sizinle paylaşmak istiyorum, beni dinler misiniz? Ben sizlere yazdığım metni okumak istiyorum." der ve kendi metnini öğrencilere okur. Daha sonra öğrencilerden de metinleri sırayla okumalarını ister. Daha sonra da "Evet, arkadaşlar çok yoğun bir çalışma geçirdik. Şimdi bu metinlerimizi ödül olarak panomuza asacağız ve bu metinleri anne ve babanızla da paylaşabilirsiniz çünkü harika metinler yazdınız." der.

* Model olma aşaması, öğrenciler yazma sürecinin aşamalarını sırasıyla söylemeye başlayınca kadar, en az iki oturum daha farklı konularla yapılır.

2. Rehberli Uygulama

Planlama

Konu Seçimi

Öğretmen daha önce hazırlamış olduğu sıralı metin yazmaya uygun konuların bulunduğu listeyi öğrencilere verir. Öğretmen "Şimdi benim yaptığım gibi siz de yazmanın tüm aşamalarını uygulayarak sıralı metin yazacaksınız. Bunun için yazmanın basamaklarına bakalım, ilk olarak ne yapacaksınız? Evet, önce planlama yapmanız gerekiyor. Bunun için planlama aşamasının ilk adımı olarak ilgi duyduğunuz veya bildiğiniz konuyu listeden seçeceksiniz." der ve "Haydi, şimdi konunuzu seçin!" yönergesini verir. Öğrencilerden seçtikleri konular hakkında bir dahaki derse kadar araştırma yapmalarını ve bilgi toplamalarını ister.

Uygulama

Yazma Amacını Belirleme

Önceden konularını seçmiş olan öğrenciler, konuları hakkında hazırlık yaparak derse gelirler. Öğretmen derse, öğrencilerden seçtikleri konuları paylaşmalarını isteyerek başlar. Öğretmen tüm öğrencilerin konularını dinler. "Şimdi herkesin konusunu belirlediğini görüyorum. Bu konunuzu planlama kağıtlarınıza yazın!" der. Daha sonra her öğrencinin yazma amacını belirlemesini ister. Yazma amaçlarını belirleyen öğrencilerden planlama kağıdına -Neden Yazıyorum?- kısmına bu amaçlarını yazmalarını ister. Bu sırada öğretmen tek tek öğrencilerin yanlarına gider ve düzeltici dönütler verir.

Okuyucu Kitlelerini Belirleme

Öğretmen "Konumuzu ve yazma amaçlarını planlama kağıdına yazdık. Şimdi sırada okuyucu kitlelerini belirleme var. Hadi, herkes yazdığı metni kimlerin okuyacağına karar versin." der. Öğrencilere "Yazdığın metni kimler okuyacak? Neden onların okuması gerektiğini düşünüyorsun?" gibi sorular yöneltir. Tüm öğrencilere sırayla aynı soruları sorarak gerekli dönüt ve düzeltmeleri verir. Daha sonra öğrencilerden planlama kağıdında yer alan "Kimler Okuyacak?" kısmına metni kimlerin okuyacağını yazmalarını ister. Öğretmen daha sonra beyin fırtınasına geçer.

Beyin Fırtınası ile Fikir Üretimi

Öğretmen "Geçen ders seçtiğiniz konular hakkında bilgi sahibi olmanızı istemiştim. Herkes konuları hakkında araştırma yaparak bilgi sahibi oldu mu?" diye sorar. Öğretmen, öğrencilerin cevabı üzerine öğrencilerden konuları hakkında bildiklerini ve öğrendiklerini planlama kağıdındaki "Ne Biliyorum?" kısmına yazmalarını ister. Öğretmen fikirlerini yazmaları için öğrencilere belli bir süre verir. Süre dolduğunda öğrencileri sırayla kaldırarak paylaşmalarını ister. Öğretmen örneğin fidan dikmek üzerine yazı yazacak olan öğrenciyi kaldırarak "Kağıdına fidan dikmek ile ilgili neler yazdın, bize oku!" der. Öğrenci sesli olarak okur, öğrenci okuyup bitirdiğinde öğretmen tüm sınıfa "Sizce başka ne yazılabilir? Siz neler biliyorsunuz?" der. Konusu fidan dikimi olan öğrenciye dönerek "Arkadaşların fikirlerini söylerken, sen de eklemek istediklerini kağıdına ekleyebilirsin." der. Sınıfta fidan dikimi konusu hakkında beyin fırtınası yapılır, daha sonra diğer öğrencilerin konuları hakkında da kısa kısa beyin fırtınası yapılır.

Fikirlerin Düzenlenmesi

Öğretmen beyin fırtınası adımını bitirdikten sonra ortaya çıkan fikirlerin düzenlenmesi adımına geçer. Öğretmen bu aşamada kümülatif bir tekrar yapar. "Bir sıralama metni yazabilmek için ilk olarak planlama yaptınız. Konunuzu seçtiniz, yazma amacınızı belirlediniz, metni kimlerin okuyacağını belirlediniz, konu hakkında aklınıza gelenleri yazdınız." der. Ardından daha önce fikirlerin gruplandırılmasına model olunduğu için öğrencilerden fikirlerini sıralama metnine uygun gruplandırmalarını ister. Öğretmen "Evet, çocuklar herkesin konuları hakkında beyin fırtınası yaptık. Şimdi planlama kağıdına yazdığınız karışık fikirlerinizi sıralama metin türü ve konunuza göre uygun şekilde gruplandırın ve planlama kağıdınızda 'Fikirlerin Gruplandırılması' kısmına yazın." der. Öğrencilere belli bir süre verir. Bu sırada öğrencilerin yanlarına giderek uygun olan fikirleri ve yazımlarını pekiştirir, uygun olmayanlara düzeltici dönütler verir. Öğrencilerin fikirlerini gruplandırmalarını ardından taslak oluşturma aşamasına geçer.

Taslak Oluşturma

Öğretmen öğrencilere "Çocuklar, planlama aşamasında neler yaptık, kim söylemek ister?" der. Öğrencilerin cevaplarını düzelterek planlama aşamasında yapılanları özetler. Daha sonra öğrencilere "Evet, şimdi sırada hangi aşamamız var?" diye sorar. Öğrencilerden "taslak oluşturma" cevabını aldıktan sonra "Bu aşamada planlama kağıdına yazdığınız bilgilerden yararlanarak metninizi yazacaksınız. Daha önceki sıralı metin çalışmasında yaptığımız gibi her bir fikrimizi uygun sırada önce, sonra, daha sonra...' gibi sıralı metin yazmanızı kolaylaştıran sözcükleri kullanarak yazacaksınız. Bu aşamada bazı soruları kendinize sormayı unutmayacaksınız. Bunlar: Yazdığım metni kimler okuyacak? Okuyucu yazdığım metni anlar mı? Fikirlerimi ne kadar doğru ifade ettim?" der. Öğrenciler bir ders saati süresince taslak aşamasında uğraşır. Öğretmen ayrıca, öğrencilere yazarken kolaylık olması ve metin türüne uygun yazmaları için bağlayıcı sözcüklerin yazılı olduğu "Anahtar sözcükler İpucu Tablosu / Tırtılı" aracını kullanmalarını hatırlatır. Öğretmen bu arada sürekli öğrencilerin yazdıklarını okuyarak değerlendirir ve gerekli dönütleri vererek düzeltmeler yaptırır. Öğrencilerin metni yazmalarının ardından düzeltme aşamasına geçilir.

Düzeltilme

Öğretmen, öğrencilere "Sıralı bir metin yazabilmek için ilk olarak planlama yaptık. Planlama aşamasından neler yaptık?" diye sorar. Öğrencilerin cevaplarını düzelterek planlama aşamasında yapılanları özetler. Daha sonra "Planlamadan sonra ise taslak oluşturma aşamasına geçtik. Peki, taslak oluşturma aşamasında neler yaptık?" diye sorar. Öğrencilerin doğru cevaplarını pekiştirir. Öğrencilere dönerek "Şimdi de sırada düzeltme aşaması var." der. Bu gözden geçirme sürecinde öğretmen öğrencilere yardımcı olur. Bu düzeltme süreci iki üç defa tekrarlanır. Bu tekrarlar fikir ekleme, çıkarma ve değiştirmeler yapılır. Bu düzeltmeler sonucunda öğrenciler yazılarının beğendikleri kısımlarını, geliştirilmesi gereken kısımlarını, değiştirilmesi gereken kısımlarını, düzeltilmesi gereken kısımlarını belirler. Öğrenciler düzeltme aşamasını bitirdikten ve yazılarına içerik bakımından son halini verdikten sonra kontrol etme aşamasına geçilir.

Uygulama	<p style="text-align: center;">Kontrol Etme</p> <p>Öğretmen öğrencilere her bir aşamada ne yaptıklarını sırasıyla anlatarak kümülatif bir tekrar yapar. "Şimdi sıra, yazdığınız metni kontrol etmeye geldi. 'Yazdığınız metin yazım kurallarına uygun mu? Cümle yapıları düzgün mü? Noktalama işaretleri kullandınız mı?' sorularına göre yazınızı kontrol edeceksiniz." der. Daha sonra öğrencilerden kendi metinlerinde gerekli kontrolleri yapmalarını ister. Öğretmen bu sırada öğrencilerin takıldıkları yerlerde onlara yardımcı olur.</p> <p style="text-align: center;">Paylaşma ve Kitap Oluşturma</p> <p>Öğretmen aşamalara yönelik gerekli kümülatif tekrarı yaptıktan sonra öğrencilerden bu aşamada kontrol edip düzelttikleri metinleri okuyarak arkadaşları ile paylaşmalarını ister. Sınıfta bir yazar koltuğu oluşturulur. Öğrenciler bu yazar koltuğuna oturarak yazılarını yüksek sesle okurlar. Öğretmen öğrencilerden sırayla yazar koltuğuna oturup yazılarını okumalarını, dinleyicilerden de dinledikleri yazının bütünü hakkında düşündüklerini söylemelerini ister. Öğretmen tüm öğrenciler yazılarını okuduktan sonra model olma aşamasında yazılan metinlerle birlikte, sınıf kitaplığı için yapılan kitabın içine yeni metinleri ekler. Kitabın içerisinde herkesin kendine ait bölümleri ve bu bölümlerin kendilerine ait olduğunu gösteren resimleri bulunmaktadır. Her öğrencinin yazmış olduğu metinler kendi bölümlerine yerleştirilmektedir. Öğretmen kitabı kitaplığa yerleştirerek "Seçtiğiniz diğer konularla da sıralı metinler yazmaya devam edeceğiz ve kitabımıza yerleştireceğiz." der.</p> <p>* Öğrenciler yazma sürecinin aşamalarını bağımsız uygulamaya başlayınca kadar en az 2-3 oturum farklı konular üzerinde rehberli uygulamalar aşamasına devam edilir.</p> <p style="text-align: center;">3. Bağımsız Uygulama</p> <p>Model olma ve rehberli uygulama aşamaları tamamlandıktan sonra bağımsız uygulama aşamasına geçilir. Bu aşamada uygulanan basamaklarda planlama kâğıdı dışında herhangi ipucu veya hatırlatıcı olabilecek bir şey kullanılmaz. Öğretmen öğrencilerden konularını seçerek metni yazmalarını ister. Öğrencilere çok gerekli durumda onaylayıcı ve düzeltici dönütler verir.</p> <p>* Öğrenciler yazma sürecinin tüm aşamalarını bağımsız şekilde uygulayınca kadar en az 2-3 oturum bağımsız uygulamalar aşaması farklı konularda tekrarlatılır.</p>
-----------------	---

BÖLÜM-4

Ölçme ve Değerlendirme:

Yazı örneği analizi ile değerlendirme yapılır.

Öğretim sonrasında öğrencinin yazdığı yazı örnekleri incelenir. Öğrencinin farklı zamanlarda yazdığı 3-5 yazı örneğine bakılması yeterlidir. Öğrenci, süreç temelli yazma aşamalarına uygun olarak yazmış mı diye bakılmalıdır. Bunun için bir kontrol listesi oluşturulabilir. Bu kontrol listesinde "Seçtiği konu yazmak istediği metin türüne uygun mu?, Metnini okuyucu kitlesine uygun olarak yazmış mı?, Metni açık ve anlaşılır mı?, Yazdığı metin, sıralama metin türüne uygun olmuş mu? .." gibi bir sıralama metninde aranan özelliklere bakılmalıdır. Öğrenci uygun şekilde yazmışsa öğretmen bir sonraki hedef davranışa geçmelidir. Öğrencinin metinlerinde bazı eksiklikler varsa, uygun şekilde yazmamışsa öğretmen tekrar öğretim sürecine dönmelidir. Öğrencinin yazılarında belirgin ve sürekli olarak yaptığı bir hata fark edilmiş ise öğretim aşamasında özellikle bu hatayı düzeltmeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

DERS PLANI ÖRNEĞİ - V

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Türkçe Öğrenme Alanı : Dinlediğini Anlama	Bölüm : Yönergeleri Yerine Getirme Kademe : 2 Önerilen Süre : 25 dk.
BÖLÜM-2	
Hedef	2.5.3.2. Dinleme ve takip becerileri gerektiren yönergeleri söylediği sıra ile yerine getirir.
Hedef Davranışlar	2.2. Dinleme ve takip becerileri gerektiren yönergeleri söylediği sıra ile yazarak, boyayarak, çizerek, işaretleyerek vb. yerine getirir.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Etkinlik Temelli Öğretim
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Yönerge cümleleri (öğrencilerin ön koşul olarak önceden bildiği geometrik şekilleri, renkleri içeren ve öğrencilerin önceden çizbildiklerinden emin olunan basit şekiller içeren yönergeler), resim kâğıdı, renkli kalemler
Ortam Düzenlemeleri	Ortam; ses, koku ve başka dikkat dağıtıcı uyaranlardan arındırılır. Isı ve ışık ayarlanır. Öğrencinin fiziksel ihtiyaçları giderilir. Sınıfta öğrencilerin birbirlerinden etkilenmelerini önleyecek bir oturma düzeni oluşturulmalıdır. Sınıf içerisinde öğretmen masası öğrencilerin hepsinin rahat bir şekilde görebileceği uzaklıkta, karşılıklıdır. Her öğrencinin sırasına resim kâğıdı, renkli kalemler koyulur.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Öğrenciler ile daha önceden öğrendikleri psikomotor becerileri içeren yönergeleri söylediği sıra ile yerine getirme ile ilgili bir oyun bir tur oynanabilir.
Güdüleme	Öğretmen, öğrencileri derse güdelemek için "Çocuklar, bugün sizinle çok eğlenceli bir oyun oynayacağız. Bu oyunu çok seveceğinize eminim. Gördüğünüz gibi hepinizin önünde resim kâğıdı ve renkli kalemler var. Ben sizlere bu resim kâğıdına benim söylediklerimi söylediğim sıra ile yerine getirerek boyamanızı, çizmenizi, işaretlemenizi isteyeceğim. Bakalım kimler söylediklerimi en güzel şekilde yerine getirecek? Bu oyunu kim kazanacak çok merak ediyorum." diyerek öğretime başlar.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş	Öğretmen "Tabii bu çalışma sırasında sizden uyanızı istediğim bazı kurallarda olacak." diyerek aşağıdaki şekilde kuralları açıklar. Bunun dışında öğrenciler için gerekli duyduğu başka kurallar varsa söyler. <ul style="list-style-type: none">• Çalışma sırasında sessiz olmaları gerektiği,• Her bir yönerge cümlesinin bir kez okunacağı / söyleneceği,• Çalışma başladıktan sonra öğretmenine veya arkadaşlarına soru soramayacakları,• Çeşitli nedenlerden dolayı yerine getiremedikleri yönergeleri geçerek bir sonraki yönergeyi dikkatli bir şekilde dinleyip yerine getirmeleri gerektiği açıklanır.
Uygulama	Öğretmen, öğrencilere "Hazırsanız başlıyorum." şeklinde dikkat işareti vererek aşağıda sıralanmış olan yönerge cümlelerini sırası ile okur. Yönerge cümlelerini öğrencilerin seviyesine uygun bir hızda ve tane tane okumaya dikkat eder. Yönerge cümlelerini okurken "/" işaretinin bulunduğu yerlerde iki - üç saniye durur, ardından okumaya devam eder. Bu sayede öğrencilerin yönergeleri daha rahat takip etmeleri sağlanır. Yönerge cümleleri; <ul style="list-style-type: none">• Önündeki kâğıttaki sol üst köşede bulunan / karenin içine x işareti koyun.• Karenin yanında bulunan küçük dikdörtgeni / sarı renkle boyayın.• Kâğıtta sağ en alt köşede bulunan dairenin içine / bir kare çizin.• Çizdiğiniz karenin içine dört tane yıldız çizerek / yıldızları kırmızı renkle boyayın. * Öğrencileriniz bu yönergeleri takip etmekte çok fazla zorlanacaklarını düşünüyorsanız daha basit yönergelerle de başlayabilirsiniz. Bu aşamada dikkat etmeniz gereken asıl nokta seçtiğiniz yönergelerde bulunan kavramların öğrencilerinizin bildiği kavramlar olmasıdır. ** Ayrıca yönerge cümlelerindeki sözcük sayısı ve yönerge sayısı öğrencilerin performanslarına göre belirlenmelidir. Gittikçe yönerge cümleleri zorlaştırılmalı ve yönerge sayısı artırılmalıdır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme: Kontrol Listesi ile değerlendirme yapılır.	
Öğretim sonunda ayrı bir değerlendirme sürecine yer verilmez. Hazırlanan kontrol listesi hem etkinlik sırasında hem de etkinlik sonrasında öğrencinin performansı gözlemlenerek doldurulur. Kontrol listesi; "Öğrenci yönergeyi söyledikten sonra beklenen sürede gerçekleştirdi mi?, Yönergelerin ikinci kez okunmasını istedi mi?, Söylenen yönergeleri doğru şekilde yerine getirdi mi?, Anlamadığı yönergeyi geçip bir sonraki yönergeyi dikkatli bir şekilde dinleyip yerine getirdi mi?" gibi hedef davranış için gerekli olan ölçütlerin yer aldığı bir kontrol listesi olmalıdır. Öğrencinin gerçekleştirip gerçekleştirmediği ölçütler ilgili kontrol listesinde "Evet" / "Hayır" şeklindeki sütunlara işaretlenme yapılır. Öğrenciler ölçütlerin hepsini gerçekleştirene kadar bu tarz etkinlik örnekleri ile öğretime devam edilmelidir. Öğrencilerin hepsi ölçütleri karşılıyorsa daha zorlaştırılmış yönerge maddeleri ile yeni öğretime geçilmelidir.	

DERS PLANI ÖRNEĞİ - VI

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Türkçe Öğrenme Alanı : Sözlü İletişim	Bölüm : Olayları ve Durumları Anlatma Kademe : 2 Önerilen Süre : 30-35 dk.
BÖLÜM-2	
Hedef	2.6.4.1. Resimlerle gösterilen farklı türdeki olayları ve durumları anlatır.
Hedef Davranışlar	1.3. Resmi gösterilen bir varlığı tanımlar.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Kümülatif Tekrar Stratejisi
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Çeşitli insan resimleri
Ortam Düzenlemeleri	Ortam; ses, koku ve başka dikkat dağıtıcı uyanarlardan arındırılır. Isı ve ışık ayarlanır. Öğrencinin fiziksel ihtiyaçları giderilir. Öğretmen ve öğrenci masada karşılıklı oturur. Öğretmenin çalışma sırasında kullanılacağı materyaller, öğrencinin hareket alanında olmayacak şekilde, odanın bir köşesinde hazır bulundurulur.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Arkadaş temalı kısa bir çizgi film izletilir ve çizgi filmdeki karakterlerin fiziksel özellikleri üzerine öğrencilerle kısa bir sohbet yapılır.
Güdüleme	Öğretmen, öğrencilere araç-gereçleri göstererek "Bugün sizinle, bu resimleri inceleyeceğiz. Bu resimlerde incelediğimiz kişileri anlatacağız. Sizler bu çalışma sonunda resimlere bakarak kişilerin fiziksel özelliklerini nasıl anlatmanız gerektiğini öğrenmiş olacaksınız. Bu yüzden beni dikkatli bir şekilde dinlemelisiniz." der.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş	Öğretmen ders sırasında uyulması gereken kuralları hatırlatarak öğretime başlar. "Çalışmamız sırasında sizden uymanızı istediğim bazı kurallar var: 'Bak!' dediğimde bakacaksınız. 'Dinle!' dediğimde sessiz bir şekilde yüzüme bakarak beni dinleyeceksiniz. ! Anlat! dediğimde anlatacaksınız. Bu kurallara uymazsanız çalışmamızın sonunda kazanacaksınız" diyerek öğrenciler için etkili olduğu bilinen pekiştirici ve kuralları açıklar. Daha sonra öğrencilere çalışma sırasında kullanılacak resimler tanıtılır. Araç gereçlerin tanıtımı bittikten sonra öğretmen öğrencilere "Hazırsanız çalışmamıza başlayalım, hazır mısınız?" der ve öğrencilerden sözel ifade ya da jest ve mimiklerle verilecek bir yanıt bekler. Öğrenciler hazır olduğunu söyler ya da bu anlamda başını sallarsa öğrencilere, "Hazırsınız görüyorum, aferin size. O zaman çalışmamıza başlayalım." diyerek öğretim sürecine başlar.
Uygulama	Öğretime başlarken öğrencilere "Bugün bir sürü insan resmi göstereceğim size, sonra da bu insanların resimde gördüğümüz fiziksel özelliklerini anlatacağız." diyerek öğretime başlar. Öğrencilerden birinin resmini slayttan açar ve ekrana yansıtır. Öğretmen, öğrencilere "Resimde kimi görüyorsunuz?" diye sorarak öğrencilerin dikkatini resme çeker. Öğrencilerin cevap vermesinin ardından "Evet çocuklar bu arkadaşınız Ada... Gördünüz mü? Hadi bakalım, Ada'nın fiziksel özelliklerini anlatmaya başlayalım. Önce Ada'nın saçları nasıl, saçları ne renk söyleyelim. Kim söylemek ister?" diye sorar. Gelen cevapları dinler ve sonra "Evet çocuklar Ada uzun saçlı. Ada'nın saçları kahverengi." der. Sonra öğrencilere "Hadi bakalım, şimdi sıra sizde. Ada'nın saçları nasıl, saçları ne renk siz söyleyin bakalım." der. Her öğrenciye tek tek aynı yönergeyi vererek tepki ister. Öğretmen, öğrencilerin "Ada uzun saçlı. Ada'nın saçları kahverengi." demesini pekiştirir. Daha sonra öğrencilere "Hadi, tekrar resme bakalım, Ada'nın başka hangi özellikleri var acaba?" der. Daha sonra "Aaa bakın Ada gözlük takmış. O zaman hadi, Ada'yı bir kez daha anlatalım." der. Önceki cümle ile yeni öğrenilen öğeyi birleştirerek resimdeki çocuğu tanımlar. "Ada uzun saçlı. Ada'nın saçları kahverengi. Ada gözlük kullanıyor." der. Sonra öğrencilere "Hadi bakalım, şimdi sıra sizde, siz de resme bakarak Ada'yı aynı benim anlattığım gibi anlatın bakalım." diyerek öğrencilerin de resimde gördükleri çocuk resmini kümülatif bir biçimde tanımlamalarını ister. Her öğrenciye tek tek aynı yönergeyi vererek tepki ister. Öğretmen, öğrencilerin "Ada uzun saçlı. Ada'nın saçları kahverengi. Ada gözlük kullanıyor." demesini pekiştirir. Bu aşamada öğrencilere düzeltici dönütler verir. Öğrencilerin verdiği cevapları düzelterek ya da genişleterek dönüt verir.

Uygulama

Her seferinde resimdeki öğrenci resmine bakılarak bir fiziksel özellik daha anlatıma eklenir. Resimdeki öğrencinin fiziksel özellikleri anlatılırken her bir fiziksel öge öncekine eklenerek anlatılır (Kümülatif Tekrar Stratejisi). Bu şekilde öğrenciler hem söyledikleri özellikleri tekrar eder hem de her seferinde bir öge ekleyerek anlattıklarını genişletirler.

* Burada anlatılacak öge sayısı öğrencilerin performanslarına göre planlanır. Anlatılar az ögeden başlamalı, giderek artırılmalıdır.

** Öğrencilerin tanımlamalar için gerekli olan ön koşul kavramları bildiğinden emin olunmalıdır.

BÖLÜM-4

Ölçme ve Değerlendirme:

"Ölçüt Bağımlı Ölçü Aracı " ile değerlendirme yapılır.

Değerlendirme Materyalleri: Çeşitli insan resimleri

Değerlendirme bire bir yapılır. Öğrenci ve öğretmen bir masada karşılıklı otururlar. Öğretmen, öğrenciye çalışmada ne yapılacağını "Şimdi senin önüne bazı insan resimleri koyacağım. Sen de bu resimlere bakacaksın ve resimdeki insanların fiziksel özelliklerini bana anlatacaksın." şeklinde söyler. Çalışma sırasında uyulması gereken kurallar ve ödül açıklanır. Daha sonra öğrenciye "Hazırsan çalışmamıza başlayalım." diyerek dikkat işaretini verir. Öğrencinin önüne bir insan resmini koyar. Öğrenciden bu resimdeki kişinin fiziksel özelliklerini anlatması istenir. Öğrencinin performansı kayıt çizelgesine kaydedilir. Öğrencinin tanımlamaları ile ilgili notları alınır. Örneğin öğrencinin kaç özellik söylediği, kaç sözcüklük cümleler kurduğu vb. Diğer üç resim için de aynı süreç uygulanır. Ardından değerlendirme süreci öğrenciye teşekkür edilerek tamamlanır.

EK-1. Türkçe Dersi Öğretim Programı İşlevsel Okuma-Yazma için Önerilen Sözcükler

Tema 1: Günlük Yaşamım*		Tema 2: Sosyal Yaşamım **	
Yoğurt	Meyveli Süt	Dur	Dikkat kırılır
Kraker	Çikolata	Çıkış	Radyasyon
Bisküvi	Deodorant	Erkek	Yangın Söndürücü
Un	Tıraş Kremi	Zehir / Zehirli Madde	Yeni boyanmıştır.
Makarna	Diş Fırçası	Ateşle Yaklaşma	Doktor
Reçel	Diş Macunu	Ateş yakmayınız	Karakol
Erişte	Sabun	Kız	İnşaat Alanı
Pirinç	Şampuan	Tehlike	Eczane
Nohut	Tuvalet Kağıdı	Otobüs Durağı	Lütfen Ellerini Yık
Mercimek	Krem	Dışarı	Diş Hekimi
Fasulye	Kağıt Havlu	Soğuk	Dokunma
Kıyma	Çamaşır Deterjanı	Açık	Kayıp Eşya Bürosu
Sandviç	Bulaşık Deterjanı	Asansör	Danışma
Sucuk	Temizleyici	Kadın	Yaya Geçidi
Sosis	Cam Temizleyici	Sıcak	Hemşire
Biftek	Yumuşatıcı	Üst geçit / Alt geçit	Yüksek Voltaj
Marul	Çamaşır Suyu	Giriş	Yangın Merdiveni
Domates	Yara bandı	Kapalı	Ambulans
Patates	Peçete	Yukarı	Fotoğraf Çekmek Yasaktır
Havuç	Menü	Telefon	Yangın Hortumu
Ispanak	Akşam Yemeği	Yemekhane	Benzin İstasyonu
Salatalık	Öğle Yemeği	Polis	Restoran
Elma	Kahvaltı	Yürüme yasak	Okul Geçidi
Portakal	Ana Yemekler	Mescit	Bisiklet Yolu
Muz	Salatalar	Aşağı	Dikkat Köpek Var
Üzüm	Sıcak İçecekler	Muayene Odası	Park Yasak
Çilek	Soğuk İçecekler	İtiniz	Gişe
Karpuz	Hamburger	Dikkat Köpek Var	Yiyecek ve İçecek Sokulmaz.
Şeftali	Patates Kızartması	İçilmez Su	Kapalı Tutun
Ton Balığı	Pizza	Elde yıkayınız	Yanıcı Madde
Soğan	Kola / Cola	Market	Islak Zemin / Kaygan Zemin
Et	Soğan Halkası	Kasap	Taksi
Süt	Ayran	Kırtasiye	Tek Yön
Tereyağı	Çorba	Manav	Rahatsız Etme
Margarin	Izgara Köfte	Fırın	Otogar

Tema 1: Günlük Yaşamım*		Tema 2: Sosyal Yaşamım **	
Peynir	Tavuk şiş	Pastane	Engelli Park Yeri
Yumurta	Beyti	Lokanta	Bebek Bakım Odası
Kahve	Lahmacun	Terzi	Acil Toplanma Yeri
Çay	Tavuk Döner	Çekiniz	Elektrik
Meyve Suyu	İskender	Tuvalet	Metro
Zeytin Yağı	Et Döner	Kasa	Tren Garı
Gazoz	Adana Kebap	Girmek yasak	Engellilere Aittir
Patates Cipsi	Kıymalı Pide	Yürümek yasaktır	Revir
Bal	Kaşarlı Pide	Uzak Durun	Merdiven
Patlamış Mısır	Mantı	Yürüyen Merdiven	İlk Yardım
Kek	Börek	Dikkat	Ölüm Tehlikesi
Kurabiye	Sütlaç	Hastane	Yerlere çöp atmayınız
Şeker	Künefe	Girilmez	Çöpleri çöp kutusuna atınız
Puding	Kadayıf	Öğle Arası	Engelli Asansörü
Balık	Pasta	Demiryolu Geçidi	Arızalı
Turşu	Limonata	Yemek ve içmek yasaktır.	Tuvalet - WC
Mısır	Dondurma	Sessiz olun	Ofis
Bezelye	Tatlılar	Sadece çalışanlar içindir.	Acil Servis
Salam	Baklava		
Mantar	Küçük		
Ketçap	Orta		
Tuz	Büyük		
Biber	Maden suyu		
Mayonez	Su		

* Günlük Yaşamım temasında yer alan sözcüklerin öğretim amacı, ilk okuma-yazma becerileri olmayan öğrencilerin günlük yaşamlarında alışveriş yapmaları ya da restoran vb. yerlerde sipariş verebilmeleri gibi becerilerde daha bağımsız olmalarını sağlamaktır. Bu temada listelenen sözcüklerde günlük yaşamda market alışverişi, bir restoran, bir kafe ya da pastanede sipariş vermede karşımıza çıkan sözcüklerden oluşturulmuştur. Tema ile ilgili tüm sözcükler listeye alınmamış, sık karşılaşılabilecek sözcüklere ve bağımsız yaşam için öncelikli sözcükler olmasına dikkat edilmiştir. Bu sözcükler arasından hedef sözcük seçilirken öğrencinin ilgi alanları ve çevresi göz önünde bulundurulmalıdır. Sözcük listesinde olmayan ancak temaya girdiği düşünülen sözcüklerin de öğretimi hedeflenebilir.

** Sosyal Yaşamım temasında yer alan sözcüklerin öğretim amacı, çocuğun sosyal yaşam içinde karşılaşabileceği çeşitli durumlarda davranışlarını düzenleyebilmelerine yardımcı olmaktır. Hedef sözcüklerin belirlenmesinde öğrencinin girdiği sosyal ortamlar göz önünde bulundurulmalı ve bu ortamlarda bulunan sözcüklerin ya da sözcük gruplarının öğretimine öncelik verilmelidir. Yanıcı madde, ölüm tehlikesi, ıslak zemin gibi levhaların ve işaretlerin öğretiminde, işlevsel okuma-yazma öğretim aşamalarından olan resim ile sözcüğü eşleme öğretim aşamasında levha resimleri kullanılmalıdır.

